

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ANA BİLİM DALI
HARP TARİHİ VE STRATEJİ PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BAHRİYE ZÂBİTİ MEHMED SAİD BEY'İN
YAZDIĞI “FEDÂKÂRÂN-I MİLLET VE
ŞÜHEDÂ-YI BAHİRİYE İ'ÂNESİNE MAHSUS
İSTATİSTİK” ADLI ESERE DAİR İNCELEME**

**İBRAHİM TUNALI
167A1010**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. ERCAN KARAKOÇ**

**İSTANBUL
2020**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ANA BİLİM DALI
HARP TARİHİ VE STRATEJİ PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BAHRİYE ZÂBİTİ MEHMED SAİD BEY'İN
YAZDIĞI “FEDÂKÂRÂN-I MİLLET VE
ŞÜHEDÂ-YI BAHİRİYE İ'ÂNESİNE MAHSUS
İSTATİSTİK” ADLI ESERE DAİR İNCELEME**

**İBRAHİM TUNALI
167A1010
ORCID NO: 0000-0001-5633-1624**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. ERCAN KARAKOÇ**

**İSTANBUL
2020**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ANA BİLİM DALI
HARP TARİHİ VE STRATEJİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BAHRİYE ZÂBİTİ MEHMED SAİD BEY'İN
YAZDIĞI “FEDÂKÂRÂN-I MİLLET VE
ŞÜHEDÂ-YI BAHRİYE İ'ÂNESİNE MAHSUS
İSTATİSTİK” ADLI ESERE DAİR İNCELEME

İBRAHİM TUNALI
167A1010

Tezin Savunulduğu Tarih: 16.09.2020
Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur

Unvan Ad Soyad

İmza

Tez Danışmanı : Doç. Dr. ERCAN KARAKOÇ

İSTANBUL
EYLÜL 2020

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ANA BİLİM DALI
HARP TARİHİ VE STRATEJİ PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BAHRİYE ZÂBİTİ MEHMED SAİD BEY'İN
YAZDIĞI “FEDÂKÂRÂN-I MİLLET VE
ŞÜHEDÂ-YI BAHİRİYE İ'ÂNESİNE MAHSUS
İSTATİSTİK” ADLI ESERE DAİR İNCELEME**

**İBRAHİM TUNALI
167A1010**

Tezin Savunulduğu Tarih: 16.09.2020

Unvan Ad Soyad

İmza

Jüri Üyesi : Dr. Öğretim Üyesi HAYRÜNİSA ALP

**İSTANBUL
EYLÜL 2020**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ANA BİLİM DALI
HARP TARİHİ VE STRATEJİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BAHRİYE ZÂBİTİ MEHMED SAİD BEY'İN
YAZDIĞI “FEDÂKÂRÂN-I MİLLET VE
ŞÜHEDÂ-YI BAHRİYE İ'ÂNESİNE MAHSUS
İSTATİSTİK” ADLI ESERE DAİR İNCELEME

İBRAHİM TUNALI
167A1010

Tezin Savunulduğu Tarih: 16.09.2020

Unvan Ad Soyad

İmza

Jüri Üyesi : Dr. Öğretim Üyesi TEYFUR ERDOĞDU

İSTANBUL
EYLÜL 2020

ÖZ

**BAHRİYE ZÂBİTİ MEHMED SAİD BEY'İN YAZDIĞI “FEDÂKÂRÂN-I
MİLLET VE ŞÜHEDÂ-YI BAHİRİYE İ'ÂNESİNE MAHSUS İSTATİSTİK”
ADLI ESERE DAİR İNCELEME
İbrahim TUNALI
Eylül, 2020**

Osmanlı Devleti'nin cihan hâkimi olma yolunda denizcilikteki başarısının rolü büyüktür. Erken dönemlerde Gelibolu'da egemenlik elde eden Osmanlı Devleti Balkan fetihleriyle birlikte dış dünyaya hâkimiyet adına ilk adımını atmıştır. II. Mehmed Dönemi'ne gelindiğinde ise denizcilik tarihinde gerek idari gerekse teknolojik ve askerî yönden birçok gelişmeyle birlikte donanmasını güçlendirmiş ve seferlere çıkmaya başlamıştır. Tersanei Âmirenin kuruluşuyla birlikte ise gerçek Osmanlı Donanmasının varlığından söz edilebilir hâle gelmiştir. XX. yüzyılda Osmanlı Devleti'ni yıkılışa götüren süreçte kara kuvvetleri kadar deniz kuvvetlerinin de yetersiz kalması etkili olmuştur. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nin gelişmesine yardımcı olan deniz gücü varlığının zayıflamasıyla İmparatorluğun yıkılışının da hızlandığı düşünülebilir. Bu tez çalışmasında XX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin genel durumu ve bilhassa denizlerdeki mücadeleleri ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Tezin temelinde ise Bahriye Zâbiti ve Şühedâ-yı Bahriye İâne Komisyonu Reisi Mehmed Said Bey'in yazmış olduğu “*Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik*” adlı eserin içerik ve söylem analizi bulunmaktadır. Eser hem askerî tarih hakkında aydınlatıcı bir kılavuz hem de dönemi yansıtan önemli bir tarihî-sosyolojik belge olması nedeniyle incelenmiştir. Komisyon Reisi Mehmed Said Bey'in bu eseri yazma amacı, askerî tarih çerçevesinde donanma gücünün ne denli önemli olduğunu göstermektir. Bununla birlikte bu tez çalışmasında söz konusu dönemde sivil toplum örgütlenmesinin mevcut olduğu, hayatını kaybedenlerin ailelerine sahip çıkıldığı ve Müslüman- gayrimüslim ayrımı yapılmadığı, Osmanlı Donanmasında mesleki dayanışmanın olduğu, ayrıca yapılan yardımların kayıt altına alınmasıyla şeffaflığa ve hesap verebilirliğe önem verildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Donanması, Şühedâ-yı Bahriye İâne Komisyonu, Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları, İtalya

ABSTRACT

AN ANALYSIS ON NAVAL OFFICER MEHMED SAID'S "FEDÂKÂRÂN-I MİLLET VE ŞÜHEDÂ-YI BAHİRİYE İ'ÂNESİNE MAHSUS İSTATİSTİK

İbrahim TUNALI

September, 2020

With the establishment of the Ottoman Empire, its success in navy played an important role on the road to become a powerful state. The Ottoman State, ensuring sovereignty in Gallipoli in the early periods, took the first step with the Balkan conquests to rule near abroad. During the reign of Mehmed II., The fleet started to go on expeditions through a series of developments both in administrative, technological and military aspects. With the establishment of Tersane-i Âmire, it became possible to talk about the existence of the real Ottoman Navy. In the process leading to the collapse of the Ottoman Empire in the 20th century, the inadequacy of the naval forces was effective as well as the weakness of the army forces. Consequently, it can be thought that the weakening of the of the naval power accelerated the disintegration of the empire. In this thesis, the general condition of the Ottoman Empire in the 20th century and especially its struggles in the seas are highlighted. Besides, the core of the study is grounded on the content and discourse analysis of the book "Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesi", which was written by Naval Officer Mehmed Said Bey. The work is examined since it is both an enlightening guide about military history and an important historical-sociological document that reflects the period. The motive for Mehmed Said Bey as chief of Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Commission to write this work is to portray the importance of naval power within the framework of military history. In addition, it was concluded that regarding the period, there was a sense of civil society, the families of the casualties were protected and there was no discrimination between Muslim and non-Muslims, there was professional solidarity in the Ottoman Navy and that transparency and accountability were emphasized through recording the donations.

Key Words: Ottoman Navy, Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Commission, Beirut Bombardment, Balkan Wars, Italy

ÖN SÖZ

İstanbul'un fethiyle birlikte bir cihan hâkimi olma yolunda ilerleyen Osmanlı Devleti, deniz gücünü de İstanbul'a taşımış ve denizlerle çevrili bu merkezi donanması için üs olarak kullanmıştır. II. Bayezid Devri'nden itibaren bir taraftan Akdeniz ve Karadeniz'e diğer taraftan Kızıldeniz'e yönelik olarak başlayan fetih hareketleri İstanbul'un üs olmasıyla ivme kazanmış ve Osmanlı, karada olduğu kadar denizlerde de alan kazanmaya başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin denizlerdeki en parlak dönemi ise XVI. yüzyılda Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde elde edilen deniz başarılarıyla gerçekleşmiş ve imparatorluk sınırları genişlemiştir. Osmanlı Devleti'nin gerilemesinde ve XX. yüzyılla birlikte çöküş dönemine girmesinde deniz kuvvetlerinin yetersiz kalmasının payı da büyüktür. Özellikle Avrupa merkezli sanayileşme faaliyetlerinden sonra Batı'da üretilen ve dış pazarda dünyaya satılan teknik donanımı yüksek gemilere kıyasla Osmanlı Donanması yetersiz kalmıştır. Bununla birlikte denizcilikte görevli gemi adamlarının yetişmesi hususunda belli intizamın korunamaması sebebiyle denizcilik zamanla gerilemiş ve başarısızlıkların da üst üste gelmesiyle çöküş dönemi hızlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nin denizcilik konusundaki başarı ve başarısızlıklarına ilişkin dönemi aydınlatıcı birincil kaynaklar oldukça fazladır. Bunlardan biri olan Bahriye Zâbiti Mehmed Said Bey'in yazmış olduğu "*Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik*", XX. yüzyılın başındaki Osmanlı Devleti'nin denizlerdeki durumuna ilişkin önemli bilgileri gözlemlerle sunan bir kaynak olması sebebi ile önemlidir.

Bu tez çalışması süresince bilgi ve tecrübesiyle bana destek olan tez danışmanım Doç. Dr. Ercan KARAKOÇ'a teşekkürü bir borç bilirim. Yine tezin yazım aşamasında görüşleriyle bana yardımcı olan Öğr. Gör. Neslihan YAVUZ'a ayrıca teşekkür ederim. Bu süreçte desteklerini benden esirgemeyen sevgili eşim Betülhan'a ve çocuklarım Vildan Begüm ile Mustafa Said'e sonsuz teşekkürler.

İstanbul; Eylül, 2020

İbrahim TUNALI

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
2. XX. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ.....	3
2.1. XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti’nin Genel Durumu.....	3
2.2. Trablusgarp Savaşı	12
2.2.1. Beyrut Bombardımanı	18
2.2.2. Avn-ı İlah (Avnillah) Korveti ve Ankara Torpidosu.....	20
2.3. Balkan Savaşları	23
2.3.1. Savaşa Giden Süreç	24
2.3.2. Savaşın Başlaması ve Gelişimi.....	29
2.3.3. İkinci Balkan Savaşı Dönemi	32
2.3.4. Balkan Savaşlarında Deniz Cephesi ve Denizde Mücadeleler	33
2.3.4.1. Hamidiye Kruvazörü.....	34
2.3.4.2. İmroz Deniz Muharebesi.....	36
2.3.4.3. Mondros Deniz Muharebesi.....	38
2.3.5. Balkan Savaşlarının Sonuçları.....	38
3. BAHİRİYE ZÂBİTİ MEHMED SAİD BEY’İN YAZDIĞI “FEDÂKÂRÂN-I MİLLET VE ŞÜHEDÂ-YI BAHİRİYE İ’ÂNESİNE MAHSUS İSTATİSTİK” ADLI ESERİN İÇERİK VE SÖYLEM ANALİZİ	42
3.1. Şühedâ-yı Bahriye İâne Komisyonu.....	43
3.2. Bahriye Zâbiti Mehmed Said Bey ve Eseri “Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ’ânesine Mahsus İstatistik	44
3.2.1. Eserin İçeriği.....	44
3.2.2. Eserin Bölümleri.....	45
3.2.2.1. Mukaddime	46
3.2.2.2. Beyrut Bombardımanı.....	47
3.2.2.3 Beyrut Hadisesi Münasebetiyle	47
3.2.2.4. [Kısm-ı Evvel] / Birinci Bölüm	50
3.2.2.5. [Kısm-ı Sâni] / İkinci Bölüm	51
3.2.2.6. Kısm-ı Sâlis / Üçüncü Bölüm	54
3.2.2.7. Kısm-ı Râbi‘ / Dördüncü Bölüm.....	55
3.2.2.8. Kısm-ı Hâmis / Beşinci Bölüm	56

3.3. Eserin İçerik Analizi.....	56
3.3.1. Osmanlı Donanmasında Mesleki Dayanışma.....	56
3.3.2. Osmanlıcılık Düşüncesi.....	58
3.3.3. Trablusgarp ve Balkan Savaşlarında Hayatını Kaybeden Donanma Mensupları	60
3.3.4. Osmanlı Donanmasında Gayrimüslim Askerler.....	61
3.3.5. Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik.....	62
4. BAHİRİYE ZÂBİTİ MEHMED SAİD BEY'İN YAZDIĞI “FEDÂKÂRÂN-I MİLLET VE ŞÜHEDÂ-YI BAHİRİYE İ'ÂNESİNE MAHSUS İSTATİSTİK” ADLI ESERİN TRANSKRİPSİYONU	64
5. SONUÇ.....	224
KAYNAKÇA	228
ÖZ GEÇMİŞ.....	234

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Osmanlı Balkanlarında Nüfus Dağılımı 24

Tablo 2: Trablusgarp ve Balkan Savaşları'nda Donanmaya Ait Can Kayıpları 60

KISALTMALAR

ATASE	: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
DMA	: Deniz Müzesi Arşivi
KKK	: Kara Kuvvetleri Komutanlığı
MÖ	: Milattan önce
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri

1. GİRİŞ

XX. yüzyıl; tüm dünyada XVIII. yüzyılla birlikte başlayan global değişimin hız kazandığı bir dönem olup, Osmanlı Devleti'nin altı asır süren hâkimiyetinin giderek zayıflamasına ve çöküşe geçmesine neden olan bir dizi siyasi olayların da yaşandığı bir süreçtir. 1789 Fransız İhtilali ile başlayan milliyetçilik akımlarının hız kazandığı, tüm dünyada hürriyet ve bağımsızlık sloganlarının yükseldiği, aynı zamanda teknolojik ve sosyal alanda da modernleşmenin başladığı bu dönemde kendi içine kapalı bir imparatorluk yapısının sürdürülebilir olmadığı anlaşılmıştır.

Bu çalışmada XX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin siyasi, sosyal, ekonomik durumu; ilişkili gelişmeler ışığında detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Çalışmanın odak noktasında ise Mehmed Said Bey'in yazmış olduğu *Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik* adlı eserin transkripsiyonu ve içeriğinin incelenmesi bulunmaktadır. Bu eser Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu zor duruma rağmen Trablusgarp ve Balkan Savaşlarında hayatını kaybeden ya da yaralanan Müslüman ve gayrimüslim erler ve yakınları için rütbe, memleket, din ayrımı yapılmaksızın başlatılan yardımlaşma girişimi ve mesleki dayanışmayı göstermesi açısından önem arz etmektedir. Bununla birlikte eserin Osmanlı Devleti'nde sivil toplum örgütlenmesinin ilk vesikalarından olduğu da söylenebilir.

Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik adlı eser Trablusgarp ve Balkan Savaşları'nın şehit yakınlarına yardım amacıyla kurulan Bahriye İâne Komisyonu tarafından toplanan yardım miktarları ile yardımların kimlere verildiğini gösteren bir belge niteliğinde olmasıyla önemlidir. Bunun yanı sıra eserde Balkan ve Trablusgarp Savaşları esnasında Osmanlı Donanmasına ait gemilerde kazaen veya kahramanca mücadele ederken hayatını kaybeden Osmanlı Donanma subayları ve askerlerinden kimilerinin fotoğrafları, biyografi ve sicil belgeleri de yer almaktadır. Bahriye İâne Komisyonu faaliyetleri çerçevesinde yapılan yazışmalar ve şehit yakınları ve gazilere yönelik yardım miktarlarına ayrıntılı olarak yer vermesiyle de eser ayrıca önem kazanmaktadır.

Bu tez çalışması alanyazında daha önce bahsine rastlanmayan *Şühedâ-yı Bahriye Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik*, İâne Komisyonu'nu ve bu komisyonun faaliyetlerini özetleyen *Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik* adlı esere ait bir inceleme oluşuyla hem eserin kaleme alındığı döneme hem de Osmanlı Donanmasında yardımlaşma geleneğine yönelik bilgi verme amacı taşımaktadır. Çalışmada eserin transkripsiyonuna ek olarak içeriği hakkında açıklayıcı bilgilere de yer verilmektedir. *Şühedâ-yı Bahriye İâne Komisyonu*'nun çalışmalarına yönelik tarihî bir vesika özelliği taşıyan eserin içerdiği bilgi ve belgeler dönemin atmosferi içinde incelenirken tarihî öneminin altı çizilmeye çalışılacaktır.

Bu tezin literatür araştırması sırasında Deniz Müzesi Arşivi belgeleri ve ATASE belgelerinden yararlanılmıştır. Tez çalışması giriş ve sonuç dâhil olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmaya konu olan *Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik* adlı eserin ortaya çıktığı bağlamın hazırlayıcısı olarak özel bir önem arz eden Trablusgarp ve Balkan Savaşları ile bu savaşların Osmanlı Devleti üzerindeki etkileri ve dolaylı olarak Osmanlı donanma gücüne yansımaları incelenecektir. İkinci bölümde söz konusu eser içerik ve söylem analizi yöntemleriyle detaylı bir incelemeye tâbi tutularak Osmanlı Donanmasında geleneğe bağlılık, vatanseverlik ve mesleki dayanışma ilkelerinin önemine ışık tutulmaya çalışılacaktır.

Mehmed Said'in eserinin transkripsiyonu ise tez çalışmasının üçüncü bölümünde sunulacaktır. Çalışmamızda transkripsiyon veya çeviri kurallarının tamamını kullanmadık. Ancak yazarın yazım ve noktalama kurallarını riayet etmeye çalıştık. Metinde elif (ل), vav (و), veya (و) harfleri ile yapılan uzatma ve inceltmeleri (ٲ), hemzeleri (ٴ) ve harf-i tarifleri (ٴل) ile gösterdik. Ayrıca bazı kelimelerdeki (ع) harfini de (ٴ) ile belirttik. Osmanlıca metinleri günümüz Türkçesine çevirirken, gözden kaçan hataların tarafıma ait olduğunu belirtmek isterim. Osmanlıca metinde geçen rütbelerin günümüzdeki karşılıkları ve metinde bulunmadığı halde eserin anlaşılabilir olması için gerekli görülen eklemeler köşeli parantez içinde belirtilmiştir.

2. XX. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ

2.1. XX. Yüzyılın Başlarında Osmanlı Devleti'nin Genel Durumu

Osmanlı Devleti yüzyıllarca Doğu medeniyetinin temsilciliğini üstlenen oldukça güçlü bir imparatorluk iken, XVII. yüzyıla birlikte devlet içerisinde başlayan kötü yönetimin etkisiyle güç kaybetmeye başlamış ve yıkılışına değin bu süreç aynı şekilde devam etmiştir. İçte başlayan yönetim sorunları, devletin her organında sistemsiz bozukluklar yaratmış; bu durum siyasi, sosyal, ekonomik ve hatta kültürel alana da tesir eden bir silsile hâlini almıştır. XIX. yüzyıla gelindiğinde XVII. yüzyıldan beri süren her türlü sorunla baş etme konusunda başarısız kalan devlet büyük bir yenilenme dönemi başlatmış; *Tanzimat* adı verilen bu dönem Osmanlı Devleti'nin varlığını koruyabilme noktasında Batılılaşma ve Batılılaşmaya ait birçok tezahürü benimseyerek ayakta kalma mücadelesine sahne olmuştur.

XIX. yüzyıl sadece Osmanlı Devleti için değil, tüm dünya için mevcut dönemi ve geleceği etkileyecek önemli olayların yaşandığı bir yüzyıl olmuştur. 5 Mayıs 1789'da Etats-Généraux (Genel Meclis)'nin toplanması ile başlayan Fransız İhtilali bu olayların en önemlisidir. Fransız halkı nezdinde önce tüm Avrupa'yı, ardından bütün dünyayı etkileyen İhtilal; egemen olan mutlak yönetim sisteminin halka uyguladığı baskıyı kırmış ve tüm dünyaya özgürlük, milliyetçilik ve eşitlik gibi hümanist duygu ve düşüncelerin yayılmasını sağlamıştı. İhtilal her ne kadar bir anda gelişmiş gibi görünse de arka planında yüzyıllardır mutlak bir monark olan kralın emri altında yaşayan ve aynı zamanda din adamlarının da sosyal yaşamda koydukları keyfî kurallarla ezilen halkın, idari düzenden kaynaklı olarak sosyal ve ekonomik hayattaki ezilmişliği yatıyordu. XVIII. yüzyılda XVI. Louis Dönemi'nde devletin siyasi yaşamdaki başarısızlıklarının faturasının halka ödetilmesi, savaş vergileri ve devamında halkın açlıkla baş başa kalması gibi durumlar bu ezilmişliği artırmakta; siyasi iktidar ile halk arasındaki uçurumu açmaktaydı. Kâğıt ve matbaanın icadı ile başlayıp Rönesans, Reform, Akıl Çağı ve Aydınlanma hareketleri ile alınan mesafenin sonucunda XVIII. yüzyılda aydınlara büyük iş düşmüş ve bu dönemde halk üzerinde etkin düşünceler ortaya koymak adına eserler üretmişlerdir. İşte Aydınlanma Çağı'nın

siyasi otorite üzerindeki etkisiyle birlikte Fransız halkı ayaklanarak mutlak monarşiye son vermiş ve anayasal düzene geçmelerini sağlayacak Fransız İhtilali'ni başlatmıştır.¹

Fransız İhtilali kadar XIX. yüzyılda dünyanın değişimini sağlayan bir başka gelişme de Sanayi Devrimi'yle birlikte gerçekleşen ekonomik dönüşüm ve bu dönüşümün tüm dünyaya yansımalarıdır. İnsanlığın bugün Endüstri 4.0 Dönemi'ne girmesinde bile temel sayılabilecek olan bu gelişme, MÖ 8000 yılı civarında başlayan Tarım Devrimi'yle birlikte toprağın tek ekonomik faaliyet olmaktan çıkmasına imkân vermiş ve yerine sanayileşmeyi getirmiştir. XVIII. yüzyılda öncelikle İngiltere'de küçük dokuma atölyelerinde geliştirilen makineler, ardından buhar makineleri ve devamında kurulan fabrikalardaki buharlı makine sayısının artırılmasıyla birlikte Sanayi Devrimi gerçekleşmiştir. Fransız İhtilali'yle özgürleşen ve kendi iradesini yönetimde kullanan halkın aynı zamanda toprak kölesi olmaktan çıkması ve tüm dünyaya yayılacak olan sanayi ürünlerinin üretimlerinde yer almaları hem modern toplumların başlatıcısı hem de dünyadaki siyasi dengelerin değiştiğinin de önemli bir habercisiydi.²

XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin genel durumuna bakıldığında tüm dünyayı etkileyen Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi gibi Avrupa kaynaklı iki devrimsel olayın Osmanlı Devleti'ni de etkilediği görülmüş, hatta bu iki olayın sonucu kapsamında Osmanlı'nın çöküşe giden sürecinin başladığı da söylenmiştir. Osmanlı İhtilal'den evvel Avrupa'da Rusya, Prusya, İngiltere ve Avusturya söz sahibi ülkelerdi. İhtilal'den sonra ise sadece Osmanlı'nın değil, bu sayılan devletlerin de Avrupa'daki konumu ve nüfuzu değişmiştir. Fransız İhtilali'nin yaydığı özgürlük, eşitlik, adalet gibi hümanist akımlar; farklı etnisitelerden insanların bir arada yaşadığı Osmanlı toplumunda ayaklanmalara neden olmuştur. Fransız İhtilali sadece Fransa ve Avrupa'ya değil Doğu toplumlarına da devlet-birey ilişkisinde yeni bir bakış açısı getirmiştir. Bu nedenle XIX. yüzyıl Osmanlı'sının temel meselesi azınlık isyanlarına son verip halkın devlete bağlılığını artırmak; Fransız İhtilali'nden alınan ilhamla kurulacak anayasal düzen ve gerçekleştirilecek ıslahatlarla toplumsal düzeni sağlayıp mevcut sınırları korumaktı. Bu noktada Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı ve I. Meşrutiyet gibi

---

¹ Emre Ekinci, "Devrimden Günümüze Fransız Siyasal Sisteminin Evrimi", **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, c.6, s.1 (2016): 152.

² Bernard Lewis, **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, çev. Metin Kırıatlı (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1993), 12.

önemli yenileşme adımları atılmış ve bu yüzyıl Osmanlı için bir batılılaşma ile ayakta kalma mücadelesi yüzyılı olmuştur.³

İlber Ortaylı, Fransız İhtilali'nin sadece gayrimüslim tebaa üzerinde değil Müslüman halk üzerinde de etkili olduğunu söyler. IV. Mehmed Devri'nde gerçekleşen Viyana Mağlubiyeti sonrasında ordunun yapısının bozulması, toprak ve vergi sistemindeki aksaklıklar Osmanlı köylüsü içinde isyana yol açar. Mali bunalımlar çerçevesinde ayaklanan gayrimüslimlerden güç alan köylüler de sık sık ayaklanır ve hak arama mücadelesi içerisine girer.⁴

Sanayi Devrimi'nin de XIX. yüzyıl Osmanlı Devleti üzerindeki etkileri büyüktür. Osmanlı Devleti'nin temel geçim kaynağı tarımdı. Avrupalı devletler ise sanayileşmesini tamamladığı dönemde Osmanlı Devleti'nin büyük ölçüde tarımdan geçinmesinden ötürü Osmanlı pazarlarına göz dikmişlerdi. XIX. yüzyılda hüküm süren III. Selim ve II. Mahmud dönemlerinde Ruslarla olan savaşların sürekli olarak kaybedilmesi ve beraberinde yaşanan köylü isyanları ekonominin kötüleşmesine neden olmuştu. Osmanlı Devleti her ne kadar XVI. yüzyılla birlikte Avrupa ekonomisi ile alışverişte bulunsa da kapalı bir ekonomi modelini benimsemişti. Sanayi Devrimi'nin Osmanlı Devleti üzerindeki etkileri ise bu kapalı ekonomi sisteminin kırılmasıyla başlayacaktı.⁵

Osmanlı Devleti, Fransız İhtilali'nin olumsuz etkileriyle başa çıkmak adına anayasal sisteme yönelik Tanzimat ve Islahat fermanları ile I. Meşrutiyet gibi yeniliklerin yanı sıra Sanayi Devrimi'nin olumsuz etkilerini de öngörerek ilk sanayileşme çabalarını gerçekleştirmiştir. Nizam-ı Cedid hareketiyle birlikte top, tüfek gibi askerî alandaki mühimmat malzemelerinin üretimine yönelik ilk çalışmalar III. Selim ve II. Mahmud dönemlerini kapsamaktadır. İthal ikameci bir anlayışla yapılan bu faaliyetler gerekli malzeme temininde yetersiz kalınmasıyla fazla sürdürülememiştir. Bu dönemde kurulan Beykoz Kâğıt Fabrikası (1804), Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası (1812), Paşabahçe Tekel İspirto Fabrikası (1822), Eyüp İplik Fabrikası (1827), İslimye Çuha Fabrikası (1830) gibi kurulan çeşitli fabrikalar da yine sanayileşmenin ilk girişimleri

---

³ Mehmet Ali Karaman, "Fransız İhtilali'nin Osmanlı İmparatorluğu'na Etkileri", **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, s.44 (2018): 71-75.

⁴ İlber Ortaylı, **Gelenekten Geleceğe** (İstanbul: Ufuk Kitapları, 2004), 11.

⁵ Ekrem Erdem, "Sanayi Devriminin Ardından Osmanlı Sanayileşme Hamleleri: Sanayi Politikalarının Dinamikleri ve Zafiyetleri", **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, s.48 (Temmuz-Aralık 2016): 18.

sayılabilir. Ancak yine askerî alandaki gibi yetersiz malzeme ve teknik güç sebebiyle bu girişimlerde istenen verim alınamamıştır. Dolayısıyla Osmanlı Devleti Sanayi Devrimi'ne ayak uyduramadığından yeterli gücü elde edememiş; 1740 yılında Fransa'ya verilen kapitülasyonların sürekli hâle getirilmesine paralel olarak 1838 yılında İngiltere'yle yapılan Balta Limanı Ticaret Antlaşması ile kapitülasyonlara genişlik ve derinlik kazandırılmıştır. Kapitülasyonlar ile yabancı tüccarlar, yerli tüccarlara nazaran daha fazla hak ve ayrıcalıklara sahip olmuş ve Osmanlı ekonomik yapısı XIX. yüzyılda çözülmeye başlamıştır.⁶ Hem Fransız İhtilali hem de Sanayi İnkılabı gibi iki önemli global olay, Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyıldaki siyasi, sosyal, ekonomik ve toplumsal çehresini etkilemiştir. XIX. yüzyıl siyasetine bakıldığında tahtta sırasıyla yer alan III. Selim (1789-1807), IV. Mustafa (1807-1808), II. Mahmud (1808-1839), Abdülmecid (1839-1861), Abdülaziz (1861-1876), V. Murad (30 Mayıs 1876-31 Ağustos 1876) ve II. Abdülhamid'in (1876-1908) uyguladıkları politikalar devleti yıkılmaktan kurtaramamıştır.

XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti topraklarının İngiltere, Fransa ve Rusya'nın hedefi hâline geldiği görülür. Bu dönemde özellikle doğal kaynak rezervlerinin yüksekliğinden ötürü Avrupalı devletlerin doğu topraklarına göz dikmesi, önce Fransa'nın Mısır'ı işgal girişimi ardından İngiltere'nin bu emeli gerçekleştirmesiyle devam etmiş ve İngiltere ele geçirdiği Mısır'ı Orta Doğu planlarında üs olarak kullanmıştır. XIX. yüzyıl, milliyetçilik hareketleriyle birlikte Osmanlı sınırlarının tehlikeye düştüğü bir zaman dilimidir. Bu dönemde Sırp ve Yunan isyanları milliyetçiliğin ilerleyen dönemlerde Osmanlı toprak bütünlüğünü ne denli etkileyeceğinin adeta habercisi niteliğindedir. Mısır ve Boğazlar sorunu ile devamında gerçekleşen Kırım Savaşı ise yine Osmanlı gerilemesinin diğer siyasi ayaklarını oluşturmaktadır.⁷

Osmanlı Devleti sadece siyasi alanda değil XIX. yüzyılda toplumsal ve ekonomik hayatında da önemli değişim ve dönüşümler yaşamıştır. I. Meşrutiyet'le birlikte anayasal rejime geçiş, XIX. yüzyılın son çeyreği içerisinde gerçekleşen ve Osmanlı modernleşmesi açısından oldukça önemli bir adım olmuştur. I. Meşrutiyet'e giden yolda elbette ki 1839 tarihli Tanzimat Fermanı ile 1856 tarihli Islahat Fermanı da -

---

⁶ Mehmet Seyitdanlıoğlu, "Tanzimat Dönemi Osmanlı Sanayii (1839-1876)", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, c. 46, s. 28 (2019): 58.

⁷ Robert Mantran, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi II**, çev. Server Tanilli (İstanbul: Adam Yayınları, 1999), 3.

anayasal süreci hızlandırmış olmaları hasebiyle- önemli adımlardır. Sultan Abdülmecid Dönemi Hariciye Nazırı Mustafa Reşid Paşa tarafından ilan edilen ve *Gülhane Hatt-ı Hümayûnu* olarak da bilinen 3 Kasım 1839 tarihli Tanzimat Fermanı, Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa Meselesi’nde Avrupa’nın desteğini almak, Fransız İhtilali’yle yayılan milliyetçilik düşüncesinin gayrimüslimleri bağımsızlık mücadelesine teşvik eden etkisini azaltmak ve halkı Osmanlı Devleti’ne daha çok bağlamak adına atılmış bir adımdır. Islahat Fermanı ise Tanzimat Dönemi’nin önde gelen devlet adamlarından biri olan Sadrazam Mehmed Emin Âli Paşa tarafından hazırlanmış olup, Müslüman ve gayrimüslim halk arasındaki ayrımı kaldırma ve gayrimüslimlerin haklarını genişletme çabasının bir ürünüdür. Hem Tanzimat Fermanı hem de Islahat Fermanı Osmanlı Devleti’nin XIX. yüzyıl siyasetini ve toplumu şekillendiren iki önemli belge olarak tarihteki yerlerini almışlardır.⁸

XIX. yüzyıl sosyal alanda Osmanlı toplumun hem kent çehresinin hem de insanının değiştiği bir yüzyıldır. Tanzimat’la birlikte başlayan modernleşme çabalarıyla kent olgusu ön plana çıkmış; şehirler, camiler, medreseler, büyük meydanlar, kiliseler, çarşılar, bedestenler, kışlalar, sokaklar, mahalleler yeniden oluşturulmuştur. Modernleşme sadece haklar çerçevesinde değil hayatın sosyal alanına da hâkim olacak şekilde kurgulanmış, adeta köy toplumundan kent toplumuna geçiş başlamıştır. Bu durum temel geçim kaynağı toprak olan ve yeni sanayileşmeye başlayan Osmanlı ekonomisini de olumsuz etkilemiştir. Nitekim köylü halk kentlere göç etmeye başlamış, devlet ise bu durumun önüne geçmek adına toprağı izinsiz terk etmeyi engelleyen yerel nizamnameler çıkarmıştır. Ancak devletin güç kaybettiği dönemlerde yine bu durumun önüne geçilmesi mümkün olmamıştır. Kentlerin yaygınlaşmasıyla birlikte sosyal hayatta da modernleşmeler görülmektedir.⁹

Çalışmamıza konu olan ve Osmanlı Devleti’nin çöküş sürecinin hızlandığı XX. yüzyılda yaşanan siyasi problemlerin arka planında da gelişen toplumsal yapı önemli kırılmalara yol açmaktadır. Değişen bir coğrafya ve bu değişimin sistemli şekilde gerçekleşmemesi, diğer bir deyişle *plansız modernleşme* Osmanlı’nın XX. yüzyılda yaşadığı sürecin arka planını da göstermesi açısından önemlidir.¹⁰

---

⁸ Yavuz Özdemir ve diğ., “Tanzimat Fermanının Arka Planı”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, c.22, s.1 (2014): 322-325.

⁹ Joseph von Hammer, **Büyük Osmanlı Tarihi**, Cilt: 9 (İstanbul: İkra Okusan, 1992), 102.

¹⁰ Mantran, **age**, 3.

XVI.yüzyılın ilk yarısından itibaren üç kıtada toprak sahibi olan Osmanlı Devleti, sonraki yüzyılda duraklama sürecine girmiş; XVIII. yüzyılda başlayan gerileme süreci II. Viyana Kuşatması Bozgunu'nundan sonra özellikle XIX. yüzyılda hızlanmıştır.XX. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı Devleti çöküş dönemi içerisine girmiştir. Çöküşü hızlandıran ve XX. yüzyıl siyasi çehresini belirleyen üç önemli olay vardır. Bu olaylar sırasıyla Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı'dır.

1870 yılında Kont Cavour liderliğinde millî birliğini tamamlayan İtalya, diğer sanayileşmiş ülkeler gibi sömürge arayışlarına girmiştir. Avrupa'da Prusya ve Fransa'nın güçlenmesi bu süreçte İtalya'yı coğrafi anlamda yakın olduğu Kuzey Afrika'ya yönlendirmiştir. Tunus'un Fransızlar tarafından işgal edilmesiyle birlikte İtalya, Kuzey Afrika'da kalan son Osmanlı toprağı olan Trablusgarp'ı gözüne kestirmiştir. Yüzyıl başında İtalya'nın genel görünümüne bakıldığında milliyetçiler, sosyalistler ve diğer kesimler şeklinde bir ayrışma görülür. Bilhassa milliyetçiler İtalya'nın savaşa girerek Trablusgarp'ı elde etmesini desteklemişlerdir. Burada şunu da belirtmeliyiz ki milliyetçilerin en önemli dayanağı Trablusgarp'ın eskiden Roma İmparatorluğu topraklarında yer almış olmasıdır. Bununla birlikte İtalya'da nüfusun dağınık yerleşimi göz önüne alındığında Trablusgarp'ın yakınlığı İtalya'nın göç politikasını da etkileyecekti ve o dönem için Trablusgarp topraklarında başlayan İtalyan düşmanlığına da son verecek önemli bir tercihti.¹¹

Trablusgarp Savaşı öncesinde Osmanlı Devleti'nin genel durumuna bakıldığında II. Meşrutiyet'in ilan edildiği, Avusturya'nın Bosna-Hersek'i ilhak ettiği, Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan ettiği ve Yunanistan'ın Girit'i topraklarına kattığı karmaşık bir siyasi tablo göze çarpar. Ayrıca içeride İttihad ve Terakki Cemiyeti ile Osmanlı Hükümeti arasındaki güç mücadelesinden kaynaklanan 31 Mart Vakası yaşanmıştır. Bu vesileyle II. Abdülhamid tahttan indirilmiş, yerine V. Mehmet Reşad padişah yapılmıştır. Savaş öncesi dönemde Arap vilayetlerine bakıldığında 1910 yılında Havran'da Dürzilerin ayaklandığı, ardından Kenek ve Maan'da, Asir'deki Seyit İdris ve Yemen'deki İmam Yahya ayaklanmalarının çıktığı görülmektedir. Hâsılı Osmanlı'nın hem iç hem de dış politikada karışık bir dönem yaşadığı açıktır.¹²

---

¹¹ Şengül Mete, "Trablusgarp Savaşı ve İtalya'nın Akdeniz'deki Faaliyetleri", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, c.3, s.8 (1998): 261.

¹² Mantran, **age**, 44.

Fransa ile Almanya arasında yaşanan II. Fas Krizi (Agadin Bunalımı-1911) vesilesiyle İtalya, Trablusgarp için harekete geçmiştir. İtalya; savaş öncesinde Osmanlı Devleti'ne İttihat ve Terakki Cemiyetinin Trablusgarp ve Bingazi'de bulunan halkı, İtalyan vatandaşlara karşı kışkırttığına dair bir nota iletmiştir. Ardından bir ulti-matom göndererek bu bölgenin modernleşmede geri kaldığını ve Osmanlı'nın gerekli modernleşmeyi sağlayamadığını bildirmiştir. Belirtilen bu sebepler dâhilinde İtalya 29 Eylül 1911 tarihinde resmen Osmanlı'ya savaş açmıştır. Osmanlı Devleti'nin sorunu çözmek için attığı diplomatik adımlar olumlu sonuçlanmayınca bölgenin savunulması adına çalışmalar başlamış ancak savunma konusunda yeterli başarı elde edilememiştir. Bunun en önemli nedeni Tunus'un Fransa'ya, Mısır'ın İngiltere'ye kaptırılması nedeniyle Trablusgarp ile kara bağlantısının kalmamış olması ve Osmanlıların denizden askerî sevkiyat yapacak ve İtalyan Donanmasıyla boy ölçüşecek güçlü bir donanmaya sahip bulunmamasıydı. Bütün bu nedenler göz önüne alındığında Osmanlı Devleti'nin Kuzey Afrika'daki son toprağını yeterli düzeyde savunamadığı açıktır. Buna ilaveten savaş sürerken Balkanlarda yeni bir savaşın başlamasıyla birlikte zor durumda kalan Osmanlı Devleti, 18 Ekim 1912'de Uşi Antlaşması'nı imzalayarak Trablusgarp Savaşı'nı sona erdirmiş ve bu antlaşma uyarınca Trablusgarp'ın kaybedilmesiyle Kuzey Afrika'dan çekilmiştir. Trablusgarp Savaşı öncesinde İtalya'nın işgal yanlısı hareketlerine rağmen Osmanlı Hükümetinin gerekli siyasi, askerî ve ekonomik tedbirleri almadığı; ayrıca içte ve dıştaki sorunların artması ve Trablusgarp'ın savunulması noktasında yetersiz kalınmasından ötürü savaşın kaybedildiği açıkça ortadadır.¹³

Osmanlı Devleti'nin XX. yüzyıldaki siyasi çehresini belirleyen en önemli ikinci olay Balkan Savaşlarıdır. Osmanlı Devleti'nin *Rumeli*'si olarak bilinen Balkanlarda XIX. yüzyılda Almanya, Fransa, Büyük Britanya, Rusya, Avusturya-Macaristan ve İtalya gibi büyük güçlerin çıkar çatışmaları hâkimdir. Bu çıkar çatışmaları zemininde Balkan milliyetçiliği yükselir ve Osmanlı için Balkanların tamamen kaybı tehlikesi ortaya çıkar. Milliyetçi hareketlerin bu yükselişinde XIX. yüzyılda gerçekleşen Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında imzalanan Bükreş, Edirne ve Paris Antlaşmaları büyük öneme sahiptir. Bu anlaşmalar ile Balkan toplulukları geniş haklar elde etmişlerdir.

---

¹³ Hasan Tevfik Güzel, "Hasta Adam" Osmanlı Devleti Karşısında Başarılı Bir İtalyan Diplomasi Örneği: Trablusgarp Savaşı", **VAKANÜVİS-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi**, c.2, s.1 (2017): 81-90.

Balkan Savaşlarını başlatan olaylar Osmanlı Devleti'nin Trablusgarp Savaşı ve Arnavutluk isyanlarıyla mücadele ettiği dönemde gelişmiştir. 8 Ekim 1912'de dönemin en küçük Balkan Devleti olan Karadağ'ın Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmesiyle resmen başlayan Balkan Savaşlarına diğer Balkan ülkeleri de kısa sürede dâhil olmuştur. 8 Ekim 1912-30 Mayıs 1913 tarihleri arasında süren Birinci Balkan Savaşı'nda Osmanlı Devleti'ne karşı Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ birleşerek Balkan Birliği (Balkan League)'ni oluşturmuştur. Osmanlı Devleti'nin Bulgar, Yunan, Sırp ve Karadağ güçleriyle ayrı cephelerde savaşması, Trablusgarp Savaşı'nın yorgunluğu ve Akdeniz'deki İtalyan Donanması sebebiyle Makedonya'ya kuvvet gönderilememesinin yanı sıra İttihat ve Terakki Fırkası ile Hürriyet ve İtilaf Fırkası mensubu subayların görüş ayrılıkları nedeniyle ortak bir siyaset geliştirilememesi de savaşın kaybedilmesinde etkili olmuştur.¹⁴

Balkan topluluklarının milliyetçilik duygusuyla yaptıkları tarihteki en önemli savaşlardan biri niteliğinde olan Balkan Savaşları, Balkan Yarımadası'ndaki ülke sınırlarını yeniden belirleyen bir mücadeleye sahne olmuştur. Savaş sonucunda Bulgaristan, Rodop Dağlarını ve Batı Trakya'yı elde etmiş; Yunanistan, Epir'in büyük bölümünü almış; Yunanistan ve Sırbistan, Makedonya'yı aralarında paylaşmış; Karadağ ve Sırbistan, Yenipazar sancağını bölüşmüşler ve Sırbistan, Kosova bölgesini almıştır. Savaşta uğranılan yenilgi, Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki bütün topraklarıyla beraber prestijini de kaybetmesine neden olurken, aynı zamanda milliyetçilik fikrinin Osmanlı Devleti gibi çok uluslu imparatorluklar için ne büyük bir tehdit oluşturduğunu ortaya koymuştur. Balkan Savaşları Trablusgarp Savaşı'ndan yeni çıkan Osmanlı Devleti'nin askerî gücünü oldukça zedeleyen bir savaş olmuştur. Richard Hall savaş sırasında Osmanlıların 100.000 asker kaybettiği bilgisini vermektedir.¹⁵

Birinci Balkan Savaşı'ndan kısa bir süre sonra yapılan Londra Konferansı'nda Osmanlıların kaybettiği Balkan topraklarının büyük bir kısmı Bulgaristan'a bırakılmış, bu durum başta Yunanistan ve Sırbistan olmak üzere ittifak grubunu rahatsız etmiştir. Balkanların paylaşılmasında Sırp-Bulgar bölüşümünde Sırbistan'ın kendisine çizilen sınırların dışında kalan topraklara da hâkim olmak istemesi aralarındaki anlaşmazlığı

---

¹⁴ A. Halûk Ülman, **I. Dünya Savaşı'na Giden Yol ve Savaş** (İstanbul: İmge Kitabevi, 2002), 19.

¹⁵ Richard Hall, **Balkan Savaşları, 1912-1913: I. Dünya Savaşı'nın Provası**, çev. M. Tanju Akad (İstanbul: Homer Kitabevi, 2003), 180.

körüklemiş ve yeni bir savaşın başlamasına neden olmuştur. İkinci Balkan Savaşı'nda ise Bulgaristan'a karşı Sırbistan, Karadağ, Yunanistan, Romanya ve Osmanlı Devleti savaşa girmişlerdir. Ağustos 1913'te Bükreş Antlaşması ile sona eren savaşta, Osmanlı Devleti yapmış olduğu İstanbul Antlaşması ile Kırklareli, Dimetoka ve Edirne'yi geri almıştır.¹⁶

Hiç kuşkusuz ki XX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin yaşamış olduğu sonuçları en ağır olaylardan biri de Balkan Savaşlarıdır. Genel olarak Fransız İhtilali'nin yaymış olduğu milliyetçilik düşüncesinin en net tezahürü Balkan Savaşlarıyla birlikte ortaya çıkmış, bu noktada Osmanlıcılık fikri de yerini Türkçülük politikasına bırakarak Osmanlı'yı Türk kimliği altında ayakta tutma fikrinin ağır basmasına neden olmuştur. Bu durum diğer bir taraftan Arap milliyetçilerinin örgütlenmesini başlatırken Osmanlı toprakları içerisindeki milletler mozağının bu dönem itibarıyla artık bir arada huzur ve refah içinde yaşamalarının da ne denli zor olduğunu göstermiştir.¹⁷

XX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin çöküşünü hızlandıran üçüncü gelişme Birinci Dünya Savaşı'dır. Birinci Dünya Savaşı sadece Osmanlı Devleti açısından etkileri olan bir savaş olmayıp, doğurduğu global sonuçlarla birlikte XX. yüzyılda dünyada şiddet dalgasının yayılmasına neden olan 1917 Rus Devrimi'ni, 30 milyondan fazla insanın yok edilmesine yol açan Stalinizmin doğuşunu, yarattığı korkunç yıkımla II. Dünya Savaşı'nı ve akabinde 1947-1989 yılları arasında sürececek Soğuk Savaş'ı da tetiklemiş büyük bir gelişmedir. Ancak o dönem için Osmanlı Devleti'nin zayıfladığı ve gerek içte gerekse dışta bulunan sorunlarla mücadele ettiği düşünüldüğünde Osmanlı'nın çöküşünü hızlandıran en büyük gelişme olacağı aşîkârdır. Birinci Dünya Savaşı'nı tetikleyen birçok sebep olmakla birlikte en genel sebep sanayileşmiş ülkeler arasındaki sömürgecilik rekabetidir. XIX. yüzyıl ve devamında siyasi birliklerini geç tamamlamış olan Almanya ve İtalya ile onlara iştirak eden Avusturya-Macaristan'ın nüfuz sahalarını genişletme çabaları; kendilerinden önce nüfuz sağlayan İngiltere, Fransa ve Rusya tarafından engelleniyordu. Bu noktada XX. yüzyıla gelindiğinde *İttifak* (*Central Powers*) ve *İtilaf* (*Allied Powers*) olmak üzere iki ayrı birlik olan devletlerin birbirleriyle mücadeleleri başlıyordu.¹⁸

---

¹⁶ Ülman, **age**, 21-22.

¹⁷ Ahmet Halaçoğlu, "Balkan Savaşları (1912-1913)", **Türkler**, c. 13, ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002): 10.

¹⁸ Cevdet Küçük, "Balkan Savaşı", **DİA**, c. 5 (İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1992): 23-25.

Osmanlı tarihine bir bütün olarak bakıldığında XX. yüzyıla ilgili söylenebilecek en önemli husus; XVII. yüzyılın ardından gerileme dönemine giren Osmanlı Devleti'nin siyasi alanda başarısız yönetim politikalarıyla önce mevcut sınırlarını kaybetmeye başlaması ardından da küresel dünya düzenindeki değişimlere (Fransız İhtilali'yle başlayan monarşik yapılanmaların yıkılması ve anayasal düzene geçiş, aynı zamanda sanayileşmeyle gelen ekonomik düzenin değişmesi) ayak uyduramayarak yaşadığı iç ve dış problemlerin etkisiyle çöküş aşamasına gelmesidir. İşte bu çöküşün adım adım gerçekleştiği XX. Yüzyılda önce Trablusgarp Savaşı'ndaki yenilgiyle Kuzey Afrika'daki son toprağını kaybetmiş, Balkan Savaşı'yla birlikte hem Avrupa'daki topraklarını komşu devletlere kaptırmış ve son olarak Birinci Dünya Savaşı'yla birlikte yetersiz askerî gücü ve sınırlı imkânlarıyla Büyük Devletler (Great Power) karşısında uğradığı yenilgi ile devlet de ortadan kalkmıştır.

Bu noktada XX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin durumunu anlamak adına çalışmamızda öncelikle Osmanlı Devleti'nin gidişatını ele alan diğer dönemlere ait literatür sunulmuş, ardından neden-sonuç ilişkisi bağlamında XX. yüzyıl Osmanlı'sına dair bilgi verme gayesi güdülmüştür.

2.2. Trablusgarp Savaşı

Milattan önce VII. yüzyılda Fenikelilerin yerleşmeye başlamasıyla bir yerleşim yeri hâline gelen Trablusgarp, merkezinde Trablus şehrinin olduğu bir bölgedir. Şehri oluşturan Oea şehri ile Sabratha (Zwagha), Leptis Magna (Lubdah) şehirleri olmak üzere üç şehir vardır. Bugünkü Libya sınırları içerisinde yer alan şehir, Osmanlı hâkimiyetine geçilmesiyle birlikte *Trablusgarp* adını almıştır. XIX. yüzyılın sonlarında bölge nüfusunun 1 milyon olduğu tahmin edilmektedir.¹⁹

Trablusgarp bölgesi; 1830 senesinde Fransızların Cezayir'i işgal etmesi, devamındaki yıllarda Mısır'da Mehmed Ali Paşa İsyanı ve bölgedeki karışıklıklar nedeniyle 1835'ten sonra imtiyazlı yönetimden ayrılmış ve İstanbul'dan atanan valilerce yönetilmeye başlanmıştır. Bu tarihten sonra Trablusgarp Savaşı'na değin giden sürede

---

¹⁹Ahmet Kavas, "Trablusgarp", *DİA*, c. 41 (İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2012): 288-291.

bölgede daima iç karışıklıklar olmuş, atanan valilerin şehri tanzim etme çalışmalarının dahi bölgede tam anlamıyla bir dirlik sağlamadığı görülmüştür.²⁰

XIX. yüzyıla gelindiğinde Kuzey Afrika’da toprak bütünlüğü kalmadığı, Avrupalı devletlerin bu bölge üzerinde emperyalist saldırılarını gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bölgede savaşa değin 24 vali değişmiş ve bu nedenle vilayet işlerinde istikrar sağlanamamıştır. Aynı durum ekonomik olarak kuraklık sebebiyle tarıma yönelemeyip ticaretle uğraşan halkı da etkiler ve işlerinin kötü gitmesine sebep olur. XIX. yüzyıl Trablusgarp halkının sosyal durumuna bakıldığındaOsmanlı, Arap ve Berberi unsurlardan oluşan kozmopolit bir halk yapılanması olduğu göze çarpar.

XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti’nin toprak bütünlüğünü koruma yönünde politika sürdüren İtalya, XX. yüzyıla gelindiğinde iç ve dış siyasetindeki gelişmeler nedeniyle bu politikayı terk etmiş; Osmanlı Devleti’nin var olan durumunu da göz önüne alarak yıkılması hâlinde Trablusgarp ve Bingazi’yi ele geçirme planları içerisine girmiştir. Akdeniz’de Fransa egemenliğinin güçlenmesiyle kendisine yönelik sömürge arayışını Kuzey Afrika topraklarına çeviren İtalya için bu dönem en yakınındaki yer Osmanlı’nın sahip olduğu Trablusgarp’tır. Nitekim İtalya, kendisi olmazsa başka bir emperyalist gücün Osmanlı Devleti’nin var olan siyasi sıkıntılarını fırsat bilerek aynı bölgeyi ele geçirme niyetinde olacağını düşünmektedir.²¹

Trablusgarp’ı sömürge politikasına hedef olarak seçen İtalya 1887 yılında İngiltere, 1891 yılında Almanya, 1900 ve 1902 yıllarında da Fransa ile imzalamış olduğu anlaşmalarla Trablusgarp’a yöneleceğini açıkça belli etmiştir. Bu süreçte bir tek Rusya ile anlaşmaya varamamış, ancak onunla da 1909 senesinde imzaladığı Racconigi Antlaşması’yla bu bölgeye yönelme adına önündeki dış tehlikeleri tamamen bertaraf etmiştir.²²

1911 senesine gelindiğinde İtalya kraliyet ilanının 50. yılını kutladığı bir dönemde milliyetçilik duygularıyla Osmanlı Devleti üzerindeki emellerini gerçekleştirmeye yönelir. Bu noktada emellerin ilki Fas Krizi üzerinden patlak verir. 14 Şubat 1911 tarihinde İtalya Dışişleri Bakanı Guicciardini parlamentoda yaptığı konuşmada Kuzey Afrika topraklarının Osmanlı Devleti için olduğu kadar kendileri için de önemli

---

²⁰ Mehmet Nuri-Mahmut Naci, **Trablusgarp Hedefteki Ülke Libya’nın Tarihi** (İstanbul: ORDAF Yayınları, 2012), 113.

²¹ Mevlüt Çelebi, **Millî Mücadele Döneminde Türk-İtalyan İlişkileri** (Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2002), 20.

²² İ. Revol, 1911-12 Türk-İtalyan Harbi, **Askeri Mecmua**, çev. Kadri Demirkaya (1 Eylül 1940), 58.

olduğunu, bu topraklar üzerinde vesayetlerinin bulunduğunu dile getirmiştir. Bu söylem, aslında kamuoyunda ve Büyük Devletler nezdinde vesayetle beraber yakın gelecekte Trablusgarp'a yönelik harekete geçeceklerinin de ilk belirtisi olmuştur. Ancak Fas 24 Nisan 1911 senesinde Fransız ordusu tarafından işgal edilmiştir.²³

İtalya'nın Trablusgarp'ı işgal etmesinin zemini 1880'li yıllarda hazırlanmış olup Büyük Devletlerle yapılan çıkar anlaşmalarına dayanmaktadır. Siyasi birliğini tamamlayan İtalya'nın, bu süreçte kendisi için tehlike oluşturmaması adına Büyük Devletlerle girdiği iş birlikleri ilerideki olası adımlarını da kolaylaştırmıştır. Bu noktada 20 Mayıs 1882 senesinde yapılan Üçlü İttifak oldukça önemlidir. İtalya'nın bu tarihte Almanya ve Avusturya ile yapmış olduğu bu Üçlü İttifak; İtalya'nın Kuzey Afrika'da atacağı bir adımda Avusturya'nın kendisine saldırmasını önlemekte, aynı zamanda Fransa'nın bölgedeki egemenliği düşünüldüğünde diğer devletleri Fransa'ya karşı yanına çekmekteydi. Bu ittifakın ardından İtalya 1887 senesinde İngiltere'yle de ayrı bir gizli antlaşma imzalamış; bu antlaşmayla İngiltere, İtalya'yı Trablusgarp konusunda destekleyeceğini belirtirken İtalya ise İngiltere'nin Mısır üzerindeki emellerinde kendisine destek olacağına dair söz vermiştir. Bu noktada İtalya, Trablusgarp'ı işgal etmeden evvel Büyük Devletlerle ittifak kurduğunu ve kendisine karşı olası bir saldırıyı da önlediğini söylemek mümkündür. İtalya'nın ittifaklarına karşı Osmanlı Devleti de bu süreçte Büyük Devletlerle görüşmeler sağlamıştır. II. Abdülhamid, Said Paşa'yı Fransa ile görüşme için görevlendirmiş ve İtalya'nın niyetini öğrenmek ve olası bir durumda Fransa ile ittifak kurmak istemiştir. Ancak Fransa bu ittifaka karşılık olarak Cezayir ve Tunus'u istediği için ittifak gerçekleşmemiştir.²⁴

İtalya, yapmış olduğu gizli antlaşmalarla bu antlaşmaların tarafı olan devletler nezdinde Trablusgarp'a ilişkin niyetini artık apaçık bir şekilde belli etmeye başlamış hatta 1911 yılından itibaren gerek İtalyan Dışişleri Bakanı San Giuliano aracılığıyla gerekse diğer kamuoyu organları aracılığıyla sık sık Kuzey Afrika'ya yöneleceğini belli eden bir tutum içerisine girmiştir. Daha sonra Gazi Ahmet Muhtar Paşa ve Kâmil Paşa hükümetlerinde Hariciye Nazırlığına getirilecek olan Gabriyel Narodukyan Efendi 1911 yazında İtalya'da bulunduğu sırada İtalyan basınında hâkim olan savaş

---

²³ Çelebi, **age**, 22.

²⁴ Fahir Armaoğlu, **19. Yüzyıl Siyasi Tarih (1789-1914)** (Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1999), 630.

tarafı havayı sezinleyerek, hükümeti durum hakkında bilgilendirmek üzere İstanbul'a dönmüştür. Ancak durumdan haberdar ettiği Hakkı Paşa İtalyanların Osmanlı Devleti'ne savaş açacağına ihtimal vermeyerek herhangi bir tasarrufta bulunmamıştır.²⁵

23 Eylül 1911 tarihinde ise İtalya Babıali'ye ilk notasını vererek Trablusgarp ve Bingazi'deki İtalyan halkı İttihat ve Terakkici kişilerin kısıtladığını, buradaki halkın çok zor koşullarda yaşamlarını sürdürdüklerini belirtmiştir.²⁶ Osmanlı Devleti ise 26 Eylül 1911'de böyle bir tehlikenin bulunmadığına dair bir notayı yanıt olarak iletmiştir. İtalya ilettiği notasında aynı zamanda bölgeye silah ve mühimmat iletilmesinin bölgedeki İtalyanları tehlikeye düşüreceğini belirterek bunu önlemek adına girişimde bulunacaklarını da ifade etmişlerdir. Osmanlı bu notanın ardından İtalyan takibine rağmen Derne gemisini 25 Eylül'de limana alarak bir kısım mühimmatı Trablusgarp'a bir kısmını ise Bingazi'ye göndermiştir. 28 Eylül 1911 tarihinde İtalya, Osmanlı Devleti'ne ikinci bir nota göndererek Osmanlı Devleti'nin bölgenin güvenliğini sağlayamadığını ve bu bölgenin İtalya için oldukça önemli olduğunu bildirmiştir. Osmanlı Devleti adına Hakkı Paşa 24 saat içinde yine benzer bir cevap iletmiştir. Ancak bu cevap da İtalya'yı tatmin etmeyince, 29 Eylül 1911'de İtalya şehri işgal amacıyla 25.000 kişilik bir kuvvetle Trablusgarp önlerine gelmiş ve savaş resmen başlamıştır.²⁷

İtalya'nın Trablusgarp'ı işgale yönelmesi üzerine Osmanlı Devleti halkı İtalya'ya yönelik öncelikle İttihad-ı Husumet kampanyası dâhilinde bir boykot hareketi başlatmıştır. Bu kampanya dâhilinde Osmanlı toprakları içerisindeki İtalyan halkı boykot ve İtalyanlara kâr kazandırmama yönündeki çalışmalar yer almış; İtalyanlarla alışveriş etmeme, İtalyan ürün ve eşyalarını satın almama, İtalyan işçi çalıştırmama, İtalya mallarını kullanmama, İtalya okullarına çocuklarını göndermeme gibi boykota yönelik hareketler sergilenmesi kararı alınmıştır. Bu kararlar doğrudan hükümet

---

²⁵ Ercan Karakoç, "Ermeni Asıllı Osmanlı Nazırlarından Gabriyel Noradukyan Efendi", **Ermeni Araştırmaları**, s. 52 (2015): 121-122.

²⁶ Sezen Karabulut, "Osmanlı Devleti'nin 'Muhasım Devlet' Politikasına Bir Örnek: Trablusgarp Savaşı ve İzmir'deki İtalyanlar", **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi**, c.17, s.34 (2018): 188.

²⁷ Hale Şıvgın, **Trablusgarp Savaşı ve 1911-1912 Türk-İtalyan İlişkileri** (Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2006), 32.

tarafından alınmamış, *Tanin* ve *İkdam* gibi önemli gazetelerde aydınların yönlendirmeleriyle halk bu tepkiyi göstermiştir.²⁸

Trablusgarp Savaşı öncesinde hem Osmanlı Devleti'nin hem de İtalya'nın savaş hazırlıklarına ve gücüne bu aşamada değinmek yerinde olacaktır. 1882 senesinden sonra Trablusgarp ile karadan bağlantısı kalmayan Osmanlı Devleti, bölgeyi ancak denizden savunabilecek durumdaydı. Abdülaziz Dönemi'nde 30'u zırhlı 76'sı ahşap olmak üzere 106 parçalık bir donanma Fransız ve İtalyanlara yaptırılmış, bu donanmanın yapılması sırasında devlet mali olarak iflasa sürüklenmişti. II. Abdülhamid Dönemi'nde ise hâlen bu borcun etkisinin sürmesi, mali anlamda donanmaya yönelik yeni bir yatırım yapılmasını engelliyordu. Bu nedenle var olan gemilerin tamir edilmesi ve torpidobot, gambot ve denizaltı gibi küçük deniz araçlarının oluşturulması yönünde kararlar alındı. Trablusgarp Savaşı'na hazırlık olan dönemde halktan toplanan bağışlarla İngiltere'deki Armstrong-Vickers Şirketi ile 4 Nisan 1911'de bir sözleşme imzalandı ve dretnot alma girişiminde bulunuldu. Ancak bu girişim, İngiliz Hükümetinin 2 Ağustos 1914 günü yaptığı açıklamayla bu iki zırhlıya ödenen paralar iade edilmeksizin el koyduğunu belirtmesiyle de Osmanlı Devleti adına hüsrarla sonuçlandı.²⁹ Dolayısıyla Osmanlı Donanması oldukça yetersiz olarak savaşa girmiştir. Savaşta asker sayısı göz önüne alındığında Osmanlı, Trablusgarp'ta 2.880 er, 540 at/katır ve 56 top; Bingazi'de ise 1.200 er, 150 at/katır ve 28 top ile savaşa girmiştir.³⁰ İtalya'ya gelince dönemin İtalya Başbakanı Giolitti, Genelkurmay Başkanı Pollio'yla birlikte savaş için ne kadar asker gerektiğini istişare etmişler ve bu istişare sonucunda cephede ve cephe gerisinde 100.000'i aşkın askerin görev alması gerektiğine kanaat getirmişlerdir. Savaşta kullandıkları silahlar ise özellikle 6.5 mm kalibreli Mannlicher-Carcano tüfek, top ve diğer ekipmanlardan oluşmaktaydı.³¹

Her türlü savunmaya rağmen İtalyan işgali 6 Ekim'de Trablusgarp'ın tamamına yayılmıştır. Ardından Derne ve Bingazi'nin işgali başlamıştır. 20 Ekim tarihine gelindiğindeyse İtalyanlar hemen hemen Trablusgarp'taki tüm Osmanlı topraklarını

---

²⁸ Nurdan İ. Şeber, "Trablusgarp Savaşı'nın İtalyan Tebaaya Yansımaları", **Osmanlı Araştırmaları Dergisi**, s. 38 (2011): 244.

²⁹ Serhat Güvenç, **Birinci Dünya Savaşı'na Giden Yolda Osmanlıların Drednot Düşleri** (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011), 95-100.

³⁰ Hamdi Ertuna, **1911-1912 Türk-İtalyan Harbi ve Kolağası Mustafa Kemal** (Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, 1984), 26-41.

³¹ W. H. Beehler, **1911-1912 Türk İtalyan Savaşı**, çev. Leyla Yıldırım (İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, 2014), 22.

ele geçirmeyi başarmışlardır. 5 Kasım 1911’de İtalya savaşın daha fazla sürmesinin iki taraf için de zararlı olacağını belirterek bir ilhak kararnamesi yayımlamıştır. Osmanlı Devleti ise Paris ve Berlin antlaşmalarında yer alan toprak bütünlüğünün korunması ilkesine zarar verdiği için bu kararnameyi protesto etmiştir.³²

Şubat 1912 tarihine gelindiğinde İtalya’nın hem kıyı şeridinden içeriye girememeleri hem savaşın Balkanlara sıçrama durumunun ortaya çıkmasından ötürü İtalya Büyük Devletlerle arabuluculuk için görüşmeler gerçekleştirmiştir. 16 Nisan 1912 tarihinde Almanya, Avusturya-Macaristan hükümetleri, Rusya, Fransa ve İngiltere aracılık yaparak barış hususunda Osmanlı Devleti ile görüşmüş; Osmanlı Devleti ise İtalya’nın Trablusgarp ve Bingazi’ye yönelik emellerinden vazgeçmesini içeren şartlar öne sürünce diplomatik yolların işe yaramayacağı anlaşılmıştır. 22 Temmuz 1912’de göreve başlayan Gazi Ahmet Muhtar Paşa kabinesinde Hariciye Nazırı olarak görev alan Gabriyel Noradukyan savaşın nihayete erdirilmesinin gerekliliğini kabineye bildirmiş³³ ancak çeşitli görüşmelerle devam eden süreçte yine bir sonuç alınamamıştır. Savaşın sona ermesini ve anlaşmayı sağlayan durum ise Balkanlarda başlayan çözülmenin bir devamı olarak 8 Ekim 1912’de Karadağ’ın Osmanlı Devleti’ne savaş ilan etmesidir. Bunun üzerine iki cephede birlikte savaşamayacak olan Osmanlı Devleti İtalya ile Quchy (Uşi) Antlaşması’nı imzalamıştır.³⁴

2 yıldan fazla süren Trablusgarp Savaşı, Quchy (Uşi) Antlaşması ile 15 Ekim 1912 tarihinde resmen son bulmuştur. On bir maddeden oluşan bu antlaşma Osmanlı Devleti’nin Trablusgarp’ı ve Bingazi’yi kaybetmesi, bu bölgelerin İtalya sömürgesi hâline gelmesi anlamını taşıyordu.³⁵ Aynı zamanda resmen olmasa da Rodos’la birlikte On İki Ada da aynı şekilde fiilen Osmanlı Devleti’nin yönetiminden çıkmış bulunuyordu.³⁶

Trablusgarp Savaşı’nın kaybedilmesinin ardından yerli ve yabancı basında da savaşın kaybına ilişkin birçok yazı yer almıştır. Özellikle yerli basında dönemin aydınlarının isim vererek ve vermeden yayımladıkları yazılarda Osmanlı Devleti’nin savaşı

---

³² İsrail Kurtcephe, **Türk-İtalyan İlişkileri (1911-1916)** (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1995), 44.

³³ Ercan Karakoç, “Osmanlı Hariciyesinde Bir Ermeni Nazır: Gabriyel Noradukyan Efendi”, **Uluslararası İlişkiler**, c. 7, s. 25 (2010): 164-165.

³⁴ William T. Stead, **Tripoli and The Treaties: Britain’s Duty in This War** (London, Bank Buildings, 1911), 102.

³⁵ Kurtcephe, **age**, 44.

³⁶ İsmail Özçelik ve diğ., “Trablusgarp Devlet-i Aliyye-İtalya Vekayi-i Harbiyesi İsimli Risalenin Işığında Osmanlı Devleti ve Trablusgarp Savaşı”, **Ulakbilge Dergisi**, c.6, s.24 (2018): 643.

kaybetme nedenleri üzerine oldukça kafa yorulmuştur. Haftalık olarak yayımlanan *Donanma Mecmuası*'nın 17. sayısında Ali Rıza Seyfi Bey yazmış olduğu makalede Osmanlı'nın savaşı kaybetmesini; donanmaya yeteri kadar önem verilmemesine ve Mecliste donanma için ayrılan bütçenin yetersiz olmasına bağlamaktadır. Hatta yazısında "İlâne-i Milliye Cemiyeti donanmaya üç dretnot ilave etseydi Trablusgarp elden çıkmayacaktı." diye belirterek savaşın kaybını tamamen savunmadaki eksikliklere bağlar.³⁷

Halil Paşa da anılarında savaşın kaybedilmesinin temel nedenini donanmadaki eksikliklere bağlamıştır. 34 Türk gemisine karşın 116 İtalyan gemisinin savaşta yer aldığını, dolayısıyla cephane ve savunma anlamında yetersiz kalan Osmanlı'nın da savaşdaki kaderinin bu yetersizlikle çizildiğini belirtmiştir. İtalyan gemileri oldukça yeni iken Osmanlı gemileri ise eski ve sürat bakımından yetersiz gemilerdi. Bu nedenle savaşın kaybedilmesi olağan sayılabilirdi.³⁸

2.2.1. Beyrut Bombardmanı

Osmanlı hâkimiyetine girdiğinde küçük bir kaza olan Beyrut, 1887 yılına gelindiğinde ise bir vilayet hâlini almıştır. 1864'te Sayda eyaleti lağvedilerek, toprakları Suriye'ye bağlanınca Beyrut; Suriye'nin bir sancağı olmuş ardından vilayet unvanını almıştır. 1894'te Beyrut vilayeti Sayda, Sur ve Merceyun kazalarını içeren merkez sancak ile birlikte Trablusşam, Akka, Lazkiye ve Nablus sancaklarından oluşan bir yapılanmaya sahipti. 1885 kayıtlarına göre Beyrut'a bağlı 291 köy ve 4 kasaba bulunuyordu ve yerel valiler atanarak şehir oldukça modern bir görünüm kazanmıştı. Demografik yapısına bakıldığında Lübnan bölgesinin genel halkı gibi Hristiyan ve Müslüman topluluklar karışık yaşamaktaydı.³⁹

Trablusgarp Savaşı sırasında savaşın fazla uzamasını istemeyen ancak ilhak kararının da etkili olmadığını gören İtalya, savaşı denizlere doğru kaydırmak istemiştir. İtalya'nın bu şekilde hareket etmesinin temel nedeni, Osmanlı'nın Trablusgarp ve Bingazi'ye yardım götürmesinin önüne geçmek ve Balkanlarda yaşanabilecek olumsuz bir duruma karşı Büyük Devletlerin barışı sağlamak adına desteğini

---

³⁷ Fatih Özasan, "Osmanlı Basınında Trablusgarp Savaşı: Donanma Mecmuası Örneği", **Çeşmi Cihan: Kültür Tarih ve Sanat Araştırmaları Dergisi**, c.6, s.2 (2019): 64.

³⁸ M. Taylan Soygun, **Halil Paşa-İttihat ve Terakki'den Cumhuriyet'e Bitmeyen Savaş** (İstanbul, 1972), 97.

³⁹ Nizam Önen ve Cenk Reyhan, **Mülkten Ülkeye Türkiye'de Taşra İdaresinin Dönüşümü (1839-1929)** (İstanbul: İletişim Yayınları, 2011), 151.

alabilmekti. Bununla beraber o dönem için Beyrut'un konumu düşünülündüğünde bu savaşın buraya da sıçraması yalnızca Osmanlı Devleti'ni değil, aynı zamanda Büyük Devletleri de rahatsız edecek bir nitelik taşımaktaydı. Bir Osmanlı şehri olmasına rağmen Fransa başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinden çok sayıda insanın yaşadığı Beyrut, Kudüs gibi kitabi dinlerin ortak noktası olan bir şehrin de kapısı niteliğindeydi. Bu nedenle Beyrut'a ilişkin düşünülen bir harekâtta Fransa başta olmak üzere Büyük Devletlerin müdahalesi İtalya tarafından savaşın kısa sürmesini sağlayacak bir etken olarak görülmekteydi.⁴⁰

İtalya; Adalar, Selanik, İzmir, Beyrut ve Çanakkale Boğazı'na saldırma ihtimalini Ekim 1911 tarihinde öncelikle Büyük Devletlere bildirme yoluna gitmiştir. Osmanlı toprakları üzerinde belirtilen işgal bölgelerinde çıkarları olan devletlerin onayını almak, aynı zamanda bu devletlerin de İtalya ile karşı karşıya gelmesini önleyecekti. Bu nedenle İtalya, öncelikle Selanik Limanı'na karşı harekete geçmesi hâlinde Balkanlar tehlikesini göz önüne alarak Avusturya ile görüşme sağlamıştır. Avusturya'nın İstanbul'daki elçisi Pallavicini ile görüşme yapılmış ancak Avusturya, İtalya'nın bu düşüncesinin 1887 tarihli Üçlü İttifak Antlaşması'na aykırı olduğunu ve kendi çıkarlarına zarar vereceğini düşünerek karşı çıkmıştır. Avusturya'nın ardından Beyrut'ta büyük ticari çıkarları bulunan Fransa ile görüşme sağlanmıştır. Hem Fransa hem İngiltere kendi çıkarlarına ters düşen bir durum olmadıkça Osmanlı Devleti'nin barışa yanaşmayan tutumuna karşılık İtalya'nın işgal girişimlerini desteklediklerini belirtmişlerdir. Boğazlar üzerinde çıkarları bulunan Rusya ile yapılan görüşmelerdeyse Rusya'nın İtalya'nın düşüncesini tamamen desteklediği hatta Hariciye Nazırı Sazanof'un İtalya'nın bu harekâtıyla Rusya'yı oldukça memnun edeceği, isteklerine karşı çıkan Osmanlı Devleti'nin burnunun sürteceği önemli bir fırsat olduğunu bildirmiştir. Dolayısıyla İtalya yapacağı çıkarmalar için Büyük Devletlerden Avusturya dışında olumlu karşılık almıştır. Avusturya'yı ikna çabalarında olan İtalya Hariciye Nazırı Aerental'ın ölümü ve yerine gelen Berchtold'un uyumlu tutumundan yararlanarak Üçlü İttifak Antlaşması'nın yenilenme durumunu tehdit olarak sunmuş ve Avusturya'yı da ikna etmeyi başarmıştır.⁴¹

---

⁴⁰ Dina Rizk Khoury and Dane Kennedy, "Comparing Empires: The Ottoman Domains and the British Raj in the Long Nineteenth Century", **Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East**, c. 27, s. 2 (2007): 231-242.

⁴¹ Enver Ziya Karal, **Osmanlı Tarihi** (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1973), 101-103.

1911 Ekim ortalarında İtalya'nın savaşı denizlere kaydıracağına yönelik bilgiler Osmanlı Devleti'ne gelse de Osmanlı Devleti, Büyük Devletlerin Osmanlı toprakları üzerindeki çıkarlarını bildiği için bu duyuma itibar etmemişse de tedbiri elden bırakmama adına Büyük Devletlerle diplomatik ilişkiler kurma yoluna gitmiştir. Babıâli, İngiltere adına Sir Edward Grey ile görüşmüş; Grey, İngiltere'nin olası saldırı hâlinde İtalya'yı vazgeçirme teşebbüsünde bulunmayacağını çünkü tarafsız bir ülke olarak bu tavrın İngiltere'nin duruşuna aykırı olabileceğini savunmuştur.⁴² Aynı dönemde Sadrazam Said Paşa ise Fransa ile görüşme sağlamış, Fransa'dan İtalya'nın adımına ilişkin bilgi almak istemişti. Fransa ise İtalya'nın denizler üzerinde böyle bir eylemde bulunmayacağını, telaşa gerek olmadığını bildirmişti.⁴³ Aynı dönemde Büyük Devletlerin İtalya ile gizli antlaşmalar yaptıkları süreçte Osmanlı Devleti'ne karşı emperyalist ve ikiyüzlü bir plan içerisinde olduğu açıkça görülmektedir.⁴⁴

Akdeniz'de harekete geçmeyi planlayan İtalya'nın ilk hedefi Beyrut olmuştur. 24 Şubat 1912 tarihinde Beyrut'u bombardımana tutan İtalya, limandaki iki Osmanlı gemisini de batırarak şehre hücum etmişti. Bunun üzerine bölgede çıkarları olan Büyük Devletler savaşta arabuluculuk etmeye giriştiler. İtalya ise 15 Mart günü barış şartlarını açıklamıştır. Büyük Devletler bu şartları Osmanlı'ya dahi bildirmeden evvel İtalya, Babıâli'yi barışa zorlamak amacıyla Boğazlara karşı hücumu geçmiştir.⁴⁵

2.2.2. Avnillah Korveti ve Ankara Torpidosu

Osmanlı Devleti'nin Beyrut bombardımanı sırasında görev alan demir zırhlı savaş gemisi Avnillah Korveti, 24 Şubat 1912 tarihinde İtalyanlar tarafından batırılmak suretiyle Osmanlı Donanmasında savaş dışı kalan önemli bir deniz zırhlısı olarak tarihteki yerini almıştır. Trablusgarp Savaşı'ndaki önemine geçmeden evvel Avnillah Korveti'nin Osmanlı donanmasındaki tarihinden bahsetmek yerinde olacaktır.

Avnillah Korveti, Osmanlı Donanmasının oldukça büyük bir deniz gücüne sahip olduğu Sultan Abdülaziz (1861-1876) Dönemi'nde İngiltere'den sipariş edilmişti. Osmanlı Devleti'nin eski ihtişamlı günlerine dönmesinin yolunun donanmanın

---

⁴² Lisa Anderson, **The State and Social Transformation in Tunisia and Libya, 1830-1980** (New Jersey: Princeton University Press, 1987), 33-34.

⁴³ Cami Baykurt, **Son Osmanlı Afrikası'nda Hayat: Çöl İnsanları, Sürgünler ve Jön Türkler** (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2009), 24.

⁴⁴ Abdurrahman Çaycı, **Büyük Sahra'da Türk-Fransız Rekabeti (1858-1911)** (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1995), 41-42.

⁴⁵ Baykurt, **age**, 26.

güçlendirilmesinden geçtiğine inanan Abdülaziz kendi döneminde İstanbul, İzmit, Gemlik ve Mudanya tersanelerinde 25'i zırhlı olmak üzere 100'ü aşkın gemi yaptırmıştır. Sultan Abdülaziz zırhlı gemilerin ahşap gemilere nazaran çok daha güçlü olduğunu bildiği için donanmada bu gemilerin bulunmasını istiyordu. Bu nedenle bu dönemde İngiltere, Fransa ve Avusturya'dan zırhlı gemiler sipariş edilerek alınmıştır. Fransa'dan Asar-ı Şevket, Necm-i Şevket, Lutf-i Celil, Hıfzurrahman zırhlı korvetleri ve Asar-ı Tevfik zırhlı savaş gemisi; Avusturya'dan İclaliye zırhlı korveti, İngiltere'den ise Aziziye, Osmaniye, Orhaniye, Mahmudiye, Mesudiye zırhlı savaş gemileri ve Muinü'z-Zafer, Avn-ı İlah ve Feth-i Bülend korvetleri satın alınmıştır.⁴⁶

17. yüzyıldan itibaren küçük çatışmalarda kullanılmaya başlayan korvet tipi gemiler; sahil devriye gemilerinden büyük, hafif zırhlı ve genellikle sahil güvenliği korumak için kullanılan gemilerdir. Osmanlı Devleti'nin 1869 senesinde İngiltere'den satın almış olduğu korvet sınıfından Avnillah, 68,9 metre uzunluğa, 10,9 metre genişliğe ve 5 metre su çekim gücüne sahiptir. Korvet, gemi ortasındaki kazamatlarla dört adet 228 mm çapında top taşımaktaydı. Avnillah ve Muinü'z-Zafer'in personel sayısı 50-70 kişi arasındadır. Bunların 10-20 arasındaki çarkçı, biri sıhhi zâbit ve kalanı ise harp sınıfına ait kişilerden oluşmaktadır.⁴⁷

Avnillah Korveti'nin ilk etkin görevi 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda olmuştur. 1869'da Girit İsyanı sebebiyle denize ilk indirilişi Girit'ten olsa ve buraya konumlandırılrsa da 1877'de Kafkasya'da Batum'un güvenliğini ve savunmasını sağlaması, korvetin ilk deniz macerasını teşkil etmiştir. Bu savaştan sonra korvet Haliç Tersanesi'ne getirilerek bir çift 87 mm kuyruktan dolma Krupp top eklenmiş ve güçlendirilmiştir. 1897 senesindeki Osmanlı-Yunan Savaşı'nda ise eksiklikler ve yetersizlikler sebebiyle görev alamamıştır. 1903-1906 senelerinde Ansaldo Firması ile 180.196 lira karşılığında bir anlaşma yapılmış ve korveti tamir etmeleri istenmiştir. Ancak bu tamirden de bir verim elde edilememiştir.⁴⁸

Trablusgarp Savaşı sırasında görev alan ve İtalyanlarca batırılan bir diğer donanma gemisi ise Ankara torpidosudur. Osmanlı tersanelerinde üretilen Ankara Torpidosu,

---

⁴⁶ Gültekin Yıldız, **Osmanlı Askerî Tarihi Kara Deniz Hava Kuvvetleri** (İstanbul: Timaş Yayınları, 2013), 141.

⁴⁷ Tuncay Zorlu, "Bahriye Nezareti'nin Kuruluşu ve Abdülaziz Dönemi Osmanlı Denizciliği", **Türk Denizcilik Tarihi**, s.2 (2009): 156.

⁴⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı** (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi 1988), 122-123.

savaşta torpil taşımak amaçlı yapılmış küçük savaş gemisidir. Daha küçük ve hızlı olması sebebiyle limanda bekletilen bu gemilerin amacı ani saldırılara cevap vermektir. Ancak Trablusgarp Savaşı sırasında ani açılan İtalyan ateşinde Ankara Torpidosu da yetersiz kalmış ve bu nedenle Beyrut Limanı'nda batmıştır.

Trablusgarp Savaşı öncesinde Büyük Devletlerin de çıkarlarını göz önüne alan İtalya hem savaşı denizlere kaydırmak hem de Büyük Devletlerin çıkarlarına ters düşen stratejik noktalarda savaşı sürdürerek bu devletlerin de araya girmesini sağlamak ve böylece Osmanlı Devleti'ni kendi şartlarında barışa zorlamak istiyordu. Bu noktalardan biri de Beyrut'tu. Bir Osmanlı şehri olmasının ve Kudüs gibi kutsal bir mekânın kapısı konumunda olmasının yanı sıra şehirde çok fazla Fransız nüfusunun bulunması; bombardıman hâlinde Fransa'nın araya girerek Osmanlı ile İtalya arasında barış imzalamaya aracı olmasını sağlayacaktı. Bu barışta da elbette İtalya'nın ağırlığı korunacaktı. İtalya bu noktada Osmanlı Devleti'nin de savaşa devam etmesini istemediği için limandaki gemilerin teslim olmasını talep ediyordu. Beyrut bombardımanı sırasında iki İtalyan kruvazörü Guiseppe Garibaldi ve Francesco Beyrut'ta konuşlanan Avnillah Korveti ve Ankara Torpidosunun teslim olmasını talep etmişti. Ancak Osmanlı gemileri teslim olmayınca bu iki kruvazör tarafından açılan top ateşiyle Avnillah Korveti ve Ankara Torpidosu limanda batırıldı. Bombardımanda 15 şehit verilmiş ve 100'e yakın yaralı bulunmaktaydı.⁴⁹

İtalyan gemileri tarafından Avnillah Korveti ve Ankara Torpidosuna gönderilen notada deniz savaşları ile ilgili hükümleri düzenleyen Lahey İkinci Konferansı (Hague, 1907) IX. Sözleşmesi 2. maddesine atıf yapıldığı görülmektedir. Sözleşme'nin 1. maddesi:

“Savunmasız liman, kasaba, köy, meskûn mahal ve binaların deniz güçlerince bombalanması yasaktır.”⁵⁰

şeklinde bir hüküm barındırırken notada söz konusu olan 2. madde:

“Düşman filo ve ordu tarafından kullanılabilecek askerî varlık, ordu ve donanma yerleşkeleri, depo ve savaş malzemeleri ile limanda bulunan savaş gemileri bu yasağa dâhil değildir. Bir donanma komutanı öncelikle karşı tarafa yeterli süre tanıyan bir çağrı yapmak şartı mevcut

⁴⁹ Mümtaz Onur Güner, “İtalya Krallığının Doğu Akdeniz Politikası” (Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), 128.

⁵⁰“Laws of War: Bombardment by Naval Forces in Time of War- Hague IX; October 18, 1907- Convention Concerning Bombardment by Naval Forces in Time of War (Savaş Hukuku: Savaş Sırasında Deniz Güçlerinin Bombardıman Yetkisi- HagueIX;18 Ekim 1907-Savaş Sırasında Deniz Güçlerinin Bombardıman Yetkisi Hakkında Sözleşme,” https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hague09.asp [01.03.2020]

olmak üzere ve yerel otoritenin tanınan süre içinde imha etmemesi durumunda bu varlıkları cephane vasıtasıyla bertaraf edebilir.”

“Bu şartlar altında gerçekleşecek bombardımanın yaratacağı önlenemez zararlardan sorumlu tutulamaz.”

“Eğer askerî nedenlerden dolayı acil müdahale gerekli ve düşmana erteleme sağlamak söz konusu değilse savunmasız yerleşim yerinin ilk paragrafta bahsi geçen varlıklara sahip olduğu anlaşılır. Bu durumda komutan yerleşim yerinin en az zararı görmesini sağlayacak önlemleri almalıdır.”⁵¹

şeklindedir.

Ancak olayla ilgili kayıtlardan Osmanlı gemilerine teslim olmaları için tanınan yirmi dakikalık sürenin teslim sürecinin gerçekleştirilebilmesi için oldukça kısa olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim dönemin Beyrut Vali Vekili Abdulgani Seniy Yurtman tarafından 1916 yılında kaleme alınan *Beyrut Bombardımanı* adlı eserde liman açıklarına gelen İtalyan amiral gemisine beyaz bandıralı bir filika ile giden Osmanlı zabitanın burada amiral tarafından uzun süre oyalanması ve daha sonra sadece İtalyanca yazılmış bir nota ile Avnillah’a gönderilmesi İtalyanların Osmanlı gemilerine tanınacak süreyi kısaltma girişimi olarak açıklanmaktadır. Nitekim amiral gemisi tarafından Beyrut Valiliği’ne gönderilen ihtarnameye cevap verecek vakit bile bulunamadan İtalyanların saldırıya başladığı da yine eserde nakledilmektedir.⁵²

Avnillah Korveti ve Ankara Torpidosu’na karşı İtalyan kruvazörlerince yapılan bu saldırılar Osmanlı Devleti’nin o dönem zaten yetersiz hâldeki donanmasına ciddi bir darbe vurmuştur. Osmanlı Devleti de bu eylemin ardından protesto girişiminde bulunmuş ve Beyrut, Suriye, Halep vilayetleriyle Kudüs-i Şerif sancağı dâhil vilayetlerde yer alan İtalyanların 15 gün içerisinde şehri terk etmelerini istemiştir. Bunun yanında Osmanlı Hükümeti Bancodi Roma’nın İstanbul şubesinden 320.000 altın borç alarak kalan donanmayı tamir ettirme ve güçlendirme çalışmaları içerisine girmiştir.⁵³

2.3. Balkan Savaşları

8 Ekim 1912-10 Ağustos 1913 tarihleri arasında Osmanlı Devleti ile Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ krallıkları arasında yapılan, ardından ikinci safhada aralarına Romanya’yı da alan diğer devletlerle Bulgaristan arasında gerçekleşen

---

⁵¹ age.

⁵² Abdulgani Seniy Yurtman, *Beyrut Bombardımanı*, haz. Kürşat Çelik (Ankara: Sonçağ Matbaacılık, 2015), 22-24.

⁵³ Oğuz Karakartal, *Türk Kültüründe İtalyanlar* (İstanbul: Eren Yayıncılık, 2002), 31-32.

savaştır. Asırlarca Osmanlı idaresinde kalan Balkan topraklarının kaybedildiği bu savaş, aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin parçalanmasını hızlandırarak çöküşe giden süreci de hazırlaması açısından oldukça önem taşımaktadır. Çalışmanın bu başlığı altında savaşı hazırlayan süreç, savaşın başlaması, denizdeki mücadeleler ve İkinci Balkan Savaşı'nın da ortaya çıkmasıyla birlikte sonuçları ele alınacaktır.

2.3.1. Savaşa Giden Süreç

Balkanlar doğuda Karadeniz, batıda Adriyatik Denizi, güneyde Akdeniz, güneydoğuda ise Ege Denizi ile çevrili olan bölgeye verilen isimdir. Osmanlı Devleti tarafından *Rumeli* olarak adlandırılan Balkanlar, Osmanlı tâbiyetinde uzun yıllar kalmıştır. Balkanların, Balkan Savaşlarına da zemin hazırlayan en önemli özelliği, birçok farklı etnik unsurun iç içe geçtiği bir bölge olmasıdır. 1894 senesinde Osmanlı Devleti'nin yapmış olduğu nüfus sayımında Balkanların nüfus yapısı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Osmanlı Balkanlarında Nüfus Dağılımı

Vilayet	Müslüman	Yunan	Ermeni	Bulgar	Yahudi
Edirne	434.366	267.220	16.642	102.245	13.721
Manastır	630.000	228.121	29	-	5.072
Yanya	235.948	286.294	-	-	3.677
İşkodra	330.728	5.913	-	-	2.794
Girit	74.150	175.000	500	-	200
Adalar	30.809	226.590	83	2	2.956
Çatalca	18.701	35.848	585	5586	966
Selanik	463.000	277.000	1.257	223.000	37.206
Kosova	419.390	29.393	-	274.826	1.706
Toplam	2.637.086	1.531.379	19.096	605.659	68.298

Kemal H. Karpat, **Ottoman Population, Demographic and Social Characteristics 1830-1914** (Wisconsin: Madison University of Wisconsin Press, 1985), 155'ten uyarlandı.

Tablodan da görüldüğü üzere Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki nüfusu oldukça fazladır ve aynı zamanda da her ulus kendi toprağı dışındaki bölgelerde de dağınık hâlde yaşamaktadır. Dolayısıyla etnik çeşitliliklerin bir arada olduğu kozmopolit bir yapılanma Osmanlı coğrafyasında kurulmuştur.⁵⁴

Balkan Savaşlarının başlamasının en önemli sebebi, 1789 senesindeki Fransız İhtilali'yle birlikte yayılan milliyetçilik, özgürlük, eşitlik gibi düşüncelerdir. Etkin bir hümanizm anlayışını savunan bu düşünceler modern toplumların da oluşumunda da başlangıç adımı olması sebebiyle önem teşkil etmektedir. Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminden başlayıp bir imparatorluk hâline dönüşmesine değin geçen süreçte uyguladığı fetih politikasıyla hâkimiyeti altına birçok milletten, dinden ve ırktan insan topluluğı geçmiştir. Ancak Fransız İhtilali'yle birlikte sadece Osmanlı Devleti için değil başta Avrupa olmak üzere dünyanın birçok yerinde yayılan hümanist fikirler totaliter devlet anlayışını yıkmıştır. Bu durumdan en çok etkilenen ise XX. yüzyıla gelindiğinde yavaş yavaş çöküş dönemi içerisine giren Osmanlı Devleti olmuştur. Osmanlılar için Balkan toprakları devletin kuruluş ve imparatorluğına dönüşmesi sürecinde oynadığı rol itibarıyla da ayrıca önem taşır. Ancak bir arada yaşayan farklı milletlerden ulusları aynı politika içerisinde tutma güçlüğü sebebiyle ayaklanmalar başlamış ve Balkan Savaşları patlak vermiştir.⁵⁵

Balkan Savaşlarının en önemli nedeni olan milliyetçilik bahsinde şu söylenmelidir ki Osmanlı Devleti, 14. yüzyılın ikinci yarısında Balkanları fethettiğı dönemden XX. yüzyıla değin Balkanlar içerisinde yaşayan farklı etnik gruptan ve dinden kişilere dinî ve kültürel özgürlük tanımış; asla *tek bir ulus* yaratma gayesi gütmemiştir. Ancak 1789 Fransız İhtilali'yle birlikte yayılan belli başlı özgürlükçü düşünceler özellikle Balkanlarda çıkarları olan devletler tarafından bir koz olarak kullanılmış ve milliyetçilik düşüncesi adeta, ırkçı bir söylem olarak Balkanlara yansıtılmıştır. Bu durumda Balkan milletleri için Osmanlı Devleti'nin yönetimi altında huzur içerisinde ve çeşitli haklardan yararlanarak yaşama durumu zamanla asimile olma korkusuna

---

⁵⁴ Kemal H. Karpat, **Ottoman Population, Demographic and Social Characteristics 1830-1914** (Wisconsin: Madison University of Wisconsin Press, 1985), 155.

⁵⁵ Yahya Kemal Taştan, "Kanonik Topraklardan Ulusal Vatana: Balkan Savaşları ve Türk Ulusçuluğunu Doğuşu", **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, s.11 (2012): 91-95.

yerini bırakmış, adeta büyük güçlerin oluşturduğu bu illüzyon çerçevesinde savaşın arka planı hazırlanmıştır.⁵⁶

Balkan Savaşlarında yer alan Balkan devletlerinin savaşa katılma sürecine kısaca değinmek, savaşın ilerleyişini anlama konusunda önemli olacaktır. Bu noktada Sırp, Yunan, Karadağ, Bosna-Hersek, Romen, Bulgar ve Arnavutluk isyanlarına kısaca değinilecektir.

Sırp'lar en parlak dönemlerini Sırp Çarı Stephan Duşan zamanında yaşamışlar, Duşan'ın ölümüyle birlikte Fatih Sultan Mehmed Dönemi'nde Osmanlı tarafından ilhak edilmişlerdi. Sırp'ların Osmanlı Devleti içerisinde bir tehlike arz etmesi XVIII. yüzyılda başlamıştı. Rusya ve Avusturya tahrikleri ile yönlendirilen Sırp'lar, özellikle Ortodoks Kilisesinin bağımsızlık fikrinden etkilenerek isyana yönelmekteydi. İlk bağımsızlık hareketini 1804 senesinde gerçekleştiren Sırp'ların bu tarihten sonraki temel amacı Karadağ ile birleşerek büyük bir Sırbistan devleti kurmaktı. İlk isyanlarının bastırılmasına rağmen Rusya ile Osmanlı Devleti arasında 1806-12 Savaşı'nı müteakip imzalanan Bükreş Antlaşması'nda elde ettikleri ayrıcalık bağımsızlık hedeflerinde ulaştıkları ilk başarı anlamına geliyordu. Bu başarının motivasyonu ile 1815'te yeniden harekete geçtiler. Yine bir Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından imzalanan Edirne Antlaşması (1829) ile Yunanistan bağımsız olurken, Sırp'lar da özerklik elde ederek ikinci kazanımlarını elde etmiş oldular. Tarihteki meşhur 93 Harbi'nin (1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı) sonucunda imzalanan Berlin Antlaşması'nda Romanya ve Karadağ'la birlikte tamamen bağımsız oldular. Bundan sonra Balkan Savaşlarına kadar geçen süreçte Sırp tebaanın yaşadığı diğer yerleri de elde ederek Büyük Sırbistan'ı kurma hayalinin peşinde koşturacaklardır.⁵⁷

Yunan isyanlarının temelinde Rumların Fener Rum Patrikhanesi ve Rum kiliseleri tarafından daima desteklenen ayrı bir devlet kurma idealleri yer almaktadır. Bu idealin temelinde kendilerini Bizans'ın mirasçıları olarak görmeleri ve bu mirası yaşatmak istemeleri duygusu yatmaktadır. Yunanlıların 1829'dan önceki isyanları Rusların destek ve yardımlarıyla şekillenmişti. 1829'da imzalanan Edirne Antlaşması'yla bağımsızlığını kazanan Yunanlıların bu tarihten sonra Balkan Savaşlarına giden

---

⁵⁶ Justin Mc Carthy, **Ölüm ve Sürgün Osmanlı Müslümanlarının Etnik Kırımı (1821-1922)**, çev. Fatma Sarıkaya (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014), 5-6.

⁵⁷ Süleyman Kocabaş, **Avrupa Türkiye'sinin Kaybı ve Balkanlarda Panislatizm** (İstanbul: Vatan Yayınları, 1986), 68-73.

süreçteki en önemli hedefi ise Selanik ve Girit'i içine alan bölgeye sahip olmak ve topraklarını genişleterek modern Yunanistan'ın sınırlarını daha da büyötmektir.⁵⁸

Karadağ Osmanlı Devleti tarafından XV. yüzyılın sonunda fethedilmişti. Dağlık bir bölge olan Karadağ, vladikalar veya prens piskoposlar tarafından 1851 yılına değin yönetilmişti. Tarihî seyirde özellikle Karlofça Antlaşması sonrasında Rus çarları tarafından sık sık kışkırtılan Karadağ'ın özellikle Panislavizm hareketlerinde hedef olarak kullanıldığı görölmektedir. 93 Harbi'nin sonunda imzalanan Berlin Antlaşması ile bağımsızlık kazanan Karadağ'ın Balkan Savaşlarına giden süreçteki etkin rolü ise yine Rusya'nın kışkırtmaları sonucunda olmuştur.⁵⁹

Ortodokslar, Katolikler, Bogomiller gibi dinî gruplara bölünmüş olan Bosna-Hersek; halkının Slav kökenli olmasına rağmen söz konusu dinî çeşitlilik dolayısıyla yaşanan karışıklıkların doğurduğu pek çok mücadeleye sahne olmuş; Osmanlı hâkimiyetinde Bogomil mezhebinden olanların neredeyse tamamının İslam'ı kabul etmesiyle bu tarihî süreç yeni bir görünüm kazanmıştır. XVIII. yüzyılda Avusturya, Venedik ve Rusya arasındaki savaşlar sebebiyle bölgede yaşanan siyasi kargaşa Bosna-Hersek'i de Büyük Devletlerin kışkırtmalarına açık hâle getirmişti. İhtilal sonrası süreçte Ortodoks ve Katolik kökenli Slavlar, bu bölgedeki isyanların öncülüğünü yapıyorlardı.⁶⁰

Balkan Savaşlarına giden sürece bir bütün olarak bakıldığında Büyük Devletlerin Osmanlı Devleti'ne karşı oluşturdukları güç birliğinde benimsedikleri ana politikalardan birinin de Osmanlı Devleti içerisindeki farklı etnik tebaayı kışkırtarak devleti içten bölmek ve bu şekilde kendi çıkarlarını elde etmek olduğu söylenebilir. Bu noktada özellikle Rusya Balkanlar üzerinden Boğazları ele geçirmeyi ve Akdeniz'e inmeyi hedef edindiğı için XVIII. yüzyıldan itibaren her türlü ırkçı politikaya destek vermiş ve azınlıkların ayaklanması adına mücadele etmiştir. 1711 senesinde Prut Savaşı'nda yenilen Çar I. Petro'nun Osmanlı Devleti'ne bağlı Boğdan eyaletinin beyi, Rumen asıllı tarihçi ve yazar Dimitri Kantemir'i yanına çekmesi ve Ortodoksların kardeş oldukları söylemi üzerinden hareketle Osmanlı Devleti'ne karşı örgütlemesi bu politikanın en eski başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Rusya, 1768-74 Savaşı'nda elde ettiğı zafer ve imzaladığı Küçük Kaynarca Antlaşması ile Osmanlıların Ortodoks

⁵⁸ Halûk Harun Duman, **Balkanlara Veda-Basın ve Edebiyatta Balkan Savaşı (1912-1913)**, (İstanbul: Duyap Yayıncılık, 2005), 25.

⁵⁹ Kocabaş, **age**, 69.

⁶⁰ **age**, 86-87.

tebaası üzerindeki nüfuz ve etkinliğini artırmıştır. Büründüğü Ortodoksların hamisi rolü ile sık sık Osmanlıların iç işlerine karışmaya başlamıştır. Azınlık tebaa üzerinde oynadığı dinî temelli bu rol, XIX. yüzyılın başlarından itibaren etnik açıdan birliği hedefleyen *Panslavizm* politikasına dönüşmüş; Rusya'nın Slav ırkından olan herkesi ortak şekilde kendi hâkimiyeti altına alma çabasını tanımlamıştır. Bu politikanın en belirgin hâli Kırım Savaşı sonrasında ortaya çıkan Avrupa karşıtlığıdır. Ardından 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda da belirgin hâle gelen bu politika, savaş sonunda imzalanan -her ne kadar büyük devletler tarafından iptal ettirilmişse de Ayastefanos Anlaşması'yla Tuna vilayetinde bağımsız bir Bulgar Devleti kurmayı da amaçlıyordu. Onun yerine imzalanan Berlin Antlaşması'yla Sırbistan, Romanya ve Karadağ'ın bağımsız olması; Bulgaristan'a ise -Rusya'nın Akdeniz'e çıkmasını engellemek amacıyla- kısmi özerklik verilmesi Balkan coğrafyasındaki isyanların arkasında aslında başta Rusya olmak üzere Büyük Devletlerin yer aldığını bize göstermektedir.⁶¹

1648 Westphalia Düzeni'nin uluslararası eşitlikçi sistemi Fransız İhtilali ile birlikte yok olmuş ve ardından büyük güçler, 1815 senesinde Viyana Kongresi'nde bir araya gelerek Avrupa'daki sınırları ve güçler dengesini yeniden belirlemeye yönelik kararlar almışlardır. Osmanlı Devleti'nin katılmadığı bu Kongre'de Avrupa'nın çehresi Birleşik Krallık, Rusya, Avusturya ve Prusya tarafından belirlenmiştir. Bu devletler kurdukları *Kutsal İttifak*'la Avrupa'ya yönelik birlikte karar alacaklarını taahhüt etseler de 1827 yılında ilk olarak İngiltere'nin bu ittifaktan ayrılması, ardından diğer devletlerin yine kendi çıkarlarını ön plana alarak yaptıkları gizli antlaşmalar bu ittifakın bozulmasına yol açmıştır. Ancak ittifak bozulsa da XIX. yüzyılın sonunda askerî, siyasi ve ekonomik durumları göz önüne alındığında Almanya, Fransa, Büyük Britanya, Rusya, Avusturya-Macaristan ve İtalya'nın “Düvel-i Muazzama (Büyük Devletler)” olarak anıldığı bir tarihî dönem başlamıştır ve bu devletler çoğu zaman Osmanlı Devleti'ne karşı gizli bir ittifak içerisinde olmuşlardır. Bu durum özellikle Birinci Dünya Savaşı'na giden süreçte belirginleşmiştir.

Balkan Savaşlarının başlamasına giden süreçte Ayastefanos ve Berlin antlaşmalarının ardından oluşan olaylardan sonra Balkan devletlerinin toprak kazanma isteği, Şark Meselesi'nin XIX. yüzyılla birlikte Türkleri Avrupa'dan çıkarma meselesine dönüşmesi ve yine Fransız İhtilali'nin yaydığı özgürlükçü senaryo ile perçinleştğinde Balkan Devletleri Osmanlı için birer tehlike hâline gelmişlerdi. 1885'te Doğu Rumeli

---

⁶¹ Hall, **age**, 2.

Vilayetlerinin Bulgaristan tarafından ilhakının ardından Osmanlı Devleti Rumeli adını verdiği Balkan topraklarında güvenlik önlemlerini sıkılaştırmış; Kırklareli, Edirne, Cisri Mustafa Paşa, Dedeâğaç ve Gümülcine bölgesinde olası bir tehdide karşı kuvvetlerini hazır bulundurmaya başlamıştı. Balkanların güvenliğini sağladığını düşünen Osmanlı'ya karşı Rusya ve diğer Büyük Devletler kendi çıkarları doğrultusunda bu bölgeye ilişkin gizli çalışmalarını sürdürüyorlardı. Rus Çarı II. Nikola bölgedeki en önemli iki devlet olan Bulgaristan ve Sırbistan arasında 1912 senesinde bir dostluk antlaşması imzalatmış ve bölgenin kendi içerisinde Osmanlı Devleti'ne karşı örgütlü olmasını desteklemiştir. Aynı şekilde Bulgaristan ve Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ arasında imzalanan antlaşmalar da ileriye dönük hedefler taşımaktadır. Bu antlaşmalar aynı zamanda gizli ittifaklar olup Balkan Savaşlarına yönelik de bir çıkar antlaşması niteliğindeydi.⁶²

2.3.2. Savaşın Başlaması ve Gelişimi

Osmanlı Devleti'nin Trablusgarp Savaşı içerisinde olduğu dönemde Büyük Devletler kendi çıkarları doğrultusunda Balkan devletlerini kışkırtmaya devam etmişler ve böylelikle 8 Ekim 1912'de Karadağ, Osmanlı Devleti'ne karşı savaş açarak Balkan Savaşlarının fiilen başlamasına sebep olmuştur. Bir önceki bölümde de bahsettiğimiz üzere Rusya'nın da aracılığıyla birlikte Balkanlardaki devletler kendi aralarında gizli ittifaklar kurmuşlardı. Bu ittifaklar neticesinde Balkanlarda ilk isyanlar başlamıştı. Osmanlı Devleti Trablusgarp Savaşı ile uğraşırken başlayan bu ayaklanmaları bastıramamış; aynı dönemde 3 Ekim 1912 tarihinde Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ Osmanlı'ya bir nota vererek Makedonya, Girit, Arnavutluk ve eski Sırbistan'a üç gün içerisinde muhtariyet verilmesini istemişlerdir. Osmanlı Devleti'nin bu muhtariyet talebine yanıt vermemesi üzerine ise Karadağ'ın açtığı ilk ateşle Balkanlardaki mücadele başlamıştır. Karadağ'ın ardından 17 Ekim'de Sırbistan ve Bulgaristan, 19 Ekim'de ise Yunanistan savaşa katılmıştır.⁶³

Mustafa Çalık'ın belirttiği üzere Babıâli önünde İttihatçıların desteklediği öğrenciler tarafından gerçekleştirilen savaş taraftarı gösteriler, Osmanlı Devleti'nde bu savaş ilanlarına karşılık verilmesini isteyen bir kitlenin varlığını ortaya koymaktaydı. Gösterilerin neticesinde Osmanlı kamuoyu iki farklı cepheye ayrılmış bulunuyordu.

---

⁶² Duman, age, 30.

⁶³ age, 30.

Bunlardan biri muhalefetteki İttihat ve Terakki'nin başını çektiği harp taraftarı cephe ve sorunu barış yoluyla çözme ümidini muhafaza eden iktidardaki Ahmed Muhtar Paşa'nın harp karşıtı cephesi. Harp isteyen grubun başında Harbiye Nazırı Nazım Paşa bulunuyordu ve bu grup kendini İtilafçılar olarak tanımlıyordu. Nazım Paşa “Harp ilanından bir hafta geçmeden Osmanlı bayrağı Filibe ve Sofya’da görülecektir.” diyerek Osmanlı’nın bu harbe girmesi gerektiğini savunuyordu. Harp karşıtı cephede ise Ahmed Muhtar Paşa bulunmaktaydı. O ve onun gibi düşünenler ise Osmanlı Devleti’nin Trablusgarp Savaşı’ndan yeni çıktığını; askerin yorgun, eğitimsiz, silah ve donanım yönünden eksik olduğunu savunuyor ve harbi desteklemiyordu. Bütün bunlara rağmen acele şekilde Uşi (Quchy) Antlaşması imzalanarak Trablusgarp Savaşı’na son verilmiş ve Balkan Savaşlarına girilmiştir.⁶⁴

Balkan Savaşları başladığı dönemde Osmanlı Devleti’nin savaşa henüz tam anlamıyla hazır şekilde girdiğini söylemek mümkün değildir. Nitekim ne Osmanlı ordusu, donanması ne de içerideki siyasi zemin yeni bir savaşı göğüsleyecek durumdadır. Miladi 1910 senesinde Ragıb Rıfkı’nın yazmış olduğu *Balkan Hükümetlerinin Teşkilât-ı Askeriyesi* risalesinde ve 1911 senesinde M. Zati imzasıyla *Zafer mecmuasında* yayımlanan *Bir Bulgar Zâbiti’nin Balkan Hükümetlerinin Vaziyet-i Askeriyeleri Hakkındaki Mütalaatı* adlı makalede Osmanlı Devleti’nin Bulgar, Sırp, Yunan, Romen ve Karadağ ordularının mevcut asker sayıları, teçhizatları ve savaşa ilişkin hazırlıklarına dair bilgiler verilmiştir. Bu bilgiler ışığında net bir şekilde görülen, Osmanlı Devleti’nin Trablusgarp Savaşı’ndan sonra Balkan Savaşlarına ani bir şekilde katılması münasebetiyle hazırlığının yetersiz olduğudur.⁶⁵

Osmanlı Devleti Balkan Savaşı’nda iki ayrı ordu ile katılmıştır: Doğu (Trakya) ordusu ve batı ordusu. Doğu ordusu Mahmud Muhtar Paşa ve Abdullah Paşa yönetiminde Rumeli ve Trakya’da Bulgarlarla mücadele eden orduyken, batı ordusu ise Zeki Paşa ve Ali Rıza Paşa idaresinde Makedonya ve Arnavutluk’ta Sırp, Yunanlılar ve Karadağlılarla mücadele etmekteydi. Osmanlı savaş öncesi planında doğu ordusu için 478.848, batı ordusu için ise 333.815 olmak üzere toplam 812.663 asker hazırlığıyla savaşa girmeyi hedeflemişti.

---

⁶⁴ Mustafa Çalık, *Bir Asır Sonra Balkan Savaşları* (İstanbul: Cedit Neşriyat, 2014), 44.

⁶⁵ Seda Tan, Diren Çakılcı, “Balkan Savaşları Öncesinde Balkan Devletlerinin Askeri Durumuna İlişkin İki Osmanlı Kaynak”, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 5, s.16 (2014): 360- 371.

Osmanlı Devleti gerek yetersiz askerî güç gerekse askerî gücün niteliği anlamındaki sorunlar nedeniyle savaş başlar başlamaz kayıplar vermeye başlamıştır. 22-24 Ekim 1912’de Bulgarlara karşı ağır bir yenilgiye uğramış ve Trakya topraklarını kaybetmeye başlamıştır. 27 Ekim 1912’de Lüleburgaz-Pınarhisar’a ilerleyen Bulgar güçleri, Kırklareli’ni de almayı başarmıştır. Doğu cephesindeki savaşlarda lojistik imkanlarının yetersiz olması, askere yiyecek içecek ve savunma malzemeleri iletilmemesi kısa süre içerisinde doğu cephesinde uğranılan başarısızlıkların ana sebebi olmuştur.⁶⁶

12 Kasım 1912 tarihinde Bulgar ordusu Çatalca önlerine değin gelmişti. Dolayısıyla İstanbul büyük tehlikede bulunuyordu. Bulgarların İstanbul’u işgal etmeleri Rusya’nın çıkarlarına hizmet etmekteydi. Ancak gerek Çatalca’dan İstanbul’a kadar olan bağlantı hattının Terkos Gölü ve Büyükçekmece Gölü ile kesilmiş engebeli bir arazi olması gerekse aynı dönem çıkan kolera salgını Bulgarları engellemiştir. Osmanlı ordusunun da başarılı bir şekilde savunma yapmasıyla birlikte Bulgar ordusu iki gün içerisinde 12.000 civarında askerini kaybederek geri çekilmiştir. Her iki taraf için de kayıpların artması 3 Kasım 1912 tarihinde ateşkes yapılmasına zemin sağlamıştır.⁶⁷

Ateşkesin ardından Osmanlı Devleti ile Balkan Devletleri Londra’da düzenlenen Büyükelçiler Konferansı’nda bir araya gelmişler ve Büyük Devletlerin çıkarlarına ters düşmeyecek şekilde savaşın sonucunu görüşmüşlerdir. Bu görüşmede bağımsız bir Arnavutluk kurularak başına bir prens atanması ve Arnavutluk Devleti’nin sınırlarının belirlenmesi, Sırbistan’ın Adriyatik Denizi’ne çıkması gibi konular gündeme gelmiştir. Osmanlı Devleti’nden Edirne’nin Bulgaristan’a, Ege adalarının ise Yunanistan’a verilmesi talep edildi. 30 Mayıs 1913 tarihinde imzalanan *Londra Antlaşması*’yla savaşa son verildi. Londra Antlaşması sonucunda Balkan Yarımadası’nın sınırları yeniden belirlenmiştir. Arnavutluk bağımsızlığını kazanmış; Bulgaristan, Rodop Dağlarını ve Batı Trakya’yı elde etmiş; Yunanistan Epir’in büyük bölümünü almış, Yunanistan ve Sırbistan, Makedonya’yı aralarında paylaşmış; Karadağ ve Sırbistan Yenipazar sancağını paylaşmışlar ve Sırbistan Kosova bölgesini almıştır.⁶⁸

---

⁶⁶ Duman, **age**, 32.

⁶⁷ Çalık, **age**, 56.

⁶⁸ Duman, **age**, 33.

Birinci Balkan Savaşı Osmanlı Devleti'nin uzun yıllar yönettiği Balkanların sınırlarının tekrar çizildiği, bu nedenle Osmanlı Devleti için önemli prestij kaybına neden olan bir savaştır. Bu savaşla birlikte Osmanlı'ya karşı güç birliğinde bulunan tüm devletler için ulusçuluk düşüncesinin devletin sınırlarını yeniden belirlemedeki başarısı gözlemlenmiş ve bu düşüncenin üzerine gidilmesi adına bir fırsat yakalanmıştır.

Londra Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin ağır kayıplar verdiği bir antlaşma olmuştur. Bu kayıplar sadece savaş meydanında kalmamış, aynı zamanda antlaşma masasında da devam etmiştir. Özellikle Midye-Enez çizgisinin batısında kalan bütün Avrupa topraklarını kaybetmesi Osmanlı Devleti'nin en büyük kayıplarından biri olmuştur. Bu antlaşma aynı zamanda diğer Balkan devletlerinin de sonuçtan memnun olmamasıyla birlikte II. Balkan Savaşı'nın başlamasına neden olacaktı.⁶⁹

Balkan Savaşları sırasında sosyal düzen bozulmuş, Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yüzyıllardır bir arada uyum içerisinde yaşayan halkın dirlik ve düzeni kaybolmuştur. Özellikle Bulgar, Yunan ve Sırp güçleri Balkan şehirlerinde Türklere sistematik şekilde baskı ve zulüm uygulamışlardır. Selanik, İşkodra, Serez, Edirne gibi işgal altında yer alan birçok şehirde çeteler ve eşkıyalar türemiş; bu türeyen eşkıyalar Müslüman ve Türkleri baskı ve zulümle tehdit etmiş, yaralamış, öldürmüş ve büyük bir grubu zorunlu göçe tâbi tutmuştur. Balkan Savaşları sırasında en büyük gözlemlenen sosyal olaylardan biri de Balkanlardaki Müslüman Türklerin katletme-tehcir ve asimilasyon politikalarına maruz bırakılarak bölgedeki Osmanlı izlerinin tamamen silinmek istenmesidir.

2.3.3. İkinci Balkan Savaşı Dönemi

Balkan Savaşları 24 Kasım 1912'de tarafların müzakereleri sonucunda 3 Aralık 1912'de İngiltere Dışişleri Bakanı Sir Edward Grey'in aracılığıyla birlikte ateşkesle sonuçlanmıştı. Osmanlı Devleti ile Balkan devletleri arasında yapılan Londra Antlaşması neticesinde en çok toprak kazanan devlet Bulgaristan olmuştu. Osmanlı Devleti'nin kaybettiği 167.312 km²lik toprağın dağıtımından tüm devletler aynı oranda memnun değildi. Özellikle Karadağ 5.590 km² toprak alarak savaşı başlatan ancak en az toprağı elde eden taraf konumundaydı. Balkan Savaşları sonunda özellikle Balkan topraklarının büyük bir kısmının Bulgaristan'a bırakıldığı bu paylaşım diğer Balkan

---

⁶⁹ Hamza Eroğlu, **Türk İnkılap Tarihi** (Ankara: Savaş Yayınları, 1990), 70-71.

devletlerini -bilhassa Yunanistan ve Sırbistan’ı- rahatsız etmekteydi. Bulgaristan’a verilen toprakların bilhassa Ege Denizi’ne yakınlığı aynı zamanda Yunanistan’ı korkutan bir durumdu. Savaş öncesinde Yunanistan ve Sırbistan’ın çıkarlarının uyuşması, adaletsiz toprak dağıtımı ve beraberinde Osmanlı Devleti’nin ise kaybettiği toprakları geri kazanmak istemesi İkinci Balkan Savaşı’nın başlamasına neden olmuştu.⁷⁰

Sırbistan, Yunanistan, Romanya, Karadağ ve Osmanlı’nın Bulgaristan’a karşı taraf oluşturduğu II. Balkan Savaşı; 16 Haziran 1913’te başlamış, 10 Ağustos 1913’te son bulmuştur. Savaş çoğunlukla Bulgaristan’a karşı Yunanistan ve Sırbistan’ın hücumuyla Kilis Lahanas, Doiran, Bregalnica, Kalimantsi ve Kresna Gorge muhârebelerinde gerçekleşmiştir. Balkan sınırlarının yeniden çizildiği savaşta Osmanlı Edirne, Kırklareli ve Dimetoka’yı geri kazanmıştır.⁷¹

Birinci Balkan Savaşı’nın sonunda ayrıca Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında 29 Eylül 1913 senesinde İstanbul Antlaşması imzalanmış, imzalanan bu antlaşma ile Kırklareli ve Dimetoka Osmanlı Devleti’ne geri verilmiş, Batı Trakya ve Dedeağaç Bulgaristan’a bırakılmış ve böylece toprak, sınır ve azınlık meselesini çözümlmek amaçlanmıştır.⁷²

2.3.4. Balkan Savaşlarında Deniz Cephesi ve Denizde Mücadeleler

Türk denizciliğinin altın çağını yaşadığı Kanuni Sultan Süleyman Dönemi’nden XX. yüzyıla gelindiğinde denizlerdeki mücadelelerin Osmanlı aleyhine dönüşen sonuçları; Osmanlı Donanmasının gelişen teknolojiye ayak uyduramaması nedeniyle yetersiz hale gelmesi, deniz adamlarının yetişme biçimi ve yönetimle alakalıdır. II. Meşrutiyet’in ardından donanmada başlayan yenilenme hareketleri Trablusgarp Savaşı’yla birlikte sekteye uğramış ve Osmanlı Devleti yetersiz donanmasıyla birlikte Balkan Savaşlarına girmişti.⁷³

Osmanlı Devleti Balkan Savaşlarında Bulgaristan ve Yunanistan donanmalarına karşı denizde mücadele vermiştir. Bu iki devlete kıyasla Osmanlı Donanmasının hem eski gemilerle mücadele ettiğini hem de oldukça küçük ve savunma yapısı zayıf gemilerin

---

⁷⁰ Duman, **age**, 40.

⁷¹ **age**, 41.

⁷² Barbara Jelavich, **Balkan Tarihi 2, 20. Yüzyıl**, çev. Zehra Sayan, Hatice Uğur (İstanbul: Küre Yayınları, 2006), 104.

⁷³ Osman Öndeş, **Elveda: Balkan Harbi’nde Türk Deniz Kapudanı Ali Rıza Bey’in Hatıratı** (İstanbul: Alfa Yayınları, 2014), 12.

donanmada yer aldığını söylemek mümkündür. Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşlarında deniz cephesinde yer alan gemilerine bakıldığında 1893 yapımı Barbaros, Turgud Reis zırhlıları ve Mesudiye zırhlısı dışında önemli bir gemisi yoktu. Barbaros, Turgud Reis zırhlısı 10.000 tonajında 16 mil sürat yapabilen bir gemiydi. Mesudiye ise 9.200 tonajında 12 mil sürat yapmaktaydı. Bu iki gemiyi hız anlamında geçen gemiler olmakla birlikte tonajları küçüktü. Var olan gemilerin bir kısmı ise diğer deniz savunmalarında yıpranmıştı ve tamirleri yetersiz kalmıştı. Osmanlı Donanmasının deniz cephesindeki diğer gemileri arasında: Asar-ı Tevfik (4.686 tonaj, 13 mil sürat), Hamidiye kruvazörü (3.850 tonaj, 22 mil sürat), Mecidiye kruvazörü (3.250 tonaj, 22 mil sürat), Berk-i Satvet ve Peyk-i Şevket (775 tonaj, 22 mil sürat), Yedigâr-ı Millet, Muavenet-i Milliye, Numune-i Hamiyet, Gayret-i Vatanîye (616 tonaj, 34 mil sürat), Samsun, Taşoz, Basra, Yarhisar (muhrîp-290 tonaj, 27 mil sürat), Berk-i Efşan (torpidobot-270 tonaj, 18 mil sürat), Yunus (torpidobot-200 tonaj, 20 mil sürat) yer almaktaydı. Bunun dışında 6 adet de gambot savaşta kullanılmıştır. Savaş gemilerinin dışında bu dönemde sivil olup lojistik destek için kullanılan gemiler de vardı. Seyrisefâin İdaresi, Şirket-i Hayriye, Haliç, Gümüştak, Hilâl, Adalar gibi şirketlere bağlı birçok sivil gemi lojistik destek kapsamında hizmet vermiştir.⁷⁴

Bulgarlara yönelik mücadelede Osmanlı deniz cephesinde yer alan kuvvet, 5.351 subay ve 7.419 er olmak üzere toplam 12.770 kişiden oluşmaktaydı. Ancak 1912 senesindeki zorunlu terhisten dolayı donanmanın önemli bir kısmının terhis edildiğini de söylemek gerekir. Öte yandan Osmanlı Devleti'ne karşı denizcilik geçmişi çok daha eski olan Yunanlıların donanmayı güçlendirmek adına Avrupalı devletlerle iş birliği içerisinde olduğu görülür. Yunanlılar 407 subay, 91 yedek subay, 1.175 astsubay, 700 yedek astsubay ve 9.200 erat olmak üzere toplam 11.573 kişiden oluşan gücüyle Osmanlı Devleti'ne karşı Balkan Savaşlarının en önemli deniz gücüne sahiptiler.⁷⁵

2.3.4.1. Hamidiye Kruvazörü

Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşları sırasında denizde yürüttüğü harekâta en önemli mücadelelerinden biri Yüzbaşı Hüseyin Rauf komutasında olan Hamidiye kruvazörünün Ege Denizi'ndeki Yunan liman ve nakliye gemilerini vurması ve

---

⁷⁴ Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, **Balkan Harbi Tarihi Osmanlı Deniz Harekâtı 1912-1913**, c.7 (İstanbul: KKK Askeri Basımevi, 1965), 19-20.

⁷⁵ **age.**

devamında gelişen *Akın Harekâtı*'dır.⁷⁶ Varna'da vurulan gemi, etkinliğini yitirene değin Çatalca savunmasında oldukça başarılı şekilde hareket etmiştir.

Balkan Savaşları sırasında Kasım 1912'de Bulgarların Çatalca önlerine değin ilerleyişi sürüyordu. Bu süreçte hem bölgeyi bilmeyen hem de mühimmat ve erzak konusunda eksik kalan Bulgarlara Ruslar yardım ediyordu. Savaş sırasında aktif görev alan Hamidiye kruvazörü, Barbaros Hayreddin Zırhlısıyla birlikte Silivri önlerinde Bulgar ordusunu püskürtmüştü. Ardından 10 Kasım 1912'de Başbakanlık ve Donanma Komutanlığının yayımladığı bildiriye göre donanmanın Ege kıyılarına doğru yönelmesi, Bulgar ordusunun Yunan Donanmasından sevkiyat aldığı, ayrıca Bozcaada'nın en son Yunanlar tarafından işgaliyle birlikte bölgenin güvenliğinin sağlanması gerektiği söyleniyordu.⁷⁷ Bu noktada görev alacak donanmada Barbaros Hayreddin, Turgud Reis, Mesudiye ve Asar-ı Tefvik zırhlıları; Hamidiye ve Mecidiye kruvazörleri belirlenmişti. Ancak Şevket Turgud Paşa ve Tefvik Paşa'nın Silivri cihetine büyük tonajlı gemilerin gönderilmesi gerektiğini bildirmesiyle birlikte donanmaya Çatalca'daki cenahların savunulması ve Bolayır'daki Şevket Turgud Paşa'nın ordusunun desteklenmesi görevi verilmişti.⁷⁸ Türk ordusunun Çatalca önlerine gönderilmesi, donanmanın ise herhangi bir Bulgar saldırısına karşın Karadeniz'de bekletilmesiyle birlikte başlayan mücadelede sol cenahta (Büyük Çekmece hattı) Tahir Bey komutasında Barbaros Hayreddin ve Asar-ı Tefvik zırhlıları ile yedi adet muhrip, sağ cenahta ise (Terkos hattı) Albay Ramiz komutasında Turgut Reis ve Mesudiye zırhlıları ile Mecidiye kruvazörü konumlandırılmıştı. Tekirdağ kıyılarında ise 15 Kasım 1912 günü Bahriye Nazırı Vekili Salih Paşa, Hamidiye Kruvazörü ile keşfe çıkmış ve 56 top atışı gerçekleştirmişti. Bu atışlarla Bulgar Donanmasına önemli ölçüde zarar verilmişti.⁷⁹ 16 Kasım 1912'de Büyükçekmece'ye kömür almaya giden gemi tekrar aynı bölgeye geri dönmüştü. 17 Kasım 1912'de Çatalca mevzilerinde üç kolordu konumlanmıştı. Bulgar ordusu sol cenahtan Mimar Sinan sırtlarından şiddetli bir makineli tüfek ateşi gerçekleştirmeye başlamıştı. Sol cenahtan ateşe karşılık Osmanlı Donanması devreye girmiş ve Bulgarları püskürtmüştü. Sağ cenahtan ise Turgud Reis zırhlısı başarılı bir savunma

---

⁷⁶ Nizamettin Akerman, **Balkan Harbinde Osmanlı Deniz Muharebeleri** (İstanbul: Deniz Basımevi 1981), 53-54.

⁷⁷ Mülga Bahriye Kataloğu, 10 Kasım 1912, **DMA**, Dosya No: 93, Sayfa No: 35.

⁷⁸ Balkan Harbi Kataloğu, 15 Kasım 1912, **ATASE**, Klasör No: 131, Dosya No: 44, Fihrist No: 001-44.

⁷⁹ Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913), 15 Kasım 1912, **DMA**, Gemiler Bölümü, Defter No: 3906, Sayfa No: 62.

gerçekleştirmişti. Aynı gün sonunda Hadımköy’de bulunan Asar-ı Tevfik Zırhlısı ile Hamidiye Kruvazörü’nün Bolayır’da bulunan Şevket Turgud Paşa’nın emrine verilmesi, Mecidiye Kruvazörü’nün ise Varna’yı gözetlemesi istenmişti. Bu sırada karada 1. ve 2. Tugay birlikleri ise düşmanı geri püskürterek Yazlıkköy’den ileriye geçmelerini engellemişlerdi.⁸⁰

8 Kasım 1912 tarihinde Çatalca’da sol cemahta hem Barbaros Hayreddin hem de Mesudiye Zırhlısı, sağ cemahta ise Terkos bölgesinde bulunan Turgud Reis Zırhlısı savunmada yer almıştır. Sol cemahta görev alan Hamidiye Kruvazörü Mimar Sinan ve Arnavutköy sırtlarında destek atışında bulunmuşlardı. 20 Kasım 1912’de ise iki torpidobot ile birlikte Varna’yı abluka altına almaya gönderilen Hamidiye Kruvazörü Varna’da Drazki Torpidobotu tarafından vurulmuş ve böylece savunmadaki görevini tamamlamıştı.⁸¹ Bulgaristan’ın Fransa’nın Creuzot Fabrikasından 1908’de satın aldığı torpidobotlardan birisi olan Drazki tarafından vurulan Hamidiye’nin baş tarafı tamamen suya gömülmüş ve savaşa devam edemez hâle gelmişti. Bu nedenle Akın Harekâtı’na değin Haliç Tersanesi’ne çekilmişti.⁸²

İsmi Sultan II. Abdülhamid’den alan ve 25 Eylül 1903’te ilk olarak denize indirilen kruvazör, II. Meşrutiyet’le birlikte Hamidiye adını almıştı. 112 metre uzunluk ve 145 metre genişliğe sahip olan kruvazör, 22 knot hızında olup 302 mürettebat taşımaktaydı. Çatalca Muharebesi’nde etkin rol oynayan kruvazörün Haliç Tersanesine kaldırılmasının ardından ikinci kez suya indirilmesi ise Akın Harekâtı sırasında olmuştu.⁸³

2.3.4.2. İmroz Deniz Muharebesi

Osmanlı Devleti’nin Balkan Savaşları sırasında Yunanistan cephesinde mücadele ettiği İmroz Deniz Muharebesi, Osmanlı’nın tarihe geçen önemli deniz muharebelerindendir. Balkan Savaşları esnasında Osmanlı Devleti’nin Ege adalarını kaybetmeye başlaması üzerine İstanbul’da siyasi ortam giderek bozulmuş, Ege’nin kaybedilmemesi adına donanmanın buraya çıkması gerektiği savunulmuştu. Bunun

---

⁸⁰ Türk Silahlı Kuvvetleri, **Balkan Harbi Şark Ordusu Birinci Çatalca Muharebesi** (Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1993), 148.

⁸¹ Tevfik İnci, “Balkanlar Harbinde Hamidiye Kruvazörünün Akın Hareketi”, **Donanma Dergisi Eki**, s. 399 (1952): 3-5.

⁸² Ali Haydar Emir, **Balkan Harbinde Türk Filosu** (İstanbul: Deniz Matbaası, 1932), 103-104.

⁸³ J. Edward Ericson, **Osmanlı Askeri Tarihi**, çev. Mesut Uyar (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014), 121.

üzerine 14 Aralık 1912 tarihinde Donanma Komutan Vekili Albay Ramiz Bey gemi komutanlarını toplamış ve bir değerlendirme yapmıştı. Bu değerlendirmede İmroz Adası, Çanakkale Boğaz girişi ve Bozcaada üçgeni içerisinde sahillere yakın olmak kaydıyla savaşın deniz sahasına kaydırılmasına karar verilmişti. Bu savunmada Osmanlı Donanmasında Ramiz Bey komutasında Barbaros, Turgud Reis, Mesudiye, Asar-ı Tevfik zırhlıları ve Demirhisar, Sultanhisar, Sivrihisar, Hamidabad torpidobotları; Yüzbaşı Rauf Bey komutasında Yadigâr -ı Millet, Muavenet- i Milliye, Taşoz, Basra muhripleri ve bir torpidobot; Hakkı Eşref Bey komutasında Mecidiye Kruvazörü ve Numune-i Hamiyet, Gayret-i Vataniye, Yarhisar muhripleri ve müstakil komutada bekletilmek üzere Tirimüjgan tamir gemisi, Reşid Paşa hastane gemisi, İntibah mayın gemisi, Samsun Muhribi, Akhisar Torpidobotu görev almaktaydı.⁸⁴

16 Aralık 1912 sabahı Yunan Donanması Bozcaada'da konumlanmıştı. Barbaros ve Turgud Reis'in odağında Yunan zırhlısı Averof olarak muharebe başladı. Yunan zırhlısı Averof'un son teknolojiyle donatılan bir gemi olduğu da hatırlatılmalıdır. Osmanlı Donanması her ne kadar hem sayısal olarak (8'e 9) hem de teknoloji olarak yetersiz kalsa da gemiler savaş durumu almıştı. Osmanlı Donanmasındaki gemilerin tek yetersizliği teknolojik anlamdaki geriliği değil, aynı zamanda telefonlarının çalışmaması, mühimmat asansörlerinin bozuk olması gibi eski gemiler olmasından kaynaklı işlevsel sorunlardı. Aynı zamanda askerî bilgi ve tecrübeleri birbirinden farklı alaylı-mektepli subayların donanmada görev alması da var olan sorunları, taktik hataları daha da büyütüyordu.⁸⁵

İmroz Muharebesi'nde Tuğamiral Pavlos Kountouriotis komutasındaki Helen Kraliyet Donanması, Osmanlı Donanmasını ağır yenilgiye uğratmıştı. Kountouriotis savaş sırasında geliştirdiği taktikle Osmanlı zırhlılarına doğru süratle ilerlerken aynı anda Averof da T geçiş pozisyonu ile Barbaros Hayreddin'e hücum etmiştir. Yunan gemilerinin çapraz ateşinde kalan Osmanlı gemileri ağır kayıplar vererek savaştan yenilgi ile ayrılmışlardır.⁸⁶

İmroz Muharebesi sonucunda Osmanlı Donanmasında Amiral gemisi Barbaros Hayreddin ağır derecede hasara uğramış, Turgud Reis ve Mesudiye gemilerinde de hasarlar oluşmuştu. Osmanlı'nın 18 ölü, 41 yaralı vererek ayrıldığı muharebeden

---

⁸⁴ age, 122.

⁸⁵ Aram Andonyan, **Balkan Savaşı**, çev. Zaven Biberyan (İstanbul: Aras Yayınları, 1999), 83-84.

⁸⁶ Figen Atabey, **Çanakkale Muharebelerinin Deniz Cepheleri** (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014), 188.

Yunan Donanması ise Hydra’da 1 yaralı, Averof’ta ise 1 ölü ve 7 yaralı ile ayrılmıştı. Ege Denizi’ndeki Midilli, Sakız, Limni ve Sisam adalarının Yunan egemenliğine girmesini kolaylaştıran bu muharebe Osmanlı Donanmasının yetersizliğinin Balkan Savaşlarında nelere mal olduğunu da gösteren önemli bir kanıt olmuştur.⁸⁷

2.3.4.3. Mondros Deniz Muharebesi

Birinci Balkan Savaşı sırasında yaşanan önemli deniz muharebelerinden biri de Mondros Deniz Muharebesi’dir. Muharebe Osmanlı’nın Yunan güçlerini Ege’den çıkarmak adına yaptığı son girişimidir. Başkomutanlık Vekâleti her ne kadar Osmanlı gemilerinin yorgun ve yetersiz olduğunu bilse de İngiliz Amiral Limpus’un Sadrazam Kâmil Paşa’ya harp tavsiyesi ve 14 Ocak 1913’te Hamidiye kruvazörünün Yunan Donanmasıyla takibiyle birlikte muharebeye karar verilmişti. Osmanlı’nın muharebe için hazırlığı 3 zırhlı, 1 torpido kruvazörü, 1 kruvazör ve 6 muhrip şeklindeyken Yunan Donanması ise 1 zırhlı kruvazör, 3 zırhlı ve 9 muhripten oluşmaktaydı.⁸⁸

Muharebenin gündüz yapılması kararlaştırılmış ve 5 Ocak 1913’te muharebe başlamıştı. Mondros Limanı’ndaki Yunan Donanmasının Limni Adası’ndan çıkan Osmanlı Donanmasıyla karşılaşması üzerine karşılıklı top atışlarının başladığı savaşta Averof, başarılı savunmasıyla Barbaros Zırhlısı’nın orta direğini kırarak gemileri Çanakkale Boğazı’na çekilmeye mecbur bırakmıştır. Topçu birliğinden ağır darbe alan Barbaros’ta 75 mürettebat yaşamını yitirmiştir. Turgud Reis ve Mesudiye’nin de çok fazla isabet almasıyla birlikte kayıpları artan Osmanlı Donanmasına karşın Yunan gemilerine birkaç isabet dışında hasar gelmemiştir.⁸⁹

2.3.5. Balkan Savaşlarının Sonuçları

Balkan Savaşları, XX. yüzyılda Osmanlı’nın çöküşünde etkili olan; Batılı devletlerin ve Balkan devletlerinin nezdinde Osmanlı’nın askerî gücünün zayıfladığını, savunma noktasında yetersiz ve zamanın gerisinde kaldığını ortaya koyan bir savaş olmuştur. Savaşa ilişkin sonuçlar daha önceki bölümlerde de bahsedilmiş olup genel bir değerlendirme yapıldığında; Birinci Balkan Savaşı’nın Makedonya’nın tamamının ve Ege adalarının kaybedildiği; Arnavutluk’un bağımsızlığıyla sonuçlanan bir savaş

---

⁸⁷ Andonyan, **age**, 199.

⁸⁸ Yusuf Hikmet Bayur, **Birinci Balkan Savaşı** (İstanbul: Cumhuriyet Yayınları, 1999), 90.

⁸⁹ İdris Bostan, Ali Karamahmut, **Trablusgarp ve Balkan Harplerinde İşgal Edilen Ege Adaları ve İşgal Telgrafları** (Ankara: Stratejik Araştırma ve Milli Komite Yayınları, 2003), 71.

olduğunu ve Osmanlı'nın Balkanlardaki gücünü yitirdiğini söylemek mümkündür. Devamında gelişen İkinci Balkan Savaşı ise toprak paylaşımındaki anlaşmazlık sebebiyle çıkan bir savaş olup Osmanlı'nın tek kazancı Edirne, Kırklareli ve Dimetoka'nın geri alınması olmuştur. Balkan haritasının büyük ölçüde yeniden çizildiği ve Büyük Devletlerin Balkanlara yönelik planlarının uygulama alanı bulduğu bu savaş, sadece askerî değil sosyolojik ve ekonomik yönleriyle de önemli sonuçları olan bir mücadele olarak tarihe geçmiştir.⁹⁰

Balkan Savaşları sonrasında Balkanlarda kalan Türk tebaanın İstanbul'a ve Anadolu'ya göç ettikleri bilinmektedir. Hem Balkan devletlerinin baskıcı tutumu hem de açlık ve sefalet içerisinde kalan halkın bu bölgede yaşamını sürdüremeyecek hâle gelmesinden ötürü 1912-1915 seneleri arasında Balkanlardan Osmanlı topraklarına önemli bir göç hareketi başlamıştır. Ağanoğlu (2003) yaklaşık 300.000 muhacirin göçtüğünü bildirmektedir. Göç bölgeleri olarak ise çoğunluğu Aydın (İzmir, Manisa dâhil), Hüdavendigar (Bilecik, Kütahya dâhil), Edirne (Kırklareli ve Tekirdağ dâhil) ve Karesi (Balıkesir) olmak üzere Anadolu'nun önemli bir kısmı seçilmişti. Bu durumun oluşturacağı olası sonuçları göz önüne alan Osmanlı Devleti 13 Mayıs 1913'te İskân-ı Muhacirin Nizamnamesini yayımlanmıştı. Dâhiliye Nezareti tarafından uygulanacak Nizamname muhacirlerin ne şekilde yerleştirileceğine ve onlara yapılacak yardımlara ilişkin geniş çerçeveli bir kanun kapsamındaydı. Bununla birlikte Osmanlı toplumu gelen muhacirlerin de durumunu göz önüne alıp, dayanışma çerçevesinde sivil toplum olarak görevlerini yerine getiriyordu. Kurulan Rumeli Muhacirin-i İslamiye Cemiyeti gibi cemiyetler muhacirlerin yerli halkla kaynaşmasında önemli görevler üstleniyordu.⁹¹

Balkan Savaşlarının kaybedilme nedenine ilişkin birçok görüş bulunmaktadır. Özellikle askerî yönden eksikliklere yoğunlaşan bu görüşler çalışmanın bu aşamasında sunulacaktır.

Balkan Savaşlarının ardından hem savaş süresince hem de savaş sonrasında Osmanlı Devleti'nin durumuna ilişkin birçok ülkenin basınında haberler yer almış ve Osmanlı Devleti'nin savaştaki tutumu değerlendirilmiştir. Amerikan basınında özellikle *The New York Times*, *The Washington Post*, *The Christian Science Monitor*, *The Boston*

---

⁹⁰ Duman, **age**, 43-44.

⁹¹ H. Yıldırım Ağanoğlu, **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların Makûs Talihi-Göç** (İstanbul: Kum Saati Yayınları, 2003), 191.

Daily Globe gibi gazeteler sıkça haber yapmışlardır. Özellikle savaş öncesinde yapılan haberlere bakıldığında sıkça savaşı kışkırtacak haberlerin yer aldığı; bilhassa Balkanlardaki ayaklanmaların Osmanlı Devleti'nin kötü yönetiminden kaynaklandığı, gayrimüslim halkın sıkça reform istediği, devletinse bu süreçte yeterli önlemi almamasından ötürü savaşın tetiklendiği gibi yorumlara yer verildiği görülmektedir. Balkan Savaşı'nın ilerlemesiyle birlikte özellikle basında ülkelerin kendi çıkarlarına yönelik haberler yer almıştır. Savaş sonrasında Amerikan basınında özellikle *The New York Times* gazetesi savaşın kaybedilme sebebini Osmanlı Devleti'nin hazırlık konusundaki yetersizliğine bağlamaktaydı.⁹²

Bülent Durgun ise Balkan Savaşları sırasında kaynaktan sağlanan insan ve malzemenin harekât alanına ulaştırılmasında aracı rolünü oynayan Menzil Teşkilatının oldukça yetersiz olduğunu savunmaktadır. Ülkedeki yerleşim birimleri ile savaş alanı arasında önemli köprü görevi üstlenen Menzil Teşkilatı, Balkan Savaşları sırasında yeterli lojistik desteği verememiştir. Balkan Harbi'nde 112.155'i kıtalar, 75.969'u da cephane kolları ve nakliye katarları olmak üzere iki yüz bine yakın hayvana ihtiyaç duyulmaktaydı. Ancak yeteri kadar hayvan mevcut değildi. Bu nedenle ne yeterli mühimmat ne de yiyecek taşınabiliyordu. Yine bu yüzden istasyon ve iskelelerde günlerce beklemeler olmuş ve savaş bölgesine yeterli destek götürülemediği için savaş kaybedilmişti.⁹³

Balkan Savaşları Osmanlı Devleti açısından sadece siyasi yönleriyle ön plana çıkmamış; aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin sosyal alanda da zarar görmesine, Osmanlı coğrafyasının parçalanmasına ve devletin yetersizliği sebebiyle halkın birçok sıkıntı çekmesine sebep olmuştur. Balkan Savaşlarıyla birlikte Balkanlarda Türklerin yaşadığı yerler kadar İstanbul ve Anadolu'da da karışıklıklar görülmüştür. Askerî sevkiyat noktası olan İstanbul'a birçok muhacir ve yaralının göç etmesiyle kentin nüfusu artmış, kentte ekmek kıtlığı başlamıştır. Savaş bölgelerine gönderilen ekmekler sebebiyle bir süre kentte yokluk hâli hâkim olmuştur. Sadece ekmek değil, et ve diğer temel besin malzemelerinin bulunamaması bir kısım halkın açlıktan ölmesine dahi sebep olmuştur.

---

⁹² Mehmet Sait Dilek, "Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşları'ndaki Yenilgisinin Amerikan Basınındaki Yankıları", **I. Uluslararası Tarih Sempozyumu Bildirisi, 16-18 Mayıs 2011** (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2011): 4.

⁹³ Bülent Durgun, "Sefer Planlarında ve Balkan Harbi'nde Osmanlı Ordusu'nda Menzil Teşkilatı", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, s.14 (2014): 57-90.

Mahmut Muhtar Paşa ve Fazlı Necip (2007) ortak eserlerinde savaşın kaybedilme nedenlerini aynı zamanda ordu içerisindeki nizamsızlık ve siyasete de bağlamaktadırlar. Orduda sadece mektepli subaylar yoktu. Trablusgarp Savaşı'ndan yeni çıkan Osmanlı Devleti askerî yetersizliğini kapatmak adına birçok alaylı subayı da orduda görevlendirmişti. Bu nedenle orduda görüş ayrılıklarının olduğu nizamsız bir ortam bulunmaktaydı. Bu ortamda ordu düzenini bozan, firar eden birçok asker vardı. Hayatında hiç silah kullanmamış acemi askerlerin varlığı da ordu düzenini bozmaktaydı. Bununla beraber orduda yer alan bazı gayrimüslim erler savaş teçhizatlarını da yanlarına alarak ordudan kaçmışlar ve havaya ateş ederek ordu malzemelerini israf etmişlerdir. Osmanlı Devleti ordunun disiplinsizliği ve yetersizliğiyle de savaşı kaybetmiştir.⁹⁴

İlter Uzel Balkan Savaşlarında kendi kendisiyle baş başa kalan bir Osmanlı ordusundan söz etmektedir. Savaş dönemine sonbaharla birlikte çok fazla yağmur yağması, Menzil Teşkilatının yeterli düzeyde kurulamaması sebebiyle komutanlar dâhil tüm ordu açlık ve sefaletle boğuşmuş ve savaşacak yeterli gücü elde edememişlerdir. Savaş sırasında orduda yaralanan askerlerin tedavisini yapacak doktor ve hemşirelerin olmaması, askerin çevresindeki askerlerce tedavi edilmesi ve yeterli tıbbi malzeme bulunmaması can kayıplarının artmasında etkili olmuştur. Bu dönemde aynı zamanda önemli bir sağlık sorunu olan koleranın ortaya çıkması da orduyu etkilemiştir. Hasta olan birçok asker yeterli demiryolu ulaşımı sağlanamadığı için bulunduğu bölgelerde öldüğünde oralara gömülmüşlerdir.⁹⁵

Balkan Savaşları süresince Balkan devletlerinin de oldukça vahşi bir tutumla savaşı sürdürdükleri görülmüştür. Savaşta Edirne'de esir alınan Osmanlı askerleri aç bırakılmak suretiyle öldürülmüş, telgraf bağlantıları koparılmıştır.⁹⁶Bölgedeki Osmanlı hakimiyetine son veren Balkan Savaşları'nın etkileri gerek devlet gerekse halk için oldukça sarsıcı olmuştur.

---

⁹⁴ Mahmut Muhtar Paşa, Fazlı Necip, **Rumeli'yi Neden Kaybettik?** (İstanbul: Örgün Yayınları, 2007), 520-527.

⁹⁵ İlter Uzel, "İkinci Meşrutiyet Döneminde (1908-1918) Osmanlı Ordusunda Sağlık Hizmetleri", **Dördüncü Askerî Tarih Semineri Bildiriler** (Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1989), 212.

⁹⁶ Ratip Kazancıgil, **Hafız Rakım Ertür'ün Anılarından Balkan Savaşında Edirne Savunması Günleri** (Kırklareli: Sermet Matbaası, 1986), 18.

3. BAHİRİYE ZÂBİTİ MEHMED SAİD BEY'İN YAZDIĞI “FEDÂKÂRÂN-I MİLLET VE ŞÜHEDÂ-YI BAHİRİYE İ'ÂNESİNE MAHSUS İSTATİSTİK” ADLI ESERİN İÇERİK VE SÖYLEM ANALİZİ

Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik adlı eser Rumi 1329 (Miladi 1913-1914) yılında İstanbul'da Bahriye zabitlerinden Mehmed Said tarafından yazılmıştır. Ahmed İhsan ve Şürekâsı Matbaacılık Osmanlı Şirketi tarafından basılan eserin geliri ise Bahriye şehit ailelerine ve yakınlarına bırakılmıştır.

Eser, İstanbul Beyoğlu'nda İBB Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü Atatürk kitaplığında yer almakta ve dijital ortamda bulunmaktadır. 226 sayfadan oluşan kitap 19x12 cm ölçülerindedir.

Eserin yazarı Mehmed aynı zamanda Şühedâ-yı Bahriye İâne Komisyonu Reisliği görevine kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) rütbesindeyken getirildiğini Bahriye Nezareti İkinci Dairesinin kendisine hitaben yazdığı,

“Avnillah ve Ankara mürettebatından olub düşmanın harekât-ı ta'arruz karanesine kahramanane müdafa'atda bulunarak feda-yı hayat iden Şühedâ-yı bahriyemizin eytâm ve erâmiline bir hizmet-i naçizannede bulunmak üzere i'taidilecek i'ânatınderc-ü sebt-i defter idilmesi için ikinci dairede teşkili ferman-ı samiye iktirân iden komisyon-ı mahsus riyasetine intihab idilmiş olduğunuzdan önümüzdeki pencşenbe gününden bi'l-i'tibar ifa-yı vazifeye ibtidar eylemeniz zımında muhtıradır”⁹⁷

şeklindeki yazıdan anlıyoruz.

Eserin yazarı Mehmed Said Şühedâ-yı Bahriye İâne Komisyonu reisliği yürütürken 1914 yılında Kıdemli Yüzbaşı rütbesiyle emekliliğe ayrılmıştır.⁹⁸ Mehmed Said Bey'in *Yüzme Muallimi*, *Küçük Donanma Müneccimi* ve *Büyük Donanma Münecimi* adlı başka eserleri de bulunmaktadır.⁹⁹

⁹⁷ Mehmed Said Bey, *Fedakâran-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik* (İstanbul: Ahmed İhsan ve Şürekâsı Matbaacılık Osmanlı Şirketi, 1913-1914), 81.

⁹⁸ Mülga Bahriye Bölümü, 27 Mayıs 1914, *Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi*, Dosya No.770, Sayfa No: 396-397.

⁹⁹ Mehmed Said Bey, *age*, 228-229.

Eser Şühedâ-yı Bahriye İâne Komisyonu ve faaliyetleri hakkında bilgi vermek amacı ile neşredilmiştir. Donanma mensubu şehit ve gazileri ile ailelerine yardım amacıyla Osmanlı Bahriyesindeki subaylar ve yardımseverler tarafından yapılan bağış miktarlarının yanı sıra, şehit gazi ve yakınlarına yapılan yardımları da göstermek amacıyla oluşturulan istatistiksel bir çalışma mahiyetindedir.

3.1. Şühedâ-i Bahriye İâne Komisyonu

İâne Arapça kökenli bir kelime olup *yardım* manasına gelmektedir. Özellikle XIX. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nin içerisinde yer aldığı savaşlarda devletin ekonomik durumu göz önüne alınarak halktan yardım toplanmasında kullanılan bu terim, olağanüstü giderler kategorisine girmekte ve halkın mali yardımı şeklinde kabul edilmekteydi. Genel olarak *avarız* adı altında halktan toplanan vergiler vardı. Bu vergilerin olağanüstü durumlarda toplanmasının yanında ordu masraflarının yetersiz kalmasıyla, ordu için de toplanması gerektiği düşünülürdü. Bu noktada ortaya çıkan iânenin temeli XVII. yüzyıldaki *imdad-ı seferiyye*'ye dayanmaktadır. II. Viyana kuşatması döneminde başlayan bu yardımlar zamanla vergiye dönüştürülmüştür. XVIII. yüzyılda ise *Darphane iânesi* oluşturulmuş, ordu yardımları doğrudan bu adla alınmaya başlanmıştır.¹⁰⁰

XIX. yüzyıla gelindiğinde devletin savaş giderlerinin yükselmesi iane toplanması gerekliliğini artırmıştır. Bu noktada Osmanlı-Rus Savaşı da önemli bir kırılma yaşatmış *veiâne-i cihadiyye* adıyla, ilk olarak 1810 senesinde alınan yardımlar düzenli olarak halktan toplanmaya başlanmıştır. Asâkir-i Redîf-i Mansûre'nin kurulmasının ardından ise bu yardımlar vergi hâlini almıştır. Osmanlı- Rus savaşında alınan iâne-i cihadiyye'nin 456.250 kuruşluk meblağının 250.000 kuruşu acil savaş giderlerine ayrılmıştır. 1873'te Sırbistan ve Karadağ savaşları sırasında redif askerlerinin giderleri adına yine alınan bu vergiler Tanzimat'la birlikte kaldırılmıştı. Ancak Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyılla birlikte içinde olduğu mali sıkıntılar sık sık halk ianesine de başvurmayı gerekli kılmıştı.¹⁰¹

Osmanlı Devleti'nde bir toplumsal dayanışma biçimi hâlini alan; 2 Mart 1893'te yaşanan Malatya depreminde ölen 885 vatandaşın ailelerine yapılan yardımda,

¹⁰⁰ Abdülkadir Özcan, "İâne", *DİA*, c. 19 (İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1999): 228-232.

¹⁰¹ *age.*

devletin her alanda kalkınmasına fayda sağlayacak girişimlerde (örneğin; 1911-1918 seneleri arasında tayyare alımında ve havacılığın başlamasında) halkın desteğiyle alınan ianelerin en önemli amacı askerî yönden destek sağlamak olduğu gibi, yardıma muhtaç kalınan dönemlerde sosyal dayanışmayı da sağlamaktı. Bu nedenle 24-26 Şubat 1912’de Beyrut Bombardımanı sonucunda Avnillah Korveti ve Ankara Torpidosunun batırılmasıyla birlikte şehit olan 93 askerin ailelerine ve gazi asker ailelerine yönelik yardım girişimi adına iane komisyonu kurulmuştur. Bahriye Nezareti’nin kurmuş olduğu bu komisyon *Şühedâ-yı Bahriye İâne Komisyonu* (Bahriye Şehitleri Yardım Komisyonu) adını taşımaktadır.¹⁰²

3.2. Bahriye Zâbiti Mehmed Said Bey ve Eseri “Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ’ânesine Mahsus İstatistik”

Miladi 1913-1914 senelerinde yazılan *Fedakaran-ı Millet ve Şüheda-yı Bahriye İ’ânesine Mahsus İstatistik* adlı eser Bahriye Zabiti Mehmed Said Bey tarafından kaleme alınmıştır. Şüheda-yı Bahriye İane Komisyonu Reisliği görevine kolağası rütbesindeyken getirilmiştir. Bu görevde çalıştıktan sonra Kıdemli Yüzbaşı rütbesiyle emekliliğe ayrılmıştır. Mehmed Said Bey’in baba adı tespit edilemediği için arşivlerde künye bilgilerine ulaşılamamıştır. Kendisi hakkında edinebildiğimiz bilgiler oldukça kısıtlı olup, inceleyeceğimiz eser ve Deniz Müzesi arşivinden alınan bilgilerle yetinilmek mecburiyetinde kalınmıştır.

3.2.1. Eserin İçeriği

Fedakârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İânesine Mahsus İstatistik adlı eser 229 sayfadan oluşmaktadır. İçindeki konu ve bölümlere ait bir içindekiler kısmı bulunmayan eser Şühedâ-yı Bahriye İâne Komisyonu’nun kuruluş amacı ve faaliyetleri hakkında bilgi ve vesikalar içeren birbirinden bağımsız bölümlere ayrılmış haldedir.

Eser Beyrut Bombardımanı Hadisesi ile ilgili bilgi içeren metinler, Bahriye Şühedâ-yı İâne Komisyonu’nun faaliyetleri ile ilgili resmi ve gayri-resmi yazışmalar, şehit ve gazi donanma mensupları ile ilgili fotoğraf ve bilgiler, toplanan bağışların ve dağıtılan yardımların miktarını gösterir tablolar içermektedir. Bunlarla birlikte Osmanlı

---

¹⁰² age.

Donanmasına ait gemi ve personele ait fotoğraf ve çizimler de eserin içinde kimi zaman metinler arasında dağınık bir şekilde yer almaktadır.

3.2.2. Eserin Bölümleri

Eser Mukaddime ve Beyrut Bombardımanı Hadisesi ile ilgili açıklamaları takip eden beş bölüm içermektedir. Öte yandan bölüm numaralandırılması üçüncü bölümden itibaren başlamaktadır. Birinci ve ikinci bölümleri genel metinden ayıran bölüm başlık ve işaretlerinin eksik oluşu eserin bütünlüğünün ve organizasyon biçiminin anlaşılmasını, dolayısıyla içeriğinin analizini güçleştirmektedir.

Ancak *Mukaddime* bölümünde eserin içeriğine yönelik yer alan açıklayıcı bilgiden *Kısm-ı Evvel* olarak adlandırılmış olması muhtemel birinci bölümde Trablusgarp (İtalya) ve Balkan Savaşları'nda şehit ve gazilerin fotoğrafları ile birlikte künye bilgilerinin, *Kısm-ı Sani* başlığı alması muhtemel ikinci bölümünde ise Şühedây-ı Bahriye İâne Komisyonu'nun çalışmaları hakkında yazışma ve belgelerin yer aldığı öğrenilmektedir. Eserin *Kısm-ı Salis* başlıklı üçüncü bölümü komisyon tarafından toplanan yardımların miktarını gösteren bir çizelge içermektedir. *Kısm-ı Rabi'* başlıklı dördüncü bölümde toplanan yardımlarla ilgili belgeler ve yazışmalar, *Kısm-ı Hamis* başlıklı beşinci bölümde ise şehitlerin künyeleri ve ailelerine verilen yardımlar yer almaktadır.

Beşinci bölümü takiben gelen *Osmanlı Kuvve-i Bahriyesi* başlıklı bölümde Osmanlı deniz gücünün bir envanteri yapılmaktadır. Daha sonra Osmanlı Donanması ile İtalyan ve Balkan Donanmaları, Balkan devletleri orduları ve Osmanlı Ordusu ve Osmanlı Donanması ile diğer Büyük Devletlerin donanma güçlerinin karşılaştırmaları yapılmaktadır. *Hata ve Sevap Cetveli* adlı bölümde kitapta yapılan maddi hataların düzeltilmeleri listelenmiştir. Eserin sonunda Mehmed Said Bey'in diğer eserlerinden “*Yüzme Muallimi*” adlı kitapla ilgili bilgi ve 1914 yılına ait takvim bilgilerinin yer aldığı “*Büyük Donanma Müneccimi*” ve “*Küçük Donanma Müneccimi*” hakkında bilgi verilmekte ve bu eserlerin satışından elde edilecek gelirlerin İane Komisyonu'na bırakılacağı eklenmektedir.¹⁰³

---

¹⁰³ Mehmed Said Bey, *age*, 206-229.

Eserin incelenmesinde yazar tarafından belirlenmiş ana bölümler içinde yer alan başlık verilmiş metinlerin alt başlıklar hâlinde ele alınırken, ana bölümler haricinde yer alan başlıklı metinlerin de ayrıca incelenmesi tercih edilmiştir.

3.2.2.1. *Mukaddime*

Şühedâ-yı Bahriye İâne Komisyonu'nu Reisi Mehmed Said Bey tarafından kaleme alınan ve 24 Teşrin-i evvel 1329 tarihi düşülmüş Mukaddime bölümü Beyrut Bombardımanı sırasında İtalyan Donanmasının saldırısına uğrayan Avnillah Korveti ve Ankara Torpidosu'nda görevli askerî personelin çabalarına ve şehitlerin hatıralarına yönelik övgüler ile başlamaktadır. Beyrut Limanı'nda yaşanan bu trajedinin yarattığı etkinin Bahriye Nezareti'nin İkinci Dairesi bünyesinde bir komisyon kurularak saldırıdan etkilenen şehit ve gazi ailelerine yönelik bir yardım kampanyası düzenlenmesi fikrini meydana getirdiği ve Şühedây-ı Bahriye İâne Komisyonu'nu bu nedenle kurulduğu bilgisi de Mukaddime bölümünden öğrenilmektedir.

Donanma mensuplarının hayatını kaybeden ve yaralanan meslektaşları için yaptıkları bağışları organize etmek amacı taşıyan komisyon ve başlatılan yardım kampanyasının halk tarafından da rağbet gördüğü ayrıntısına yine bu bölümde Komisyon Reisi Mehmed Said Bey'in yardımseverlere yönelik kaleme aldığı teşekkür satırlarında rastlanmaktadır.

Eserin içeriği ile ilgili bilgiler veren Mukaddime yazısı Osmanlıların hayati önem arz eden donanma gücünün ihyasına muktedir oldukları ve vatan savunması uğrunda hayatlarını feda etmeye hazır subay ve erler olduğu sürece donanmanın şanının devam edeceği yorumunu içermektedir.

Son olarak eserde fotoğrafları yer alan subaylara yönelik “damarlarında deveran iden kanın Hayreddin Barbarossa'nın, Turgud'un, Kemal ve Piri Reisler'in katı olduğunu isbata ve şeref-i bahri-yi milliyi ikmale çalışan sair mecruhin-i Bahriye Zâbitanı” övgüsü Osmanlı Donanmasının tarihî reputasyonunun ve geçmişteki başarılı reislerinin şöhretine dayanan bir geleneğin takipçisi olduğu hususunun da altı çizilmiştir.¹⁰⁴

---

¹⁰⁴ age, 11.

3.2.2.2. *Beyrut Bombardımanı*

13 Şubat 1327 günü meydana gelen bombardıman hadisesi hakkında bilgi vermek amacıyla yazılan bu metinde İtalyan'ın hukuk dışı ve saldırgan tutumuyla birlikte, askerlerin kendilerinden daha güçlü olan iki İtalyan savaş gemisine karşı kahramanca direndiğinin altı çizilmiştir.

Bu bölümde daha önce Donanma-yı Osmani Mu'avenet-i Milliye Cem'iyeti tarafından yayınlanan Donanma Mecmuası'nda basılmış *Yine Şehid Kazandık* isimli bir makaleye yer verilmiştir. Yayın tarihi ve yazarının ismi belli olmayan makale, Beyrut Bombardımanı sırasında şehit düşen Avnillah ve Ankara mürettebatını Barbaros Hayrettin Paşa ve Turgut Reis emrinde savaşırken şehit düşen donanma efradına benzeterek bu vakayı manevi bir başarı olarak tasvir etmektedir. Şehitlik mertebesinin millî ve manevi anlayış içindeki kutsiyetine atfen, hayatını kaybedenlerin tıpkı daha önce şehit düşen askerler gibi hem dünya hem de ahiret hayatında şanlarının ve ihtiramlarının arttığı ve ölümsüzlüğe kavuştukları da ilave edilmektedir.¹⁰⁵

Makale, hayatta olan ordu mensuplarına hitaben, “Asker! Sen de onlar gibi ol! ... hep onları düşün! Senin hayatındaki gaye, hep odur.” ve, “Asker! Avnillah'da şehid olanlar, Ankara torpidosunda hakkın rahmet deryasına dalanlar hakkın sevgili kullarıdır ki, Osmanlılık şanını göklere çıkardılar” ... “korkmadılar, göz kırpmadılar. Teslim olmak zilletini kabul itmediler. Merdce, Osmanlıca döğüşdüler.”¹⁰⁶ sözleriyle Osmanlı ordusu için şehitliğin ve şehadet methiyesinin askerî bir motivasyon ögesi olduğu görülmektedir.

3.2.2.3. *Beyrut Hadisesi Münasebetiyle*

Geç dönem Türk Bahriye temalı Deniz Harp Tarihi ile ilgili eserleri ile bilinen Deniz Müzesi'nin de kurucuları arasında gösterilen Süleyman Nutki Bey tarafından kaleme alınan bu bölüm Trablusgarp Savaşı sürecinde İtalya'nın uluslararası hukuk ve ahlak değerlerine uymayan bir saldırganlık içinde davrandığı yorumuyla başlamaktadır. Bununla beraber makalede diğer Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'ni de içeren İslam coğrafyasını hedef alan düşmanca tavırlarının ciddi bir şekilde eleştirilmesi dönemin Osmanlı aydınlarının emperyalist ve yayılmacı uluslararası siyaset biçiminden haberdar ve sonuçları hakkında endişeli olduğunu göstermektedir.

---

¹⁰⁵ age, 13.

¹⁰⁶ age, 15-16.

Geri kalmışlıkla suçlanan üç yüz milyonluk İslam dünyasının Batı saldırganlığının hedefi hâline geldiğini söyleyen Süleyman Nutki Bey, Avrupa'yı iki yüzlülükle suçlarken, İslam dünyasının geçmişte dini bir asabiye ruhu ile başlayan Haçlı Seferlerini mazur görebilecekken dünyevi hırslar üzerinden beslenen bu düşmanlığı ise affedemeyeceği ileri sürmektedir. Öte yandan “İtalya harb-i acibinin bize ve bütün alemü'l islama öğrettiği şeylerden biri de eski Osmanlı kanununun İslam hamiyetinin bu hilafet-i İslamiye hükümetinde ve anın bünye-i rasinesi olan milletde elan har ve hamiyet-mend, hatta sadr-ı İslamdaki kadar füzuzan ve fedakâr cereyan ittiğidir.” sözleriyle Trablusgarp Savaşı vesilesiyle Osmanlı Devleti'nin İslam'ın hamisi olma anlayışını eskiden olduğu gibi sürdürdüğünün tüm İslam dünyasınca görüldüğü yorumuna yer verilmektedir.¹⁰⁷

Makalede önemi vurgulanan bir diğer husus deniz kuvvetlerinin Osmanlı ordusu için taşıdığı önemdir. Dönemin donanma kuvvetlerinin teknik yetersizlik nedeniyle düşmana karşı dezavantaj oluşturan envanterine rağmen saldırılara karşı azami mukavemet gösterdiklerinin altı çizilerek, Beyrut Bombardımanı Hadisesi'nin Osmanlı askerinin karakteristiği olarak kabul edilen kahramanlık, vatanseverlik ve fedakârlığın Osmanlı Donanması için her zaman geçerli değerler hâlinde bulunduğunun ispatı olduğu işaret edilmektedir.

Süleyman Nutki Bey'in makalesi ayrıca hadiseyi uluslararası savaş hukuku açısından ele alışıyla da önem arz etmektedir. Yazar Beyrut Bombardımanı Hadisesi'ni tarihte yaşanmış benzer olaylarla karşılaştırarak olayın hukuksuzluğunu ispat etmeye çalışmaktadır. Bu noktada örnek olarak verilen hadiselerden ilki Amerikan İç Savaşı sırasında Güneyli Konfederasyon güçlerine ait C.S.S. Alabama adlı savaş gemisinin Kuzeyli Birlik Donanması tarafından batırılması hadisesidir.

1862-1864 yılları arasında Kaptan Raphael Semmes komutasında Birlik ticaret gemilerini hedef alarak Kuzey'in ticaret kabiliyetini azaltmayı başarmış C.S.S. Alabama gemisi Fransa'nın Cherbourg limanında demirli olduğu sırada Birlik Donanmasına ait Kearsarge tarafından bulunmuş, Fransa'nın tarafsız devlet konumunda bulunması nedeniyle gemiye müdahalede bulunmayarak limandan ayrılmasını istemiştir. Kearsarge'a kıyasla daha hafif yapıya sahip ve mühimmat

---

¹⁰⁷ age, 27.

kalitesi düşük olan C.S.S. Alabama bu karşılaşma sonucu hasar alarak batmıştır.¹⁰⁸ Kaptan Semmes'in teslim olmak yerine daha üstün konumdaki Kearsarge'ın çağrısıyla limandan ayrılarak çatışmaya girmeyi kabul etmiş olması Beyrut Bombardımanı Hadisesi'ne benzetilerek iki olay arasında benzerlik kurulmuştur.

Hadiseye benzer bir diğer örnek ise 1904-1905 yılları arasında gerçekleşen Rus-Japon Savaşı esnasında yaşanan Chemulpo Limanı Hadisesidir. Savaş sırasında Kore'nin Chemulpo Limanı'nda bulunan Rus savaş gemilerinden Koreyetz limandan çıkarken karşılaştığı Japon torpido botlarına ateş açtıktan sonra tekrar limana sığınmıştır. Bunun üzerine liman açıklarına gelen Japon filosu limandaki Rus savaş gemileri Koreyetz ve Varyag'a bir ultiatom vererek limandan ayrılmalarını istemiştir. Japonlar Rusların verilen mühlette limandan çıkmadıkları halde gemilere demirli vaziyetteyken ateş açılacağını bildirerek, limanda demirli diğer yabancı gemilere de ateş altında kalmamak için uzaklaşmaları çağrısında bulunmuştur.¹⁰⁹ Bu vakada Japonların, İtalyaların Beyrut Limanı'nda yaptığının aksine gemileri limanda savunma yapamayacak haldeyken saldırmayarak verdikleri yeterli mühletin sonuna kadar beklemiş olmalarına dikkat çekilerek bu tavır bir mertlik dersi olarak anılmıştır.

Süleyman Nutki Bey bu ultiatom üzerine limandan ayrılan ve gemileri Japonlarca batırılan Rus denizciler ile Osmanlı denizcileri arasında benzerlik kurarken, İtalyanların Japonlar gibi hukuk gözetmedikleri ve mert olmadıkları için Osmanlı'ya lâayık bir düşman olmadıklarını da ileri sürmektedir. Öte yandan Avnillah ve Ankara'nın Rus gemilerine nazaran savaş kabiliyeti düşük bir gambot ve torpido bot olmaları nedeniyle İtalyanların bu saldırısı manasız bir hareket olduğu ispat edilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca limanın terki için verilen sürenin sadece yirmi dakika olması gemileri limanda tahrip etmek için kasıtlı bir hareket olarak değerlendirildiği Avnillah kaptanı Şemsettin Bey'in olayla ilgili raporuna atf yapılarak dile getirilmektedir.

Süleyman Nutki Bey Osmanlı geleneğinde vatan için ölmenin korku ve şikâyet sebebi olmadığını, ancak İtalya tarafının askerlik namusu, savaş hukuku ve insaniyet kavramlarına verdiği zararın şikâyet sebebi olduğunu ekleyerek yazısını bitirmektedir.

---

¹⁰⁸“CSS Alabama Wreck Site (1864): A Confederate Shipwreck in France” <https://www.history.navy.mil/research/underwater-archaeology/sites-and-projects/ship-wrecksites/css-alabama.html> [27.02.2020].

¹⁰⁹ Margaret Maxwell, “The Changing Dimensions of a Tragedy: The Battle of Chemulpo”, **The Historian**, c. 39, s. 3, (1977): 492.

3.2.2.4. [Kısm-ı Evvel] / Birinci Bölüm

Başlığı olmayan bu bölüm şehit ve gazilerin sicil ve resimlerine ayrılmıştır. Şehitlerin fotoğrafları *Şehid-i Ebed Zinde* başlığı altında yer alırken, sicilleri *Kāfile-i Şühedâ* alt başlıkları altında açıklanmaktadır. Bu bölüm Avnillah Korveti subaylarından Güverte Yüzbaşısı Kasımpaşalı Fuad bin Nuri Efendi'nin fotoğraf ve sicili ardından yine Avnillah Korveti subaylarından Güverte mülazım-ı Evveli Topcu Sadeddin bin Safvet Efendi'nin fotoğraf ve siciliyle başlamaktadır.¹¹⁰

Listede Avnillah şehitlerinden sonra yer alan ve fotoğrafları bulunmayan Semender İstimbotu Kaptanı Güverte Yüzbaşısı Sultan Selimli Mehmed bin Osman Efendi ile yine Semender'de görevli olduğu tahmin edilen Güverte Mülazım-ı Evveli Lazkiyeli Ahmed Tevfik Efendi'nin Çanakkale'de bir deniz kazasında şehit oldukları öğrenilmektedir.

Akabe Körfezi'nde karakol vazifesi yaparken bir İtalyan kruvazörünün saldırısıyla¹¹¹ şehit düşen Haliç Römorkörü'nün Güverte Mülazım-ı Evvellerinden Mirgünlü Mehmet Nafi Efendi'nin de fotoğrafı bulunmamaktadır.

Bölüm Barbaros Zırhlısı subaylarının fotoğraf ve sicilleriyle devam etmektedir. Barbaros Zırhlısı Topcu Zâbiti Güverte Yüzbaşısı Kasımpaşalı Şerafeddin bin Hasan Efendi, Güverte Yüzbaşısı İstanbullu Osman Ziya bin Ali Rıza Efendi Çarkçı Yüzbaşı Kulaksızlı İsmail bin Hacı Kadri Efendi ve Kâtip Mu'avin-i Sanisi Asitaneli Mahmud Celaleddin bin Ahmed Muhlis Efendi'nin Mondros Deniz Savaşı'nda şehit düştükleri öğrenilmektedir.

Barbaros Zırhlısı mürettebatından Güverte Mülazım-ı Evvel Küçükpazarlı Halil İbrahim bin Mehmed Tevfik Efendi'nin ise savaşta gösterdiği başarı sonrası nişan ile ödüllendirildiği ve daha sonra yaverliğe tayin edildiği öğrenilmektedir. Sadrazam Mahmud Şevket Paşa'nın yaveri olan Halil İbrahim Efendi, Mahmut Şevket Paşa'ya düzenlenen suikast esnasında başına isabet eden bir kurşunla olay yerinde şehit olmuştur.¹¹² Mülazım Halil İbrahim Efendi'nin Bahriyeli geçmişi nedeniyle bu listeye dâhil olduğu düşünülmektedir.

---

¹¹⁰ Mehmed Said Bey, **age**, 30.

¹¹¹ Mehmet Korkmaz, "XX. Yüzyıl Başlarında Kızıldeniz'de Osmanlı Denizcilik Faaliyetleri", (Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012), 127.

¹¹² Togay Seçkin Birbudak, "Osmanlı Basınında Mahmut Şevket Paşa Suikastı", **Bilgi Dergisi**, s.65 (2013): 73.

Hayat-ı Askeriyede Runümun olan İttihad-ı Efkâr adlı bir başlık altında ise yaralı subayların fotoğraf ve isimleri sıralanmaktadır. Mondros Deniz Savaşı'nda yaralanan subayların grup hâlindeki fotoğraflarının ardından yine Barbaros Zırhlısı subaylarından İkinci Bölük Yüzbaşısı Edhem Efendi, Ser-işaret Memuru Yüzbaşı Mehmed Behlül Efendi, Topçu Kaptan Muavini Mülazım-ı Evveli İshak Efendi yer almaktadır.¹¹³

Yine Mondros Deniz Savaşı'nda yaralanan Turgud Reis Zırhlısı İkinci Bölük Mülazım-ı Evveli Nizameddin Efendi ve Üçüncü Bölük Mülazım-ı Evveli Ahmed Cevdet Efendi'yi Barbaros Zırhlısı mühendislerinden Sultan Selimli Sıdkı Efendi ve Barbaros topçu mühendisi İsmail Faruk Efendi takip etmektedir.

3.2.2.5. [Kısm-ı Sani] / İkinci Bölüm

Şehit ve gaziler hakkında bilgi verilen bölümle takip eden bölüm arasında ayrım yapılabilmesini kolaylaştıracak bir bölüm başlığı bulunmamakla beraber “*Mukaddime*” yazısında verilen bilgiler gereğince ikinci bölüm olması gereken bu bölümde farklı içeriklere sahip yazı ve yazışma örnekleri bulunmaktadır.

Hamiyetkâr ve Hatıratla Meşbu Sima-yı Fedâkârân başlıklı yazı Mondros Deniz Savaşı'nda yaralanarak Bahriye Merkez Hastanesi'nde tedavi görmekte olan Barbaros ve Turgud Reis Zırhlıları subaylarının isimleri ile kendilerine hediye edilmek üzere alınan altın saatlerin bir örnek çizim ile yaralı erlere hediye edilecek gümüş saatlerin örnek çizimi yer almaktadır. Mondros gazilerine hediye edilen yedi altın, seksen dokuz gümüş saatin bedelinin Bahriye Üçüncü Dairesi subayları tarafından iane komisyonuna bağışlandığı öğrenilmektedir.¹¹⁴

Fedekârân-ı Millet: Bahriyelilerin Hediyesi başlıklı yazı ise basında yer alan bir makaleden alıntılanarak esere eklenmiştir. Ancak eserde makalenin yazarı ve tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Makalede bir önceki yazıda bahsi geçen altın ve gümüş saatlerin Sıhhiye-i Bahriye Reisi Fikri Paşa, Başhekim Dr. Hakkı Şinasi, Bahriye İkinci Daire Reisi Mümtaz Bey, Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonu Reisi Mehmed Said Bey, Bahriye Üçüncü Daire Başkatibi İbrahim Hakkı Bey ve daha birçok donanma subayının katıldığı bir törenle Kasımpaşa'da bulunan Bahriye Merkez Hastanesi'nde tedavi gören subaylara hediye edildiğinden,

---

¹¹³ Mehmed Said Bey, *age*, 56.

¹¹⁴ *age*, 64.

“Daha Trablusgarb Muhârebesi esnasında İtalya’nın Beyrut bombardımanı ve iki sefine-i harbiyemizin garkı üzerine şüheda ve mecruhi-guzatamu avenet-i maksad-ı ulviyesiyle teşekkül itmiş olan “Şühedâ-yı Bahriye İâne Komisyonu” bu defa da Osmanlının şan ve namusunu ila hilalin al temevvücatı Akdeniz’in hücra ufuklarında dalgalandırmak emeliyle cenk iderek mecruh düşen muhterem ve fedâkâr rüfeka-yı mesleklerine parlak bir cemile göstererek bütün millete kıymetdar bir ders-i kadirşinasi virdi.”¹¹⁵

sözleriyle bahsetmektedir.

Heyet öncelikle yaralı subaylara hediyelerini teşekkür konuşmaları eşliğinde vermiştir. Daha sonra hediye vermek amacıyla ziyaret edilen koğuştta yatmakta olan rütbesiz erlerin gururlu ve neşeli halleri vazifelerini hakkıyla yerine getirmiş olmalarının verdiği mutluluğa bağlanmaktadır. Bu askerlerin yaptıkları fedakârlıklarla Barbaros ve Turgud Reislerin ruhlarını şad ettikleri söylenerek donanma tarih ve geleneğine vurgu yapılmaktadır. Bir sonraki koğuştta yer alan askerlerin çoğunlukla yüz ve gözlerinden yaralanmış olmalarının yarattığı üzüntünün görenlerde intikam hisleri uyandırdığı not düşülmekte ve tüm yaralıları tek tek ziyaret edilip hal ve hatırları sorulduktan sonra hediyelerinin verilmesi ile törenin sona erdiği anlatılmaktadır.

Bu makalenin hemen ardından yer alan *Beyrut Valisine Düşman Tarafından Verilen İtalyanca Nota’nın Suret-i Tercümesi* İtalya Donanması Başkomutanı tarafından Avnillah ve Ankara gemilerine verilen nota metninin alıntısıdır.¹¹⁶

Bu nota metnini takiben Avnillah Zırhlısı Süvarisi Şemsettin Bey’in bombardıman sonrası Bahriye Nezaretine durumu ve kayıpları rapor ettiği iki telgraf metni, Sadrazam Said Paşa ve Bahriye Nazırı Hurşid Paşa’nın Avnillah olayını takiben yayınladıkları takdirname metinleri resmi yazışmalar olarak yer almaktadır. Bu yazışmaları *Kahraman Bir Pederin Şehid Oğlu Hakkındaki İhtisasat ve Muhaberat* adlı muhaberat metni ile Beyrut Bombardımanı Hadisesi’nin şehit ailelerindeki yansımalarını göstermesi amacıyla oğlu Sadeddin’i kaybeden Sömbeki (Rodos) Karantina Memuru Safvet Bey ile yazışmalardan damadı olduğu sonucu çıkarılan Aydın Milletvekili Yunus Nadi Bey (Abalıoğlu) arasındaki telgraflar takip etmektedir.¹¹⁷ Safvet Bey’in oğlunun şehadetini metanetle karşılayışı eserde bir samimiyet örneği olarak yer bulmaktadır.

---

¹¹⁵ age, 67.

¹¹⁶ age, 73.

¹¹⁷ age, 77.

Bu örneklerden sonra komisyon faaliyetleri ile ilgi evrak ve yazışmalardan örnekler “Muhterem fedâkâr Harbiyelilerimizin eytâm ve erâmiline bir hidmet-i naçizânede bulunmak üzere teşekkül iden komisyona â‘idba‘zı evrak ve vesâik-i saire ber-vech-i âtidir.” başlığı altında sıralanmıştır. Bu yazışmalardan ilki Komisyon Reisi Mehmed Said Bey’e *Kol Ağası Said Efendi Kapudana* hitabıyla Bahriye Nezareti İkinci Dairesi tarafından yazılan komisyon ile ilgili görevlendirme metnidir. Bu metni Mehmed Said Bey tarafından bağış kampanyasını duyurmak üzere kaleme alınarak matbuata verilen makale yer almaktadır. Makale İtalya’nın gerçekleştirdiği saldırıyı insanlık tarihinin şaibeli olayları arasında sayarak, kahramanca bir savunma sonucu vatan uğruna hayatlarını kaybeden şehitlerin emaneti sayılan ailelerine teselli olması amacıyla yardımda bulunan yöneticiler, Bahriye subayları ve halka teşekkür etmektedir.¹¹⁸

Daha sonraki yazılar komisyon tarafından basılan bilet, şehit künyelerine özel fihrist, bağış yapanların isim ve bağış miktarını gösterir fihristlerin basılması ve doldurulması ile ilgili yazışmalar, Avnillah gazilerinin karşılanması amacıyla yapılacak tören ile ilgili yazışma ve gazilerin Haydarpaşa’da resmî törenle karşılanışına dair *Ceride-i Yevmiye* gazetesinde yer alan *Beyrut Gazilerinin İkinci Kafilesi* başlıklı haberdır.¹¹⁹

Bu yazının ardından yer alan ve komisyon reisi Mehmed Said Efendi tarafından Bahriye Nezareti İkinci Dairesi Reisliğine gönderilen 16 Nisan 1912 tarihli tahriratta toplanan yardımların yetersizliğinden ötürü, Osmanlı Musiki Cemiyeti ve Bahriye Mızıkası’nın katılımıyla biri Beyoğlu’nda diğeri de Kadıköy’de iki konser düzenlenmesi ve gelirin iane komisyonuna bırakılması düşünüldüğü bildirilmektedir. Ancak eserin takip eden bölümlerinde bu konserlerin düzenlendiğine dair bir bilgiye rastlanmamaktadır.

Komisyonun faaliyetleri hakkında Mehmed Said Bey ile Bahriye Nezareti İkinci Dairesi arasında ve Bahriye Nezareti, Nezaret Daireleri, Donanma Komutanlığı, Sadrazamlık, Maliye Nezareti, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti ve arasındaki resmi yazışmalar ile Servet-i Fünun ve Bahriye Matbaalarına yazılmış yazılardan sonra ise *Bahriye Nezareti İkinci Dairesinde Müteşekkil Hilâl-i Ahmer ve Şühedâ-yı Bahriye İ‘âne Komisyonu Riyaseti’nden* başlıklı makale gelmektedir. Yine Mehmed Said Bey tarafından matbuata verilmek amacıyla yazılan makalede “Osmanlı Vatanı bütün Osmanlıları bugün en mübeccel ve mukaddes vazifeye davet ediyor.” sözleriyle

---

¹¹⁸ age, 81.

¹¹⁹ age, 89.

başlamakta ve “Osmanlı Hilâl-i Ahmer’ine mu‘avenet ve ibraz-ı asar-ı hamîyyet” etmenin de bir vatan vazifesi olduğunun altı çizilerek, bastırılmış olan iki yüz elli liralık makbuzların hayırseverlerin talebini beklediği ilan edilmektedir. Makalede Kuran’ın Enfâl suresinden yapılan alıntı, cihat yolunda varlığını sarf etmenin ulvi bir davranış olduğuna dair bir kanıt olarak okuyuculara sunulmaktadır.¹²⁰

Bu makaleyi takiben bağış kampanyasıyla ilgili Bahriye Nezareti İkinci Dairesi’nce yayınlanan tamim bulunmaktadır. Hemen ardından “Bahriye Nezareti İkinci Dairesi’nde müteşekkil Şühedâ-yı Bahriye İ‘âne komisyonuna Hilâl-i Ahmerî‘ânesi olarak i‘ta edilen akçenin mikdarı” bilgilendirme notuyla başlayan bölüm yapılan bağışları gösteren çizelge ile başlamakta ve toplanan bu bağışların Hilâl-i Ahmer Cemiyetine teslimine dair makbuz, bilgilendirme ve teşekkür yazışmaları ile devam ederek çeşitli liman reisliklerine bağışların teslim alındığına dair bilgilendirme yazıları ile son bulmaktadır. Bu metinler arasında donanma ile ilgili fotoğraf ve çizimler dağınık bir biçimde yer almaktadır.¹²¹

3.2.2.6. *Kısm-ı Salis* / Üçüncü Bölüm

“Bi’l-‘umum Şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmilinin tehvin-i zaruretlerine medar olmak üzere hamîyyetkârân millet tarafından nakden i‘tâ edilen i‘ânât ve vesaik-i saire” bilgilendirme notuyla başlayan üçüncü bölümde ilk olarak komisyona Padişah tarafından 50 Osmanlı altını bağışlandığı duyurulmakta ve sonrasında subaylar ve halk tarafından yapılan nakdi yardımların bir fihristi yer almaktadır.¹²²

Söz konusu fihristlerde kimi zaman Donanma Nezaretine ait daire, müşavirlik, kalem gibi bürokratik birimler ve donanmaya ait gemi ve limanlarda görevli personelin birlikte iştirak ettikleri toplu bağışlara, kimi zaman da bürokratik isimlerin ve sivil vatandaşların bireysel bağışlarına rastlanmaktadır. Bağış yapan erkek ve kadın sivil halk ve esnaf içerisinde Halıcıoğlu’nda Bakkal Hristo ve Toladi Efendi gibi gayrimüslim Osmanlı vatandaşlarının da bulunması ve komisyonca yapılan yardımlardan hayatını kaybeden gayrimüslim donanma erlerinin de yararlanmış olması söz konusu dönemde Osmanlı toplumunda mevcut birlik, beraberlik ve dayanışma ruhunu göstermesi açısından önemlidir.

---

¹²⁰ age, 102-103.

¹²¹ age, 107.

¹²² age, 123.

3.2.2.7. *Kısm-ı Rabi'* / Dördüncü Bölüm

Şühedâ-yı Bahriye Eytâm ve Erâmiline Tevzi 'at ve Vesaik-i Saire alt başlığı taşıyan bu bölümde ilk olarak yardım yapılacak şehitlerin ailelerinin tespit edilmesi için Bahriye Nezareti daireleri içi resmi yazışma örnekleri, kendilerine havale edilen nakit yardımı almak üzere Avnillah korvetinde şehit düşen iki subay ve kırk altı askerin ailelerinden İstanbul'da olanların Maliye Masraf Kalemi'ne diğer illerde bulunanların ise Mal Sandıklarına başvurmaları gerektiğini bildiren Maliye Bakanlığı tezkeresi, Semender İstimbotu kazasında şehit düşen subayların ailelerine mahsus olmak üzere Mısırlı isimsiz bir yardımsever tarafından yapılan yardımlarla ilgili bilgilendirme yazışmaları ve yine Semender'de şehit düşen erlerin yakınlarının tespiti için yapılan yazışmalar yer almaktadır. Bu yazışmalardan Semender İstimbotu'nda Yalovalı Donik oğlu Haçator adlı bir Ermeni askerin de hayatını kaybettiği ve ailesine yardım yapıldığı öğrenilmektedir.¹²³

Ayrıca *İkdam* ve *Tanin* Gazetelerinde basılmak üzere Semender şehitlerinin ailelerinden kendilerine tahsis edilen yardımı almak üzere henüz komisyona başvurmamış olanların isimlerinin yer aldığı bir ilan metni ile Mahmud Şevket Paşa suikastında hayatını kaybeden Yaver Halil İbrahim Efendi'nin ailesine yapılan taziye ziyaretine dair bir matbuat ilanı da eserde yer almaktadır. Bu yazıları Bahriye Nezareti İkinci Dairesi tarafından Mondros Deniz Savaşı şehitlerine yaptırılacak anıt mezar ile ilgili tamim ile bu husustaki yazışmalar ile Mondros Savaşı şehitlerinin tespiti için yapılan yazışmalar takip etmektedir. Takip eden muhaberelede Avnillah'ta yaralanan bir erin daha şehit düşmesiyle ailesinin iane hakkı kazandığı öğrenilmektedir.

Daha sonra yer alan haberleşmeleri şehitlerin tespit edilen aile ve yakınlarına yapılan yardımları gösteren yazılı belgeler, kimlik ve ikametgahları belirlenemeyen şehit yakınları hakkında yürütülen tahkikatlarla ilgili yazışmalar, yapılan yardımların imzalanmak üzere hazırlanmış yazılı vesikalarından örnekler, Semender şehitlerine yapılacak anıt mezarın masraflarına ait bir belgedir. Bu belgeler bize yapılan yardım kampanyasının şeffaf bir şekilde yürütüldüğü göstermektedir.

Ayrıca Hamidiye Zırhlısı Süvarisi Yüzbaşı Hüseyin Rauf Bey'in Okmeydanı'nda bulunan sekiz Hamidiye şehidinin de mezarlarının yapılması hususunda komisyona

---

¹²³ age, 137.

yazdığı dilekçe ve bu mezarın inşası ve bununla ilgili yazışmalar da bu bölümde yer almaktadır.

Komisyon Reisi Mehmed Said Bey'in Bahriye Nezareti İkinci Daire Reisliği'ne hitaben komisyonun faaliyetleri hakkında yazdığı iki yazı da bu bölümde yer almakta ve 556 numaralı ilk yazıdan Trablusgarp ve Balkan Savaşları'nda şehit düşmüş 124 donanma askerinin ailesine yardım yapıldığı öğrenilmektedir. 557 numaralı yazı ise yapılan yardım ve harcamaları hakkında bilgi verilirken miktarlar bir hesap pusulası ile sıralı olarak vermektedir.

Bu bölümün sonunda Semender İstimbotu'nda şehit düşenlerin yakınlarına yapılan yardımların bir dökümü yer almaktadır. Bu metinlerin aralarında şehitlere ait mezarların fotoğrafları dağınık bir şekilde yer almaktadır.

3.2.2.8. *Kısm-ı Hamis* / Beşinci Bölüm

“20 Şubat 327 Tarihinden Beri Muharebât-ı Bahriyede Şehiden İrtihal-i Dâr-ı Beka İden Zâbitan ve Efrâdın Künyeleriyle Verese-i Müstehaklarına Virilenİ‘‘ânâtın‘Ale‘l-müfredat Beyânı” notuyla başlayan bölümde 1911 yılından itibaren şehit düşen askerlerin künyeleriyle ailelerine yapılan yardımlar bir liste hâlinde verilmiştir.¹²⁴

3.3. Eserin İçerik Analizi

Bu başlık altında *Fedâkârân-ı Millet ve Şühedây-ı Bahriye İânesine Mahsus İstatistik* adlı eser içerik olarak analiz edilmiştir. Bu analizin sonuçları aşağıdaki başlıklarda ele alınmıştır.

3.3.1. Osmanlı Donanmasında Mesleki Dayanışma

Çalışmada incelediğimiz *Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ‘ânesine Mahsus İstatistik* adlı eserde de orta sandıkları'na benzer bir uygulamanın İ‘âne Komisyonu aracılığıyla gerçekleştirildiğini görmekteyiz. İ‘âne Komisyonu kapsamında çeşitli yardımlaşma ve dayanışma faaliyetleri söz konusudur. *Hamiyetkâr ve Hatıratla Meşbu Simâ-yı Fedâkârân* başlıklı yazıda Mondros Deniz Savaşı'nda yaralanarak Bahriye Merkez Hastanesi'nde tedavi görmekte olan Barbaros ve Turgud Reis zırhlıları subaylarının isimleri ile kendilerine hediye edilmek üzere alınan altın saatlerin ve yaralı erlere hediye edilecek gümüş saatlerin örnek çizimi yer almaktadır. Mondros

---

¹²⁴age, 207.

Deniz Savaşı gazilerine hediye edilen yedi altın, seksen dokuz gümüş saatin bedeli Bahriye Üçüncü Dairesi subayları tarafından İ'âne Komisyonuna bağışlanmıştır.¹²⁵ Bahsi geçen altın ve gümüş saatlerin Sıhhiye-i Bahriye Reisi Fikri Paşa, Başhekim Dr. Hakkı Şinasi, Bahriye İkinci Daire Reisi Mümtaz Bey, Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonu Reisi Mehmed Said Bey, Bahriye Üçüncü Daire Başkâtibi İbrahim Hakkı Bey ve daha birçok donanma subayının katıldığı bir törenle Kasımpaşa'da bulunan Bahriye Merkez Hastanesi'nde tedavi gören subaylara hediye edildiğinden,

“Daha Trablusgarb Muharebesi esnasında İtalya'nın Beyrut Bombardımanı ve iki sefine-i harbiyemizin garkı üzerine şühedâ ve mecruhin-i guzâtamu âvene maksad-ı ulviyesiyle teşekkül itmiş olan ‘Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonu’ bu defa da Osmanlının şan ve namusunu ilâ, hilalin al temevvücâtını Akdeniz'in hücre ufuklarında dalgalandırmak emeliyle cenk iderek mecruh düşen muhterem ve fedâkâr rüfekâ-yı mesleklerine parlak bir cemile göstererek bütün millete kıymetdar bir ders-i kadirşinâsi virdi.”¹²⁶

sözleriyle bahsedilmektedir.

Ayrıca teze konu olan eserde şehit olan donanma askerlerinin ailelerine de yardım edildiğinden bahsedilmektedir. Söz konusu eserde geçen,

“Hususıyla vatan, daima evlâd-ı vatan için sevilir. Felaketzede şühedâ ailelerine ve bâ-husus kısm-ı a'zamı memâlik-i Osmaniyyenin muhtelif şehirlerine mensub olan köylülerimizin ciğersuz gözyaşlarını dindirmek ve anların kalplerini kalblerimizle, mu'âvenetimizle teselli etmek ve i'âne akçesi ve meslekdaş hediyesiyle te'min etmek ve kendilerini düşünen ve elemli zamanlarında anlarla beraber olan bir hükümet-i meşrûta olduğunu köylülerimizin fi'ilen de takdir eylemesi istikbâl-i vatan evladları için ne kadar mübeccel bir hiss-i vatanperveridir.”¹²⁷

ifadeleri, şehit olan asker yakınlarına maddi yardım yapıldığını göstermektedir. Ayrıca eserde dört gayrimüslim askere diğer donanma askerleriyle aynı miktar yardım yapılması, Osmanlı Donanmasında ayrımcılık olmadığını göstermektedir.¹²⁸ Eserde maddi yardımların kim tarafından yapıldığı, kime ne kadar verildiği detaylı bir şekilde yer almaktadır. Diğer taraftan Mısırlı bir kişi tarafından yapılan yardımda ise hayırsever kişi isminin saklı tutulmasını istemiştir.

Ayrıca Osmanlı Donanmasında çalışan askerlerin aile durumlarının tespit edildiğini ve bu tespitler doğrultusunda yardım yapıldığını,

“Zırhlı Feth-i Bülend İmamı Şehid Mehmed Tefik Efendi'nin efrâd-ı â'ilesinin cidden muhtâc-ı ve mu'âvenet bir hâlde bulundukları bahriye ve inzibat askeri memurluğu taraflarından edilen tahkikâtından müsteban olmağla şühedâ-yı bahriye i'ânesinden şehid-i mümâileyhin efrâd-ı â'ilesine beş liranın i'tâsına müsa'ade buyurulması babında İkinci Dâire Riyâset-i aliyyesine takdim kılındı.”¹²⁹

¹²⁵ M. Said Bey, **age**, 64.

¹²⁶ **age**, 67.

¹²⁷ **age**, 83-84.

¹²⁸ **age**, 153.

¹²⁹ **age**, 165.

ifadelerinden anlamaktayız.

Bütün bu bilgiler bize Osmanlı Donanmasında mesleki dayanışmanın ve bir nevi mesleki örgütlenmenin yer aldığını göstermektedir. Bu mesleki örgütlenmenin oldukça işlevsel ve etkili olduğunu, yaptığı faaliyetler ortaya koymaktadır. *Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik* adlı eser, Bahriye İ'âne Komisyonu ile şehitler ve yakınları için toplanan yardım miktarları ve kimlere verildiğini gösteren bir belge niteliğindedir. Ayrıca Trablusgarp ve Balkan savaşları esnasında Osmanlı bahriyesine ait gemilerde savaş sırasında kazaen veya kahramanca mücadele ederken hayatını kaybeden Osmanlı bahriye subayları ve askerlerinden kimilerinin fotoğrafları, biyografi ve sicil belgelerinin yer alması, Osmanlı Donanmasında kurumsal bir hafıza oluşturulduğunu da göstermektedir.

3.3.2. Osmanlılık Düşüncesi

XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin siyasi, idari, askerî ve ekonomik açıdan pek çok sorunu bulunmaktaydı. Devletin düştüğü bu zor durumdan çıkması için çaba gösteren devlet ve fikir adamları çeşitli düşünceler ileri sürmüşlerdir. Bu düşüncelerden biri de “Osmanlılık” tır.¹³⁰

1789 Fransız İhtilâli sonrasında yaygınlık kazanan milliyetçilik akımı ve bu akıma dayanarak tarihî ve sosyolojik verilere göre çağdaş anlamda millet tanımına giren halkların kendi devletlerini kurma istekleri, imparatorluk yapıları için tehdit oluşturmaya başlamıştı. Farklı ulus ve toplumlardan oluşan Osmanlı Devleti de bu tehditle karşı karşıyaydı. Tam bu noktada Osmanlılık akımı, XIX. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren bu tehdidi önlemek için teşekkül etmeye başlamış siyasi bir akımdır.¹³¹ Osmanlılık fikri, Osmanlı Devleti'nin halkından olma durumu ve duygusu geliştirilerek toplumu milliyetçi akımlar yerine “ortak vatan/vatandaşlık” düşüncesi etrafında birleştirmeyi amaçlamıştır. Böylelikle Osmanlı Devleti'nin milliyetçi akımın etkisinden korunabileceği düşünülmüştür.¹³² Fakat Osmanlı Devleti'nin varlığını sürdürememesi bu düşünce akımının başarılı olmadığını ya da olamadığını göstermektedir.

¹³⁰ Şerif Demir, “Tanzimat Döneminde Bir Devlet Politikası Olarak Osmanlılık”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, s. 2 (2011): 333.

¹³¹ Azmi Özcan, “Osmanlılık, *DİA*, c. 33 (İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2007): 485.

¹³² Karal, *age*, 297.

Çalışmamız kapsamında incelediğimiz *Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik* adlı eser dönemin toplumsal durumu ve devlet düşüncesine yönelik önemli bilgiler vermektedir. Söz konusu eserde geçen bazı olay ve söylemler Osmanlı Devleti'nin son günlerinde dahi Osmanlıcılık fikrinin etkisini tamamen yitirmediyi göstermektedir. Örneğin askere hitap edilen bir konuşmada,

“Asker! Avnillah'da şehid olanlar, Ankara torpidosunda Hakk'ın rahmet deryasına dalanlar Hakk'ın sevgili kullarıdır ki Osmanlılık şânını göklere çıkardılar. Kendilerine kahbece hücum idenler, beş on misli kuvvetde iken korkmadılar. Göz kırpmadılar. Teslim olmak zilletini kabul itmediler. Merdce, Osmanlıca döğüşdüler.”¹³³

ifadeleri kullanılmıştır. Burada geçen “Osmanlılık şânını göklere çıkardılar.” ve “Merdce, Osmanlıca döğüşdüler.” ifadelerinin, Osmanlıcılık düşüncesiyle bağlantılı olduğu söylenebilir. Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde askere hitap şekli olan “Ey Müslimîn!” ifadesinin yerini, “Osmanlı Askeri!” ifadesi almıştır.¹³⁴ Bu değişikliği çalışmamızda incelediğimiz eserde de görmekteyiz. Osmanlı Donanmasında çalışan askerlerin kahramanlıklarından bahsederken Osmanlılık vurgusu ön plandadır. Semender İstimbotu'nda hayatını kaybeden askerler arasında dört gayrimüslim askerin olması, Osmanlı Donanmasında “Osmanlılık” fikrinin mevcut olduğunu gösteren diğer bir örnektir. Ayrıca burada şehit olan askerlere yönelik Osmanlı Donanması bünyesinde yapılan yardım faaliyetlerinde Müslim-gayrimüslim ayrımı yapılmaması da bu görüşü desteklemektedir.

Osmanlılık düşüncesinin yanı sıra Osmanlı Donanmasında İslamcılık düşüncesinin de yer aldığını söyleyebiliriz. Eserde geçen,

“Orada bir Türk neferiyle bir Arab şeyhinin ve bir Türk kumandanıyla bir Fizanlı mücâhidin düşmana karşı gösterdikleri fedâkârî ve şeca'at, mağlublarına ibrâz eyledikleri rahm ve şefkat; sadr-ı İslam mücâhidlerinin, seciye-i ulviyetini yeni başdan izhar itmiyor mu?”¹³⁵

ifadelerine göre farklı milletlerden -bir kısım- insanların İslamcılık fikri etrafında da birleştiğini söyleyebiliriz. Çünkü bahsi geçen ifadelerdeki toplumlar Müslüman toplumlardır. Bunun yanı sıra Osmanlı donanması için toplanan yardımlara Mısırlı bir vatandaşın da katıldığını, “Semender stimbotu kaza-yı feci'asında şehiden vefat edenler hakkında ismini ketmiderek on dört bin gurus i'âne irsâliden Mısırlı bir zât-ı muhteremeye şüheda eytâm ve erâmilinin hissiyât-ı şükran-güzerânesi burada ma'a'l-

¹³³ M. Said Bey, **age**, 16.

¹³⁴ Sinan Kunalp, “İkinci Meşrutiyet Döneminde Gayrimüslimlerin Askerlik Meselesi (1908-1912)”, **Toplumsal Tarih**, s. 72 (1999): 15.

¹³⁵ M. Said Bey, **age**, 21.

fahr arz olunur.”¹³⁶ ifadelerinden anlamaktayız. Bu durum üzerinde de İslamcılık düşüncesinin etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Buradan yola çıkarak Osmanlı vatandaşları arasında hem Osmanlılık hem de İslamcılık düşüncesinin var olduğunu söyleyebiliriz. Bu bağlamda bu düşünce akımlarının Osmanlı Donanmasında da varlığından söz edebilmekle beraber ne derecede etkili olduklarını yorumlayabilmek tam olarak mümkün görünmemektedir.

3.3.3. Trablusgarp ve Balkan Savaşları’nda Hayatını Kaybeden Donanma Mensupları

Eserde, Trablusgarp ve Balkan Savaşları esnasında Osmanlı Donanmasında görevli 7 subay, 123 er ve 1 imam olmak üzere 131 kişinin hayatını kaybetmesi sonucu ailelerine yardım yapıldığı, aynı şekilde yaralanan 7 subaya da İane Komisyonu tarafından yardım yapıldığı bilgisine ulaşılmaktadır.

Tablo 2: Trablusgarp ve Balkan Savaşları’nda Donanmaya Ait Can Kayıpları

Görev Yeri	Can Kaybı
Avnillah Korveti	2 Subay + 47 Er
Semender Stimbotu	2 Subay + 8 Er
Haliç Romörkörü	1 Subay
Barboros Zırhlısı	4 Subay + 30 Er
Turgut Reis Zırhlısı	13 Er
Hamidiye Zırhlısı	12 Er
Feth-i Bülend Korveti	6 Er + 1 İmam
Preveze Gambotu	1 Er
Alpagot Torpido Botu	1 Er
Mesudiye Zırhlısı	2 Er
Tirimüjgan Tamir Gemisi	1 Er
Berk-i Efşan Torpido Botu	1 Er

¹³⁶ age, 133.

Yadigâr-ı Millet Torpido Botu	1 Er
Toplam:	133

3.3.4. Osmanlı Donanmasında Gayrimüslim Askerler

Eser kapsamında verilen bilgilere göre Osmanlı Donanmasında görev yapan farklı milletlerden askerler olduğu anlaşılmaktadır. Fransız İhtilâli'nin Osmanlı Devleti üzerinde yıkıcı etkileri olmasına rağmen devletin son zamanlarında donanma bünyesinde farklı uluslardan kişiler bulunmaktadır. Osmanlı Donanmasında hayatını kaybeden iki Ermeni ve bir Rum kökenli askerin varlığı ve İ'âne Komisyonu faaliyetleri çerçevesinde onların yakınlarına da eşit yardım yapılması Osmanlı Devleti'nin meseleye yaklaşımını göstermektedir.

Semender İstimbotu'nda Yalovalı Donik oğlu Haçator adlı bir Ermeni askerin de hayatını kaybettiği ve ailesine yardım yapıldığını,

“Karyemiz ahalisinden ve Semender Vapuru mürettebatından Şirinoğlu Donik mahdumu şehid ve merhum Haçator'un esnâ-yı vazife hâlinde iken torpidonun işgâli üzerine vuku'a gelen kazada sevgili vatan ve milletimize kurban giden merhumun pederi Donik Ağa, mahdumunun zıya'-ı ebedisiyle nâ-mizac olarak esir-fıraş bir hâlde yanmakta bulunduğu ve riyâset-i aliyyelerinde müteşekkil komisyonda şühedâ-yıneferâtın beherine yedi yüz yirmişer guruşi'âne hissesi isâbet etmiş olduğu buraca verilen ma'lumât üzerine merhumun pederinin hastalığına mebnî eniştesi Kasbaroğlu Haçik meblâğ-ı mezburuahz itmek üzere taraf-ı riyâset-penâhilerine i'zâm kılınmış ve merhum Haçik karyemiz ahalisinden ve merhumun eniştesi olduğunu mübeyyin iş bu bir kıt'aîl mühaberimiz bi't-tanzim memhurenriyâset-i aliyyelerine arz ve takdim kılındı.”¹³⁷

ifadelerinden öğrenmekteyiz. Bu bilgiler doğrultusunda Osmanlı Donanmasında gayrimüslim vatandaşların da görev yaptığını ve vatanları uğrunda can veren askerler arasında bir ayırım gözetilmediğini görmekteyiz.¹³⁸

Semender İstimbotu'nda vefat eden iki Ermeni askere makber yapılmıştır. Bunun yanı sıra yine aynı saldırı sonucunda hayatını kaybeden Rum askere makber yapıp yapılmadığına yönelik bir bilgi bulunmamaktadır. Bu bilgiler bize Osmanlı donanmasındaki askerler arasında ayırım yapılmadığını göstermektedir. Burada daha çok devletin eşitlikçi yaklaşımını öne çıkılmaktadır. Ne var ki diğer taraftan Osmanlı

¹³⁷ age, 153.

¹³⁸ age, 189.

askerî kuvvetlerinde çalışıp görevini hakkıyla yerine getiren gayrimüslimler olduğu gibi ihanet edenlerinde olduğu bilinmektedir.¹³⁹

3.3.5. Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik

Şeffaflık, yönetimin yaptığı iş ve işlemlerden halkın haberdar edilmesi, yapılan iş ve işlemlerle ilgili halkın gerekli bilgi ve belgelere ulaşma imkânı bulması, yapılanları denetleyebilmesi ve yönetime katılması gibi dürüst yönetim anlayışını ifade etmektedir.¹⁴⁰ Bir başka deyişle şeffaflık, kamu yönetiminin işlem ve faaliyetlerinin halk tarafından izlenebilmesidir.¹⁴¹ Şeffaflık, bu yönüyle yönetim ile halk arasında güven temelli bir köprü oluşmasını ortam hazırlamaktadır.¹⁴² Şeffaflıkla birbirini tamamlayan hesap verebilirlik ilkesi bir kişinin yaptıklarından ya da yapmadıklarından dolayı başka bir otoriteye bilgi vermesi ya da açıklamada bulunması olarak tanımlanabilir.¹⁴³

Çalışmada ele aldığımız *Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik* adlı eser kapsamında İ'âne Komisyonu faaliyetlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin var olduğunu söyleyebiliriz. Eserde yardımların kimler tarafından yapıldığı, bu yardımların miktarı, yardımların kime ne kadar verildiği, makber yapımında harcanan miktarların kaydedilmesi ve bu verilerin makbuzlandırılması şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri kapsamında ele alınabilir. Eserde bu ve benzeri pek çok yazışma, kayıt ve ifade bulunmaktadır. Bu ifadeler şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri çerçevesinde değerlendirilebilir. Başka bir yerde makber inşası için kuruş cinsinden yapılacak masraflar şu şekilde ele alınmıştır:

“4.683- Kal'a-i Sultaniye'de inşâ idilecek makbere masrafı olarak erbâb-ı hamiyet taraflarından i'tâ idilen i'ânatkıdarı, 430- Fatura ve mazbatası vechle makbereye sarf olunan kitabe ve taş masrafı, 216- Donanma-yı Osmânî kumandanlığının iş'ârı vechle beş yüz adet perese tuğla ve 4.563 şühedâ-yı bahriye i'ânesinden i'lâve idildiği takdirde tahminen üç bin kıyye temür parmaklık esmânı olarak şirkete verilecek akçe husule gelir.”¹⁴⁴

Bu ifadelerde makber inşasındaki her bir adımın ve masrafın kaydedildiğini göstermektedir. Yine eserin başka bir yerinde geçen,

¹³⁹ Kunalp, **age**, 15.

¹⁴⁰ Mahmut Akpınar, “Gün Işığında Yönetim Açısından Türk Kamu Yönetiminde Açıklık ve Şeffaflık Sorunu”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, c. 16, s. 2 (2011): 242.

¹⁴¹ Ahmet Hamdi Aydın, **Türk Kamu Yönetimi**, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009), 224.

¹⁴² Bekir Parlak, **Kamu Yönetiminde Yeni Vizyonlar**, (Bursa: Alfa Aktüel Yayınları, 2011), 200.

¹⁴³ Süleyman Sözen, **Teori ve Uygulamada Yeni Kamu Yönetimi**, Seçkin Yayıncılık, (Ankara: 2005), 87.

¹⁴⁴ **age**, 177-179.

“Fermân-ı sâmiye iktirân eyleyen karar vechle Kal‘a-i Sultaniye’de medfun şühedâ-yı bahriye makberesi için Eyüb’de Bahariye’de vâki ‘İslam Şirketine üç taksitde cem‘an yekûn beş bin sekiz yüz elli altı gurus on para mezkûr Fabrika Müdürü Cemil Efendi’ye nakden teslim ve mukabilinde sened-i mahsus ve faturası ahz idilmiş olmağla işbu mahale şerh virildi.”¹⁴⁵

ifadeleri işlemlerin faturalandırıldığını göstermektedir. Yine aynı sayfanın altına not düşülen “Mezkûr makbere masrafından küsur kalan beş aded lira-yı Osmânî fabrika müdüriyetinden ba‘de’t-tahsil şühedâ-yı bahriye i‘âne akçesine irad kaydedilmiştir.”¹⁴⁶ bilgisi de makber yapımında artan bir miktar paranın komisyona geri verildiği anlaşılmaktadır. Bu durum şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin hassas bir şekilde uygulandığını göstermektedir.

Eser kapsamında verilen bilgiler Osmanlı Donanmasında kurulan “Şühedâ-yı Bahriye İ‘âne Komisyonu” kapsamında yapılan her bir faaliyetin çok detaylı ve somut bilgilere dayalı olarak kayıt altına alındığını göstermektedir. Bütün bunlara dayanarak İ‘âne Komisyonu faaliyetlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin mevcut olduğunu söyleyebiliriz.

---

¹⁴⁵ age, 180.

¹⁴⁶ age.

**4. BAHİRİYE ZÂBİTİ MEHMED SAİD BEY'İN YAZDIĞI “FEDÂKÂRÂN-I
MİLLET VE ŞÜHEDÂ-YI BAHİRİYE İ'ÂNESİNE MAHSUS İSTATİSTİK”
ADLI ESERİN TRANSKRİPSİYONU**

**FEDÂKÂRÂN-I MİLLET VE ŞÜHEDÂ-YI BAHİRİYE İ'ÂNESİNE MAHSUS
İSTATİSTİK
(İç Kapak)**

Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik

Kâffe-i hâsılâtı'ı'l-hassa şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmiline â'iddir.
Matba'a-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı

(Sayfa 1)

Fedâkârân-ı Millet
ve
Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik

Kâffe-i hâsılâtı bi'l-hassa şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmiline â'iddir.

1327 tarihinden beru vukû' bulan muharebat-ı bahriyede hilalin uluvviyetini nesillerimize tanıttırarak muzafferiyât-ı bahriyeyi tetvic ve mefahir-i bahriyede milletin müfârık mübâhâtını tezyin için ifnâ-yı vücûd eyleyen şühedâ-yı bahriyenin eytâm ve erâmiline meslekdaş hediyesi temin etmek üzere ümerâ-yı zâbitan ve erbâb-ı hamîyyet taraflarından i'tâ edilen i'ânâtın miktarıyla evlad-ı şühedaya tevzi'ât ve saire kabilinden ma'lûmâtı hâvi istatistikdir.

[Mürettibi]

Bahriye Zâbitanından M. Sa'id

İstanbul

Ahmed İhsan ve Şürekâsı

Matba'acılık Osmanlı Şirketi

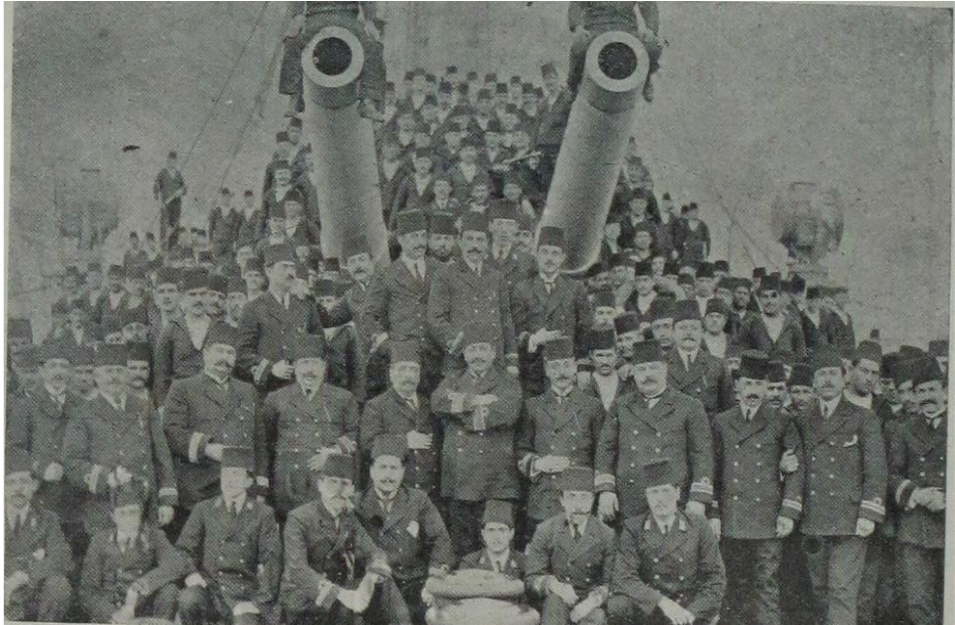
1329

(Sayfa 2)

Donanma-yı Osmani'yi Teşkil Eyleyen Sefâ'in-i Harbiye Kumandan ve Süvarileri

(Sayfa 3)

Donanmâ-yı Osmani'den Turgud Reis Zırhlısı Zâbitanı [*]

---

[*] Hata-savab cetvelinde Barboros Zırhlısı zabitanı yerine Turgut Reis Zırhlısı zabitanı olduğu belirtilmiştir.

(Sayfa 4)

İ'âne Komisyonu tarafından Müze-i Bahriyeye konmak üzere tersim edilen tablolardan me'huzdur.

11 Şubat 1327 tarihinde İtalyanların kavânin-i medeniyet ve hukuk-ı milel haricinde Beyrut'da Avnillah korveti ve Ankara torpidosuna vâki' olan hücum ve ta'arruzatı üzerine sûret-i garkı ve komisyonun esbâb-ı teşkiliyle şühedâ-yı mağfûrine derc ü tevzi' edilen i'ânâtın mikdarları ve vesâik-i sâire

(Sayfa 5)

**Şühedâ-i Bahriye İ'âne Komisyonu 1327 ila 1329
Bahriye Nezâreti İkinci Dairesinde müteşekkil Şühedâ-yı Bahriye İ'âne
Komisyonuna mahsus resmî mühürdür.**

(Sayfa 6)

MUKADDİME

İtalyanların kavânin-i medeniyet ve hukuk-ı milel haricinde bir arzu-yı ihtiraskârâne neticesi olarak Trablusgarb’a hücum ve bu miyânda 13 Şubat 1327[*] tarihinde Beyrut’un sakin sularında Avnillah korvetiyle Ankara torpidosu üzerine vukû‘ bulan tecavüzât-ı vâkı‘ada fâik bir kuvvete karşı mezkûr sefâ’in-i harbiye zâbitân ve mürettebatının düşmana karşı gösterilen müdafâ‘ât-ı kahramânâne ve fedâkârâneleri Osmanlı bahriyesinin şan ve şerefine bir sahife-i la‘l-renk ve celâdet kayd etmekle mübâhî olacaktır. Hususuyla doksan üç esfâr-ı bahriyesine bütün şebâb-ı fennisiyle koşan ve düşmana güller püsküren Avnillah, bağteten mazhar olduğu bir avn-i celil-i ilâhi ile vâpesinine kadar çalışdı. Avnillah nâmı mefâhir-i bahriyemiz için bir şeref olmağla bu muhterem nâm gemiden gemiye intikal ederek ile‘l-ebed bahriyun için 13 Şubat 327 tarihini tes‘id ve takdis olunacak bir yevm-i mahsusdur. Bütün Osmanlıların harim-i ruh-ı kalbine hâkim olarak yaşayan şühedâ-yı vatan gibi Avnillah ve Ankara zâbitan ve efrad-ı şühedâsının da hayat-ı ebedîleriyle bahriyemizin sima-yı afif ve namuskârâne hun-ı şهادetleriyle pür-hal şeref ve ikbal vaz‘edenşühedâ-yı bahriyeye ve anların firkat-i maddiyesiyle

(Sayfa 7)

müteallim olan ve ağlayan aileler ve bizlerin en yakın ve en şâyân-ı hürmet ve ta‘zim annelerimiz, babalarımız, birader ve hemşirelerimiz ve bütün meslekdaşlarının aynı hissiyatla kalblerinin sızladığı, denizde fedakârlık edenlerin karadaki rüfekâ’-yı meslekleri tarafından daima düşünüleceğini ve atiyen vatana hidmet ve fedâkârlık eyleyenlerin takdir edildiğini irâ‘e etmek üzere 20 Şubat 327 tarihinde Bahriye Nezâreti İkinci Dairesinde [Şühedâ-yı Bahriye İ‘âne Komisyonu] namıyla bir komisyonun teşkili hususu ferman-ı sâmiye iktiran eylemiş ve muzafferiyât-ı bahriyeyi tetvic ve mefahir-i bahriye ile de milletin mufârık-ı mübahatini tezyin için vatan yolunda ifna-yı vücud eyleyen bi‘l-‘umum şühedâ-yı bahriye namına derc-i i‘âneye mübâşeretle bi‘l-cümle ümera ve zâbitan-ı bahriye ve aklâm ve hatta efraddan dahi birçokları yekdiğerine müsabaka edercesine i‘âne i‘tâ etmek suretiyle gösterdikleri müessir bir güzide-i fütüvvet ve hamıyyet, bir numune-i imtisâl bulunmuş olduğunu işbu mukaddimede kemal-i şükran ve büyük bir memnuniyet

---

[*] Hata-savab cetvelinde 13 Şubat 327 tarihi 11 Şubat 327 olarak düzeltilmiştir.

hissederek arz etmeyi komisyon bir vecibe ‘add eder. Binâenaleyh ulûvv-ı himmet, hulus-ı niyete makrun olunca dünyada hangi müşkül iş vardır ki iktiham olunamasın? Hususuyla vatan daima evlad-ı vatan için sevilir. Tarihimizin en parlak sahifelerinin birinde güneş gibi pertev feşan-ı şehamet olacak şühedâ-yı bahriyenin ailelerini meslekdaş hediyesiyle temin etmek ve kendilerini düşünen ve elemli zamanlarında onlarla beraber olan bir hükümet-i meşruta olduğunu felaketzede köylülerimizin fi‘ilen takdir eylemesi istikbal-i vatan evladları için ne kadar mübeccel ve müberhen bir hissi vatan-perverî olduğu herkesce ma‘lûm bir keyfiyetdir.

Bu ve bundan sonraki Beyrut bombardımanına â‘id sekiz klişe (*Şehbal*)den alınmıştır.

(Sayfa 8-9)

Avnillah’ın gayr-ı müsavi kuvvete karşı müsara‘asından sonraki vaz‘iyyeti

(Sayfa 10)

İşbu istatistikin münderecâtına gelince: Evvela-Gerek İtalya ve gerekse Balkan Muhârebesi'nin devam ettiği müddet zarfında sefâ'in-i harbiye-i Osmaniye'nin muharebât-ı bahriye esnasında eser-i kaza ve gerekse müesser-i kahramanane gösterilmek suretiyle rütbe-i şehâdeti ihraz eyleyen zabitanın elde ettiği birer kıt'a fotoğraflarıyla tercüme-i hâl varakaları ve bu bâbda tafsilat-ı mücmele, saniyen-devair ve şu'abât-ı resmiye beyinde cereyan eden mu'amele ve şühedâ-yı bahriyeye â'id vesâik-i lazıme, salisen bi'l-umum zâbitan ve sair erbâb-ı hamîyyetin esâmisiyle i'tâ ettiği i'ânâtın derece ve mikdarı, râbi'an şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmiline i'tâ ettiği i'ânâtın derece-i miktarıyla vesâik-i mu'tebere, hâmisen i'ânâtın ma-vaz' lehine masrufiyeti hususu bir kat daha erbâb-ı hakikat indinde tezâhür etmek üzere taşra meclis-i idare hey'etleri tarafından tevdi'ettiği vesâik-i mu'teberenin yegân yegân beyanı.

Netice-i kalam olmak üzere zaman-ı hâzırda Osmanlıların kuvve-i hayatiye-i bahriyelerinin kâbil-i ihya bir suretde olduğunu ve böyle vatanın selametini muhafaza maksad-ı ulvisiyle istihkâr-ı hayat eden fedâkâr zâbitan ve efrad mevcud oldukça şevket-i bahriye-i Osmaniye'nin mertebe-i bülend ve tefevvuku her zaman temin olunacağı ve donanmamızın bu muharebelerde gösterdiği mevcudiyet-i fa'aliyet, tezahürat, bir burhan-ı hakikatdır. İşte buna binâen hem ahlâfa bir yadigâr ve hem de şühedâ-yı bahriyenin selamet-i vatan uğrunda ifnâ-yı vücud etmek suretiyle irâ'e eyledikleri müesser-i kahramanâne ve vatana ifâ' ettikleri hizmet tarih-i Osmani'de her zaman için ebedî bir nam-ı bülend ve ihtiram bırakacaktır.

(Sayfa 11)

Ez-cümle damarlarında deveraneden kanın Hayreddin Barbarossa'nın, Turgud'un, Kemal ve Pîrî reislerin kanı olduğunu isbata ve şeref-i bahrî-yi millîyi ikmâle çalışan sair mecruhin-i bahriye zâbitanının da fotoğraflarıyla tezyin idilerek işbu istatistik vaz'-ı enzâr-ı hamîyyet mendâna takdim kılındı.

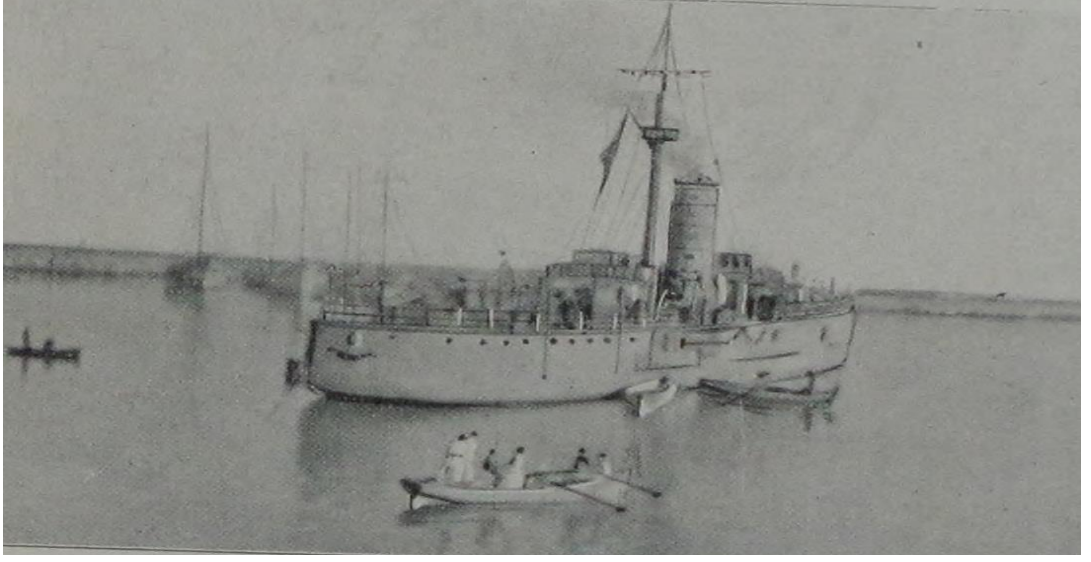
24 Teşrin-i Evvel 1329 ve minallahü't-tevfik

M. Sa'id

(Sayfa 12)

Beyrut Bombardımanı

Şubat'ın on birinci günü İtalya'nın iki harb sefinesi Beyrut pişgâhına gelerek orada bulunan Avnillah korveti ile Ankara torpidosunun teslimini teklif etmiş verdiği ültimatın müddet-i münkazi olmadan

Avnillah korveti bombardımandan bir lahza evvel

ateş açmıştır. Kendilerinden pek çok kuvvetli olan iki sefineye karşı askerimiz son derece kahramanâne müdafa'a etmişler, Avnillah'da harik zuhur etmesi, her tarafı parça parça olması üzerine hafif

(Sayfa 13)

silahların bir kısmı karaya çıkarıldıktan sonra gark etmişlerdir. İtalya'nın şehre vâki' olan hücumu da namerdâne olmuştur. Bu hususdaki ma'lûmat gazetelerde görülmüştür. Mecmu'a, Trablusgarb kahramanlarına ulvi bir nazire ibdâ' eyleyen bu dilâverlerin ruhuna fatiha-hân olarak makale-i atıyye ile vazifesini ifâ' ediyor: *

Yine şehid kazandık...

Sancağında şehid kanı, kılıcında gazi ismi, tüfenginde kahraman kuvveti bulunan Osmanlı ordusu; berriyesiyle, bahriyesiyle, taburlarıyla, zırhlılarıyla yer kazandık. Sevinsin, iftihar etsin. Ona bu Allah armağanıdır, muzaffer olacak ordu, deryaları düşmana dar edecek bir donanma için ma'nevi bir başarıdır. Avnillah'da tıbbi

---

*Donanma-yı Osmânî Mu'âvenet-i Milliye Cem'iyeti tarafından neşr idilen [*Donanma Mecmuası*'ndan] iktibas edilmiştir.

Barbaros donanmasının, Turgud filosunun kahramanları gibi can veren Fuad Bey'in emanetini Allah'ına teslim eden kahramanların büyük ruhları ordunun, donanmanın birer nıgehbânıdır. Tüfengini omuzlayan dilâver, şanlı er; Avnillah'ın, Ankara'nın şehidlerini, top başına geçen beyaz kefenleri solmayan, solmayacak olan mübarek çehreleri ile görececek, her dakika onların ruhundan kendisine tesliyet gelecektir.

(Sayfa 14)

Bir millet kahramanları, bir milletin fedaileri o milletin muhafızları, o milletin müvekkelleridir. Vatanına şehid kanı en büyük rahmetdir. Bir millet şehidleri ile iftihar eder. Şehidlerini düşünür, düşüne düşüne fedâkârlık dersi alır. Avnillahda Ankarada cennete kavuşan

Beyrut Limanı'nın bombardıman esnasında manzarası

dilâverlere ne mutlu ki can verdiler, şan aldılar. Hayatlarında vatan muhafızı idiler. Mematları daha parlak oldu. Bahtiyardır o büyük kalbli insan ki mezarı düşmana karşı âhenin bir istihkâm olur. Hayali milletin hafızasında kalır. Ey Beyrut kahramanları! Siz ölmediniz. Şehidin nasibi zeval değildir. Dünya ve ahiretde iclal ve kemaldır. Sizden evvel pek çok Osmanlı kanı, Türk kanı Avrupa'da akmış; denizler

(Sayfa15)

nice büyük cesedleri kenara sürüklemiş, nice mübarek vücudları dağıtmıştır. Fakat tarihi açık! Her sahifesinde bir âli nam, hepsinde onlar için bitmez bir ihtiram kazanmıştır.

Asker! Sen de onlar gibi ol! Tüfenk elde hududa inen, top

Beyrut Limanı'na gülleler fırlatılırken

başında, direk üstünde, ocak kenarında, cebhanelikte, hep onları düşün! Senin hayatındaki gaye, hep odur.

Asker! Avnillah'da Őhid olanlar, Ankara torpidosunda hakkın rahmet deryasına dalanlar hakkın sevgili kullarıdır ki Osmanlılık Şanını göklere çıkardılar. Kendilerine kahbece hücum edenler, beş on

(Sayfa 16)

misli kuvvetde iken korkmadılar. G z kırpmadılar. Teslim olmak zilletini kabul etmediler. Merdce, Osmanlıca d      ler.

Yine Őhid kazandık. Onlar bize dünyada Şan kazandırdılar. Kendileri ise hem dünyayı hem ahireti kazandılar. Anaları feryad etmesin, a lamasun ki evladları  lmedi. Yalnız mek n değiŐti. Fakat Őanları cihanı tuttu.

Tarihimizi açalım. Avnillah korvetinin, Ankara torpidosunun Őhidleri, gazileri altı yüz seneden beri yalnız kalmamıŐtır. Kahramanlık d sitanında hiçbir fasıla görülmemiŐ, nice Őhidler okunmuŐ, a lanmıŐdır. Bugün de Beyrut kahramanlarını gördük. Millet Őhid kazandı. Yine Őhid kazandık.

Cen b-ı Hak cümlesini cennet ve cemaliyle müŐerref eylesin!..

Beyrut Hadisesi Münasebetiyle

İtalyanların hayret-fezâ bir yüz­süz­lük­le aleyhimize aç­dıkları bu harb birçok nikat nazarından son derecede câlib-i dikkatdir. İtalyanların o cebânet-i ma'lûmeleriyle Osmanlıların kılıncına lâıyk bir düşman olub olmadığını da burada zikretmek fikrinde değiliz. Çünkü: şeca'at-i kavmiyye, hamıyyet-i vataniyye, namus; kıymetdar eltâf-ı samedaniyedir ki: anlardan nasıbdâr olamamış husemâ-yı âcizemizden bir de ellerinde olmayan böyle bir mazhariyet-i âliye taleb ederek hal-naşinaslık etmek merdliğimize yakışmaz. Bi'l-'akis biz İtalyan düşmanlarımıza nice hafâya-yı ahkâm-ı asriyenin, nice hazâin-i medfun-e-i hamasiyâtın meydana çıkmasına istemeyerek sebebiyet verdikleri için teşekkür bile etmeyi aklımıza getiriyoruz. Lisân-ı matbu'at, lisân-ı siyasiyât ne kadar yavan ma'zeretler, ne kadar köhnemiş mantıklar ileri sürerse sürsün bugün dökülen kanların, yanan canların muvâcehesinde medeni Avrupa elini istirahat-ı vicdaniye ile kalbinin üzerine koymakdan kat'ıyyen mütehâşidir ve bugün ma'sumların, şeci'lerin, hakiki ve haklı vatan-perverlerin adalet talep eden seslerini işitmeyen Avrupalıların ahfâdı tarih-i mehibin babaları hakkında ve volkanlar gibi gürleyeceği zehr-hand-ı istihkârı, na'ra-i tel'in ve teneffürü; yüzleri hicabdan kızarmış, başları ağır bir gülle sıkleti ile göğüslerine eğilmiş olarak dinleyeceklerdir. Bugün Osmanlıların bi'l-hassa İslamların dimağ-ı münevveri artık o statüko Avrupa mehafil-i siyasiyesi, ta'viz, fedâkârı-i mütekabil, devleteyn arasındaki hubb ü musafat gibi tebessüm çehrelerinden, içlerindeki menfa'at-ı adiliğinin çirkabı sırtan sözlerden cidden iğrenmiş; ellerini yalancı dostlarına karşı ancak tabi'at-ı kibaranesinin nezaketinden, bir de sahne-i medeniyetdeki münasebat-ı mecburiye ıztırarından dolayı istemeye istemeye uzatmakta bulunmuştur. Ayakları kardaşlarımızın boğazında, hançerleri dindaşlarımızın kanlı sinesinde dururken elan bize bir tebessüm-i ca'li-yi

(Sayfa18)

Beyrut Limanı'nın deniz cihetinden görünüşü

dostâne ile bakabilmekde olan o acaib hüviyetlerdeki cüret-i vicdaniyeye hayret etmemek, insanın tüyleri ürpermek cidden mümkün değildir! Bize kalsa üç dört aç İtalyanın Trablus dinilen hıttayı ele geçirmek için yaptığı rezalet-i siyasiyye ve faci'a-yı müdhişeye tekâpû etmekle medeniyet-i hazıraya alemü'l-İslam'a karşı neler gaib

(Sayfa 19)

ettiğini bir parça düşünür idik! Bugün üç yüz milyonu mütecaviz olan alemü'l-İslam kısm-ı a'zamı hükümet-i sâire boyunduruğu altında bulunmağla beraber, kısm-ı a'zamı ulum ve fûnunca geri kaldıkları iddia olunduğu hâlde dahi hiç şübhe yok ki koca kürre-i arzın bir kalb-i har ve pür-darabanıdır, eğer ıztırab ve felaketin en müessir bir münebbih olduğu kabul olunursa son hadisat-ı siyasiye ve harbiye, inkılâb-ı

Beyrut'ta Selanik Bank Şu'besi

Osmânîden sonra intibah ve irtibât-ı İslama en mehib ve derin bir tesir icra eden devâyı şâfi yerine geçmiştir, add olunabilir. Gök demire müstağrak üstüne yığılub gelen milyonlarca ehl-i salib ordularını, vahşi sürülerini İslamiyet unutmğa

(Sayfa 20)

razı olur. İznik'in kanlı sahralarını, Kudüs'ün o faci'a-i bi-misal sukûtunu, akvam-ı selamiye [*]mazinin bir asabiyet-i cahilanesi suretinde hatırlamak, gelecek a'sâr-ı sulh ve müsâlemetin ümidi güllerle setretmek isteyebilir ve der ki: Zulmet ve cehalet

---

[*] Hata-savab cetvelinde akvam-ı selamiye akvam-ı İslamiye olması gerektiği belirtilmiştir. Hata sevap cetvelinde 30.sayfa olarak belirtilsede 20.sayfa olduğu tespit edilmiştir.

Âheninşevâhid-i ihanet – Patlamamış olan mermiler

Ehl-i Salib Seferleri gibi kanlı ejderhadan başka bir şey doğuramaz. Evet, lâkin akvamı İslamiye bu münevver günlerde asabiyet-i cahile-i diniye ile değil, kanlı bir menfa‘at hırsı. Katilane bir altun cenneti ile üstüne atılanları;

(Sayfa 21)

ibadethaneleri ihtiyar âbidlerin, evleri bakire kızların üzerine yıkanları; gençleri sıra sıra kurşuna dizilenleri, hususıyla Şarklen’in Flander mücadelat-ı kâtilanesinden sonra emsaline pek nadir tesadüf ettiği bu hun-alud feci‘a-yı beşeriyeye uzakdan çirkin, mahcub ve zelil gülen medeniyeti, Avrupa siyasetkâr-ı adalet-perverini (!) asla afv etmeyecektir. Yalnız Osmanlılar değil, yalnız İslamlar değil hatta başdan başa kanlı bir kâğıd olan tarih-i mesa‘ib-i beşer! Bugün tekâmül ve terakki kanun-ı tabi‘isini siyasi haksızlıklara bile ma‘zeret-i münasibe addederek dermiyan eden Avrupa acaba ümidid edilir mi ki bu üç yüz milyon İslam kitlesi son senelerin vekayi‘-i fevka’l-‘âdesinden, ilcaat-ı müstesnasından sonra dahi asırlardan berü dalıp kaldıkları uykudan uyanmayacaklar ve terakki ve tekâmül kanunundan müstesna kalacaklardır.

İtalya Harb-i acibinin bize ve bütün âlemü’l-İslam’a öğrettiği şeylerden biri de eski Osmanlı kanununun İslam hamîyyetinin bu hilâfet-i İslâmiye hükümetinde ve ânın bünye-i rasinesi olan milletde elân har ve hamîyyet-mend hatta sadr-ı İslam’daki kadar fûruzan ve fedâkâr cereyan ettiğiidir. Artık bütün cihan anlamışdır ki senelerle, asırlarla devam eden atalete, tenezzüle rağmen zann olunduğu gibi ne Osmanlılık tefessüh etmiş ne İslamiyet rehin-i inhilal olmuşdur! Buna en büyük delil ise bugün Afrika-yı Şimalî’de cereyan eden vekayi‘-i hariku’l-‘âdedir. İyi düşünelim ve harbin hatta düşmanlarımız tarafından yazılan safahatını, vakayi‘-i münferidesini başdan tedkik edelim:

Orada bir Türk neferiyle bir Arab şeyhinin ve bir Türk kumandanıyla bir Fizanlı mücahidin düşmana karşı gösterdikleri fedâkârî ve şeca‘at, mağlublarına ibraz eyledikleri rahm ve şefkat sadr-ı İslam mücahidlerinin, seciye-i ulviyetini yeni başdan izhar itmiyor mu?

Osmanlı ordusunun inkılabdan beri selâmet-i millet uğrunda ve milletin ve İslamiyet’in dâmen-i pâkine sürülen lekeleri temizlemek için dökdüğü hun-ı gülgûn-ı şehâdet, gösterdiği tekâmül ve şehâmet artık fazla medâyihe serfûru etmez. Hatta o derece-i âliyye vâsıl olmuştur ki Osmanlı Donanması ecdadımızın makâbir-i behiştisine hun-ı şehadetleriyle isâle-i zülâl-i ihtirâmât ederek tâb ü fer veren ordulu kardeşlerinin

(Sayfa 22)

Şerefine karşı hissettikleri atas-ı iştiraki kudretleri dâhilinde bir mikdar şehid kanıyla teskin eylemeye fırsat bekliyorlardı, anlar devr-i sabıkın kendilerini, hiç olmazsa fedâkârlıklarının derecesini imâ için olsun vatan düşmanıya çarpıacak kuvvetden, terakkiden külliyyen mahrum bırakmış olduğunu pek derin elemelerle düşünmekte idiler.

İtalyan Harbi’nin bizce en kuvvetli suretde öğrettiği derslerden biri de vatan kuvve-i umumiye-i harbiyesinin tekemmülü hususunda kuvve-i bahriyenin nasıl mühim hatta la-yenfekk bir mevki‘ ve lüzum tutduğu olmasına ilâveten bahriyelilerimizin cidden karada vatan hududlarındaarslan gibi döğüşen ordulu kardeşlerinin ihvan ve emsal-i hamiyet ve fedâkârîsi olduklarıdır. Fi’l-hakika Navarin’de Rusya, Fransa, İngiltere gibi en kuvvetli üç devlet bahriyesine karşı döğüşen ve Sinob’da Rus Donanmasının o fâikiyet ‘addiyesine güvenerek yaptığı nâmerdâne baskınına karşı hun-âlud güvertelerinde beş on kişi kalıncaya kadar döğüşdükdən sonra gemilerimizin gemicilerinin namusunu göklere uçuran fedâilerin ahlaflından ancak aynı mertebe-i âliyede bir fedâkârîye intizar olunabilirdi. Cenab-ı Hakk’a çok şükür ve bütün milletimize mucib-i tebrik ve memnuniyetdir ki bu İtalya Harbi esnasında Halic vapuru kadar tekneler, mehib, son usûl zırhlılara karşı hiçbir işe yaramaz gambotlar ile düşmanın muharrib kuvvetler, nâmerdâne muhacematı önünde kalan bahriyelilerimiz; güllelerle parçalanmışlar, al kanlarıyla vatanın sahilini öpen beyaz köpüklü dalgalar üzerinde ezhar-ı şehâdet açmışlar lâkin yine o küçük teknelerini ve hâmil olduğu namus-ı millîyi düşmana teslim etmemişlerdir. Bizim en büyük tesliyetimiz budur, çünkü bahriyelilerimiz hakkında da ferih ve fahur “Fıtrat değişir

sanma ki kan yine o kandır!” diyebiliriz. Bu hususâtı izah için Osmanlı bahriye tarihinin misallerini saymak uzun kitablar yazmak demek olacağından biz burada İtalya’nın Beyrut Limanı’nda gösterdiği hareket-i nâmerdânın şu yirmi otuz senedir vâki‘ olan muharebât-ı bahriyede emsali olup olmadığını arayacak ve bu gibi mecburiyetlerde kalan tarafeyn-i muharibeynin nasıl merdâne, insaniyetkârâne bir tavır ve vaz‘-ı ihtiyar eylemek lazım geleceğini araştıracacağız.

(Sayfa 23)

Ma‘mafih şurada bir zaman “Alabama Meselesi”, “Alabama Degos” diye Avrupa ve Amerika’yı işgal eden bir hadise-i tarihiyeden bahsetmekte maksaddan pek ba‘id add olunmaz.

1860 senesinde Müctemi‘a-yı Amerika Muharebat-ı Dâhiliyesi esnasında cemâhir-i şimaliye kuvvetli bir donanmaya malik olduğu hâlde cemahir-i cenubiye (ya‘nikonfedereyet)ler kuvve-i bahriyeden mahrum idiler. Konfedereyet (ya‘nicenublular) bu mahrumiyetleri içinde düşmanlarını ızrar ve bahren kuvvetli şimalîlere karşı telafi-i mâfat için İngiltere’de gizlice bir uskurlu vapur inşa ettirmişler ve Alabama tesmiye ettikleri bu sefineyi birkaç hafif topla teslih edibp Kapudan Semmes’in kumandasında şimalîlerin ticaret-i bahriyesini tahrib, sefâ’in-i ticariyesini mahv u zabta memur eylemişlerdi.

Bir müddet sonra Alabama za‘fiyetine rağmen kapudanın mahareti ve saha-i harekâtının vüsati sayesinde düşmanlarıyla o kadar azim hasârât irâs eyledi ki: Bugün âlemde Alabama Kapudan Semmesnamı şöhret-yâb olmuş, şimalîlerin ticaret-i bahriyeleri külliye tahrib edilmişti. Muhârebenin hitamına doğru seyr ü sefer hariku’l-‘adesi esnasında işte bu meşhur Alabama sefinesi Fransa’nın Şerburg [Cherbourg] Limanı’nda yatmakda iken cemâhir-i şimaliye donanmasına mensub bu kadar zamandır Alabama’yı taharri etmekde olan zırhlılardan Kirsac [Kearsarge] sefine-i harbiyesi buraya vâsıl olmuş ancak Fransa’nın bi-taraf bir devlet olması sebebiyle limanda Alabama’ya tecavüzde bulunamayub liman önünde ve Fransa karasularında haricde Alabama’yı beklemeye başlamışdı. Kirsac süvarisi bu esnada Alabama’nın süvarisine bir haber göndererek muhârebe için dışarı çıkması lüzumunu beyan etmiş Alabama Süvarisi Kapudan Semmes sefinesinin zırhdan mahrum ve ancak sefâ’in-i ticariyeyi tahribe muktedir toplanla mücehhez olduğunu ve zırhla mahfuz, ağır topları hâmil Kirsac ile muhârebe neticesinde batacağını şübhesiz

bilmekle beraber hasmının teklifini kabul edip Şerburg'dan çıkmıştır. Muhârebe hemen başlamış her iki sefine bir daire muhiti üzerinde seyretmek üzere yek diğerine ateşe devam etmiştir. Nihayet Alabama'nın bel kısmına ve su kesimine bir mermi

(Sayfa 24)

isabet eden büyük bir rahne açtığından gark oldu ve kapudaniyla efrâd-ı mevcudesinden kurtulanlar civarda bulunan bir İngiliz sefinesi tarafından alınmıştır.

Aynı ahvale temas etmek üzere bir misal daha arz etmek ister isek Rus-Japon Muhârebesi'ne atf-ı nazar etmeliyiz:

Ma'lûm olduğu üzere Ruslar Japonya Hükümetini i'lan-ı harb haberini müte'akib heman torpidolarıyla PorArtur [Port Arthur] donanmasına hücum itmiş ve böylece hukuk-ı düvele külliye mugayir bir hareket-i nâmerdânede bulunmuş olmakla itham eylemişlerdi lâkin şu ithamı Japonlar şiddetle redditmiş ve ilk merminin Ruslar tarafından PorArtur torpido hücumundan sa'atlerce evvel Japonlar üzerine endahat edildiğini ileri sürmüşlerdir.

Bizim Beyrut faci'asına pek benzeyen bu vak'ayı hülâsa ediverelim:

Ayın sekizinci günü refâkatinde birtakım sefâ'in-i nakliye bulunan bir Japon filosu Kore sahilindeki Çemulpo [Chemulpo] Limanı civarına geldi. Tam bu esnada Çemulpo Limanı'ndan çıkmakta olan Rusya'nın Kortec [Koreyetz] gambotuna tesadüf etmişti. Rus gambotu Japonları müşahede edince ilerideki Japon torpidobotlarının üzerine ateş etmeye başladı, bununla beraber Kortec mermiyatının düşman üzerinde bir tesir hâsıl etmediğine ve hasmının kuvve-i fâikasına bakarak suret-i mecburiyede tekrar Çemulpo Limanı'na ric'at etti. Japonlar o gece düşmanlarını -ellerinde iken güya nâmerd İtalyanlara evvelden bir ders-i merdânegi verir gibi- hedef-i ta'arruz etmediler. Ancak ertesi sabah Japon filosu kumandanı Amiral Uryo [UryuSotokichi] gerek Kortec gambotuna ve gerek ânınla beraber lenger-endaz bulunan Varyag kruvazörüne suret-i resmiyede o günün zevaline kadar (ya'ni altı sa'at sonra) her ikisinin de Çemulpo Limanı'nı terk etmeleri lazım geleceğini, aksi takdirinde Çemulpo dâhilinde üzerlerine hücum edeceğinden muhârebeden şehirde hâsıl olacak zarar ve telefat mesuliyetinin ancak Ruslara â'id olabileceğini bildirmişdi. Şeca'at ve fedâkâri her nerde ve herhangi zamanda olursa olsun lâıyk-ı takdir ve ihtiramdır. Binâen'aleyh bu söz üzerine vazifelerini tanıyan ve iki sefine oldukları hâlde Çemulpo'dan

(Sayfa 25)

vatan yolunda feda-yı hayat için limandan çıkmağa teşebbüs eden cesur Rus gemicilerinin o andaki hâlet-i ruhiyelerine karşı bi'l-hassa biz Osmanlı gemicileri - kıyas-ı nefse- müteessir olmamak kâbil değildir! Biz bu levha karşısında düşmanımız İtalyanların Japonların gösterdikleri hukuk şinaslıktan vecibe-i şeca'at ve merdâne giden yüzde bir nisbetinde hissedar olmasını ve bize lâıyk bir düşman sayılabilmesini ister idik! Hâlbuki Japon Kumandanı zaten Kore'ye asker sevk etmekte olduğuna ilâveten Beyrut'a gelen ve bir sefinenin fayrab edilmesi de dâhil olduğu halde yirmi dakika müsa'ade verip bunu da beklemeyen İtalya kumandanından ziyade sür'at ve ihtiyat göstermekde haklı add olunabilirdi çünkü Beyrut Limanı'nda yatan iki Osmanlı teknesinden biri sa'atde ancak yedi mil yapabilen dört toplu bir gambot, diğeri bu gibi ahvalde zerre kadar kıymet-i harbiyeyi haiz bulunmayan bir torpidobotdan ibâret olduğu hâlde Çemulpo Limanı'ndaki Rus sefâ'ininden biri 6.500 tona ma-i muhrecinde 23 mil sür'atinde ve 12 kıt'a altı pusluk ve 22 kıt'a küçük topu hâmil; bir alabanda ateşinde 510 librelik mermiyat endahtına muktedir 55 mevcudlu birinci sınıf muhafazalı kruvazör, diğeri 1.200 tona ma-ı muhrecinde 13 mil sür'atinde 200 mevcudlu bir gambot olduğundan ve zaten isitim üstünde bulunduklarından liman haricinde birkaç gülle te'atisinden sonra kruvazörün kaçabilmesi ihtimali mevcud, bi'l-hassa Japonlara Avnillah'ın İtalyanların irâs edebileceği zarardan yirmi kat fazla hasar irâs etmesi muhakkak idi.

Ruslar nihayet takriben zevali sa'at on bir buçukda limandan çıkdılar. Heman Polinezya cezâirinin dış tarafında bu iki gemi ile Japon filosu arasında bir harb başladı. Rusların bu iki gemisi Japonların kolayca gark edemedikleri muhârebenin bir sa'at devam etmiş olmasından müsteban olur. Bir sa'at sonra Rus gemileri adaların arasına iltica ettiler. Akşama doğru Varyag kruvazörü gark olduğu gibi Kortec'in aynı hâle düçar olduğu anlaşılmıştır. Bu iki sefinenin efrad ve zâbitanından tahlis-i hayat idenler Paskal [Pascal] isimindeki Fransız kruvazörü tarafından alınmıştır.

(Sayfa 26)

Mermiden harab olan Beyrut'daki Selanik Bank Şu'besi

şu vak'aları nazar-ı dikkate alarak soruyoruz? Acaba İtalyanların Beyrut Limanı'ndaki Avnillah ile torpidonun zabt veya garkını temin etmek bahanesiyle yüzlerce bî-günah

(Sayfa 27)

ve gayr-ı muhârib insanların kanını dökmeleri müessesât-ı mühimmeye irâs-ı hasarda gösterdikleri vahşet ve pervasızlık hakkında nasıl bir ma'zeret dermiyan olunabilir? Hukuk-ı düvel ve hiss-i insaniyet ve merdânegi nokta-i nazarından İtalyanların hata ve cinayetleri yalnız bir suretle değil birkaç suretle isbat olunabilir:

1-Fi'l-vâki' İtalya Devleti Beyrut Limanı'nda gerek işe yaramayacak hâlde olsun, bir gambot taklidi ile bir torpidonun mevcudiyetini selametine mugayir görerek bunların izalesine çalışmakta haklıdır.

2- Ancak bu emr-i izâleyi icra için İtalya sefâ'ini Beyrut Limanı önüne gelecek, gönderdiği resmî haberde dışarı çıkmak müddet-i müsa'adesini ahvâlin icab ettirdiği derecede ta'yin edecekdi. Ya'ni haydi Japon Amirali Uryo gibi civanmertlik, kibarlık etmesin; o necâbet-i kalbîden mahrum-ı müebbed olsun lâkin ta'yin ettiği müddet hiç olmazsa Avnillah korvetinin fayrab edebileceği, tahrik-i çarh eyleyeceği zamana müsavi olmayacak mı idi? Ocakları yanmayan Avnillah gibi bir sefineye yirmi dakika zarfında limandan "Çık!" demek ayakları bağlı bir adama "Şimdi koşmağa başlayacaksın!" demek ve böylece zımnem ne olursa olsun bütün hukuk-ı düvel ve insaniyeti pâ-y-mâl ederek gemileri gayr-ı müstahkem bir şehrinde harab edilmesi

bahanesine limanda tahrib etmekdeki kararını isbat eylemekdir, yalnız bu hâl bir devlet için pek haklı suretde protesto tertip etmeye ve o hareketde bulunan düşman-ı nâmerdi beyne'l-milel tezlile kâfi ise de bilemeyiz ki İtalyan ma'hudlarının artık daha fazla tezlil olunabilecek cihetleri kalmış mıdır?

3- Diğer cihetden kârî'inin nazar-ı dikkatini bir noktaya daha celb edeceğiz.

Avnillah Süvarisi Korvet Kapudanı Şemseddin Bey'in Beyrut hadisesine dair merci'ine i'tâ ettiği resmî ve mufassal raporda diyor ki: “Sonradan anlaşılan tahkikâta göre vali beye verdiği notada sefinenin ocaklarının söndürülmesiyle teslimini talebidiyor imiş.”

İtalya kumandanı kendi de asker olduğu için ve namus-ı askerîden

(Sayfa 28)

hiç olmazsa kulak dolgunluğuyla haberdar olması lazım geleceğinden gemilerin habersiz teslim olunmayacağını bilmesi lazım gelmez mi? Ve onun için değil midir ki: Gerek Alabama gerek Çemulpo vakayi'inde haricdeki kuvvetli hasım limandakileri ma'sum insanların, müessesât-ı ma'murenin mahv ve harabından kurtulabilmesi için açık suya da'vet etmiştir. Yine Şemseddin Bey raporda “Böyle az bir zamanda notaların mahallerine isâli bile kâbil olamayacağından herhâlde düşmanın fikr-i menhusu gerek mendirek dâhilinde gerek ise çıkmak teşebbüsünde bulunur iken bombardıman etmek olduğu anlaşıldı.” diyerek meseleyi iyice teşrih ediyor.

Biz İtalyanların bu hicabsızlığına karşı söyleyecek bir şey bulamayız, yalnız ba'zı efkâr-ı ma'lûme sahibi Avrupa ve ecnebi ceraidinin Beyrut hadidesinima'zur göstermeye yeltendiklerini gördüğümüzden hukuk ve te'amül ve insaniyet nazarından bu hareket-i nâmerdâne bir iki misal ile ve bütün denâet ve iğrençliğiyle izahdan vazgeçmedik. Biz Osmanlılar vatan uğrunda, namus uğrunda ölümden hiçbir zaman ne korkmuş ne de şikâyet itmişizdir. Acıdığımız ve şikâyet ettiğimiz bir şey varsa o da namus-ı askerî, hukuk-ı harb, hiss-i insaniyet gibi kıymetdar ve müebbed meziyetlerin bu Romus ve Romulus ahfad-ı mülevvesesi pençe-i hun-âludundan aldığı kanlı şâibelerdir.

Süleyman Nutki

(Sayfa 29)

Beyrut önünde İtalya filosu

(Sayfa 30)

Şehid-i Ebed-zinde (Ölümsüzler)

**Düşmanın nâmerdâne hücumlarına merdâne mukâbele esnasında nail-i izz ü
şehâdet olan Avnillah korveti zâbitanından Güverte Yüzbaşısı Kasımpaşalı
Fuad bin Nuri Efendi**

(Sayfa 31)

Kâfile-i Şühedâ (Şehidler Kafilesi)

Güverte Yüzbaşısı Kasımpaşalı Fuad bin Nuri Efendi'nin sicill-i ahvâli şehid-i mümâ ileyh Bahriye Nezâret-i celilesi Fabrikalar Komisyonu a'zâlığından mütekâ'id Miralay[Albay] Sezai Nuri Bey'in mahdumu olub 1292 sene-i Rumisinde Dersa'adet'de tevellüd eylemiş ve Numune-i Terakki Mektebinin bidayet-i küşâdında tahsil-i ibtidâ'iyi ve Galata Rüşdiyesinde de tahsil-i rüşdiyibi'l-ikmal 307 senesinde Mekteb-i Bahriye-i Şahaneye dâhil olarak, 312 senesi nihayetinde mülâzım-ı sânilikle [Teğmen] neş'et eyleyerek, 313 senesi Mart'ında zırhlı Hamidiye'ye ta'yin olunarak bir buçuk sene kadar Kal'a-yı Sultaniye'de ifa-yı memuriyetle 314 senesi Kânun-ı evvel'inde Fuad vapur-ı hümayununa ta'yin ve 315 senesinde vapur-ı mezkûr üzerinden mülâzım-ı evvelliğe[Üsteğmen] terfi' eylemiştir. 316 senesi muahharen İzmir'e giden Süreyya vapuruna nakl-i memuriyet iderek iki sene kadar İzmir'de sefâ'in-i ecnebiye vizite memurluğunda ifâ'-yı vazife eyledikten sonra Dersa'adet'e gelerek Utarid korvetine ta'yin olunmuştur. 320 senesi Nisan'ında yüzbaşılığa terfi' ile yine Utarid korvetinde yüzbaşılıkla kalmış ve 322 senesi Kânun-ı sâni'sinde zırhlı Âsâr-ı Tevfik'e ve 324 senesi Haziran'ında Ni'met-i Hüda Merkez sefinesine ve 325 senesi Teşrin-i Evvel'inde Yenbû' liman riyâsetineta'yin olunmuş ise de ba-istid'a Nezâret-i celileye müraca'atla istid'ası tervicen geri kalarak Avnillah korveti birinci bölük yüzbaşılığına ta'yin olunmuştur.

(Sayfa 32)

İtalya Muhârebesi'ndeAvnillah korveti ile Beyrut'da iken İtalyanların Beyrut'u 13 Şubat 327'nci günü bombardıman ettikleri esnada Avnillah korvetinde kendi bataryasında toplarla İtalyanların zırhlılarına mukâbeleten açmış oldukları ateş esnasında top başında can sipârâne esna-yı vazife ederken gaddar bir humbaranın tesadüfüyle şehiden vefat etmiştir.

Fuad vapurunda iken Yalta'ya icra olunan seferde Rusya Devleti tarafından bir kıt'a üçüncü rütbeden "Sen İstanislan" [Saint Stanislaus] nişanıyla zırhlı Hamidiye'de iken Yunan madalyası ve Utarid korveti üzerinden de umum miyanında liyakat madalyası ahz eylemiştir.

(Sayfa 33)

Şehid-i Ebed-zinde

**Düşmanın nâmerdâne hücumlarına merdâne mukâbele esnasında nail-i izz ü
şehâdet olan Avnillah korveti zâbitanından Güverte Mülâzım-ı Evveli
[Üsteğmen] Topcu Sadeddin bin Safvet Efendi**

(Sayfa34)

Kâfile-i Şühedâ

Güverte Mülâzım-ı Evvel [Üsteğmen] Üsküdarlı Mehmed Sadeddin bin Safvet Efendi'nin sicill-i ahvâli

Şehid-i mümâileyh Bahr-ı Siyah Ereğlisi'nde Karantina Memuru Safvet Efendi'nin mahdumu olup 8 Haziran 302 tarihinde Dersa'adet'de Beylerbeyi'nde İstavroz Mahallesi'nde tevellüd etmiştir.

Üsküdar'da Paşakapısı Mekteb-i İbtidâ'isinde ve Makri Kazası Mekteb-i İbtidâi'sinde ve Rodos'da Medrese-i Süleymaniyede tahsil-i ibtidâ'iyi ikmal ile Üsküdar'da Ravza-i Terakki Rüşdiyesinde tahsil-i rüşdîyi görmüş ve 317 senesi Nisan'ında Mekteb-i Bahriyenin mübtedi sınıfına kayd ve kabul olunmuş ve bir sene sonra i'dadisine geçerek 324 senesi Ağustos'unda mühendislikle neş'et etmiştir.

Mühendislik zamanında evvela Heybet-nümata'lim sefinesine ve bilahare Mes'udiye'ye nakl olunmuştur. Âsâr-ı Tefvîk ile bir ay ta'lim İzmit'e geç- ü güzardan

sonra fi 9 Ağustos 325 tarihinde yine mühendislikle Şam vapuruna nakl ile sevkiyat-ı askeriyede bulunarak Cidde Seferi'nde bulunmuşdur.

10 Kânun-ı sani 326 tarihinde zırhlı Avnillah korvetine ta'yin olunmuş ve 4 Ağustos 326 tarihinde mülâzım-ı evvel [Üsteğmen] nasb olunub korvet-i mezkûr bölük mülâzımlığına nasb olunarak memuren hareket etmişlerdir.

İtalya Muhârebesi esnasında 327 senesi Şubat'ın üçüncü günü İtalya Donanmasının Beyrut'u bombardımanı esnasında mukâbeleten açılan ateşde bataryası dâhilinde şehiden vefat etmiştir.

(Sayfa35)

**Necm-i hilalin haysiyet ve namusu namına kaza neticesinde şehid olan
fedâkârân-ı millet**

Fotoğrafı
bulunamamıştır.

Güverte Yüzbaşısı Sultan Selimli Mehmed bin Osman Efendi

(Sayfa 36)

Kâfile-i Şühedâ

Güverte Yüzbaşısı Sultan Selimli Mehmed Efendi'nin sicill-i ahvâli

Şehid-i mümâileyh sandalcı esnafından Osman Ağa namında bir zatın mahdumu olub 1299 sene-i hicrîsinde Küçük Mustafa Paşa'da Müftü Ali Mahallesi'nde tevellüd etmiştir. 1305 sene-i Rumisinde mahall-i mezkûr mekteb-i ibtidâ'isinde tahsil-i ibtidâ'iyi ikmal ve ibtidâ'i şehâdet nâmesini bi'l-ahz Mekteb-i Rüşdiye-i Bahriyeye dehaletle 1313 senesinde bâ-şahâdetname Mekteb-i Bahriye-i Şâhâneye kaydolunmuşdur.

1319 senesi Teşrin-i Sâni'sinin yedinci günü yirmi yaşında ve elli mevcudlu sınıfın yirmincisi olarak mülâzım-ı sânilige [Teğmen] neş'et ve 1320 senesinde mekteb sefinesi ittihaz olunan Sa'adet vapuruna torpido tahsili için ta'yin olunmuşdur. 1321 senesi Teşrin-i Sâni'sinde mülâzım-ı evvelliğe [Üsteğmen] terfi ile sene-i mezkûre

Mayıs'ında birinci derece şahâdet name alarak 325 senesi Nisan'ına kadar seyyar torpido mu'allim mu'âvinliğinde istihdam edilmiştir. 12 Nisan 325 tarihinde Hamidabad torpidosu ikinciliğine ta'yin olunarak; Amiral Gambil [Gamble] Paşa'nın kumandası altında Midilli, Sakız, Selanik ve Kerpe sevâhilinde manevralarda bulunarak; 15 Teşrin-i Evvel 325 tarihinde İstanbul'a sefinesiyle gelerek; 7 Mart 326 tarihinde be-tekrar manevralara çıkarak sefinesinin kazgan borularının ta'miri maksadıyla 6 Mayıs

(Sayfa 37)

326'da sefinesiyle Dersa'adet'e gelmiştir. Torpido fenninde olan ihtisasına mebni 16 Nisan 327 tarihinde Nevruz stimbot kapudanlığıyla Çanakkale'de sabit torpidoların ilga ameliyesinde ve 16 Teşrin-i Evvel 327'de aynı vazife ile Semender stimbot kapudanlığına ta'yin edilerek 18 Nisan 1328 tarihinde Çanakkale'de esna-yı ameliyatda kazaen bir torpile stimbotu çarparak stimbotuyla birlikde gark ile feci' bir surette şehiden vefat ettiği donanma komutanlığının telgrafından anlaşılmıştır. Umum miyanında verilen kıt'a liyakat madalyasından başka hiçbir nişanı yoktur.

(Sayfa 38)

Necm-i hilalin haysiyet ve namusu namına kaza neticesinde şehid olan fedâkârân-ı millet

Fotoğrafı
bulunmamaktadır.

Güverte Mülâzım-ı Evvel [Üsteğmen] Lazkiyeli Ahmed Tevfik Efendi

(Sayfa 39)

Kâfile-i Şühedâ

Güverte Mülâzım-ı Evvel Lazkiyeli Ahmet Tevfik bin İshak Efendi'nin terceme-i hâli Şehid-i mümâileyhin pederi, kendisi henüz iki yaşında bulunduğu esnalarda vefat etmiş olduğundan ne san'atda olduğu mechul olan İshak Bilal Efendi isminde bir zattır. Mümâileyh Ahmet Efendi 1297 sene-i şemsiyesinde Lazkiye'de tevellüd etmiş ve iki yaşında iken pederinin vefatı üzerine validesiyle İstanbul'a gelerek yedi yaşında iken mekteb-i ibtidâ'iyeye duhul ve 312 sene-i Rumisinde bâ-istid'a yetim ve bikesliğine merhameten Gedikli Sıbyanına kayd ve kabul buyrularak 321 senesinde Feth-i Bülend işaret memurluğunda 321 senesinde bi'l-imtihan gedikli[Astsubay] olarak çıkmış ise de münhal bulunduğundan üç sene münhal bekledikten sonra 324 senesi muhassesatı açılarak Utarid korveti işaret memurluğunda ve umum miyanında rütbesi mülâzım-ı evvelliğe terfi'eylemiştir.

Ba'dehu tasfiye kanunu mucibince rütbesi mülâzım-ı sânilige tenzil ile kadro harici çıkarılmış, 326'da dâhil-i kadro idilerek işaret memurları kadrosuna ve bu kadroda adem-i ihtisâsına mebni güverte sınıfına nakliyle 327 senesi Eylül'ünde on sekizinde Kal'a-i Sultaniye'de bulunan Semender römorkörü ikinciliğine ta'yin olunarak, mahall-i mezkûrda banklar ihracı ameliyatı esnasında sefinesi kazaen bir torpile çarparak 18 Nisan 328 tarihinde sefine kapudanı ile birlikte şehiden vefat eyledikleri donanma komutanlığının telgrafından anlaşılmıştır.

Umum miyanında bir liyakat madalyası ihraz etmiştir.

(Sayfa 40)

Şehid-i Ebed-zinde

Fotoğrafi her
nasılsa
zâyi'olmuştur.

Güverte Mülâzım-ı Evvellerinden [Üsteğmen] Mirgünlü Mehmet Nafi' Efendi

(Sayfa 41)

Kâfile-i Şühedâ

Güverte mülâzım-ı evvellerinden Mirgünlü Mehmed Nafi‘ bin Ömer Lütfi Efendi’nin sicill-i ahvâli

Şehid-i mümâileyh kırk sene mukaddem Batum’dan İstanbul’a hicretle Fatih Medresesine gelip ikmal-i tahsil eyledikten ve Mirgün Rüşdiye Mektebine mu‘allim ta‘yin olunduktan sonra on sekiz sene rüşdiye mu‘allimliğinde bulunup bu esnada ya‘ni 1311 senesinde vefaat eden Ömer Lütfi Efendi’nin mahdumu olup 18 Ağustos 302 sene-i maliyesinde Boğaziçi’nde Mirgün’de Kuru Caddesi’nde tevlüd etmiştir.

312 sene-i maliyesinde Mirgün Mekteb-i Rüşdiyesinde ikmal ile Soğukçeşme Rüşdiye-i Askeriyesine ve buradan da 314 senesinde Mekteb-i Bahriyeye dâhil olarak, 324 senesinde yirmi bir yaşında olarak mühendislikle neş’etmiştir.

Mühendislik zamanında Heybet nüma ta‘lim sefinesinde dört mah ta‘lim gördükten sonra Âsâr-ı Tevfik korvetine i‘zam ve üç mah kadar da Marmara’da geşt ü gûzar ve ârâm eyledikten sonra İstanbul’a avdetle 16 Teşrin-i sâni 325 tarihinde merkez sefinesi olan Sultaniye’ye ve 5 Kânun-ı Sâni 325 zırlı Mes‘udiye’ye ta‘yin olunmuş bu sırada ya‘ni 4 Ağustos sene 326’da uhdesine mülâzım-ı evvellik rütbesi tevcih olunarak, bermuceb-i kadro Âsâr-ı Tevfik’e ve buradan da 21 Mart 327 tarihinde Akabe

(Sayfa 42)

Körfezi’ne memur Halic nam römorkörün ikinci kapudanlığına ta‘yin kılınarak İstanbul’dan hareketle mahall-i memuriyetine bi’l-usûl ifâ’-yı vazife iderken İtalya Muhârebesi esnasında fî 23 Teşrin-i Evvel sene 327 tarihinde Akabe Körfezi’nde İtalya kruvazörünün endaht etmiş olduğu humbaraların tesirat-ı müdhişesi neticesi olarak sefinesi gark olmuş ve mağfur-ı mümâileyh de cansipârâne çalışarak vazifesi başında şehiden vefat etmiştir.

(Sayfa 43)

Şehid-i Ebed-zinde

Bahriyemizin sima-yı afif ve namuskârına hun-ı şehâdetleriyle bir hâl-i şeref ve ikbal vaz'eden ve Mondros Muhârebe-i Bahriyesi'nde kahramanlık gösteren Güverte Yüzbaşısı Kasımpaşalı Şerafeddin bin Hasan Efendi

(Sayfa 44)

Kâfile-i Şühedâ

Güverte Yüzbaşısı Kasımpaşalı Şerafeddin bin Hasan Efendi'nin sicill-i ahvâli

Şehid-i mümâileyh altmış sene hidmet-i bahriyede bulunub tekâ'üdü icra kılınan bahriye çarkçı kolağalarından Gök buzeli Hasan Efendi'nin mahdumu olub Tiryakioğlu Hasan Paşa sülalesine mensubdur. 1297 senesi Haziran'ında Dersa'adet'de Galata Arab Cami'Mahallesi'nde tevellüd eylemiştir.

Tahsil-i ibtidâ'iyi Arab Cami'-i Şerif Mekteb-i İbtidâ'iyesinde ve tahsil-i rüşdiyesini de Kasımpaşa Rüşdiye-i Askeriyesinde ikmal ile sınıfının beşincisi olarak 310 senesinde Mekteb-i Bahriyeye kayd ve kabul olunmuşdur. 317 senesinde Mekteb-i Bahriyeden mülâzım-ı sânilikle neş'et ederek Selimiye'de altı ay top ta'limi ile iştilal ettikten sonra, topçu zâbiti mu'âvinliğinde altı ay bulunduktan sonra berâ-yı tecrübe Selamet ve Cidde vapurlarında mühendisliğini ikmal ile 319 senesinde mülâzım-ı evvelliğe terfi' ederek Feth-i Bülent topçu zabıtlığına nasb edilmiştir. Feth-i Bülent'de bir sene kadar ifâ'-yı hidmet ettikten sonra Bahriye müşteşar yaverliğinde dokuz ay bulunub 322 senesi Bahr-ı Ahmer'de bulunan Kastamonu vapuruna ta'yin

kılınmıştır. Kastamonu vapurunda dokuz ay bulunduktan sonra i‘lan-ı Meşrutiyet’i müte‘akib umum miyanında yüzbaşılığa terfi‘eylemiştir.

(Sayfa 45)

324 senesi Eylül’ünde Dersa‘adet’e gelerek Kânun-ı evvel’de Mu‘in-iZafer topçu zabıtlığıne ta‘yin kılınmıştır.

326 senesi mekteb sefinesi ittihaz olunan Âsâr-ı Tevfik topçu mu‘allimliğine ta‘yin olunarak 327 senesinde Şenikin Seferi’nde bulunmuş ve 327 senesi Eylül’ünde zırhlı Barbaros topçu zabıtlığıne ta‘yin kılınmış olub bu def‘a Mondros Muhârebe-i Bahriyesi’nde rütbe-i şehâdeti ihraz eylemiştir.

(Sayfa 46)

Şehid-i Ebed-zinde

**Bahriyemizin sima-yı afif ve namuskârına hun-ı şehâdetleriyle bir hâl-i şeref ve ikbal vaz‘edenve Mondros Muhârebe-i Bahriyesi’nde kahramanlık gösteren
Güverte Yüzbaşı İstanbullu Osman Ziya bin Ali Rıza Efendi**

(Sayfa 47)

Kâfile-i Şühedâ

Güverte Yüzbaşı Osman Ziya bin Ali Rıza Efendi'nin sicill-i ahvâli

Şehid-i mümâileyh 28 Mart 311 tarihinde Mekteb-i Bahriye'ye duhul ile 23 Kânun-ı Evvel 317 tarihinde mühendislikle neş'etiderik 14 Mart 318'de Selimiye fırkateyn-i hümayununa ta'yin kılınmış 31 Temmuz 319'da Fethiye Ümera[Üssubay] mahalline ve 22 Kânun-ı Evvel 319'da uhdesine mülâzım-ı evvel rütbesi tevcih olunub 17 Ağustos 322'de Ni'met-i Hüda vapuruna, 20 Kânun-ı Sâni 322'de zırhlı Âsâr-ı Tevfik fırkateynine 10 Temmuz 324'de umum miyanında yüzbaşı nasb olunub 30 Haziran 325'de Merkez sefinesine, 28 Eylül 325'de Zühaf korveti bölük yüzbaşılığına, 3 Teşrin-i sâni 325'de ber mucceb-i kadro Efrad-ı Cedide Mektebine, 12 Eylül 326'da Zırhlı Barbaros üçüncü bölük yüzbaşılığına, 6 Şubat 326'da Efrad-ı Cedide Mektebi bölük yüzbaşılığına, 12 Mayıs 317 tarihinde be-tekrar zırhlı Barbaros bölük yüzbaşılığına ta'yin kılındığı kayden anlaşılmıştır.

Efrad-ı Cedide Mektebi üzerinde iken 25 Eylül 326'da ta'limgâha devam ile birinci derecede şehâdetname ahzına muvaffak olarak avdet eylemiş ve 5 Kânun-ı Sâni 328 tarihinde Mondros Muhârebe-i Bahriyesi'nde zırhlı Barbaros üzerinde iken şehiden vefat eylemiş ve hidemat-ı umumiyesinde beyne'l-emsal mütehâyiz olarak ifâ'-yı hüsn-i hizmetle temeyyüz eylemiş bir zâbit idi.

(Sayfa 48)

Şehid-i Ebed-zinde

Bahriyemizin sima-yı afif ve namuskârına hun-ı şehâdetleriyle bir hâl-i şeref ve ikbal vaz'edenve Mondros Muhârebe-i Bahriyesi'nde kahramanlık gösteren Çarkçı Yüzbaşı Kulaksızlı İsmail bin Hacı Kadri Efendi

(Sayfa 49)

Kâfile-i Şühedâ

Çarkçı Yüzbaşı Kulaksızlı İsmail bin Hacı Kadri Efendi'nin sicill-i ahvâli

Şehid-i mümâileyh bahriye sînâ'î kolağalarında müteveffa Hacı Kadri Efendi'nin mahdumu olub 1295 sene-i Rumiye ve 1296 sene-i hicriyesinde Dersa'adet'de tevellüd etmiştir. Dersa'adet'de tahsil-i ibtidâ'iyi bi'l-ikmal 1308 senesinde Çarkçı Ameliyat Mektebine duhul iderek müddet-i tahsiliyeyi bil-ikmal 1315 senesi Nisan'ının üçünde ba-irade-i seniyye uhdesine çarkçı mülâzım-ı evvelliği tevcih eyleyerek, bir müddet sene-i mezkûre zarfında fabrikalarda istihdam olunarak 1316 senesinde zırhlı Mahmudiye fırkateyn-i hümayununa ve 1318 senesinde Selanik'de memur[en] zırhlı Necm-i Şevket korvet-i hümayununa ta'yin olunarak, ikmal-i memuriyetle 1324 senesi Dersa'adet'e gelerek, zırhlı İclaliye'ye ta'yin ve sene-i mezkûr on Temmuz'unda yüzbaşı rütbesi tevcih idilerek, 1325 senesinde bir müddet zırhlı Aziziye fırkateyn-i hümayun ihtiyat mahallinde bulundurulurak, 1326 senesinde tekrar fabrikalarda bir müddet istihdam edildikten sonra sene-i mezkûr Temmuz'unda zırhlı Barbaros Hayreddin fırkateyn-i hümayununa ta'yin kılınarak 5 Kânun-ı Sâni 1328 tarihinde Yunaniler ile vukû' bulan muhârebe-i bahriyede şehiden vefat itmiştir.

(Sayfa 50)

Şehid-i Ebed-zinde

Bahriyemizin sima-yı afif ve namuskârına hun-ı şehâdetleriyle bir hâl-i şeref ve ikbal vaz'edenve Mondros Muhârebe-i Bahriyesi'nde kahramanlık gösteren Kâtip Mu'âvin-i Sânisî Asitaneli Mahmud Celaledin bin Ahmed Muhlis Efendi

(Sayfa 51)

Kâfile-i Şühedâ

Kâtip Mu'âvin-i Sânisî Asitaneli Mahmud Celaledin bin Muhlis Efendi'nin sicill-i ahvâli

Mağfur-ı mûmâileyh Galata Rüsumat Başmüdiriyyeti Muhasebe İkinci Kâtibi Ahmed Muhlis Bey'in mahdumu olub bin üç yüz beş senesi Haziran'ının üçüncü günü Dersa'adet'de Mahmudpaşa-yı Veli Mahallesi'nde tevellüd etmiştir. Mukaddemat-ı ulumu Bâyezid Mekteb-i İbtidâ'isiyle Ayasofya Rüşdiyesinde ba'de't-tahsil şehâdetname ahzından sonra Mercan Mekteb-i İ'dadisine dâhil olmuş ve bir sene kadar devam e tmiş ise de meslek-i mukaddes-i askerîye olan meyl ve arzusu üzerine üç yüz yirmi senesi Kânun-ı Sâni'sinde ba-imtihan Mekteb-i Bahriye'ye kayd ve kabul olunmuşdur.

Dört seneden ibâret olan i'dadi kısmını terfî'-i sınıf etmek suretiyle bi'-l-ikmal sınıf-ı harb birinci senesine nakl ile tahsil-i uluma devam etmekde iken üç yüz yirmi beş senesi Mayıs'ının birinci günü sınıfta talebe tarafından vukû'a getirilen bir gürültüyü kendisine tahkir addeden seyr ü sefâ'in mu'alliminin şikâyeti üzerine mûmâileyh diğer dokuz nefer rûfekâ'sıyla mektebden ihrac edilmiş ve bilahare teşekkül eden divan-ı harb-i mahsus tarafından olunan muhâkeme ve tahkikat neticesinde

ma‘sumiyetleri tahakkuk etmekle beraatlerine karar verilmiş ise de o sırada mektebin mevcudu hadd-i nizamisinden fazla bulunmasına mebni kabulleri kâbil

(Sayfa 52)

olmadığından 22 Kanun-i Evvel sene 326 tarihinde ba irade-i seniyye ‘uhdelerine katib mu’avin sınıf-ı sanisi tevcih buyurulmuştur.

Tarih-i mezkurda Bahriye Nezareti İkinci airesinde müteşekkil kadro komisyonuna 6 Mart 327 tarihinde dahi zırhlı Barboros firkateyn-i hümayununa 22 Haziran 327 tarihinde Beşinci Daire ikinci şu’besine ve muahheren Birinci Daireye nakl ederek 8 Teşrin-i Evvel 328 tarihinde tekrar zırhlı Barboros katib mu’avinliğine ta’yin kılınmış ve sene-i mezkure Kanun-i Sanisi’nin beşinci cumartesi günü Mondros civarında Yunan Donanmasıyla vuku’ bulan muharebe-i bahriyede bir gülle isabetiyle şerbet-i şehadeti nuş ederek vasıl-ı rahmet-i rahman olmuştur.

(Sayfa 53)

Şehid-i Ebed-zinde

Güverte Mülâzım-ı Evvel [Üsteğmen] Küçükpazarlı Halil İbrahim bin Mehmed Tefik Efendi

(Sayfa54)

Kâfile-i Şühedâ

Güverte Mülâzım-ı Evvel Küçükpazarlı Halil İbrahim bin Mehmed Tevfik Efendi'nin sicill-i ahvâli

Şehid-i mümâileyh Dersa'adet'de Küçükpazar'da Hızırbey Mahallesi'nde Mehmed Paşa Yokuşu'nda 29 numrolu hanede 4 Teşrin-i Sâni 1303 tarihinde tevellüd eylemiştir.

Merhumun pederi elyevm ber-hayat olub haffafiye ticaretiyle müştakil teba'a-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'den Hacı Mehmed Tevfik Efendi olub, ailece İstanbullu olub Haffafzade sülalesine mensubdurlar.

Merhum tahsil-i ibtidâ'isini Küçükpazar Mektebinde ba'de'l-ikmal Şemsü'l-Ma'arif Mektebine devam ile tahsil-i rüşdiyi müte'akib 1315 senesinde on iki yaşında iken Mekteb-i Bahriye-i Şahaneye dâhil olmuş ve altı sene tahsil-i âliyi ikmal ile 16 Teşrin-i Evvel 321 tarihinde mekteb-i mezkûrdan ba-şehâdetname neş'etle Heybet-nüma ta'lim sefîne-i hümayununa ta'yin idilmiş ve 30 Kânun-ı Sâni 322 tarihinde Hicaz Demir Yolu malzemesi nakliyatında kullanılan İdare-i Mahsusanın Kosova vapuruna 6 Mart 324 tarihinde mülâzım-ı evvelliğe terfi' ile İdare-i Mahsusanın muhtelif sefâ'iniyle sevâhil-i Osmaniye'yi dolaşmış ve müte'addid defa'lar sevkîyat-ı askeriyede bulunduktan sonra İdare-i Mahsusada bulunan zâbitanın Tersane-i Amire'ye i'adelerinde bi't-tabi 'İdare-i Mahsusadan infikâkla Merkez sefinesi üzerine (Sayfa 55)

kayden alınmış ve buradan da 7 Eylül 325 tarihinde Divan-ı Harb-i Daimî a'zâlığına nasb ve ta'yin kılınmıştır. Divan-ı Harba'zâlığında ifâ'-yı vazife esnasında Almanya'dan mübaya'a ettiği zırhlı Barbaros'a görülen lüzum üzerine ilk mürettebat miyanına dâhil olarak, İtalya Muhârebesi'nin tekmil safahatında bulunarak torpil vaz'ı hususunda birçok fedâkârlık ve yararlık göstermiş ve hatta bu hizmetlerine mükâfat olarak Selanik'e teşrif-i şahanede taraf-ı Hazret-i Padişahîden ihsan buyrulan beşinci rütbeden bir kıt'a Mecidiye nişanı ve donanma komutanlığının inhası üzerine tebdilen dördüncü rütbeye tahvil edilmiştir. Bilahare düçar olduğu burun hastalığı kesb-i şiddetle berâ-yı ameliye Bahriye Merkez Hastahanesine aldırılması Donanma Sıhhiye Müfettişliğinin raporu müfâdından anlaşılmışla Dersa'adet'ecelb ile 16 Temmuz 328 tarihinde merkez muvakkatına nakl edilmiş ve bu esnada Bahriye Merkez

Hastahanesinde ameliyat edilerek, düçar olduğu hastalıktan kurtularak Düvel-i Müttefika Muhârebesi esnasında müsadere ettiği Yunan vapurlarında üçüncü kapudanlık vazifesiyle birçok zaman bulunmuş ve 13 Teşrin-i Sâni 328 tarihinde Sadâret-i Uzma yaverliğine ta'yin idilmiş ise de ne çare ki bu memuriyeti esnasında 29 Mayıs 329 tarihinde zevalî sa'at on bir buçuk raddelerinde merhum ve mağfur Sadr'azam Mahmud Şevket Paşa ile birlikde Harbiye Nezâretinden otomobile râkiben Bab-ı Âli'ye azimetleri esnasında, Parmakkapı'yı mürur esnasında vukû'a gelen hadise-i müessifede atılan mermilerden o anda müteessiren vefat ile şehid olmuştur.

(Sayfa 56)

Hayat-ı askeriyede rûnûmun olan ittihad-ı efkâr

Mondros Muhârebe-i Bahriyesi'nde mecruh olan donanma-i Osmânî zâbitanı ile Yunan Donanması beyninde vukû' bulan muhârebe-i bahriyede mecruh olan zâbitan efendilerin grub hâlinde resimleri

(Sayfa 57)

**Mondros Muhârebe-i Bahriyesi'nde mecruh olan Zırhlı Barbaros İkinci Bölük
Yüzbaşısı Edhem Efendi**

(Sayfa 58)

**Motedros[*]Muhârebe-i Bahriyesi'nde mecruh olan Zırhlı Barbaros Serişaret
Memuru Yüzbaşı Mehmed Behlül Efendi**

---

[*]Hata sevap cetvelinde “Motedros”kelimesinin“Mondros” olması gerektiği belirtilmiştir.

(Sayfa 59)

**Mondros Muhârebe-i Bahriyesi'nde mecruh olan Zırhlı Barbaros Topçu
Kapudanı Mu'âvini Mülâzım-ı Evvel [Üsteğmen] İshak Efendi**

(Sayfa 60)

**Mondros Muhârebe-i Bahriyesinde mecruh olan Zırhlı Turgud Reis İkinci
Bölük Mülâzım-ı Evveli [Üsteğmen] Nizameddin Efendi**

(Sayfa 61)

**Mondros Muhârebe-i Bahriyesi'nde mecruh olan Zırhlı Turgud Reis Üçüncü
Bölük Mülâzım-ı Evveli [Üsteğmen] Ahmed Cevdet Efendi**

(Sayfa 62)

**Mondros Muhârebe-i Bahriyesi'nde mecruh olan Barbaros Mühendislerinden
Sultan Selimli Sıdkı Efendi**

(Sayfa 63)

**Mondros Muhârebe-i Bahriyesi'nde mecruh olan Zırhlı Barbaros Topçu
Mühendisi İsmail Faruk Efendi**

(Sayfa 64)

Hamiyyetkâr ve hatıratla meşbu' sima-yı fedâkâran

Donanma-yı hümayun mürettebatından olub selamet-i vatan uğrunda ölümden hiçbir zaman korkmak bilmeyen ve Mondros Muhârebe-i Bahriyesi'nde mecruh olarak Bahriye Merkez Hastahanesinde taht-ı tedaviye alınan ve bi'l-'umum bahriyelilerin hediyesi olmak üzere birer kıt'a altun sa'at tevzi' ettiği bahriye zâbitanı:

Barbaros Güverte Yüzbaşılardan Beşiktaşlı Edhem bin Salih Efendi

Donanma Serişaret Memuru Yüzbaşı Kasımpaşalı Behlül bin Mahmud Efendi

Barbaros Topcu Mu'âvini Mülâzım-ı Evvel [Üsteğmen] Burdurlu İshak bin Nebi Efendi

Zırhlı Turgud Reis İkinci Bölük Mülâzım-ı Evveli Nizameddin Efendi

Turgud Reis Güverte Mülâzımlarından Çekmece-i Sagirli Cevdet bin Hasan Efendi

Barbaros Mühendislerinden Sultan Selimli Sıdkı bin Osman Efendi

Barbaros Mühendislerinden Kasımpaşalı İsmail Faruk bin Halim Efendi

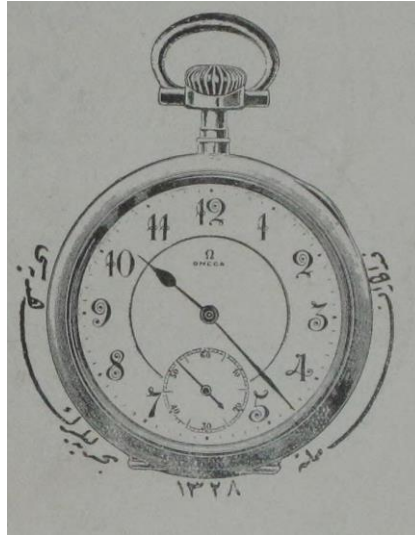
(Sayfa 65)

5 Kânun-ı Sâni 328 tarihinde vukû‘ bulan muharebât-ı bahriyede mecruh düşerek Bahriye Merkez Hastahanesinde âhiren taht-ı tedaviye alınan zâbitana bir hatıra-i gazâ olmak üzere umum zâbitan-ı bahriye namına i‘tâ ettiği altun sa‘atden bir dane numune*

(Sayfa 66)

5 Kânun-ı Sâni tarihinde vukû‘ bulan muharebat-ı bahriyede mecruh düşerek Bahriye Merkez Hastahanesinde âhiren taht-ı tedaviye alınan efrada bir hatıra-i gazâ olmak üzere umum zâbitan ve efrad-ı Osmaniye namına i‘tâ ettiği doksan üç gümüş sa‘atden bir dane numune

**Fedâkâr-ı Millete Bahriyelilerin Hediyesi
1328**

* Mecruhine bir hatıra-i gazâ olmak üzere umum zabitan-ı bahriye namına i‘tâ idilen yedi altun, seksen dokuz gümüş sa‘atlerin bedeli Üçüncü Daire zabitanı efendilerin bi’l-hassa guzâta birer hediye almak üzere toplanub İ‘âne Komisyonuna tevdi‘ idilen akçe ile ba‘de’l-istizan tedarik edilmiştir.

(Sayfa 67)

Fedâkârân-ı Millete: Bahriyelilerin Hediyesi

Kasımpaşa Bahriye Hastahanesinde

Dün Kasımpaşa’da kâin bahriye hastahanesinde teklifden azade ve fakat pek ulvi ve samimi bir merasim icra edilmiştir. *

Bu muharebat-ı bahriye esnasında ibrâz-ı fedâkârî ederek mecruh düşen muhterem zâbitan ve efrada meslekdaşlarının bir mukâbele-i kadir şinâsânede bulunmak maksadıyla tedarik etdikleri altun ve gümüş sa’atlerden diğer ba’zı hedayanın kendilerine takdimi için yapılmış bir teşebbüsdü. Daha Trablusgarb Muhârebesi esnasında İtalya’nın Beyrut bombardımanı ve iki sefine-i harbiyemizin garkı üzerine şühedâ ve mecruhin guzata mu’âvenet maksad-ı ulviyesiyle teşekkül etmiş olan “Şühedâ-yı Bahriye İ’âne Komisyonu” bu def’a da Osmanlının şan ve namusunu i’lâ, hilalın al temevvücatı Akdeniz’in hücre ufuklarında dalgalandırmak emeliyle cenk ederek mecruh düşen muhterem ve fedâkâr rûfekâ’-yı mesleklerine parlak bir cemile göstererek bütün millete kıymetdar bir ders-i kadir şinasi verdi. Mehmed Sa’id Bey’in taht-ı riyâsetlerinde ve birçok hamiyet-mend zâbitandan müteşekkil olan mezkûr Komisyon şu birkaç gün zarfında gösterdiği mu’âvenet-i fa’aliyetkârâne sayesinde mühim bir meblağ temin itmiş ve bununla mecruhin adedince gayet kıymetdar yedi aded altun ve seksen dokuz dane de gümüşden ma’mûl

(Sayfa 68)

sa’at tedarik etmiştir. Bu sa’atler en iyi nev’den intihab edilmiş olup kenarlarında zarif bir suretde “Fedâkârân-ı Millete Bahriyelilerin Hediyesi 1328” cümlesi hakk edilmiştir.

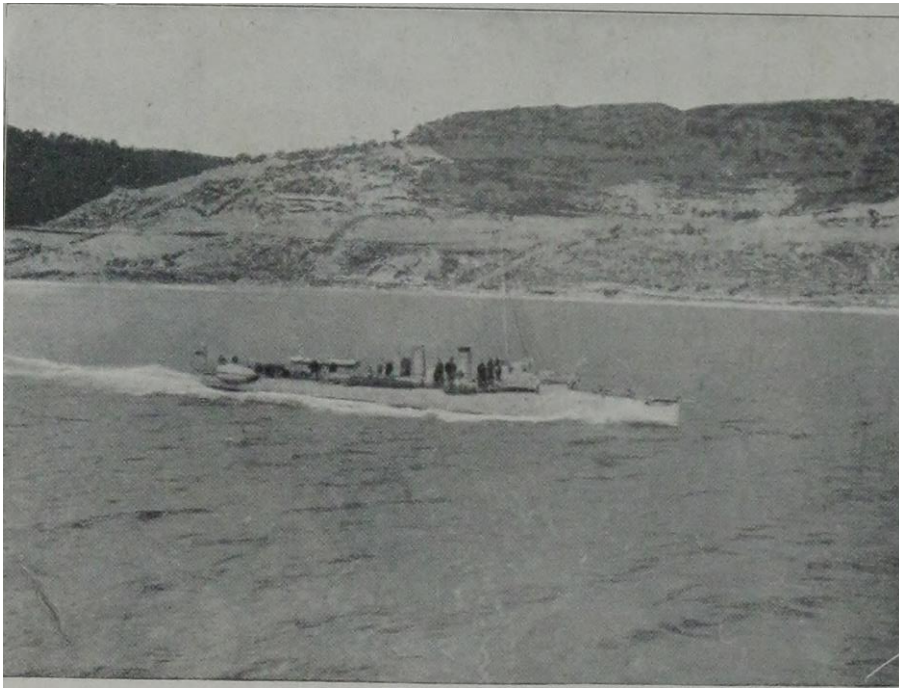
Bu hediyelerin resm-i takdimi dünkü zevalî sa’at birde Sıhhiye-i Bahriye Reisi Fikri Paşa ve Hastahane Ser tabibi Doktor Hakkı Şinasi ve Bahriye İkinci Daire Reisi Mümtaz, Şühedâ-yı Bahriye İ’âne Komisyonu Reisi Mehmed Sa’id, Üçüncü Daire Başkâtibi İbrahim Hakkı beylerle ve daha birçok zâbitan-ı bahriye hazır bulundukları hâlde icra edilmiştir.

Mezkûr hey’et, arkada sa’at kutularıyla çukulato ve tütün paketlerini hâvi bulunan ve zarif bir suretde tezyin edilmiş tepsileri hâmil neferler bulunduğu hâlde müceddeden inşa edilmiş olan hastahaneye gidildi. Gerek koridorlar ve gerekse koğuş ve ameliyathaneler son derecede bir nezafet ve intizam garaz ediyorlardı. Evvela, iki

karyolalı ufak bir odaya girildi. Bu odada iki mecruh zâbit bulunuyordu. Bunlardan birisi yüzünden diğeri ise ayağından şarapnel ile yaralanmışdı. Burada Mümtaz Beyefendi mecruhlara hitaben kısa ve fakat pek müessir bir nutuk irad ederek şu sözleri söyledi: “Muhterem ve kahraman arkadaşlar! Göstermiş olduğunuz yararlık ve fedakârlık ile’l-ebed kalbimizde menkuş kalacaktır. Millet sizin bu büyük ve ulvi hidmetinizi hiçbir zaman unutmayacaktır. İşte bu vesile ile meslekdaşlarınız size naçiz bir hediye takdim etmek istiyor. Allah sizden razı olsun!”

Bu sözlerleri müte‘akib Mehmed Sa‘id Bey, zarif kadife mahfazalar

(Sayfa 69)

Torpedo filosunun harb hazırlıkları

(Sayfa 70)

içinde bulunan kıymetdar iki altın sa‘at ile üçer paket tütün ve çukulatoları kendilerine verdi. Mecruhlardan bi’l-mukâbele teşekkür edildi. Bâdehu odadan çıkılarak karşıdaki üç karyolalı diğeri bir odaya geçildi. Burada da üç mecruh zâbit bulunuyordu ki bunlardan birisi yüzünden yara almış olup diğeri ikisinin cerihaları ehemmiyetsiz idi.

Sa‘id Bey; mecruhine, etdikleri hidmetin ulviyetini ve bunun Osmanlı tarihinde lâyezal sahifelerinde ile’l-ebed yaşayacağını, kendilerine takdim ettiği hediyelerin yaptıkları fedâkârlıkların binde birini bile ödemeyecek, kadr-i ehemmiyetden âri olup yalnız bir hatıra-i gazâ olmak üzere bir kıymeti haiz olacağını söyledi. Buna cevaben

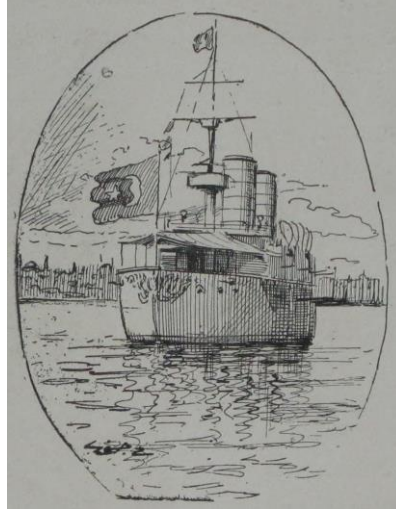
mecruh zâbitandan biri “vazifelerinden başka bir şey yapmadıklarını” söyleyerek arkadaşları namına gösterilen teveccühden dolayı beyan-ı teşekkür etti. Bundan sonra büyük bir koğuşa girildi. Burada mecruh efraddan bir kısmı bulunuyordu. Fakat Yarabbi, bunlar ne beşuş çehrelerdi! Hakikaten bu münevver simalarda vazifelerini tamamıyla ifâ’etmekden mütevellid bir itminan-ı sa’adet vardı. Evet, bunlar o kadar mes’ud ve pür-neşat idiler ki insan Barbaros ve Turgud’un ruhunu şadeden bir zaferin bu fedâkâr kahramanlarına karşı kalbinde bir ra’şe-i muhabbet ve hürmet hissetmemesi kâbil değildi. Burada Mümtaz Bey bunlardan her birinin ayrı ayrı hatırlarını sordu. Ve kendilerine ihzar edilmiş olan gümüş sa’atler yegân yegân tevzi’ edildi. Buradan çıkıldıktan sonra karşısındaki koğuşa gidildi. Bu koğuş daha hüzn-engiz ve feci’ bir manzara arz

(Sayfa 71)

ediyordu. Burada bulunan zavallılar ekseriyetle yüzlerinden, gözlerinden yaralanmışlardı. Merhametsiz ve hain şarapnel daneleri bu güzide kahramanların en hassas uzuvlarını mu’attal bırakmışdı. Bu hazin levha karşısında insanın gözleri bila-ihiyar yaşıyor ve kalbinde deni düşmana karşı mukavemetsiz bir hiss-i intikam uyanıyordu. Burada da aynı merasim icra edilerek hediyeler tevzi’ edildi. Ba’dehu aşığı kata inildi. Bu katda da aynı suretle yekdiğerine mütenâzır iki koğuş vardı. Bunlardan birinde bir işti’al esnasında elleri ve yüzleri yanmış mecruhin bulunuyordu. Mümtaz Bey, mecruhlardan her birinin ayrı ayrı isimlerini ve hatırlarını sordu. Ve bir şefkat-i pederâne ile yüzlerini okşayarak vazifelerinin kıymetini, milletin kendilerine karşı hissettiği minnetdarlığın pek büyük olduğunu söyledi. Ba’dehu hediyeleri tevzi’ edilerek eski hastahaneye geçildi. Burası geçen sene ta’mir edilmiş olduğundan hemen yeni paviyon kadar muntazam idi. Burada iki koğuşda bulunan mütebaki hastalarda ayrı ayrı ziyaret edilerek hediyeleri teslim olundu. Ve milletin selameti için mütekâbilen du’alar edilerek şu basit ve fakat pek ulvi olan merasime bu suretle hitam verildi.

(Sayfa 72)

***Donanma-yı Osmânî'den
Mes'udiye Zırhlı-i Hümayunu***

(Sayfa 73)

Beyrut valisine düşman tarafından verilen İtalyanca notanın suret-i tercemesi

Beyrut Limanı'nda bulunan Osmanlı gambotu ile torpido sefinesinin işbu Şubat'ın yirmi dördüncü günü sa'at dokuza kadar mezkûr limandan ihrac ve teslimi lüzumunu beyan eylerim. Şayed mezkûr sefinelerin ocakları -elan yanmakda ise- söndürülerek bir daha yakılmaması meşruttur. Daha uzun mehil veremediğimden dolayı müteessif olduğumu ve seri'an cevabına muntazır bulunduğumu beyan eylerim. Beni Lahey İkinci Konferansı Dokuzuncu Mukavelenamesi'nin ikinci maddesini tatbika koymak mecburiyetinde bulundurmayaçağınızdan ümid-vârım.

İtalya Donanması Başkumandanı

***

Bahriye Nezâretine

Düşmanın bugün Viktor Emanuel sisteminde iki zırhlı kruvazörüyle ve büyük nakliye gemisi sa'at yediden sonra vurudu görülmekle heman vaz'iyet-i harbiye alarak kuvve-i külliye olduğundan ber-muceb-i ta'limat memleketin müstahkem olduğundan bahisle burayı bombardıman etmeye salahiyeti olmadığı usûlü dairesinde tebliğ idilmiş ve düşman kumandanından alınan İtalyanca notada

(Sayfa 74)

her ikimizin dokuza kadar teslim olunmak üzere mühlet verdiği hâlde bu mühletten yirmi dakika evvel ateşe ibtidar olunmağla şiddetli mukâbele olunduğu ve son dereceye kadar müdafa‘ada sebat edildiği ve esna-yı müdafa‘ada sefinenin müte‘addid mahallerine mermi isabet ettiği ve kâbil-i itfa olmayacak derecede işti‘al vukû‘ bulduğu ve birinci bataryanın kâmilen kâbil-i müdafa‘a bir hâli kalmadığından ve elektrik kazganlarından birinin patlamasından naçar kalınarak sefineyi batırmak ve mevcudu çıkarmak için emir verdim. Esliha-i hafifeden mümkün olabildiği kadarını çıkardık. Yaralıların hastahaneye ve mevcud-ı sâirenin fırka-i askeriye kumandanının emrine tevdi‘ edildiği ve şühedâ ile mecruhinin henüz mikdarı anlaşılamadığından bi’t-tahkik arz olunacağı ma‘ruzdur.

Zırhlı Avnillah Süvarisi

Şemseddin

***

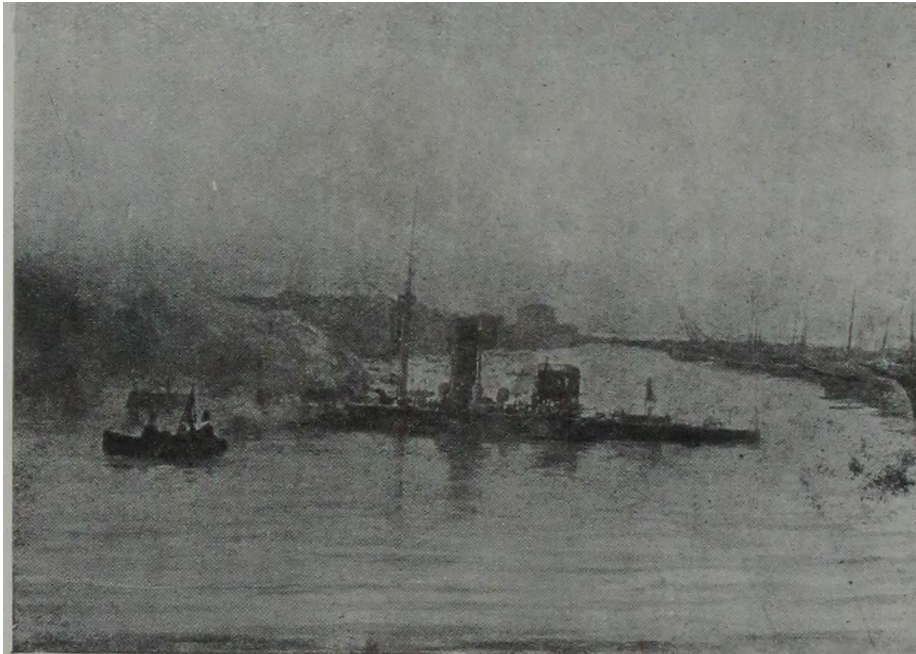
Telgraf

Bahriye Nezâretine

Son tahkikata göre Güverte Yüzbaşısı Fuad ve Topçu Mu‘âvini Mülâzım-ı Evvel Sadeddin efendilerle efraddan kırk sekizi noksandır.

Avnillah Süvarisi

(Sayfa 75)

Mağruk Avnillah Kruvazörü

(Sayfa 76)

Beyrut'da Avnillah korveti hadisesini müte'akib ceride-i resmiye ile neşr olunan takdirname

Makam-ı Sadâret-i Uzmanan tebliğ edilmiştir:

Avnillah korvetiyle Ankara torpidosu zâbitan ve mürettebatının düşmana karşı vâki' olan müdafa'at-ı kahramanâne ve fedâkârânesi konsolosların cümlesi tarafından lisan-ı takdir ve tahayyürle tahsin olduğu gibi bu elvâh-ı hamâset iraye'l-'ayn müşâhede etmiş olan İngiliz ceneral konsolosu bundan dolayı Vilyames [Williams] Paşa tarafından dahi kariben takdirname geleceğini ifade eylediği Beyrut vilayetinden alınan telgrafnamenin bir fıkrasında beyan olunmuşdur, efendim.

Sadrazam

Sa'id

***

Düşmanın tecavüzat-ı vâki'asına karşı ibraz olunan metânet ve fedakârlık şâyân-ı takdir olduğundan cümlenize takdirât-ı mahsusada bulunduğumuzu iş'âr eylerim.

Bahriye Nazırı

Hurşid

(Sayfa 77)

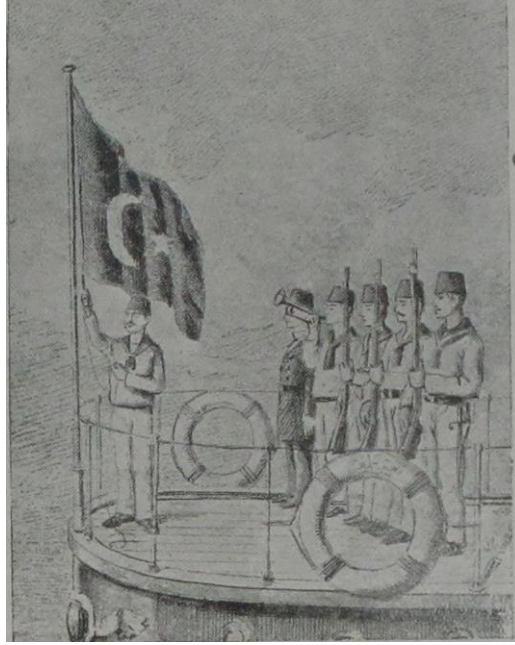
Kahraman bir pederin şehid oğlu hakkındaki ihtisasat ve muhâberat

Tebrik-i gazâ, vazife-i gazâ, ta'zim-i şühedâ borcdur. Avnillah guzâtı mazhar-ı nam-ı ebeddir, var olsun. Şühedâsı gülizar-ı na'imde muhalleddir. Ma'neviyatları şeca'at-i Osmaniye üzerinde berkarar olsun. Tasvir-i şekl-i fânisi sahife-i mukâbilde uyun-ı tevkire tesadüf, hakkındaki hürmet, sutur-ı âtiye ile teza'ufidecek olan Sadeddin Efendi merhum; o zümre-i naciyedendir ki dünya denilen musaddar-ı melalde giryan bıraktıklarına vesile-i tesliyet medar-ı mefharetde ihzar eden bahtiyârân-ı ümmetden, Allah'ın sevgili kullarındandır; hiçbir zaman hiçbir yerde kuvvetinin nısfına mu'adil olan Osmanlı kuvvetine hücumla cesaret edememiş olan İtalyan, Beyrut önlerinde de bir savlet-i nâmerdâne ve nâgehâni ile Avnillah ile Tokad torpidosuna ta'arruz eylemiş, bu iki sefine-i fedâkârın mensubini, meslubü'l-ihtiyar olub ikisi de Bahr-i Sefid'inka'rına doğru inerken Osmanlı şanı göklere yükselmiş idi. O miyanda şehid de verdik. Fakat namusumuzu vermedik. Hak cümlesine cennetü'l-firdevsinde makam ihsan buyursun!..

***

Aşağıya üç telgraf nakleyliyoruz ki bu levhanın samimiyetini, bu levhanın büyüklüğünü ihlal etmemek için sükûtu ihtiyar eyliyoruz. Bir ma‘bed-i şehâmet ki insan nefes almağı bile muhill-i hürmet buluyor. Oğlunu

(Sayfa 78)

Osmanlı Donanmasında sancak merasimi

(Sayfa 79)

habgâh-ı mağfiretinde babası kendi muhit-i ulviyetinde bir evin anacığı varsa onu da rahatsız etmesek. Anın kalbi de bir âlemdir. Nasibi matem olsa da her hissi muhteremdir.

***

Telgraf:

Selanik’de Rumeli Matba‘asında Yunus Nadi Bey’e [esbak Aydın meb‘us-ı muhteremi] Sadeddin hakkındaki ma‘lûmatın telgrafla iş‘ârı

Safvet

***

Sömbeki Karantina Memuru Safvet Bey'e

Şimdiye kadar damadınızdim. Ba'dema oğlunuzum. Allah din ve devlete zeval vermesin. Çocuklarınız, hissi nadir metanet, i'tidal istirhamındadırlar.

Nadi

***

Selanik'de Rumeli Matba'asında Yunus Nadi Bey'e

Oğlum Sadeddin'in, vatanı Osmanlılığa yakışır bir surette müdafa'a ederken mertebelişehâdete mazhariyetinden dolayı i'lan-ı bahtiyâri etmeliyiz. Bu suretle vukû'a gelen şehâdet müstelzim-i mefharet ve müstevcib-i metanet ve mesa'detdir. Sevgili padişahımız ba-kemal-i afiyet sağ ve din ü devletimiz pâydar olsun. Allah sizlerle beraber bi'l-cümle evlad-ı vatanı millete bağışlasın. Menfur İtalyanlar kahrolsun!

Safvet

(Sayfa 80)

Osmanlı filosunun harbe hazırlanması

(Sayfa 81)

Muhterem fedâkâr Harbiyelilerimizin eytâm ve erâmiline bir hizmet-i naçizânede bulunmak üzere teşekküleden Komisyona â'id ba'zı evrak ve vesâik-i saire bervech-i âtidir.

Kolağası Sa'id Efendi Kapudan'a

Avnillah ve Ankara mürettebatından olub düşmanın harekât-ı ta'arruz kârânesine kahramanâne müdafa'atda bulunarak feda-yı hayat eden şühedâ-yı bahriyemizin eytâm ve erâmiline bir hizmet-i naçizânede bulunmak üzere i'tâ edilecek i'ânâtın derc ü sebt-i defter edilmesi için İkinci Dairede teşkili ferman-ı sâmiye iktiran eden Komisyon-ı mahsus riyasetine intihab idilmiş olduğunuzdan önümüzdeki perşembe gününden bi'l-i'tiba rifâ'-yı vazifeye ibtidar eylemeniz zımında muhtıradır.

Bahriye Nezâreti

İkinci Dairesi

***

Avnillah şühedasının eytâm ve erâmiline i'âne derc olunmak üzere matbu'ata verilen makale:

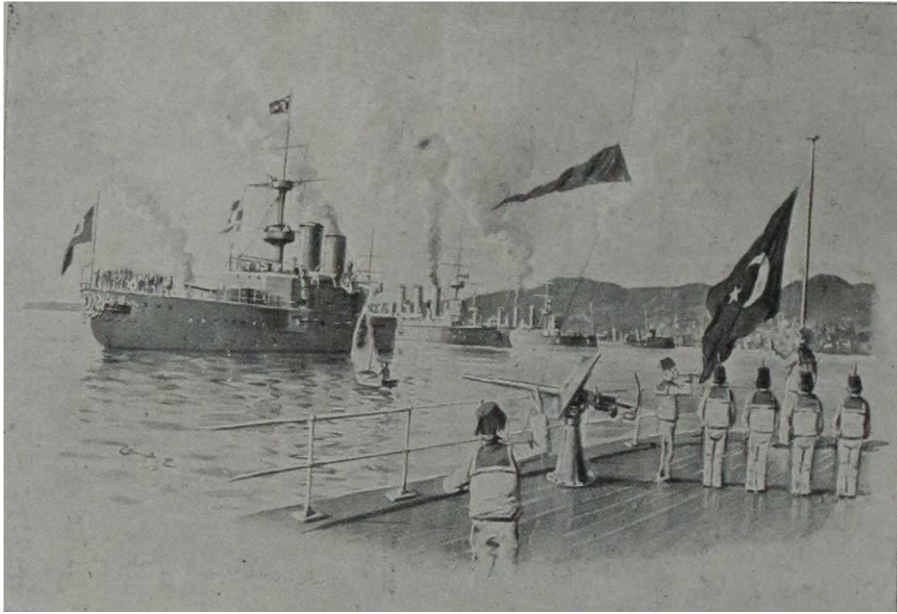
Tarih-i beşeriyetin bir şâibe-i siyahına şahid olarak harekât-ı hunharânesiyle kavânin-i medeniyeti hukuk-ı mileli pâ-zede-i hamul eyleyen ve na-be-mahal bir arzu-yı hamdan başka sebep tasvir edilemeyen İtalya gibi cebin bir

(Sayfa 82)

düşmanın harekât-ı ta'arruz kârânesine kahramanâne bir müdafa'a ile liva-yı Osmânînin azamet-i şanı ve sevgili vatanımız uğrunda ihraz-ı rütbe-i şehâdet eyleyen Beyrut'daki muhterem ve fedâkâr bahriyelilerimizin bizlere emanet eyledikleri eytâm ve erâmilin mahzun kalblerine medar-ı teselli olmak ve hem de karada ifâ'-yı hizmet eyleyen zâbitanın denizde gezenler ve ez-cümle meslekdaşları haklarında besledikleri müessir muhabbet ve muhalisatın bir numunesi ve kalblerinin her zaman sızladığını ve mukaddes vatana âtiyen hizmet ve fedakârlık edenlerin daima takdir edildiğini irâ'e etmek üzere Bahriye Nezâreti İkinci Dairesinde teşkili ferman-ı sâmiye iktiran eyleyen Komisyon derc-i i'âneye mübâşeret eylemiş ve şehid bahriyelilerimiz uğruna bi'l-cümle ümera ve zâbitan-ı bahriye ve aklam ve hatta efraddan dahi birçokları yekdiğerine müsabaka edercesine i'âne i'tâ etmek suretiyle gösterdikleri müessir bir güzide-i fütüvvet ve hamiyet numune-i imtisal olacak bir derecede bulunduğunu ba-

kemal-i şükran ve büyük bir memnuniyet hissiderek arz eyler ve hükümet-i meşruta-i âdilenin nigâh-ı merhameti şühedâ eytâm ve erâmilleri haklarında ayrıca mükâfat verilmek suretiyle büyük bir mu'âvenetde bulunacağı tahakkuk eylemiş ve buna cidden şâyân-ı şükran bulunmuş olduğu ve binâenaleyh uluvv-i himmet, hulus-ı niyete mukârin olur ise kangı müşkül iş vardır ki iktiham olunamasın? Hususuyla vatan daima evlad-ı vatan için sevilir. Felaketzede şühedâ ailelerine ve ba-husus kısm-ı a'zamı memâlik-i Osmaniye'nin muhtelif şehirlerine mensub olan köylülerimizin ciğersiz gözyaşlarını dindirmek ve onların kalblerini kalblerimizle, mu'âvenetimizle teselli etmek ve i'âne akçesi ve meslekdaş

(Sayfa 83)

Donanma-yı Osmanide sancak keşidesi

(Sayfa 84)

hediyesiyle temin etmek ve kendilerini düşünen ve elemli zamanlarında anlarla beraber olan bir hükümet-i meşruta olduğunu köylülerimizin fi'ilen de takdir eylemesi istikbal-i vatan evladları için ne kadar mübeccel bir hiss-i vatanperverîdir. Ma'ahaza Allahü Zü'l-celal Hazretleri muhavvilü'l-havlve'l-ahvaldir. İşte o aziz olan Allah bugün bir cilve-i ibret-âmizini bize gösteriyor. Zavallı köylülerimize mu'âvenet ve anlara dest-i merhameti uzatmak dahi bizlere o kadar büyük bir vazifedir. Binâberin bunu hakkıyla takdir eyleyen ümera ve zâbitan-ı bahriye ve haricden i'âne i'tâ etmek suretiyle gösterilen hamiiyetin seza-vâr-ı şükran olduğunu burada arz etmeyi bir vecibe addeylerim. Ve minallahü't-tevfik...

Komisyon Reisi

***

Servet-i Fünun Matba'asına

Şühedâ-yı Bahriye i'ânesine mahsus olmak üzere numunesi Komisyon Reisi Sa'id Bey tarafından edilecek ta'rifat vechile beher varakı yüz adedi muhtevi olarak yirmi cild biletin matba'a-i aliyyelerince tab' ve temsili için işbu müzekkire terkim kılındı.

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi

Aded: 14

(Sayfa 85)

Yoklama-i Bahriye Müdiriyet-i Behiyyesine

İzzetlü efendim

Avnillah korvetiyle Ankara torpidosu zâbitan ve efradından olub Beyrut'da İtalya'nın hunharâne ta'arruzuna uğramak suretiyle ihrâz-ı rütbe-i şehâdet eyleyen şühedâ-yı bahriye için İkinci Dairede teşkili ferman-ı sâmiye iktiran eyleyen Komisyon bir müddetden beri derc-i i'âneye mübâşeret eylemiş olmağla gerek Dersa'adet'de ve gerekse taşrada bulunan şühedâ-yı efrad ailelerinin tahkik hey'etleri derdest bulunmağla mezkûr i'ânenin kemal-i hakkaniyetle şühedâ eytâm ve erâmiline tevzi' için şühedanın muvazzah künyelerini nâtık bir kıt'a fihristin tanzim ve irsalı hususunun icab edenlere emir buyrulması ma'ruzdur.

Komisyon Reisi

***

Aded: 15

Bahriye Nezâreti İkinci Daire Riyâset-i Aliyyesine

Hunhar bir düşmanın harekât-ı ta'arruzkârânesine kahramanâne müdafa'a ile liva-yı Osmânînin azamet-i şanı ve vatanımız uğrunda terk-i hayateden şühedâ-yı bahriyemizin eytâm ve erâmilinin mahzun kalblerine bir medar-ı teselli olmak ve hem de karada ifa-yı hidmet eyleyen zâbitanın denizde gezenler ve ez-cümle meslekdaşları hakkında besledikleri müessir muhabbet ve muhâlesatın bir numunesi

(Sayfa 86)

ve âtiyen selamet-i vatan uğrunda fedâkârlık ve hidmetidenlerin takdir edildiğini irâ'e etmek üzere İkinci Dairede teşkili ferman-ı sâmilere iktiran eyleyen Komisyon derc-

i i'âneye mübâşeret eylemiş ve şehid bahriyelilerimiz uğruna merkezde mevcut bi'l-cümle ümera ve zâbitan ve hatta efraddan birçoklarının gösterdikleri müessir bir güzide-i fütüvvet ve hamiyet, numune-i imtisal olacak bir derecede bulunduğunu ma'a's-şükran arz eyler ve böyle bir emr-i harbiyede Donanma-yı Osmânîyi teşkil eyleyen ümera ve zâbitan efendilerin de iştirakleri bir hiss-i muhâlesat olmağla i'tâ-yı i'ânâtda bulunanların ceride-i münâsibe ile esâmisi i'lan olunmak üzere beher sefîne-i harbiyede mevcut zâbitan efendilerin birer kıt'a fihristlerinin tanzimi ve yegân yegân esâmisi hizasına i'âne mikdarının ta'yiniyle imza etdirilerek Komisyon-ı mezkûreye i'âdesi hususunda Donanma-yı Osmânî kumandanlığı vekâletine tezkire-i sâmiye-i nezâret-penahilerinin tastir buyrulmasını istirham eylerim. Ol babda irade ve ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Komisyon Reisi

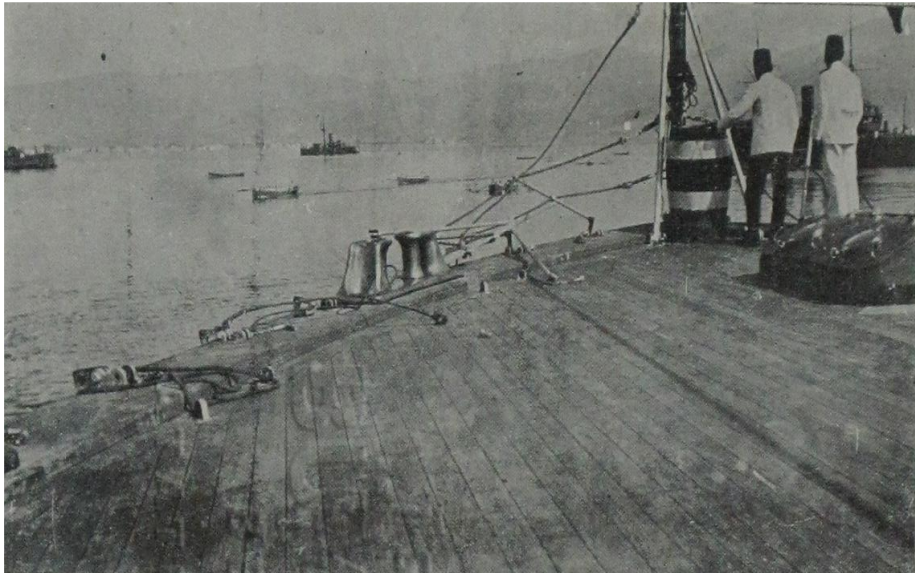
***

Bu babda donanma-yı hümayun kumandanlığı vekâletine tahrirat-ı aliyye tastirini mutazammın müzekkere tanzim kılınmış olduğundan ma'lûmat olmak üzere derc-i İ'âne Komisyonu riyâset-i behiyyesine

27 Şubat sene 327

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi

(Sayfa 87)

Osmanlı filosu harb ta'limi

(Sayfa 88)

Bahriye Matba‘ası Müdiriyet-i Behiyyesine

Aded: 92

Rif‘atlı efendim

Ceride-i Bahriye’ye esamileri derc ve neşr edilmek üzere taraf-ı behiyyelerine on üç fihrist gönderilmiş olub bunların yegân yegân esamileri refakatde bulunan bir kâtib efendiyle yazılması imkân haricinde bulunduğundan on guruşa kadar i‘âne veren zâbitan efendiler yazılub ve mütebâkisi âtideki numune vechile hülâsa yazılacak ve efraddan i‘âne verenler beş guruşa kadar neşr edilmesi cümle-i mukarreratdan olup yarın da fotoğraf irsal kılınacağı ma‘lûm behiyyeleri olmak üzere tezkire-i senâveri terkim kılındı, efendim.

Komisyon Reisi

***

Şühedâ-yı Bahriye İ‘âne Komisyonu Riyâsetine

Beyrut’dan berren bu akşam Dersa‘adet’e gelecek olan mağruk Avnillah korvet-i hümayunu gazi zâbitanının Haydarpaşa İstasyonu’na muvâsalatlarında istikbal edilmek üzere setre ma‘-seyf ve beyaz eldiven iktisa ile ba‘de’z-zeval sa‘at üçde İkinci Dairede mevcut bulunmaları mütemennadır.

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi

(Sayfa 89)

Beyrut Gazilerinin İkinci Kâfilesi*

Beyrut’da İtalyan sefâ’in-i harbiyesi tarafından gark ettiği Avnillah korveti, Ankara torpidosu mürettebatından ikinci kâfileyi teşkil eden gaziler dün Anadolu treniyle Haydarpaşa İstasyonu’na muvâsalat eylemişlerdir. Gazilerin istikbali için istasyona bir hey‘et-i mahsusa gönderildiği gibi Fettan istimbotu da kendilerini nakletmek üzere Haydarpaşa rıhtımına yanaşmış, mezkûr istimbotun güvertesi râyat-ı Osmaniye ile tezeyyün edilmişdi. Fettan istimbotuyla gazilerin istikbaline giden hey‘et, Bahriye Nezâreti İkinci Daire Reisi Kaymakam Mümtaz Bey’in riyâsetinde Binbaşı Cemal,

---

* Ceride-i Yevmiye ile neşr olunan ma‘lûmatdan iktibas olunmuştur.

Hasan, Kolağası Mehmed [Yüzbaşı Binbaşı rütbesi arasında] Sa‘id, Kapudan Necib, Hakkı ve Nezaret Yaveri Yüzbaşı Neş’et ve İrfan beylerden mürekkeb idi.

Tren Haydarpaşa mevki‘ine muvâsalat edince mümâileyhim tarafından kemal-i hürmetle gaziler istikbal olunmuştur.

Vürud eden zâbitanın esâmisi ber-vech-i atidir:

Avnillah İkinci Süvarisi Kolağası Rif‘at Efendi, ÇarkçıYüzbaşısı Mustafa, Yüzbaşı Edhem, Mülâzım-ı Evveli Edhem, İsmail, Güverte Mülâzım-ı Evveli Burhaneddin, Nazif, Cerrah Emin, Eczacı Sa‘id, Çarkçı Mülâzımı Osman Muhtar, Ankara torpidosundan ÇarkçıYüzbaşısı Şakir, Mehmed, Mülâzımı Cafer, İbrahim ve İsmail efendiler.

(Sayfa 90)

Gaziler istasyonda ahali tarafından samimiyetle alkışlanmışlardır. Mümâileyhim Fattan istimbotuna râkib olunca müstakbelin miyanında bulunan Şühedâ-yı Bahriye İ‘âne Komisyonu Reisi Kolağası Mehmed Sa‘id Bey tarafından gazilere hitaben belîğ bir nutuk irad edilmiş; bunda vatan yolunda, Osmanlılığın şeref ve namusu uğrunda feda-yı caneden şühedâ ile o yolda ibzal-i fedâkârî edip gazi dönen kahramanların daima tebcil olunacağı, [11 Şubat 327 Avnillah’ın garkı] tarihi Osmanlı bahriyesi için bir hatıra-i müebbed olduğu ve şühedanın eytâmı namına teşekkül eden İ‘âneKomisyonu ma‘rifetiyle şimdiye kadar altı yüz liraya yakın bir meblağ derç edildiği cihetle bunun eytâm-ı şühedâ endişesiyle müteessir olan hamiyet-mendan tarafından ibraz olunan derece-i fütüvvete bir mikyas teşkil ettiği samimi bir lisanla ifade olunmuştur.

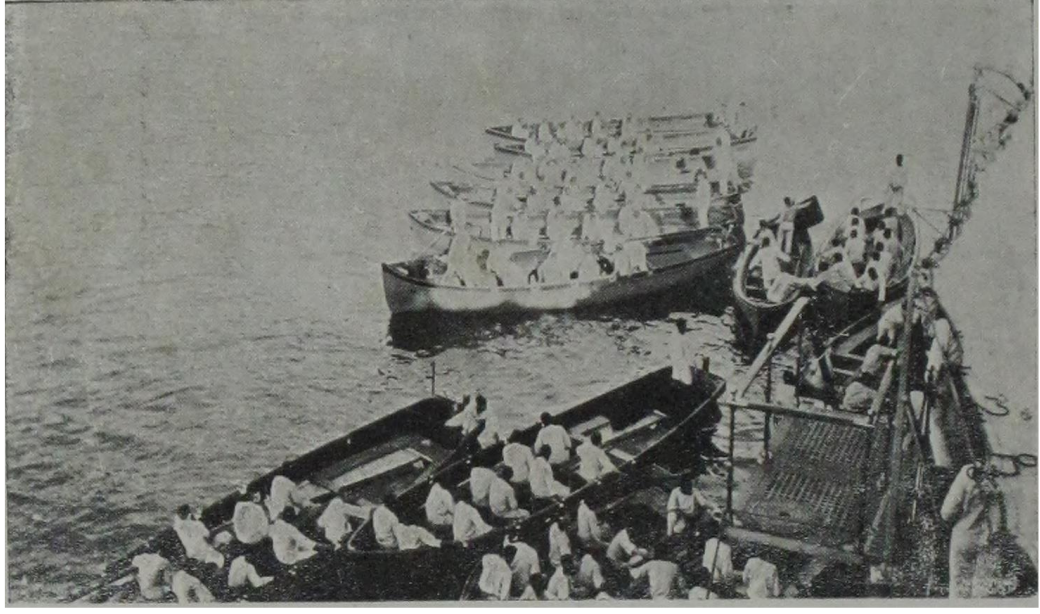
Fattan stimbotunda bir büfe tertib olunduğu cihetle hâzirun bundan nevâle-çin olmuşlardır. İstimbot yeni köprüye yanaşmış ve oradan gaziler ikâmetgâhlarına azimet etmişlerdir.

***

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi Riyâset-i Aliyyesine

Mefâhir-i bahriyemize bir hatıra-i kahramanâne bırakacak suretde müdafa‘at-ı dilirânede bulunan Avnillah şühedâsına bir lâzıme-i meslek ve fütüvvet olarak şimdiye kadar derç ettiği i‘ânenin mikdarı şühedâ eytâm ve erâmilinin

(Sayfa 91)

Filoda kürekle ta'lim

(Sayfa 92)

kalb-i elem didelerine medar-ı teselli olacak bir raddede bulunduğu cihetle riyâseti taraf-ı âli-i nezâret-penahiden lütfen kabul buyurulmak üzere Musiki-i Osmânî Cem'iyetinin iştiraki ve bahriye musıkasının da ilâvesiyle bir konser ve ashab-ı hamiyet taraflarından da fahrî olarak birisi Beyoğlu'nda ve diğeri de arzu-yı umumiye binâen Kadıköyü'nde birer müsâmere-i fevka'l-'âde i'tâsı ve hasılat-ı sâfiyelerinin şühedâ-yı bahriye i'ânesine ilâvesi tasvib-i riyâset-penahilerine iktiran eylediği takdirde icab eden programı Komisyonca tertib ve takdim olunacağı ma'ruzdur. Ol babda emr ü irade efendim hazretlerindir.

2 Nisan sene 328

Komisyon-ı mezkûr Reisi

***

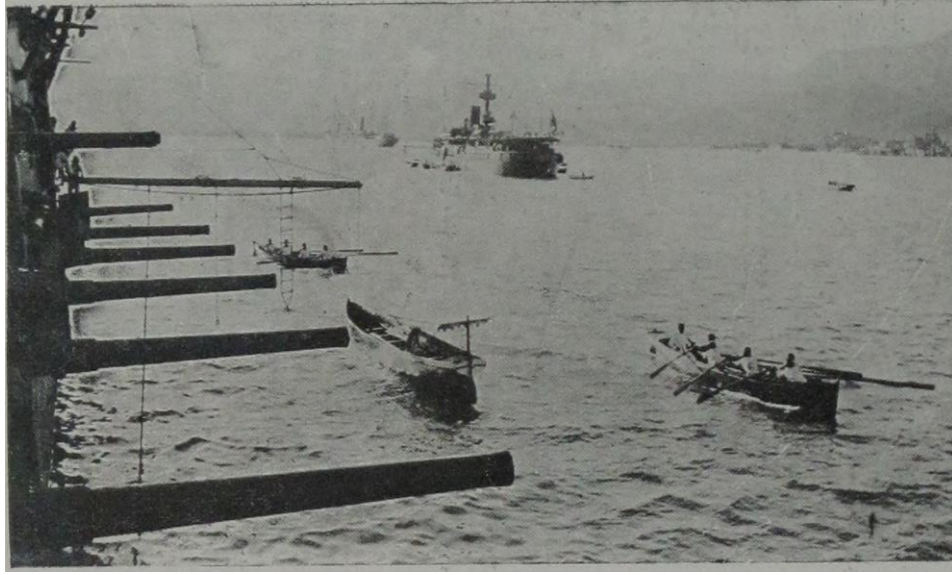
İkinci Dairede müteşekkil Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonu riyasetinden bi'l-itâman zur-ı âli-i âsafâneleri buyurulmak üzere arz ve takdim kılınan işbu ve merbut takrir münderecâtı müfid görülmüş olduğundan re'y-i âli-i nezâret-penâhilerincede tevâfuk eylediği suretde ifâ'-yı muktezasına müsa'ade-i celile-i dâverânelerinin erzan buyurulması babında emr ü ferman hazret-i men lehü'l-emrindir.

3 Nisan sene 328

İkinci Daire Riyâset-i Aliyyesine

Maksad-ı tesisi muhafaza-i vatan uğrunda ifna-yı hayat eyleyen şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmilinin tehvin-i zaruretlerine medar olmak üzere müteşekkil Komisyon-ı âciziye ümera ve zâbitan ve erbab-ı hamîyyet taraflarından i'tâ ettiği i'ânâtın mikdarıyla Osmanlı bahriyesinin şan ü şerefine bir sahife-i la'l-renk

(Sayfa 93)

Filika ile karaya asker sevki

(Sayfa 94)

ve celâdet kayd itmeye şâyeste ve tebcile lâıyk olan şühedâ-yı bahriye zabitanından Komisyonca elde ettiği fotoğrafları küçük kıt'ada tersim ve buna â'id muhtasar terceme-i hâlleri ve i'tâ ettiği i'ânâtın ma-vaz' lehine sarf edildiğini temsil ve hususat-ı sâirenin icmalen beyanını hâvi bin nüsha tab' etdirilerek hasılatı da i'âneye tahsis ve Komisyonca tertib ve manzur-ı âlileri bulunan istatistike ber-vech-i ma'ruz derç edilmek üzere melfuf pusulada isimleri muharrer zâbitanın terceme-i hâllerine â'id ma'lûmata lüzum görülmüş olduğundan husus-ı mezkûr hakkında icabeden mahallerden ma'lûmat istihsâli hususunda işbu müzekkere takdim-i riyâset-penâhileri kılındı.

Komisyon-ı mezkûr Reisi

Fî 4 Nisan sene 329

***

Merbut pusulada muharrerü'l-esâmi zâbitan-ı bahriyeye â'id terceme-i hâl varakalarından birer suretlerinin bi'l-istinsah rabten irsali zımnında beşinci daireye tevdi' kılındı.

4 Nisan sene 329

Bahriye Nezâreti

İkinci Dairesi

İkinci Daireye:

Merbut pusulada esâmisi muharrer şühedâ-yı mümâileyhimden İmam Tevfik Efendiden ma'adasının terceme-i hâl varakalarının istinsah itdirilen birer sureti rabt edilmiş ve İmam Tevfik Efendi'nin terceme-i hâl varakası İkinci Dairede olmak lazım geleceğinden oraca aranılması iktiza itmiş olduğu beyanıyla tevdi' kılındı.

22 Nisan sene 329

Bahriye Nezâreti

Beşinci Dairesi

(Sayfa 95)

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi Riyâset-i Aliyyesine

Mahza selamet-i vatan yolunda fedakârlık ederek ifna-yı vücud eyleyen şühedâ-yı bahriye zâbitan ve erfadının eytâm ve erâmilinden muhtac-ı mu'âvenet olanların tehvin-i ihtiyacı için Daire-i aliyyelerinde müteşekkil Komisyonca 5 Kânun-ı Sâni sene 328 muhârebe-i bahriyesince şehiden terk-i hayat eyleyen zâbitan ve efradın muvazzah künyeleriyle muhtac ve mu'âvenet-i eytâm ve erâmilleri hakkında iktiza eyleyen ma'lûmatın bilinmesi iktiza eylediğinden husus-ı mezkûr hakkında sefine-i mezkûr süvarilerinden isti'lamı için işbu müzekkere takdim-i riyâset-penâhileri kılındı.Ol babda emr ü irade efendim hazretlerindir.

9 Kânun-ı Sâni sene 328

Komisyon-ı mezkûr Reisi

***

Münderecat-ı takrire nazaran şühedânın künye-i muvazzahalarıyla ma'lûmat-ı mukteziyesinin irsal ve inbası temennisiyle mazrufen Donanma-yı Hümayun kumandanlığı vekâlet-i aliyyesineteddi' kılındı.

***

5771,28 İkinci Daire Riyâset-i Behiyyesine

Donanmada mecruh zâbitan ve efrad Dersa'adet'e gönderilmiş ve şühedânın defteri de Nezârete takdim kılınmış olduğundan daha ziyade ma'lûmatın i'tâsı buraca mümkün olamayacağından yoklamadan tafsilat-ı mukteziyenin ahzı mümkün olduğundan i'âde kılındı.

16 Kânun-ı Sâni sene 328

Donanma Kumandanlığı

(Sayfa 96)

Du'a-yı müstecab

(Sayfa 97)

Bahriye Nezâreti Vekâlet-i Aliyyesine

İ'âne-i harbiye derci hakkında

Sa'adettü efendim

Saltanat-ı seniyye-i Osmaniyye karşı Balkan hükümetlerinin izhar-ı muhâsemet eyledikleri günden beri Dersa'adet'de bulunan ba'zı hamîyyet-perveran pey-a-pey Daire-i Harbiyye müraca'at ile i'tâ-yı i'ânât ve izhâr-ı müessir-i fütüvvet eylemekde olmalarına binâen i'ânât-ı mezkûrenin suret-i sâlîme ve mazbutada kabz ve teslimine â'id mu'amelat ile iştigal eylemek üzere daire-i harbiyye bir i'âne komisyonu bi't-teşkil ifa-yı vezâife mübâşeret olunduğu ve kuvva-yı umumiye-i Osmaniyyenin taht-ı silaha alındığı böyle mühim bir zamanda ihtiyar ettiği masârifin kesreti muhtac-ı tafsîl olmayub binâenaleyh bu masârifin temin-i ifâ'sına herkesin kendi istitâ'atı derecesinde mu'âvenet ve iştiraki vezâif ve icabât-ı hamîyyetden olduğu gibi ahval-i ruhiye-i memlekete göre bu gibi müessir hamîyyetin temin-i inbisat ve tecelliyatı için herhâlde ihtiyac-ı teşvik tecrübeten sabit ve muhakkak hususatdan bulunmasına binâen mezkûr Komisyonun keyfiyet-i teşekkülünün ve bu babda vukû' bulacak mu'âvenat ve himemâtın selamet-i millet ve memleket misillü pek mühim ve mu'tena bir emr-i hayra ve bi'n-netice herkesin şahıs ve zatı selamet ve sa'adete müteallik ve ma'ruf olacağından

(Sayfa 98)

tevkir-i i'ânât -ı esbabının istikmâli lüzumu Harbiye Nezâret-i celilesinden ba-tezkire inba olunmuş ve ber-vech-i muharrer icab edenlere tebligat ifâ' idilmiş olmağla vekâlet-i aliyyelerince de teşvikât-ı lâzîme ifâ'sıyla cem'-i i'ânâta bezl-i makderet buyurulması siyakında tezkire-i hulusu rûy terkîm olundu efendim.

Fî 20 Zî'l-ka'de sene 330 fî 18 Teşrin-i Evvel sene 328

Sadrazam

Kâmil

***

Çarkçı Ameliyat Mektebi Müdüriyet-i Behiyyesine

Rif'atlı efendim

Refakat-i aliyyelerinde bulunan Çarkçı Ameliyat Mektebi talebelerinden Hasan Murad Efendi evvelki gün Komisyonumuza müraca'atla evvelce delâlet-i behiyyeleriyle toplanan Hilâl-i Ahmer i'ânesinden ma'ada bu kere de harb i'ânesi olarak yüz doksan guruh Komisyonu teslim eyledi. İstikbal donanmasına yetişecek münevver fikirli talebe efendilerin selamet-i vatan yolunda arzu-yı vicdaniyeleriyle harb i'ânesi toplamaları ve ibraz-ı fütüvvet ve hamiyet eylemeleri cidden sezâvâr-ı şükran olmağla bu babda gösterilen himmetden dolayı Komisyonumuzun

(Sayfa 99)

teşekkürât-ı mahsusasını efendi-i mümâileyhime tebliğ himmet buyurmaları rica-yı mahsusiyle harb i'ânesine mahsus makbuzlar imla edilerek savb-ı senâverilerine irsal kılınmış olduğu ma'ruzdur.

3 Teşrin-i Sâni 328

Komisyon-ı mezkûr Reisi

***

Hazine-i Maliyeye Mahsus Makbuz Senedidir

Harb i'ânesi olarak Çarkçı Ameliyat Mektebi efendileri tarafından i'tâ olunub maliye veznedarlığının 24 Kânun-ı Evvel sene 328 tarihli ve 101 varak numrolu mezkûresi mucebince Bahriye Nezâreti İkinci Dairesinde Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonu Reisi Sa'id Bey Efendi vedaatıyla teslim-i vezne kılınan ber-vech-i bala yüz seksen beş guruh on para ahz olunmuştur.

24 Kânun-ı Sâni 328

Maliye Nezâreti

Vezne-i Umumi Müdiriyeti

(Sayfa 100)

Taht-ı Himaye-i Hazret-i Mülukânede

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cem‘iyeti

Merkez-i Umumisi

Aded

Bahriye Nezâret-i Celilesine

Devletlü Efendim Hazretleri

Balkan hükümetlerinden birinin i‘lan-ı harb ettiği ve diğerlerinin dahi umumi seferberliklerini i‘lan ederek mütteheyyi-i tecavüz bulundukları ma‘lûm-ı sâmilidir. Meydan-ı harbde mecruh olacak asker kardaşlarımızın tedavileri ve çekecekleri âlâm ve ızdırabın tahfîfi için Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cem‘iyeti mevâki‘-i harbiyede şimdilik dokuz yüz elli yataklı yedi hastahane tesisine müsara‘aten tevessül etmiştir. İhtiyarına mecbur olduğumuz masârifin karşılığı vatandaşlarımızla Osmanlı hayır-hâhlarının ibzal edecekleri mu‘âvenat-ı nakdiyyeden ibârettdir. İ‘ânât tezâyüd ettikçe hastahanelerimizin adedini tevsî‘ edeceğiz. Mu‘âvenetinizin en hayırlısı en acil olarak yapılanıdır. Memâlik-i Osmaniyye dâhilinde teberru‘at-ı nakdiyyeye başlandı. Cem‘iyetimiz hakkında ötedenberi mu‘âvenat ve tevcihatını asla diriğ buyurmamış olan zat-ı âli-i dâverilerinden pek büyük ümidlerimiz vardır. Evkaf Nazırı Paşa Hazretleri memurin-i Nezâretten iki yüz küsur lira

(Sayfa 101)

cem‘ ederek bugün cem‘iyetimizin veznesine teslim etdirmişdir. Nezâret-i celileleri erkân-ı memurini dahi aynı suretle ibraz-ı âsâr-ı hamîyyet ve mu‘âvenet edecekleri derkâr olduğundan i‘nâyet-i mahsusa-i devletlerine bi‘l-müraca‘a teşvikât-ı mukteziyyenin ifâ’sını ve kaç liralık ve mecidiyelik bilet irsali tensib buyurulursa emr ve iş’arı rica olunur ol babda emr ü irade hazret-i menlehü’l-emrindir.

27 Eylül sene 328

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cem‘iyeti Reisi

Hüseyin Hilmi

***

İkinci Daireye 1 Teşrin-i Evvel Sene 328

İkinci Dairede müteşkil Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonunun heman ictima'ıyla işbu tezkire-i aliyye münderecatına tevfikân lazım gelen i'ânât ve teberru'atın dercine ibtidar edilmesi zımnında mezkûr Komisyon Reisi Sa'id Beye tevdi' kılındı.

Fî 2 Teşrin-i Evvel sene 328

Bahriye Nezâreti

İkinci Dairesi

***

Sa'id Bey Efendi namına iki yüz liralık mikdarı muhtelif bilet tevdi' kılınması muhasebeye

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cem'iyeti

***

(Sayfa 102)

Müfredatı sened-i mahsusunda muharrer olduğu vechle Sa'id Bey Efendiye yüz doksan üç buçuk liralık makbuz tevdi' kılındı.

Fî 3 Teşrin-i Evvel sene 329

Muhasabe Memuru

Lütfi

***

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesinde Müteşkil Hilâl-i Ahmer ve Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonu Riyâsetinden*

Osmanlı vatanı bütün Osmanlıları bugün en mübeccel ve mukaddes vazifeye da'vet ediyor.

Balkanlarda ve bi-pâyân denizlerde hak-i pak-ı vatanı müdafa'a için döğüşmeye giden sevgili askerlerimizin yaralarını saracak, âlâm ve ızdırablarını tahfif ve teskin eyleyecek vesâiti ihzar ile meşgul bulunan Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cem'iyeti merkez-i umumisinin bu babdaki maksad-ı ulvisi zaten bi'l-umum erbab-ı hamîyyet ve vicdanın ma'lûmu olan bir keyfiyettir. Osmanlı milleti hürriyet ve istiklalin sevâik-i hayat-bahşasıyla tarîk-i terakkide ilerlemekte iken tarih-i beşerîyyetin bir şâibe-i siyahına şahid ve bütün vicdan-ı insaniyyet ve muhibb-i

---

*Matbu'ata verilen makale suretidir.

(Sayfa 103)

Hak ve adalet olanların âvâze-i tel'inine uğrayan dört küçük hükümat-ı mütecâvirenin vatan-ı mu'azzez ve mukaddesimize karşı besledikleri hainâne emelleriyle kavânin-i medeniyeti ve bütün hukuk-ı mileli pâ-zede-i huyul eyleyen ve nâ-bimahâl bir arzu-yı hayalden başka sebep tasavvur edilemeyen ve Devlet-i Aliyye-i Osmaniyyenin birer tâbi'i iken şimdi her birerleri birer küçük hükümetden ibâret olan Balkan'ın nâ-merd düşmanlarının harekât-ı ta'arruz kârânelerine kahramanâne müdafa'a ile liva-yı azamet-nüma-yı Osmânînin şanı ve mevcudiyet-i siyasiyye ve vataniyyemiz uğrunda gerek ihraz-ı rütbe-i şehâdet eyleyen ve gerek mecruh düşen bi'l-umum fedâkâr Osmanlıların âlâm ve ekdarlarının tahfifine hizmetin ne kadar büyük olduğu *Kur'an-ı Azimü's-şan*'ın Sure-i Enfal'de [Ve eıddu lehüm mesteta'tüm min kuvvetiv ve mir ribâtıl hayli türhibun ila âhir ya'ni düşmanlarınızı terhib için cihad yolunda bütün iktidarınızı sarf ediniz buyuruluyor. Elimizde böyle bir burhan-ı kâtı' oldukça altı yüz elli senelik bir devletin tarihinde emsali nâ-mesbuk dört başlı hükümatın hücum-ı 'akurânelerine uğramasıyla mu'azzez vatanın düşmanlarından muhafazası için bugün vicdan-ı Osmaniyyenin ne derecelerde mütehassis ve cuş u huruş ettiği bir zaman-ı kıymetdardır.

Ulüvv-i himmet hulus-i niyete makrun olunca dünyada hangi müşkül iş vardır ki iktiham olunamasun? Herkesce ma'lûmdur ki vatan daima evlad-ı vatan için sevilir. Şimdi bütün efrad-ı millete teveccüh eden vazife vatanın hâris-i selamet ve nighbânı olan ordu-yı Osmânî ve Donanma-yı Hümayunun

(Sayfa 104)

muvaffakiyetine çalışılmakla beraber hengâme-i cihad ve miyaze-i hayatda vatan için ifna-yı vücud eden ve vazife-i vataniyye uğrunda paralanmış mücahidlerin, müdafi'lerin mu'âvini olmakda bir vazife-i vataniyye ve vicdaniyyedir.

Muhteşem mazimizden nişan veren ve bir hurşid-i sa'adetin hululi için bugün bütün Osmanlılar; hayatını, servetini hülâsa varını yoğunu vazife-i vataniyyesine hasredecek ve Cenab-ı Hakk'ın i'nâyetiyle bütün cihan-ı medeniyete Osmanlılık nam-ı asilânesini tanıttıracak tarihî ve kıymetdar bir zamandır.

Rus-Japon Muhârebe-i ahiresinde bütün Japonlar meftur oldukları ahlak-ı milliye ve hamiiyet-i vataniyye iktizasınca hengâm-ı harbde vefat edenlerin eytâm ve erâmiline ve mecruhinin tedavileri hususlarında vicdan-ı insaniyet ile kâbil-i telif olacak

derecede gösterdikleri nâ-mütenâhi fedâkârlık henüz hatırlarda olduğu gibi Napolyon Bonapart'ın mağlubiyet-ivâkı'asıyla neticelenen Prusya-Fransa Muhârebesi'nde galibiyetin mükâfatını iktitaf etmek üzere Prusyalılar tarafından Paris'de icra edilen mu'azzam resm-i geçidi me'yusiyetle temaşa eden Fransızların galeyân-ı hamîyyetle düşmanına milyonlarca verdikleri i'âne-i hamîyyet-mendâne ve toprağa karşı gösterilen muhabbet-i hakikiyye bugün Fransızların aktar-ı cihanda vatanperverliğine a'deta darb-ı mesel olmuştur.

Hâlbuki Osmanlılarda ma'a-ziyade mevcud bulunan hasâil-i aliyye iktizasınca müdafa'a-i vatan için giden kahramanlara lââyık olduğu derecede çalışmak öteden beri bir an'ane-i tarihiyye ve milliyedir.

Binâenaleyh muhterem ümera ve zâbitan kardaşlarımızın meslekdaşları

(Sayfa 105)

haklarında besledikleri muhâlesetin bir numunesi olmak üzere bundan akdem şühedâyı bahriye i'ânesi hakkında gösterdikleri müessir bir güzide-i hamîyyet ve fütüvvet sezâvâr-ı şükran bir derecede olduğu gibi vukû'at-ı hâzırada dahi Osmanlı Hilâl-i Ahmerine mu'âvenet ve ibraz-ı âsâr-ı hamîyyet eylemekde bir vazife-i mukaddese-i vataniyye olduğu hakkıyla takdir eyleyerek Hilâl-i Ahmer merkez-i umumisine tevdi' edilen iki yüz elli liralık makbuzların bu mukaddes emr-i hayr uğurunda temini ve dilâveran-ı Osmânînin bu suretlede âlâm ve ekdarının tahfifine mukteza-yı hamîyyeti icab etdiren mu'âvenetin diriğ etdirilmeyeceğini bi'l-umum erkan ve ümera ve zâbitan ve mensubin-i bahriye kardaşlarımızın muhterem Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cem'iyeti namına Komisyonumuz herhâlde ümid vardır.

Ve minallahü't-tevfik
Komisyon-ı Mezkûr Reisi
M. Sa'id

***

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesinden

Ta'mim

Hükûmat-ı mütecâvire-i ma'lûmenin vatan-ı mu'azzezimize karşı perverde

(Sayfa 106)

ve izhar eyledikleri âmâl-i hainâne ve tahatturkârânelerine binâen hak-i pak-i vatanın pâ-yı mülevves-i a'dadan hıfz ve sıyâneti için düşman güllelerine göğüs açan dilâverân-ı Osmânînin âlâm ve ızdırablarının tahfifi için müteşekkil Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cem'iyeti tarafından Bahriye Nezâret-i Celilesine mevrud 27 Eylül sene 328 tarihli tezkirede bi'l-umum devâir-i merkeziyye memurin ve müstahdemini yekdiğeriyle müsabaka edercesine Hilâl-i Ahmere i'tâ-yı i'ânâta şitâbân bulunduklarından ve erkân-ı ümera ve zâbitan-ı bahriyeninde her fırsatta bi'l-istifade gösterdikleri âsâr-ı hamiiyyete müraca'at eylediğinden bahs olunuş ve erkân-ı ümera ve zâbitan müşar ve mümâileyhin hayat-ı hakikiyye-i vatan perverâneleri müsellemler olmak i'tibariyle şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmilinin tehvin-i zaruretlerine medar olmak üzere ikinci dairede müteşekkil İ'âne Komisyonu Reisi Sa'id Bey merkez-i umumiye bi'l i'zam muhtelifü'l mikdar iki yüz elli liralık [Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cem'iyetine mahsus] makbuz biletleri alınmış ve hâl-i ictima'da bulunan Komisyonca ibraz-ı âsâr-ı hamiiyyet ve mu'âvenet edecek olan sefâ'in ve mevâki' kâtibleri ma'rifetiyle mikdar-ı kâfi bilet tevzi'i mukarrer bulunmuş olduğundan bi'l-umum erkân-ı ümera ve zâbitan ve mensubin-i bahriyenin bu suretlede ibraz-ı müessir-i hamiiyyet eylemelerine terakkub edildiği ta'mimen i'lan olunur.

(Sayfa 107)

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesinde müteşekkil Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonuna Hilâl-i Ahmer i'ânesi olarak i'tâ edilen akçenin mikdarı

Para	Guruş	
00	316	Müsteşar Rüstem Paşa Hazretleri tarafından
00	693	Bahriye Nezâreti Birinci Dairesinden
00	1.512	Bahriye Nezâreti İkinci Dairesinden
00	746	Bahriye Nezâreti Dördüncü Dairesinden
00	255	Bahriye Nezâreti Altıncı Dairesinden

00	610	Fabrikalar Müdüriyetinden
00	590	Çarkçı Ameliyat Mektebinden
00	410	Devâir-i Merkeziyyeden
00	3.290	İtfaiyye ve Muhafaza Taburundan
00	8.322	Yekûn
00	687	İnzibat Askerî Memurluğundan
00	162	Tercüme Kalemi zâbitanından
00	1.073	Havuzlar Memurluğundan
00	148	Mu‘âyene ve Kontrol Komisyonundan
00	120	Seyyar Torpido Mağazasından
00	150	Efrad-ı Cedide Mektebinden
20	563	Bahriye Fişekhanesinden
20	11.225	Yekûn

(Sayfa 108)

Para	Guruş	
20	11.225	Nakl-i Yekûn
00	470	Seyyar torpido Şu‘besinden
00	90	Müzehaneden
00	850	Liman Dairesinden
00	150	Dalgıç Müdüriyetinden
00	115	Nakkaşhaneden
00	170	Dokuzuncu Mağaza ile Roket Fabrikasından
20	13.070	Yekûn
Para	Guruş	
00	308	İzmir Liman Riyâsetinden

00	108	Trabzon Liman Riyâsetinden
00	040	Beyrut ve Cebel Liman Riyâsetlerinden
00	500	Hadide Liman Riyâsetinden
00	210	Midillü Liman Riyâsetinden
00	080	Mudanya Liman Riyâsetinden
20	894	Darıca Liman Riyâsetinden
00	050	Kefken Liman Riyâsetinden
00	080	İnebolu Liman Riyâsetinden
00	055	Ekinlik Liman Riyâsetinden
00	15.411	Yekûn

(Sayfa 109)

Para	Guruş	
	15.411	Nakl-i Yekûn
00	70	Dikili Liman Riyâsetinden
20	277	Ağva Liman Riyâsetinden
10	409	Fatsa Liman Riyâsetinden
00	75	Yeni Nahiye Liman Riyâsetinden
00	20	Urla Liman Riyâsetinden
00	45	Foça-i Cedid Liman Riyâsetinden
20	213	İrve? Liman Riyâsetinden
00	216	Lazkiye Liman Riyâsetinden
10	16.737	Yekûn

Para	Guruş	
00	200	Ervad (Arvad) Liman Riyâsetinden
00	300	Sur Liman Riyâsetinden
00	20	Ordu ve Vona Liman Riyâsetlerinden
00	10	Gazze Haşim, Medine Liman Reislerinden
00	15	Emîr Ali Liman Riyâsetinden
00	30	Bodrum Liman Riyâsetinden
00	208	Cile Liman Riyâsetinden
00	15	Cünye Liman Riyâsetinden
10	17.535	Yekûn

(Sayfa 110)

Para	Guruş	
10	17.535	Nakl-i Yekûn
00	15	Nasıriyye Liman Riyâsetinden
00	20	Küçükkapu Liman Riyâsetinden
00	50	Hayfa Liman Riyâsetinden
00	50	Güllük Liman Riyâsetinden
00	25	Hamidiye Liman Riyâsetinden
00	233	Anadolu Kavak Liman Riyâseti ile Seyyar Algarina'dan
00	216	Trabzon İskelesi Peremeci Esnafından
10	18.144	Yekûn

Para	Guruş	
30	1.683	Hamidiye Kruvazöründen
00	241	Berk-i Satvet Kruvazöründen
00	506	Gayret-i Vataniyye Süvari-i SânisîRıza Bey tarafından
34	479	Yunus Torpidosundan
00	864	Kütahya Torpidosundan
00	200	Sivrihisar Torpidosundan
00	170	Timurhisar Torpidosundan
00	500	Ferman Sefinesinden
10	1.735	Peyk-i Şevket, Bahr-i Ahmer, Yozgad, Malatya, Taşköprü, Beyrut Sefinelerinden
04	24.524	Yekûn

(Sayfa 111)

Para	Guruş	
40	24.524	Nakl-i Yekûn [*]
00	108	İkinci Daire Reisi Kâimmakam Muhtar Bey Tarafından
00	108	Tercüme Kalemi Müdürü Moiz Bey Tarafından
00	845	İnşaiyyeden Yüzbaşı Mehmed Efendi Vasıtasıyla
00	520	Mülâzım-ı Evvel Hasan Efendi Yediyle
00	80	Hamiyetli Bir Zat Tarafından
00	60	Halıcıoğlu'nda Bakkal Hristo ve RüfekâsıTarafından
00	50	Toladi Efendi Tarafından
00	45	Havuzlardan Yüzbaşı Abdullah, Vasıf, Osman Efendiler Tarafından

[*] Hata-savab cetvelinde 000 nakl-i yekûn yanlış olduğu doğrusunun 04 para 24524 nakl-i yekûn olacağı belirtilmiş ancak orjinal metinde ise 40 para 24524 olarak yazılmıştır.

04	26.340	Yekûn

Para	Guruş	
00	20	Ejder Torpidosundan Yüzbaşı Hasan Efendi Tarafından
00	20	Ejder Torpidosundan Çarkçı Mülâzım Mehmed Ali Efendi Tarafından
00	5	Maaş Kâtibi Tevfik Efendi Tarafından
00	5	Çarkçı Birinci Yüzbaşı Halil Efendi Tarafından
00	5	Yüzbaşı Azmi Efendinin Mahdumu Ali Bey Tarafından
00	5	Çarkçı Ameliyat Mektebinden Bayramiçli Mehmed Nefer Tarafından
00	13	Mecidiye Farkı Olubİrad Kaydedilen
04	26.413	Yekûn-ı Umumi

(Sayfa 112)

Taht-ı Himâye-i Hazret-i Mülukânede

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cem'iyeti

Merkez-i Umumisi

Aded

2339

Bahriye Nezâret-i Celilesine

Devletlü Efendim Hazretleri

Hilâl-i Ahmer i'ânesi olarak Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonu Reisi Sa'id Bey vasıtasıyla teslim ettiği iki yüz elli Osmanlı altunu ile yetmiş beş guruş bi'l-vusul veznece irad kaydedilmiş ve mukâbilinde tanzim olunan makbuz senedi evvelce takdim edilmiş idi. Nezâret-i Celilece Hilâl-i Ahmer hakkında gösterilen âsâr-ı teveccüh ve mu'âvenete takdim-i teşekkürat eyleriz. Ol babdaemr ü ferman hazret-i veli'ü'l-emrindir.

Hilâl-i Ahmer Reis-i Sânisî Namına Müfettiş-i Umumi

Mehmed Ali

(Sayfa 113)

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cem'iyeti

Ümera ve zâbitan-ı bahriye taraflarından Hilâl-i Ahmer i'ânesi olarak İkinci Dairede müteşekkil Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonuna tevdi' edilip Hilâl-i Ahmer vezne-i umumisine teslim edilen iki yüz elli liralık makbuz senedir.

(Sayfa 114)

Matbu‘at-ı Osmaniyye ile Teşekkür

Hilâl-i Ahmer Merkez-i Umumisi’nden

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesinde müteşekkil Şühedâ-yı Bahriye İ‘âne Komisyonu Reisi Sa‘id Bey yediyle bi’l-umum ümera ve zâbitan-ı bahriye taraflarından Hilâl-i Ahmer i‘ânesi olarak i‘tâ edilip bundan akdem merkez-i umumi veznesine teslim olunan yüz aded Osmanlı lirasından ma‘ada bu kere de ikinci def‘a olmak üzere yüz elli aded Osmanlı lirası teslim edilmiştir. Ümera ve zâbitan-ı bahriyenin bu suretde gösterdikleri müessir hamiyet ve şefkatleri cidden sezâvâr-ı takdir ve şükrandır.

***

Hamidiye Kruvazör-i Hümayun Süvariliğine

Rif‘atlü Efendim

Hilâl-i Ahmer i‘ânesi olmak üzere zât-ı âlileriyle refakatinizde bulunan zâbitan efendilerin i‘tâ-yı i‘ânâtda gösterdikleri müessir fütüvvet ve hamiyet şâyân-ı şükran bulunmuş ve fihrist mucibince makbuzları imla edilerek

(Sayfa 115)

Hayat-ı Askeriyede Rûnümün Olan İttihad-ı Efkâr

Donanma-yı Osmânî Zâbitan ve Hey’et-i Sıhhiyesinden Bir Grup

(Sayfa 116)

savb-ı vâlâlarına takdim kılınmış olduğu ve yalnız dokuz buçuk guruş akçe kûsurlarından dolayı fazla bilet kesilmiş ve makbuzların zahrına işaret edilmiş olduğundan mezkûrî'l-mikdar akçenin irsaline himem-i aliyyelerinin masruf buyurulması ricasıyla terkim-i tezkire-i muhibbiye mübaderet kılındı, efendim.

Fî 23 Teşrin-i Evvel sene 328

Komisyon-ı Mezkûr Reisi

***

Kal'a-i Sultaniye'de Ferman Sefinesi Süvariliğine

Fütüvvetlü Efendim

Selamet-i mülk ve millet yolunda şehid ve mecruh olan efrad-ı milletin tehvin-i zaruretleri için icabât-ı hamîyyet ve fütüvvet olmak üzere Hilâl-i Ahmer i'ânesi olarak bu kere gönderilen beş yüz guruş akçe Komisyonumuz a'zasından Rıza Bey vasıtasıyla postaheneden ahz ve tesellüm edilmiş ve makbuzları yegân yegân imla etdirilerek taraf-ı behiyyelerine irsal ve zat-ı âlileriyle zâbitan efendiler ve efrad-ı bahriyenin bu hususda da

(Sayfa 117)

gösterdikleri müessir hamîyyet ve fütüvvet şâyân-ı şükran bulunmuş olmağla tahrirat-ı cevabiyyeye ibtidar kılındı. Ol babda irade efendimindir.

27 Teşrin-i Evvel sene 328

Komisyon-ı Mezkûr Reisi

***

Matba'a-i Bahriye Müdüriyetine

Her hafta *Ceride-i Bahriye* ile neşr ve i'lan ettiği ve şühedâ-yı bahriye hakkında i'tâ-yı i'ânât eyleyenlerin esâmilerini mübeyyin bulunan fihrist bu hafta hitam bulmağla bundan böyle Hilâl-i Ahmer için i'âne verenlerin esâmilerinin *Ceride-i Bahriye* ile derc ve neşri esbabının istikmâline himmet buyurulmaları şimdiden beyan olunur.

23 Teşrin-i Evvel sene 329

Bahriye Nezâreti

İkinci Dairesi

(Sayfa 118)

Kütahya Torpidosu Süvariliğine

Hilâl-i Ahmer i'ânesi olarak irsal ettiği sekiz yüz altmış dört guruş hakkında ve fi 25 Teşrin-i Evvel 328 tarihli tezkire ve makbuzlar bi'l-impla gönderildiğine dair cevap verilmiştir.

5 Teşrin-i Evvel sene 328

***

Mudanya Liman Riyâseti Taraf-ı Behiyyesine

Hilâl-i Ahmer i'ânesi için gönderilen seksen beş guruş ahz olunduğu mübeyyin 3 Teşrin-i Sâni 328 tarihli tahriratına cevap yazılmışdır.

11 Teşrin-i Sâni sene 328

***

Midillü Liman Riyâsetine

Hilâl-i Ahmer i'ânesi olarak irsal ettiği iki yüz on guruşun makbuzları bi'l-impla 13 Teşrin-i Sâni sene 328 tarihinde gönderilmiştir. [*]

***

(Sayfa 119)

Trabzon Liman Riyâsetine

Hilâl-i Ahmer i'ânesi olarak irsal olunan bir lira-yı Osmani ahz olunduğu hakkında fi 1 Teşrin-i Sâni sene 328 tarihli tahrirata cevap yazılmışdır.

Fi 13 Teşrin-i Sâni sene 328

***

---

* Mahall-i mezkûrun işgali hasebiyle mezkûr makbuzlar be-tekrar postahane ma'rifetiyle i'âde edilmiş ise de 4 Kânun-ı Sâni sene 329 tarihinde esaretten avdet iden mahall-i mezkûr Sabık Liman Reisi Kolağası Refik Efendiye teslim edilmiştir.

Darıca Liman Riyâsetine

Hilâl-i Ahmer i‘ânesi olarak bu kere vürud eden sekiz yüz doksan dört buçuk guruşun postahanede ahz olunduğuna dair fî 9 Teşrin-i Sâni sene 328 tarihli tahrirata cevap verilmiştir.

Fî 15 Teşrin-i Sâni sene 328

***

İzmir Liman Riyâseti Taraf-ı Behiyyesine

Fî 22 Teşrin-i Sâni sene 328 tarihli tezkire-i aliyyelerine cevabdır. Muhterem vatanın muhtac-ı mu‘âvene bulunduğu bir sırada muhabbet ve mukteza-yı hamiyet olarak selamet-i mülk ve millet yolunda şehid ve mecruh olan efrad-ı milletin tehvin-i zaruretleri maksad-ı insaniyyet-kârânesi ve himemât-ı aliyyeleriyle derc

(Sayfa 120)

edilip bu kere Komisyona vürud eyleyen 308 guruşu ahz ve teslim edilmiş ve emr-i âli iktizasınca bir kısmı şühedâ-yı mezkûre i‘ânesine ve bir kısmı da Hilâl-i Ahmere â'id olmak üzere makbuzları bi'l-imla savb-ı âlilerine irsal edilmiştir. Bu i‘âne-i hamiyet-mendâneye iştirak eyleyen zevata Komisyonun teşekkürât-ı mahsusalarının iblağını himmet-i vâlâlarından rica eyler ve *Ceride-i Bahriye* ile i'tâ eyleyenlerin esâmileri neşredildiğinde bir nüshası da ayrıca irsal kılınacağı ma'lûm olmak üzere tezkire-i cevabiyyeye mübâderet kılındı.

6 Kânun-ı Evvel sene 328

Komisyon-ı Mezkûr Reisi

***

Süveyş'de Bulunan Peyk-i Şevket Torpido Kruvazörüyle Yozgad, Malatya, Taşköprü Tarassud ve Beyrut Yatı ve Bahr-i Ahmer Vapuru Süvarileri ile Ta'mirat Hey'eti ve Erzak Müte'ahhidi Hamiyet-mendâneleri Taraf-ı Behiyyesine

Muhterem vatanın muhtac-ı mu‘âvene bulunduğu bir sırada muhabbet ve mukteza-yı hamiyet olarak selamet-i mülk ve millet yolunda şehid ve mecruh olan efrad-ı milletin tehvin-i zaruretleri maksad-ı insaniyyet kârânesiyle derç edilip bundan akdem Komisyonumuza vürud eyleyen fihrist mucebince mecdiye yirmi guruş hesabıyla üç bin dört yüz seksen sekiz ve mecdiye

(Sayfa 121)

Ruhu Umman-ı Gufranda, Cesedi Derya-yı Mavide Yüzen Bir Şehid

Reşid Paşa Vapurunun Atbarında [*] Şühedâ-yı Harbden Biri

(Sayfa 122)

on dokuz hesabıyla üç bin üç yüz yirmi iki gurus bankadan ahz ve teslim edilmiş ve emr-i âli muktezasına nazaran nısfı bi'l-umum şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmiline ve nısf-ı diğeri de Hilâl-i Ahmer i'ânesi olmak üzere makbuzları yegân yegân imla etdirilerek i'âne i'tâ eyleyen zevat-ı hamîyyet-simatın savb-ı senâverilerine irsal edilmiştir. Gerek Hilâl-i Ahmerin maksad-ı tesisindeki ulviyeti ve gerekse endişe-i hiss-i vatanla düşmanların tecavüzatına uğrayarak şehid düşen zâbitan ve efrad-ı bahriyenin yetim ve öksüz eytamına mu'âvenetin ne kadar mübeccel ve mukaddes olduğu takdir edilerek mezkûr i'âneye iştirak eyleyen vatandaş ve hamîyyetli müte'ahhidlerin ve refâkât-ı behiyyelerinde bulunan zâbitan ve efradın gösterdikleri muhabbet ve müstesna hamîyyet ve süvari beylerin sebk eyleyen himemât-ı insaniyet kârâneleri Komisyonca takdir ve sezâvâr-ı şükran bulunmuş olduğundan Komisyonun teşekkürât-ı mahsusasının erbâb-ı hamîyyete iblağını himmet-i vâlâlarından rica eder ve bu mübeccel i'ânâta iştirak eyleyenler ne kadar şâyân-ı tebrik ve teşekkür iseler Hilâl-i Ahmer ve şühedâ i'ânesini iş'ârâtınız vechile nazar-ı istihfafla görenlerde o kadar şâyân-ı teessüf olduğundan mezkûr akçeleri ihtiva eyleyen i'âne makbuzları leffen gönderilmiş olduğu beyanıyla tahrirat-ı cevabiyyeye ibtidar kılındı, efendim.

Fî 27 Teşrin-i Sâni sene 328

Komisyon-ı Mezkûr Reisi

---

[*] Hata-savab cetveline göre "Atbarında" olarak yazılan kelime "Anbarında" olmalıdır.

***

(Sayfa 123)

KISM-I SÂLİS

Bi'l-umum Şühedâ-yı Bahriye eytâm ve erâmilinin tehvin-i zaruretlerine medar olmak üzere hamiiyetkârân millet tarafından nakden i'tâ edilen i'ânât ve vesâik-i saire

(Sayfa 124)

Taraf-ı Eşref-i Hazret-i

Padişahîden

Înayet ve İhsan Buyurulan Elli Aded Osmanlı Altunu

Lira-yı Osmani aded

50

(Sayfa 125)

**Şühedâ-yı Bahriye Eytâm ve Erâmiline Ümera ve Zâbitan-ı Bahriye ile
Hamiyyetkârân Millet Tarafından Nakden İ'tâ Edilen İ'ânât Fihristidir.**

Para	Guruş	
00	1.620	Bahriye Nazırı Devletlü Hurşid Paşa Hazretleri Tarafından
00	324	Bahriye Müsteşarı Liva Amiral [Tuğamiral] Sa'adetlü Rüstem Paşa Hazretleri Tarafından
00	908	Bahriye Nezâreti Birinci Dairesinden
00	1.229	Bahriye Nezâreti İkinci Dairesinden
00	180	Bahriye Nezâreti Üçüncü Dairesinden
00	605	Bahriye Nezâreti Dördüncü Dairesinden
00	301	Bahriye Nezâreti Beşinci Dairesinden
00	275	Bahriye Nezâreti Altıncı Dairesinden
00	778	Bahriye Muhakemat Dairesinden
00	311	Bahriye Divan-ı Harb Dairesinden
00	392	Tercüme Kaleminden
00	65	Tahsilat Komisyonundan
00	162	Bahriye Hukuk Müşavirliğinden
00	115	Seyyar Torpido Mağazasından
00	200	Mukannen Komisyonundan
00	7.465	Yekûn

(Sayfa 126)

Para	Guruş	
00	7.465	Nakl-i Yekûn
00	455	Yoklama Kalemi Memurlarından
00	236	Nezâret-i Celile Yaveran Dairesinden

00	060	Kereste Anbarından
00	230	Sevkiyat-ı Bahriye Komisyonundan
00	340	Elbise Dikimhanesinden
00	150	Üçüncü Daire Muhasebat Kaleminden
00	070	Bahriye Mahbushanesinden
00	180	Müfettişlik Dairesinden
00	493	Ebniye İnşaat Müdüriyetinden
20	082	Nakkaşhane-i Bahriyeden
20	047	Mühimmat-ı Harbiye Komisyonundan
00	095	Bahriye Fenn Müşavirliğinden
00	300	Torpedo Komisyonundan
00	298	Daire-i Bahriye Müdüriyetinden
00	055	Gayr-ı Ma'mûl Anbarından
00	100	Bahriye Müzehanesinden
00	530	Çarkçı Ameliyat Mektebinden
00	070	Dalgıç Müdüriyetinden
00	050	Sebze Anbarından
00	10.217	Yekûn [*]

(Sayfa 127)

Para	Guruş	
00	10.217	Nakl-i Yekûn [*]
35	154	Divanhanede Müstahdem Efrad-ı Bahriye Tarafından
00	100	Erzak Anbarından

[*]Hata-savab cetvelinde 10.217 yekûnün yanlış olduğu, doğrusu 00 para 11317 yekûn olarak düzeltilmiştir.

[*]Hata savab cetvelinde 10.217 yekûnün yanlış olduğu, doğrusu 00 para 11317 nakl-i yekûn olarak düzeltilmiştir.

00	115	Tevzi'-i Mu'ayyenat Komisyonundan
00	302	Havuzlarda Müstahdem Efrad Tarafından
00	848	Bahriye Merkez Hastahanesinden
30	330	İtfaiyye ve Muhafız Taburundan
00	095	Bahriye Matba'asından
00	517	Muhasebe-i Bahriye Kalemi Müdüriyetinden
00	345	Meclis-i Sıhhiye-i Bahriyyeden
00	208	Tahrirat Kalemi Müdüriyetinden
00	3.981	Bi'l-umum Bahriye Fabrika-i Hümayunları Zâbitanı Taraflarından İ'tâ Edilüb Müdür Rıza Bey Vasıtasıyla
00	475	Musıka Mektebinden
00	328	Bahriye Mezbaha Memurluğundan
00	027	Elbise Tevzi'Anbarından
00	462	İnşaat-ı Umumiyye Müdüriyetinden
00	795	Bahriye İnzibat-ı Askerî Memurluğundan
20	112	Esliha-i Harbiye Ta'mirat Fabrikasından
00	290	Tir-i Güverteden
05	19.663	Yekûn [**]

(Sayfa 128)

Para	Guruş	
05	19.663	Nakl-i Yekûn [*]
00	2264	Bahriye Efrad-ı Cedide Mektebinden
00	095	Dokuzuncu Mağazadan

[*] Hata-savab cetvelinde 19663 5 yekûnün yanlış olduğu, doğrusu 5 para 20803 yekûn olarak düzeltilmiştir.

[**] Hata-sevap cetvelinde 5 19663 nakl-i yekûnün yanlış olduğu, doğrusu 5 para 20803 nakl-i yekûn olarak düzeltilmiştir.

00	085	Bahriye Telgraf ve Telefon Merkezinden
00	400	Fişenkhane-i Bahriyeden
00	102	Devair ve Mevâki‘-i Askeriyye Muhasebe Memurluğundan
00	990	Mekteb-i Bahriyeden
00	402	Osmanlı Kapudanlar ve Makinistleriyle Mensubin Cem‘iyetinden
30	670	Osmanlı Seyr-i Sefâ‘in İdaresinden
00	165	İnşaat-ı Hadidiyye Fabrikasından
00	100	Ma‘den-i Kömür Anbarından
00	743	Dersa‘adet Liman Dairesi Riyâsetinden
00	303	Nehar Kapudan Mektebinden
00	117	Daire-i Bahriye Emir Çavuşları Tarafından
00	1.503	Havuzlar Memurluğundan
00	2.278	Bahriye Elbise Mûte‘ahhidleri Tarafından
10	238	Havuzlarda ve Kulübelerde Tutulan Balık Esmânı
00	090	Dülger ve Tavşan Mağazasından
00	3.086	Üçüncü Daire Başkâtibi İbrahim Efendi Vasıtasıyla
00	143	Mirgün İttihad ve Terakki Kulübü Tarafından
05	33.428	Yekûn

(Sayfa 129)

Para	Guruş	
05	34.578	Nakl-i Yekûn [Burada bir hesap hatası var. Nakl-i Yekûn hatalı yazılmış olabilir.]
00	254	İzmir Liman Riyâsetinden
10	189	Midilli Liman Riyâsetinden
00	053	Kefken Liman Riyâsetinden

00	075	İnebolu Liman Riyâsetinden
00	53	Ekinlik Liman Riyasetinden
00	72	Dikili Liman Riyâsetinden
20	277	Ağva Liman Riyâsetinden
10	409	Fatsa Liman Riyâsetinden
00	55	Gazze Haşim Liman Riyâsetinden
00	69	Yeni Nahiye Liman Riyâsetinden
00	39	Urla Liman Riyâsetinden
15	100	Foça-i Cedid Liman Riyâsetinden
20	213	İrva Liman Riyâsetinden
00	20	Ordu, Vona Liman Riyâsetinden
00	63	Rize Liman Riyâsetinden
00	188	Güllük Liman Riyâsetinden
00	58	Hayfa Liman Riyâsetinden
00	324	Lazkiye Liman Riyâsetinden
00	15	Emîr Ali Liman Riyâsetinden
00	37.106	Yekûn

(Sayfa 130)

Para	Guruş	
00	37.106	Nakl-i Yekûn
00	105	Beyrut, Cebel Liman Riyâsetlerinden
10	266	Ervad Liman Riyâsetinden
00	834	Sur Liman Riyâsetinden
00	65	Bodrum Liman Riyâsetinden
20	332	Cebele Liman Riyâsetinden

00	135	Nasıriyye Liman Riyâsetinden
00	58	Medine Liman Riyâsetinden
10	632	Küçükkapu Liman Riyâsetinden
00	352	Hadide Liman Riyâsetinden
00	188	Anadolu Kavak Liman Riyâsetiyle Seyyar Algarina'dan
00	244	Trabzon İskelesi Peremeci Esnafından
00	84	Cünye, Hamidiye, Çeşme Liman Reisleri Tarafından
20	4.178	Zırhlı Barbaros Fırkateyn-i Hümayunundan
15	4.926	Zırhlı Turgud Reis Fırkateyn-i Hümayunundan
00	4.860	Zırhlı Mes'udiye Fırkateyn-i Hümayunundan
00	3.000	Zırhlı Âsâr-ı Tevfik Fırkateyn-i Hümayunundan ¹
00	295	Zırhlı İclaliyye Korvet-i Hümayunundan
30	2.801	Hamidiye Kruvazör-i Hümayunundan
00	604	Mecidiye Kruvazör-i Hümayunundan
25	61.067	Yekûn

¹ Yirmi gurusyirmi para noksan zuhur etmiştir.

(Sayfa 131)

Para	Guruş	
05	61.067	Nakl-i Yekûn
20	764	Berk-i Satvet Kruvazör-i Hümayunundan
00	350	Peleng-i Derya Kruvazör-i Hümayunundan
00	2.468	Mu'âvenet-i Milliye Torpidosundan
00	945	Gayret-i Vataniyye Torpidosundan
00	1.068	Numune-i Hamiyyet Torpidosundan
20	397	Yadigâr-ı Millet Torpidosundan
00	750	Taşoz Torpidosundan

00	756	Yarhisar Torpidosundan
00	135	Basra Torpidosundan
20	195	Samsun Torpidosundan
00	85	Berk-i Efşan Torpidosundan
00	105	Drac Torpidosundan
00	178	Kütahya Torpidosundan
00	108	Akhisar Torpidosundan
00	278	Timurhisar Torpidosundan
00	416	Hamidabad Torpidosundan
00	50	Musul Torpidosundan
10	2.804	Tîr-i Müjgan Vapur-ı Hümayunundan
20	685	Ertuğrul ve Söğüdlü Vapur-ı Hümayunundan
35	73.606	Yekûn

(Sayfa 132)

Para	Guruş	
35	73.606	Nakl-i Yekûn
20	633	İstanbul Vapur-ı Hümayunundan
00	390	Merkez Sefinesinden
20	891	Zırhlı Aziziyeden
00	656	Ferman Sefinesi Süvarisi Hafız Nuri Bey Tarafından
00	240	Turgud Maçunasından
10	1.735	Bahr-i Ahmer'de Bulunan Peyk-i Şevket, Malatya, Bahr-i Ahmer, Yozgad, Taşköprü, Beyrut Sefineleri Zâbitanı Taraflarından
00	14.400	Mısırlı Bir Zat-ı Hamiyyet-simat Tarafından ¹
00	216	İkinci Daire Reisi Kâim-makam Mümtaz Bey Tarafından

00	60	Miralaylıktan Mütakâ'id Sami Bey Tarafından
00	108	Bahriye Ferikanından Mütakâ'id Hacı Mehmed Paşa Tarafından
00	108	Burusa Yenişehir İkinci Bölük Yüzbaşı Ahmed Muhtar Bey Tarafından
00	216	Birinci Sınıf Güverte Yüzbaşlarından Muzaffer Bey Tarafından
00	108	Kasımpaşa'da Balıkcı Esnafından Nazmi Efendi Tarafından
20	111	<i>Büyük Donanma Müneccimi</i> Nam Kitab Telif Hasılatından
00	54	Beyoğlu Mutasarrıfı Muhyiddin Bey Tarafından
25	93.534	Yekûn

¹ Semender stimbotu kaza-yı feci'asında şehiden vefat edenler hakkında ismini ketmederek on dört bin guruş i'âne irsal eden Mısırlı bir zat-ı muhteremeye şühedâ eytâm ve erâmilinin hissiyat-ı şükran-güzerânesi burada ma'a'l-fahr arz olunur.

(Sayfa 133)

Para	Guruş	
25	93.534	Nakl-i Yekûn
00	83	<i>Yüzme Mu'allimi</i> nam Kitab Telif Hasılatından
00	40	Korvet Kapudanı Şevket Bey Tarafından
00	20	Bahriye Miralaylığından Mütakâ'id Fuad Bey Tarafından
00	25	Matba'a-i Bahriyeden Şakir ve Diğer Üç Efendiler Tarafından
00	20	Ashab-ı Hayrdan Mehmed Bey Tarafından
00	20	Kulaksız Mekteb Hocası Mehmed Efendi Tarafından
00	20	Bahriye Lokanta Müdürü Münir Bey Tarafından
00	20	Divanhaneden Yüzbaşı Ali Efendi Tarafından
00	20	Tabib Miralay Hacı Hüsnü Bey Tarafından
00	20	Birinci Daireden Yüzbaşı Osman Efendi Tarafından
00	20	Tophane Stimbotundan Mehmed Kapudan Tarafından

00	20	Rukub Stimbotu İnspektor Mu'âvini Mehmed Ali Efendi Tarafından
00	20	Dımaşk Stimbotu Kapudanı Yüzbaşı Ziya Efendi Tarafından
00	10	Kamer Stimbotu Çarkçısı Mülâzım Ahmed Ali Efendi Tarafından
00	20	Fettan Stimbotu Çarkçısı Yüzbaşı Kadri Efendi Tarafından
00	10	Ali ve Mazhar Efendiler Tarafından
00	10	Şam Stimbotu Çarkçısı Ömer Efendi Tarafından
00	10	Merkezden Yüzbaşı Nail Efendi Tarafından
25	93.942	Yekûn

(Sayfa 134)

Para	Guruş	
25	93.942	Nakl-i Yekûn
00	10	Yüzbaşı Bekir Efendi Tarafından
00	10	Yüzbaşı Hasan Efendi Tarafından
00	36	<i>Donanma Müneccimi</i> Nam Takvim Hasılatı
30	36	Aziziye'den Yüzbaşı Faik Efendi Tarafından
00	10	Stimbotlardan Mülâzım-ı Evvel Emrullah Efendi Tarafından
00	10	İhsan Stimbotundan Mülâzım Şemseddin Efendi Tarafından
00	10	Cılan/Ceylan Motoru Kapudanı Mülâzım Cemal Efendi Tarafından
	840	Beyrut Hadisesinde Avnillah korvetinde şehid olan Dursun neferin ailesine verilmek üzere Mısır'da toplanan i'ânenen Ankara vilayetine gönderilen kırk iki mecdiye i'âne akçesi vilayet-i mezkûreden edilen tahkikat neticesinde şehid-i merkumun müstehakk-ı ma'aş ve i'âne kimsesi bulunmadığı ecilden diğer şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmiline tevzi' edilmek ve Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonunun

		teşebbüsüyle kırk iki mecdiye i'âne-i mezkûreye irad kaydolunmak üzere Dâhiliye Nezâretinin on dört numro ve fi 19 Nisan sene 329 tarihli tahriratı posta ihbarnamesiyle Nezâret-i müşarü'n-ileyhadan vürud edip şühedâ i'ânesine irad kayd edilen akçe
15	94.905	Yekûn

(Sayfa 135)

Para	Guruş	
15	94.905	Nakl-i Yekûn
24	5.394	Hilâl-i Ahmer Merkez-i Umumisinden Nezâret-i Bahriyeye gönderilip, İ'âne Komisyonu tarafından satılarak merkez-i umumiye teslim ettiği iki yüz elli liranın yüzde yirmi olarak şühedâ-yı bahriye i'ânesine ilâve ettiği
20	582	Cebele Liman Riyâsetinden
00	018	Mülâzım Hikmet ve Mehmed Ali Efendiler tarafından
00	080	Miralay Ramiz Bey Yediyle Derc edilip Mu'âvin Bey yediyle Komisyona teslim edilen
20	066	Miralay Ramiz Bey yediyle ikinci def'a gönderilen
00	010	Mehmed Paşa Kerimesi Şevket Hanım tarafından
00	010	Katib İhsan Efendi Kerimesi Saliha Semahat Hanım tarafından ve Ahmed Efendi tarafından
20	2.318	Fabrikalar Müdürü vasıtasıyla derc edilen
00	0538	Halic İdaresinden gönderilen
20	0187	İ'mâlat Dairesi Zâbitanı tarafından
20	0592	Havuzlar Ümera ve Zâbitanı tarafından
00	0329	Vodina Liman Riyâseti yediyle gönderilen
00	0476	Numune-i Hamiyyet Torpidosu Zâbitanı taraflarından

00	0060	Bahriye Nezâreti Üçüncü Dairesinden
00	0135	Bahriye Nezâreti Birinci Dairesinden
20	0031	<i>Küçük Donanma Müneccimi</i> Nam Takvim Hasılatından
39	105.734	Yekûn

(Sayfa 136)

00	5.400	Taraf-ı Eşref-i Hazret-i Padişahîden İ'nâyet Buyurulan
39	105.734	İ'âne Yekûnu
39	111.134	[Toplam]
00	129	İ'âne Komisyonu Reisi Tarafından Tevârih-i Muhtelifede Neşrîdilen <i>Donanma Müneccimi</i> ve <i>Yüzme Muallimi</i> Hasılatından Bir Kısım
39	111.263	[Toplam]
00	540	Demir Parmaklıktan Kûsur Kalub Fabrikadan İ'âne edilen
39	111.803	İ'âne Yekûn-ı Umumisi

Aslına Mutabıktır.

30 Kânun-ı Sâni sene 329

İ'âne Komisyonu Reisi MehmedSa'id	A'za Rıza

(Sayfa 137)

KISM-I RÂBÎ‘

Şühedâ-yı Bahriye Eytâm ve Erâmiline Tevzi‘at ve Vesâik-i Sâire

(Sayfa 138)

Bahriye Nezâret-i Celilesine

Devletlü Efendim Hazretleri

Beyrut'da şanlı mukâbeleleriyle bahriyemizin te'âli ve şanı uğruna feda-yı caneden zâbitan ve efradın eytâm ve erâmiline naçizâne bir hediye olmak üzere âtiü'z-zikrüsüfun-ı hümayun zâbitan ve efradı taraflarından cem'ettiği i'ânâtı ale'l-esâmi defterleriyle huzur-ı âli-i âsafânelerine takdim eylerim:

	Para	Guruş	Ale' l-esâmineşrolunmak üzere <i>Ceride-i Bahriye</i> ' ye verilmiştir.*
Turgud	15	4.926	
Mes'udiye		4.860	
Âsâr-ı Tevfik	20	3.020	
Hamidiye	30	1.932	
Mecidiye		604	
Berk-i Satvet		538	
Gayret-i Vataniyye		945	
Mu'âvenet-i Milliye		2.468	
Taşoz		750	
Yarhisar		756	
Seyyar	25	21.456	

* İ'âne yekûnu meyanına dâhildir.

(Sayfa 139)

Süfun-ı sâireden dahi cem‘ edilmekde bulunan i‘ânât takdim idileceği tabi‘i olmağla lütfen *Ceride-i Bahriye*’de ale‘l-esâmi derci müsterhemdir. Ol babda emr ü ferman hazret-i menlehü‘l-emrindir.

Donanma-yı Hümayun Kumandan Vekili

Kalyon Kapudanı

Tahir

***

İkinci Daire Riyâset-i Aliyyesine

Bi‘l-umum şühedâ-yı bahriye zâbitan ve efradı eytâm ve erâmilinin ihtiyaclarına sarf olunmak üzere i‘âne akçesi tevzi‘ edileceğinden şühedâ-yı mümâileyhümanın muvazzah künyelerine lüzum görüldüğünden yoklama-i bahriyece ayrı ayrı her sefinede mecruh veya şehid düşen zâbitan ve efradın künyelerini mütebeyyin bir kıt‘a fihristin bi‘t-tanzim irsali hususuna müsa‘ade buyurulması babında işbu müzekkere takdim-i riyâset-penâhileri kılındı.

10 Kânun-ı Sâni sene 328

Komisyon-ı Mezkûr Reisi

***

Seri‘an ifâ‘-yı muktezası zımnında bahriye yoklamasına tevdi‘ kılındı.

15 Kânun-ı Sâni sene 328

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi

(Sayfa 140)

Beşinci Daireye:

Trablusgarb ve Balkan muhârebelerinde şehiden vefat eden zâbitan ve neferâtın künyeleri kaydından bi‘l-ihrac defteri bi‘t-tanzim rabt eylemekle mecruh düşen zâbitanın künye numrolarıyla ale‘l-müfredat isimlerinin Beşinci Dairenden ve neferatın dahi İkinci Dairenden beyanı lazım gelir.

16 Kânun-ı Sâni sene 328

Bahriye Yoklama Müdürü

Hafız İsmail Fethi

Bu yoklama-i bahriye i‘lâmına tevfiikan Donanma-yı Hümayunda mecruh düşen zâbitanın muvazzah künyelerini hâvi pusula rabt edilmiş olmağla ber-muceb-i i‘lâm efrad-ı şahane isimlerinin dahi İkinci Dairenden defteri tanzim ve rabt olunarak ifâ‘-yı muktezası lazım gelir.

17 Kânun-ı Sâni sene 328

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi

***

(Sayfa 141)

Hüviyetleri ve müstehakk-ı mükâfat efrad ailelerinin kimlerden i‘baret olduğuna dair ma‘lûmat-ı muvazzaha istihsaline Komisyonca lüzum görülmüş ve bu babda evrak-ı umumiyeye şühedâ-yı bahriye hakkında vilayetlerden vürud eylemiş tahkikâtı hâvi ne kadar esâmi mevcut ise de anların bir suretinin Komisyona irsali zımnında işbu müzekkere terkim kılındı.

2 Nisan 329

İkinci Daire Reisi

Osman Ramiz

Bu babda icra kılınan tetebbu‘ât-ı kuyudiyye neticesinde merbut pusulada muharrer mahallere muharrerât-ı aliyye yazılmış ise de bazılarına cevap gelüb ekserisine gelmediği anlaşılmış ve gelen cevap namelerin yoklama kalemine tevdi‘ edilmiş olduğu gibi vürud edeceklerinde oraya verileceği tabi‘i bulunmuş olduğundan zikr olunan esâminin kalem-i mezkûrca bilinebileceği beyanıyla İkinci Daire riyâset-i behiyyesine i‘âde kılındı.

***

(Sayfa 142)

Fedâkârân-ı Millete Mükâfat-ı Nakdiyye ve Maliye Nezâretinin Tezkiresi

Beyrut bombardımanında gark olan Avnillah korveti mürettebatından ihrâz-ı rütbe-i şehâdeteden âtide künyeleri muharrer iki zâbit efendi ile kırk altı neferin ailelerine hükümetçe i‘tâsı mukarrer bulunan mükâfat-ı nakdiyyeyi almak üzere Âsitaneli oldukları künyelerinde muharrer bulunan zâbit efendilerin Dersa‘adet’de bulunmaları melhuz olan ailelerinin muhâsebe-i maliye merkez masraf kalemine müraca‘at eylemeleri ve efraddan şehid düşenlerin ailelerine â’id olan mükâfatların havâle nameleri bi’t-tanzim mahallerine irsal kılınmış olmağla mukim bulundukları mahaller kazaları mal sanduklarına müraca‘atla mükâfat-ı mezkûreyi ahz etmeleri lüzumu Maliye Nezâretinden bildirilmiştir. ^A

Güverte Yüzbaşı Kasımpaşalı Fuad bin Nuri Efendi

Güverte Mülâzım-ı Evvel Üsküdarlı Saadeddin bin Safvet Efendi

---

^AMükâfat-ı nakdiyye olarak zabitanın beherine yüz ellişer Osmanlı altunu ve efradın beherine kırk ikişer mecdiye verilmiştir.

(Sayfa 143)

Bahriye Nezâret-i Celilesine

Aded

177

Devletlü Efendim Hazretleri

16 Eylül 328 tarihli ve 18/962 numrolu tezkireye cevabdır.

Beyrut bombardımanı hadisesinde musab olanlara verilmek üzere Mısır'da cem' ve Prens Mehmed Ali Paşa Hazretleri tarafından mukaddema irsal olunan i'ânâtın mecmu'u yedi yüz lira olmayıp yüz yetmiş üç bin on guruşdan i'bareti olduğu ve bunun bin yüz elli Fransız lirası geçende Komisyon-ı mahsus muvâcehesinde lazım gelenlere bi't-tevdi'-üst tarafı olan kırk yedi bin dokuz yüz otuz iki buçuk guruşun dahi vilayati muhtelifede bulunan efrad-ı bahriyenin ailelerine gönderildiği Beyrut vilayetinden ba-tahrirat-ı cevabiyye bildirilmekle ol babda emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

Dâhiliye Nazırı Namına Müsteşar Fuad

***

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi Riyâset-i Celilesine

Aded

1

Kal'a-i Sultaniye'de uçar-ı kaza olan Semender istimbotu zâbitan

(Sayfa 144)

ve efradından ihrâz-ı rütbe-i şehâdet eyleyenlerin eytâm ve erâmilllerine i'tâ olunmak üzere bu def'a Mısırlı bir zat-ı muhterem tarafından Bahriye Nâzırı Devletlü Paşa Hazretlerine irsal kılınan yüz yirmi adet İngiliz lirası Komisyonca ahz ve tesellüm edilmiştir ve Nâzır-ı müşarü'n-ileyh Hazretlerine leffen gönderilen mektubda esasen paranın mahall-i tevzi'ide ayrıca ityan kılınmış olduğu ve şühedâ-yı mümâileyhümanın ise yetim ve öksüz ailelerinin perişan ve muhtac-ı mu'âvenet bir hâlde bulundukları tahkikât-ı vâkı'a neticesinden anlaşılmış bulunduğu şühedâ-yı mümâileyhim ailelerinden zâbitandan bulunanlara yüzde altmış ve efrada yüzde kırk nisbetinde meblağ-ı mezkûrun tevzi'atına müsa'ade-i riyâset-penâhileri buyrulması babında irade efendim hazretlerindir.

Komisyon-ı Mezkûr Reisi

***

Vatan perverandan Mısırlı bir zat-ı hamîyyet-simat tarafından makam-ı sâmi-i âsafânelerine gönderilen yüz yirmi İngiliz lirasının Semender römorkörü kaza-yı feci'asında şehid olanların eytâm ve erâmiline mahsus olduğu Mürsel mektubda tasrih edilmiş ve Avnillah şühedasının eytâm ve erâmili içinde Mısır'da ayrıca i'ânât derç edilmekde bulunmuş olduğundan Komisyon riyasetinden mu'ti işbu takrir üzerine nazar-ı dikkat-i sâmilerini celbe müsara'at eder ve perişan bir hâlde bulunan Semender şühedâsı ailelerinin def'-i

(Sayfa 145)

zaruretlerini teminen salifü'l-arz yüz yirmi liranın suret-i tevzi'i hakkında irade-i aliyye-i âsafânelerine muntazır bulunduğumu arz ederim. Ol babdaemr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir. 23 Haziran sene 328

Bahriye Nezâreti

İkinci Dairesi

Mucebince

Bahriye Nazırı

Hurşid

(Sayfa 146)

Reşid Paşa Vapurunda Bir Şehid ve İki Mecruh

Sine-i Sıyânetine Ölülere, Mecruhları Basan ve Hilâl-i Ahmerden Müteşekkil Olan Bir Âsûmân-ı İnsaniyyet

(Sayfa 147)

İ'âneTevzi'i [*]Hakkında (Matbu'atın İ'lanı)

Kal'a-i Sultaniye'de Semender stimbotu kaza-yı feci'inde şehid olanların eytâm ve erâmiline mahsus olmak üzere vatan perverandan Mısırlı bir zat-ı hamîyyet-simat tarafından Bahriye Nezâretine gönderilen ve Komisyon-ı mahsusunca ahz ve tesellüm edilen yüz yirmi İngiliz lirasının şühedâ-yı mûmâileyhim ailelerine hemen tevzi'ine Bahriye Nâzır-ı muhterem Hurşid Paşa Hazretleri tarafından emir verildiği cihetle Komisyon Reisi Sa'id Bey ve a'zadan Kazım ve Hasan beyler Semender stimbotu Kapudanı Mehmed Nuri Efendi'nin Sultan Selim'deki hanesine getmişler ve mahallî hey'et-i ihtiyariyyesi huzurunda zevcesi Huriye Hanım, mahdumu üç yaşlarında Kemaleddin ve Ahmed ve validesi Hacer hanımla diğer şehid Mülâzım-ı Sâni Ahmed Tevfik Efendi'nin halilesi Fatma Muazzez hanımla kerimesi dört yaşlarında Mürüvvet Hanım ve mahdumu Bilal efendilerden mürekkeb her iki aileden beherine yüzde altmış nisbetinde dört bin üç yüz yirmişer gurusu yeden bid [elden pay] teslim ve makbuz ilmühaberi Komisyon hey'eti ve şühedâ ailesi ve hey'et-i ihtiyariye tarafından temhir etdirilmiştir. Şühedâ aileleri tarafından gözyaşları ışıyla teşekkürat-ı mahsusalarının Bahriye Nâzır-ı muhteremi vasıtasıyla Mısırlı zata iblağı hususunu Komisyon-ı mekzur Reisi Sa'id Bey Efendi'den talep ve rica edilmiş ve buna bütün hey'et-i ihtiyariyede iştirak eylemişlerdir.

(Sayfa 148)

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi Riyâset-i Aliyyesine

Aded

111

Semender römorkörü kaza-yı feci'inde şehid olan zâbitanın eytâm ve erâmiline i'âne akçesi tevzi' olunduğu sırada mezkûr Römorkör Kapudanı Yüzbaşı Mehmed Nuri Efendi'nin efrad-ı ailesi gözyaşları dökerek biraderi ve kendilerinin yegâne mu'in ve müzâhiri bulunan Ekrem Efendi'nin yetim, öksüz ve me'yus olan efrad-ı aile-i askeriye haklarında makam-ı celil-i Nezâret cebi-diriğ buyurulan âtîfet-i mahsusaya bir zamime olmak üzere Osmanlı seyr-i sefâ'in idaresi bilet memurluğuyla tavzifen ikdârı ve bu suretlede kulûb-ı mecruha ve'l-medidelerinin tesliyesi zımnında i'nâyet-i celile-i Nezâret-penâhiyi istirham eyledikleri cihetle eytâm ve erâmil-i şühedâ

---

[*] Hata-savab cetvelinde "Tevdi'i" olarak yanlış yazılan kelimenin doğrusunun "Tevzi'i" olduğu belirtilmişse de orijinal metinde de "Tevz'i" olarak yazıldığı görülmüştür.

haklarında gösterilen mu'âvenetden mümâileyhinde müstefid buyurulması için keyfiyetin makam-ı sâmi-i Nezâret-penâhiye arzı menut-ı re'y-i âli-i riyâset-penâhileridir. Ol babda...

Komisyon-ı Mezkûr Reisi

***

Şehid-i mümâileyhin efrad-ı ailesinin yegâne hadim ve müzâhiri olan Ekrem Efendi'nin ikdarı ailei'l-medide hakkında bir iltifât-ı mahsusa olacağı gibi hüsn-i ifâ'yı vazife emrinde de sâirlerine medâr-ı teşvik

(Sayfa 149)

Bir sukût-ı su'ud-nüma

Bir Şehidin Reşid Paşa Vapurundan Sandala Tenzili

(Sayfa 150)

olacağında seyr-i sefâ'in idaresinde ehliyeti ile mütenâsib bir hizmetle tavgizi zımnında idare-i mezkûre müdürîyet-i umumiyesine tavsiyename-i sâmilerinin tastiri menut-ı re'y-i âli-i Nezâret-penâhileridir. Ol babda emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

***

Bahriye Nezâreti

İkinci Dairesi

Der-i Aliyyede Bahriye İkinci Daire Riyâsetine

12 Temmuz sene 328 mağrukan vefat eden Abdurrahman Onbaşı'nın validesi Hadice, familyası Azize ile Receb ve Bayram isimlerinde iki sagir çocuğu vardır.

12 Temmuz sene 328

Ereğli Fırkası Kumandanı Vekili Kâim-makam

İlmî

***

Der-i Aliyyede Bahriye İkinci Daire Riyâsetine

23 Haziran sene 328 mağrukan vefat eden Ordunun Bey karyeli Hasan Onbaşı'nın validesinden başka kimsesi olmadığı ma'ruzdur.

Fî 25 Haziran sene 328

Karadeniz Ordu Binbaşısı

Mustafa

(Sayfa 151)

Ereğli Fırkası Kumandanlığı Vekâlet-i Behiyyesine

11 Temmuz Kal'a-i Sultaniye'de Semender stimbotunda rütbe-i şehâdeti ihraz eden Abdurrahman Onbaşı'nın validesi Hadice, familyası Azize Hanım, mahdumları Receb ve Bayram'a i'tâ olunmak üzere cem'an yekûn yedi yüz yirmi guruh ırsal kılınmış olmağla melfuf makbuz varakası usûlen mahallinde doldurularak Komisyon Reisi namına zat-ı âlileri ve a'zalar namlarına da ahaliden imza etdirilerek savb-ı senâveriye ırsaline himmet buyurulmaları siyakında tezkire-i senâveri terkimine mübâderet kılındı efendim.

Komisyon-ı Mezkûr Reisi

***

Karadeniz'de Ordu Binbaşılığı Taraf-ı Behiyyesine

11 Temmuz 328 Kal'a-i Sultaniye'de Semender stimbotunda rütbe-i şehâdeti ihraz eden Ordu'nun Ali Bey karyesinden Hasan Onbaşı'nın eytâm ve erâmiline i'tâ olunmak üzere cem'an yedi yüz yirmi guruh ırsal kılınmış olmağla melfuf makbuz

varakası usûlen mahalline doldurularak Komisyon Reisi namına zat-ı âlileri ve a‘zalar namılarınada ahaliden

(Sayfa 152)

imza etdirilerek savb-ı senâveriye irsaline himmet buyurulmaları siyakında tezkire-i senâveri terkimine mübâderet kılındı efendim.

Komisyon-ı Mezkûr Reisi

***

Bahriye Nezâret-i Celilesi İkinci Dairesinde Müteşekkil İ‘âneKomsiyonu Riyâset-i Aliyyesine*

Karyemiz ahalisinden ve Semender vapuru mürettebatından Şirinoğlu Donik mahdumu şehid ve merhum Haçator’un esna-yı vazife hâlinde iken torpidonun işgali üzerine vukû‘a gelen kazada sevgili vatan ve milletimize kurban giden merhumun pederi Donik Ağa mahdumunun ziya‘-i ebeddiyyesiylenâ-mizac olarak esir-faraş bir hâlde yanmakda bulunduğu ve riyâset-i âliyyelerinde müteşekkil Komisyonda şühedâ-yı neferatın beherine yedi yüz yirmişer gurusı i‘âne hissesi isabet etmiş olduğu buraca verilen ma‘lûmat üzerine merhumun pederinin hastalığına mebni eniştesi Kasbaroğlu Haçık meblağ-ı mezburu ahz etmek üzere taraf-ı riyâset-penâhilerine i‘zam kılınmış ve merhum Haçık karyemiz ahalisinden ve merhumun eniştesi olduğunu mübeyyin işbu

(Sayfa 153)

bir kıt‘a ilmühaberimiz bi’t-tanzim memhuren riyâset-i aliyyelerine arz ve takdim kılındı.

Laledere İhtiyar Meclis A‘zasından	İzmit Sancağının Yalova Kazasına tâbi‘ Laledere Muhtarı	Başpapas Der-karye-i Laledere
Laledere Karyesi İhtiyar Meclisi A‘zasından		

***

* Semender mürettebatından bir Ermeni neferin eytâmı tarafından gönderilen ilmühaber suretidir.

İkdam ve Tanin Gazetesi Müdüriyet-i Aliyyesine

Kal'a-i Sultaniye'de evvelce Semender stimbotu kazasında şehid olan zâbitan ve efrâd-ı bahriyenin eytâm ve erâmiline tevzi' olunmak üzere bundan akdem Mısır mu'teberânından bir zat-ı hamîyyet-simat tarafından irsal ettiği yüz yirmi İngiliz lirasından bir kısmı şühedâ-yı mûmâileyhimin efrad-ı ailelerine memur-ı mahsusla yegân yegân tevzi' ve teslim edilmiş ve taşrada bulunubda vesâik-i lâzıme-yi Daireye irsal edenlerede mahalli redif kumandanları vasıtasıyla i'tâ olunmak üzere posta ile gönderilmiş ve âtide esâmisi muharrer üç neferin efrad-ı ailelerinden Dersa'adet'de bulunanların Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonuna ve taşrada bulunanlarında mahalli hükûmetine müraca'at ve evrak ve vesâik-i lâzıme-yi ibraz ile i'âne akçelerini almaları ve Avnillah

(Sayfa 154)

ve Ankara torpidosunda şehid olan efrâd-ı bahriye için bi'l-ahire i'âne tevzi'inde ayrıca i'lan-ı keyfiyet olunacağı beyan olunur.

Semender stimbotu şühedasından olup eytâm ve erâmili tarafından henüz Komisyona müraca'atla i'âne akçesi olmayanların esâmisi ber-vech-i âtidir:

Midillili Ahmed bin Mustafa-nefer

Trabzonlu Yaniveled-i Baraşkove nefer

Rodoslu Mustafa bin Mehmed Reis nefer

***

Bahriye Zâbitanının Teessür ve Ta'ziyetleri*

Faci'a-i hunin-i ahirden fevka'l-âde müteessir ve müteneffir olan Bahriye erkân ve zâbitanı, bilhassa hem-meslekleri olan yaver İbrahim Bey'in hadise-i müellime-i şehâdetinden dolayı efrâd-ı ailesine arz-ı hissiyat-ı ta'ziyetkârâneye karar vermişlerdir, bu karar dün icra edilmiştir. Bahriye erkân ve zâbitanı hey'et-i umumiye namına arz-ı ta'ziyet vazifesinin ifâ'sına, Bahriye Nezâreti İkinci Dairesinde İ'âne Komisyonu Reisi Mehmed Sa'id Bey ile İnzibat Dairesinden Mülâzım-ı Evvel Kâmil Bey'i memur etmişlerdir.

---

* Şehid-i mağfur Mahmud Şevket Paşa'nın hadise-i müellimesinde şehid olan Bahriye Mülâzımı Yaver İbrahim Bey'in ailesine ta'ziyet icra edildiğine dair matbu'atın i'lanı.

(Sayfa 155)

Mümâileyhima dün Bahriye İkinci Daire Reis-i Sânisî Ramiz Bey tarafından i‘zam olunarak şehid-i merhumun pederi Tevfik Efendi’ye bahriye erkân ve zâbitanının teessürlerini, samimi ta‘ziyetlerini arz ve tebliğ eylemişlerdir.

Keder-dide peder, hem-mesleklik namına izhar olunan bu hissiyât-ı kadir-şinasânenen fevkâ’l-had müteessir olmuş ve mahdum-ı şehidinin son muharebât-ı bahriyeye iştirak edememesini elem-nak hatıralar hâlinde yâd ederek ağlamış, gözyaşları içinde din ve devlete du‘alar etmiştir. Fi’l-hakika, Şehid İbrahim Bey yaverlik vazifesi icabı olarak son muhârebelerde donanmada bulunamamasından daima yana yakıla bahsedermiş. Şehidin pederi Tevfik Efendi samimi teşekkürlerinin bahriye erkân ve zâbitanına iblağını rica etmiştir.

(Sayfa 156)

Ta‘mim

Makbere inşası hakkında i‘âne derci

Efendim

Mondros Muhârebe-i Bahriyesi’nde hilâlin ulviyetini düşmanlarımıza tanıttırarak muzafferiyât-ı bahriyeyi tetvic ve mefâhir-i bahriye ilede milletin mufârik-ı mübâhati için ifna-yı vücud eyleyen ve Kal‘a-i Sultaniye’de vedi‘a-i rahmet kılınan şühedâ-yı bahriyeye lââyık oldukları derecede inşa edilecek âbide ve makbere masârifine medar olmak ve fedâkârlık eyleyenlerin meslekdaşları tarafından daima takdir edildiğini irâ’e etmek üzere bu kere derc-i i‘âneye mübaşeret edilmiş olduğundan bu hususda ümera ve zâbitan hamîyyet-mendânın gösterecekleri müessir fütüvvetden ervah-ı şühedâlara o nisbetde şad ve hürrem olacağından i‘tâ-yı i‘ânâtda bulunanların ceride ile esamileri neşr olunmak üzere i‘âne mikdarının ta‘yini ve bir kıt‘a esâmi fihristinin ikinci dairede müteşekkil Şühedâ-yı Bahriye İ‘âneKomisyonuna sür‘at-i irsaline himmet eylemeleri...Fî 9 Mart sene 329

Bahriye Nezâreti

İkinci Dairesi

***

İzmir Komodorluğu Taraf-ı Behiyyesine

İzzetlü Efendim

Mondros Muhârebe-i Bahriyesi’nde hilal-i Osmânînin ulviyetini düşmanlarımıza

(Sayfa 157)

tanıttırarak muzafferiyâtı tetvic ve millette evc-i iftiharına isâl için ihraz-ı rütbe-i şehâdet eyleyerek Kal‘a-i Sultaniye’de vedi‘a-i rahmet-i gufran kılınan kahramanlara lââyık oldukları derecede inşa edilecek âbide ve makbere masârifine medar olmak üzere bu kere sabık Filo Kumandanı Ramiz Bey’in vesâyetleri ile ve bu emr-i hayra masruf olmak üzere i‘âne dercine ibtidar kılınmış ve ma‘iyyet-i âlilerinde bulunan zâbitan-ı hamîyyet mendânın işbu âbide ve makbere inşası için ibraz-ı fütüvvet buyuracakları ümidiyle mezkûr i‘âneye iştirak ve i‘tâ-yı i‘ânâtda bulunanların *Ceride-i Bahriye* ile esamileri i‘lan ve makbuzları savb-ı vâlâlarına takdim kılınacağı cihetle bir kıt‘a fihristinin komisyona irsaline himmet buyurulmaları siyakında tezkire-i senâveri terkimine mübâderet kılındı efendim.

Fî 12 Mart sene 329

Komision-ı mezkûr Reisi

***

İkinci Daire Riyâset-i Aliyyesine

Fabrikalar Müdüriyetine Arıza

İzzetlü Efendim

Muhafaza-i vatan yolunda fedâkârâne çalışarak ifna-yı vücud eyleyen ve ahiren Mondros Muhârebe-i Bahriyesi’nde şehid düşerek vedi‘a-i rahmet

(Sayfa 158)

ve gufran kılınan şühedâ-yı bahriyenin lââyık oldukları derecede tebcili ve eytâm ve erâmilinin tehvin-i ihtiyaclarına medar olmak üzere bu kere Fabrikalar Müdürü İzzetlü Rıza Bey’in tergibat ve teşvikât-ı insaniyet kârânesiyle fabrikalar umum zâbitân-ı hamîyyet-mendânı taraflarından i‘tâ edilip mîr-i mümâileyh Rıza Bey Efendi’den 2.318 guruşu makbere inşasıyla şühedâ-yı bahriye i‘ânesine ve diğer 610 guruşda Hilâl-i Ahmer i‘ânesi olarak ahz ve teslim edildi. İ‘tâ-yı i‘ânâtdaki ecr-ü mesubâtı takdir eyleyerek mu‘âvenet-i insaniyet kârâneye iştirak eyleyen fabrikalar ümera ve zâbitanının müstesna bir suretde gösterdikleri müessir hamîyyet-mendâna cidden sezâvâr-ı şükran bulunduğundan Komisyonumuzun teşekkürât-ı mahsusasının işbu i‘âneye iştirak eyleyen zâbitan ve ale’l-husus bu babda mesa‘i-i hamîyyet kârânesi sebkât eyleyen Müdür Rıza Bey Efendi’ye tebliği hususuna delâlet-i aliyye-i riyâset-penâhileri buyurulmasını temenni eylerim efendim, ol babda...

Komision-ı Mezkûr Reisi

***

(Sayfa 159)

Yoklama-i Bahriye Kalemi Müdüriyet-i Aliyyesine

Bundan akdem yoklamadan şühedâ-yı bahriye efradı hakkında bir defter tanzimiyle irsali taleb edilmiş idi. Binâenaleyh tevzi‘-i i‘âneye mübâşeret olunacağından başkaca şehid efrad bulunub bulunmadığı Komisyon-ı âcizânemizce bilinmek lüzumuna binâen İtalya Harbi’nden şimdiye kadar vukû‘ bulan şühedâ-yı bahriyenin muvazzah bir suretde esâmileriyle mezkûr defterin leffen irsali hususunun lazım gelenlere emr ve havâle buyurulması babında işbu müzekkerebi’t-tanzim takdim kılındı.

26 Ağustos sene 329

Komisyon-ı mezkûr Reisi

***

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi Riyâset-i Aliyyesine

Mahza selamet-i vatan yolunda fedâkârlık ederek şehid olan bahriye zâbitan ve efradının eytâm ve erâmilinden muhtac-ı mu‘âvenet olanların tehvin-i ihtiyacı için daire-i aliyyelerinde müteşekkil Komisyonca bu def‘a Hamidiye kruvazör-i hümayununda şehiden terk-i hayat eyleyen efradın muvazzah künyeleriyle muhtac ve mu‘âvenet-i eytâm ve erâmilleri hakkında iktiza eyleyen ma‘lûmatın bilinmesi iktiza eylediğinden husus-ı mezkûr hakkında sefine-i mezkûr süvariliğinden isti‘lam için işbu müzekkere takdim-i riyâset-penâhileri kılındı. Ol babda irade efendim hazretlerindir.

12 Teşrin-i Sâni sene 328

Komiyon-ı mezkûr Reisi

***

(Sayfa 160)

Bahriye Nezâret-i Celilesine

Devletlü Efendim Hazretleri

Makam-ı âlilerinin 15 Kânun-ı Evvel sene 328 tarihli 83 ve 12769 numrolu tezkiresine cevabdır. Beyrut bombardımanı esnasında şehid olanlardan ailesi muhtac-ı mu‘âvenet bulunanlara verilmek üzere vaktiyle Mısır’dan irsal olunan i‘ânâtın suret-i tevzi‘ini mübeyyin cedvelin gönderilmediği ve mezkûr i‘âne akçesinden el-hâlet-i hâzihi yüz yirmi altı mecdiyyenin ahvâl-i hâzıra sebebiyle mahallerine gönderilmeyerek Komisyon-ı mahsusunca hıfz edilmekte olduğu Beyrut vilayetinden ba-tahrirat iş‘âr

ve mezkûr cedvel leffen savb-ı âlilerine tesyar kılınmış olmağla ol babda emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

3 Rebiülevvel sene 331 ve 27 Kânun-ı Sâni sene 328

Dahiliye Nazırı Namına

Müsteşar

Mehmed Nüzhet

***

Daire-i âcizîde müteşekkil derc-i İ'âne Komisyonu riyasetinden bi'l-i'tâman zur-ı âli-i âsafâneleri buyurulmak üzere merbuten arz ve takdim kılınan takrirde beyan edildiği veçhile Avnillah korveti mürettebatından iken Beyrut bombardımanı esnasına cerihadar olan Trablusşam kazasında kura-yı

(Sayfa 161)

Aşâra nahiyesinin Mine Karyesinden Hızır Def'a oğlu Mehmed Sa'id neferinde aldığı cerihadan müessiren hastahanede vefat ettiği süvarisi tarafından keşide kılınan telgrafname ile te'eyyüd eylemiş olduğundan korvet-i mezkûr mürettebatından şehiden vefat edenlerin eytâm ve erâmili hakkında hükümet-i seniyyece bi-dirîğ buyurulan âtîfet-i mahsusanın merkurum Mehmed Sa'id neferinde veresesine teşmili için Maliye Nezâret-i celilesine tezkire-i aliyye-i dâverânelerinin tastiri hususunun muhaberât-ı umumiyye kalemine emr ve havâle buyurulması babında emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

23 Nisan sene 328

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi

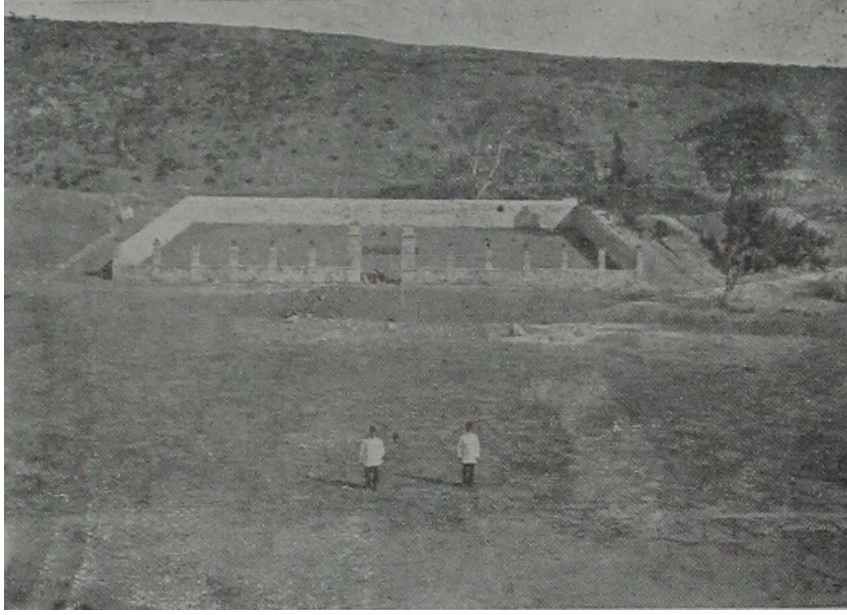
***

Bahriye Nezâret-i Celilesine

Devletlü Efendim Hazretleri

30 Mart sene 329 tarihlü ve on hususi numrolu tezkire-i aliyye-i Nezâret-penâhileri cevabıdır. Beyrut bombardımanı hadisesinde Avnillah korvetinde şehiden vefat eden Ordulu Çikoğlu Nefer Dursun bin Mehmed Ali'nin ailesine verilmek üzere vilayet-i müşarü'n-ileyhadan mukaddema Bank-ı Osmânî vasıtasıyla Ankara vilayetine irsal kılınmış olan mebâliğin müteveffanın müstehakk-ı ma'aş ve i'âne kimsesi bulunmadığından bahisle şühedâ-yı bahriyeden diğerlerinin

(Sayfa 162)

**Kal‘a-i Sultaniye’de Köse Tabyası nam mahalde ahiren inşa edilen
şühedâ-yı bahriyeye mahsus makbere**

(Sayfa 163)

muhtac-ı mu‘âvenet olanlarına tevzi‘ edilmek üzere irsali lüzumu iş‘âr buyurulması üzerine keyfiyet Ankara vilayetine bildirilmişdi. Bu kere alınan tahrirat-ı cevabiyyede Bank-ı Osmânî şu‘besinden alınan kırk iki mecdiye’nin bedeli bulunan yedi yüz doksan sekiz gurus Nezâret-i âcizi namına 6 Nisan sene 1329 tarihli ve yedi yüz elli yedi numrolu makbuz ilmühaberi mukâbilinde Ankara Postahanesine teslimen irsal kılındığı beyan olunmuş ve Dersa‘adet Postahanesinden gönderilen mezkûr numrolu ihbarname muhteviyatı Şühedâ-yı Bahriye Komisyonunca istifa edilmek üzere zahrına şerh verilerek bi’t-temhir leffen savb-ı âli-i Nezâret-penâhilerine tesyar kılınmış olmakla ol babdaemr ü ferman hazret-i menlehü’l-emrindir.

24 Cemaziyelevvel sene 331 ve fî Nisan sene 329

Dahiliye Nazırı Namına

Müsteşar

Salih Rıfat

***

Dersa‘adetŞühedâ-yı Bahriye Komisyonu Riyâset-i Aliyyesine

18 Nisan sene 329 tarihinde Semender stimbotu kazasında şehid olan Rodos’un Dolablı Mahallesi’nden Sapsızoğullarından Mehmed Reis mahdumu nefer

Mustafa'nın leffen takdim kılınan hey'et-i ihtiyariyeden musaddak evrakdan anlaşılacağı vechile validesi Fatma ve pederi Mehmed Reis'den başka verese

(Sayfa164)

ve kimsesi olmayub i'tâsı icab eden yedi yüz yirmi guruş i'ânenin verese-i merkume namına Emanetci Ali Efendi'ye teslim edilmesi arz olunur. Ol babda...

Fî 25 Haziran sene 329

Makrikazası Kâim-makamı

Mehmed Tahir

***

Semender stimbotunda şehiden terk-i hayat eyleyen şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmilinden her birine yedi yüz yirmi guruş i'âne i'tâsı ferman-ı sâmiye iktiran eyleyen 25 Haziran sene 328 tarihli vesikaya nazaran mahallinden mevrud evrak ve vesâik-i mu'tebere üzerine Komisyonca yedi yüz yirmi guruş i'tâ olunmuştur.

9 Temmuz sene 329

İ'âne Komisyon Reisi

Mehmed Sa'id

***

Mezkûr akçenin şehid-i merkumun pederine i'tâsı iktiza eder.

13 Temmuz sene 329

İkinci Daire Reisi

***

Guruş

720

Semender stimbotunda şehid olan Rodoslu Mehmed Reis oğlu Mustafa neferin ailesine teslim etmek üzere Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonundan

(Sayfa 165)

yedi yüz yirmi guruş ahz eylediğimi mübeyyin işbu bir kıt'asened-i memhurum i'tâ kılındı.

9 Temmuz sene 329

Rodos Emanetcisi

Mumcuoğlu Ali

***

Bahriye Nezâreti İkinci Daire Riyâset-i Aliyyesine

Zırhlı Feth-i Bülend İmamı Şehid Mehmed Tevfik Efendi'nin efrad-ı ailesinin cidden muhtac ve mu'âvenet bir hâlde bulundukları bahriye ser- eimmesi ve inzibat-ı askerî memurluğu taraflarından edilen tahkikâtdan müsteban olmağla şühedâ-yı bahriye i'ânesinden şehid-i mûmâileyhin efrad-ı ailesine beş liranın i'tâsına müsa'ade buyurulması babında İkinci Daire riyâset-i aliyyesine takdim kılındı.

Fî 5 Teşrin-i Sâni sene 328

Komisyon-ı mezkûr Reisi

***

Zırhlı Feth-i Bülend İmamı olup mağrukan vefat eden Mehmed Tevfik Efendi'nin ailesinin cidden muhtac-ı mu'âvenet bir hâlde bulundukları ser-eimme-i [baş imam] bahriye ve inzibat-ı askerî memurluğu taraflarından edilen tahkikât ve bu babdaki raporlar ile müsteban olmuş ve şehid-i mûmâileyhin ailesine bir mu'âvenet-i mahsusada bulunulmak üzere evvelce i'âneten derc edilen mebalighden

(Sayfa 166)

beş aded lira-yı Osmânî i'tâsı Daire-i âcizide müteşekkil İ'âne Komisyonu riyasetinin bâlâdaki derkenarında istizan edilmiş ve bu cihet mûcib görülmüş olduğundan re'y-i sâmilerinede tevafuk ettiği takdirde ol veçhile ifâ'-yı muktezası hususunda Daire-i âciziye emr ve havâle buyurulması babında emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

Fî 5 Teşrin-i Sâni sene 328

***

Şura-yı Âli-i Bahriye

Bi'l-ahire vürud edecek i'âne akçesinden yerine konulmak üzere zırhlı Feth-i Bülend İmamı olup mağrukan vefat eden Mehmed Tevfik Efendi'nin muhtac-ı mu'âvenet olan ailesine mevcut i'âne akçesinden beş aded Osmanlı lirasının i'âneten i'tâsı tezekkür edilmekle ol veçhile ifâ'-yı muktezası hususunun İkinci Daireye emr ü havâle buyurulması babında emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

Fî 14 Teşrin-i Sâni sene 328

Şura-yı Âli-i Bahriye

Mucebince 14 minhü

Rüstem

(Sayfa 167)

Şühedâ-yı Bahriye Komisyonu Riyâseti Vasıtasıyla Bahriye Nezâret-i Celilesine Ariza-i Şükranıyyedir.

Selanik Limanı'nda düşman-ı hunhârın tecavüzatına uğrayarak vazife-i askeriyesi uğurunda Feth-i Bülend'de şehiden terk-i hayat eyleyen pederimizin gaybubet-i ebedîsiyle milletin şefkat ve merhametine tevdi' edilen üç yetim ve bir dul,eşk-rîz-i teessür olarak ve muhtac-ı mu'âvenet bir hâlde bulunduğumuz sırada vatan yolunda ifna-yı vücûd eyleyenlerin hidmet-i fedâkârâneleri lütfen takdir edilerek biz âciz eytâm ve erâmile bir âtîfet-i kadir-şinâsi olmak ve meslekdaşâne bir hiss-i uhuvvet ve samimiyet temin eylemek üzere bütün hey'et-i bahriye tarafından i'âne edilip bu kere Nezâret-i celile-i âsafânelerinin müsa'ade-i mahsusasıyla tehvin-i zaruretimize medar olmak üzere Komisyon-ı mezkûr Reisi Sa'id Bey mahallemiz hey'et-i ihtiyariyyesiyle hanemize gelerek hey'et-i mezkûre huzurunda beş aded lira-yı Osmani yed-be-yed teslim ve ahz edilerek bu suretlede hükümet-i müşfika-i Osmaniyyenin şühedâ eytâm ve erâmili haklarında gösterdiği âtîfetden dolayı Cenab-ı Hakk'a hamd ü sena eder ve mahallemiz hey'et-i ihtiyariyyesiyle bu babda ki teşekkürât-ı cariyanemizin lütfen rehin-i kabul buyurulması istîrhamâtıyla ariza-i şükranıyyemizmin-gayr-ı had takdim kılındı. Ol babda emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

Fî 19 Teşrin-i Sâni sene 328

Feth-i Bülend'de Şehid Tevfik Efendi'nin Haremi

Zehra

Kerimesi Zebide	Diğer Kerimesi Aişe	Diğer Kerimesi Saadet

(Sayfa 168)

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi Riyâset-i Aliyyesine

Hülasa— Mondros Muhârebesi'ndeki şühedaya tevdi'-i i'ânât hakkında

Maksad-ı tesisi, muhafaza-i vatan uğrunda ifna-yı hayat eyleyen şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmilinin tehvin-i zaruretlerine medar olmak üzere müteşekkil Komisyon-ı âcizice 5 Kânun-ı Sâni sene 328 Muhârebe-i Bahriyesi'nde şehid olan TopcuYüzbaşı Şerafeddin Efendi ile Bölük Zâbiti Yüzbaşı Ziya Efendi,Çarkçı Yüzbaşı İsmail Efendi

Kâtib Mu‘âvini Mehmed Celaledin Efendi efrâd-ı ailesine bir lâzıme-i meslek ve kadir-şinâsi olmak üzere şimdilik şühedâ-yı bahriye i‘âne akçesinden şühedâ-yı mumaileyhimin efrâd-ı ailelerinden beherine ayrı ayrı onar Osmanlı lirası i‘tâsı Komisyon-ı âcizânemizce temin edilmiş ve bu babda i‘tâsı tasvib-i riyâset-penâhilerine iktiran eylediği takdirde ol vechile icra-yı icabı re’y-i riyâset-penâhilerine menut olmağla ol babda emr ü irade efendim hazretlerindir. 9 Kânun-ı Sâni sene 328

Komisyon-ı Mezkûr Reisi

***

İşbu takrir münderecatı musib ve muvafık görülmüş olduğundan şehid-i mümâileyhimin ailelerine onar aded lira-yı Osmânînin tevzi‘ ve i‘tâsı zımında Şühedâ-yı Bahriye İ‘âne Komisyonuna tevdi‘ kılındı. 9 Kânun-ı Sâni sene 328

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi

***

(Sayfa 169)

Tahkikât Evrakı

Zırhlı-i Barbaros’dan şehiden vefat edenYüzbaşı Şerafeddin Efendi’nin aile efradı kimlerden ibâret bulunduğunun tahkikatı âcizlerine havale edilip mahall-i ikâmetgâhı olan Kasımpaşa’da Debbağhane Meydanı’ndaki hanesine gidilerek mahallesi hey’et-i ihtiyariyyesinden icra kılınan tahkikâtda müteveffa-yı mümâileyhin pederi bahriyeden mütekâ‘id Kolağası Hasan Efendi ve validesiyle zevcesi ve bir buçuk yaşında bir kerimesi ile kâin-pederi Nizamiyeden mütekâ‘id Kolağası Süleyman bin Faik Efendi ile kâin-validesi ve Mekteb-i Sultaniyede on iki yaşında Cemal Efendi isminde birde kâin-biraderi bulunduğu bi’t-tahkik anlaşılmagla işbu varaka-i tahkiyyem bi’t-tanzim takdim kılındı.

İnzibat-ı Askerî Memuru

İsmail

***

Zırhlı-i Barbaros kâtibi olub bu kere şehid olan Kâtib Mu‘âvini Celal Efendi’nin ailesinin kimlerden ibâret bulunduğunun tahkikatı âcizlerine havâle olunarak edilen tahkikâtda bir pederi ve bir de pederinin validesi ile bir de üvey validesi bulunduğu ve pederi Galata Gümrüğü Muhasebe İkinci Kâtibi Ahmed Bey olduğu ve Bostancı’da

KörkapuCaddesi civarında ikâmetetmekde bulundukları bi't-tahkik anlaşılmış olmağla işbu varaka-i tahkikiyyem bi't-tanzim takdim kılındı.

10 Kânun-ı Sâni sene 328

İnzibat Askeri Memuru

İbrahim Edhem

***

(Sayfa 170)

Merbut celb müzekkeresinde ismi muharrer müteveffa-yı mûmâileyhin ailesi hakkında tahkikâta ibtidar olundukda valide ve pederi ahiren vefat idüb yalnız bir hemşiresi olduğu ve ismide Servet Hanım olub bir de kerimesi bulunduğu anlaşılmış ve binâenaleyh müteveffa-yı mûmâileyhde müteehhil olmadığı ve keyfiyeti irâ'e eden mahalle imamından ahzedilecek ilmühaberde imamın bulunmaması hasebiyle tehire uğramış ve geldiğinde ayrıyeten ilmühaberide alınarak gönderileceği ma'ruzdur.

İnzibat Askeri Memuru

Mahmud

***

Eyüb'de İslam Bey civarında Ermeni mahallesinde sakin iken bu kere zırhlı Barbaros'da şehiden vefateden Çarkçı Yüzbaşı İsmail Kadri Efendi'nin ailesi hakkındaki tahkikât raporu manzur-ı âlileri buyurulmak üzere İkinci Daire riyâset-i aliyyesine takdim kılındı.

Fî 9 Kânun-ı Sâni 328

İnzibat Askeri Memuru

***

Merbut celb name tahkikâtı âcizilerine havâle edilmekle Barbaros Hayreddin zırhlısında Güverte Bölük Yüzbaşı olub bu kere şehiden vefat eden Osman Ziya Efendi'nin Beylerbeyi'nde İstavroz Mahallesi'nin Çınar Çeşmesi karşısında orta sokaktaki hane[sine]gidildikde mûmâileyhin zevcesi Fatma Şayeste ve bir buçuk yaşında sagir kerimesi Hadice Nebahat hanımlardan başka Osman Ziya Efendi'nin yalnız yirmi yaşlarında Kuleli Mektebi üçüncü senesinde Sadullah isminde

(Sayfa 171)

biraderi olduğu ve sakin bulundukları hane ise Kuleli Hastanesi ser-tabibi kâin-pederi Binbaşı Hulusi Efendi'nin nezdinde bulundukları ettiği tahkikât neticesinden anlaşılmağla işbu bir kıt'a tahkikâtım bi't-tanzim takdim kılındı.

Fî 9 Kânun-ı Sâni sene 328

Bahriye İnzibat Askeri Memuru

Hasan Bahri

***

Zırhlı Barbaros'da şehiden vefat eden Yüzbaşı Ziya Efendi'nin mahall-i ikâmeti ve ailesi hakkındaki tahkikâtı hâvi rapor manzur-ı âlileri buyurulmak üzere İkinci Daire riyâset-i aliyyesine arz ve takdim kılındı.

Fî 9 Kânun-ı Sâni sene328

Bahriye İnzibat Askeri Memuru

***

Traboş Hastahanesi Doktoru Tevfik Bey'e

Fî 26 Şubat sene 328 Salı günü sa'at on bir buçuk raddelerinde İşkodra vapuruna isabeteden düşman mermisi tarafından şehiden göle düşmüş olan Yüzbaşı Avlonyalı Abdüllatif Efendi'nin cesedi fî 21 Mart sene 329 saat yedide vapura gayet yakın ve sancak istikametinde görölerek derhal sefine bordasına getirilmiş ve tarafınızdan vukû' bulan mu'âyene üzerine Paruça Kabristanlığına nakl olunarak vedi'a-i

(Sayfa 172)

hak-i mağfiret kılınmış isede Bahriye Nezâret-i celilesine takdim kılınmak üzere muktezi raporun tanzim ve i'tâsı mütemennadır, efendim.

Fî 27 Mart sene 329

İşkodra Komodoru Kâim-makam

Yahya

***

Taleb buyurulan rapor rabten takdim kılındı.

Fî 27 Mart sene 327

Trabuş Mıntıkası Ser-Tabibi ve hastahane tabibi

Yüzbaşı Tefvik Naci

***

Manzur-ı âli-i kumandanileri buyurulmak üzere arz ve takdim kılındı.

Fî 8 Haziran sene 329

Sabık İşkodra Komodoru

Kâim-makam

Yahya

***

İfâ'-yı muktezası zımnında Şühedâ-yı Bahriye Komisyonuna tevdi' kılındı.

Fî 8 Eylül sene 329

***

Şurâ-yı Âli-i Bahriye kararıyla şehid-i mağfurun eytâm ve erâmiline on aded Osmanlı altunu i 'âne akçesi i 'tâ edilecekdir.

Fî 13 Kânun-ı Sâni sene 329

Komisyon-ı mezkûr Reisi

(Sayfa 172)

Semendirek sitimbotu kazasında şehid olan zabitan ve efradın eytam ve eramiline tevzi' idilen i 'aneyeye mahsus vesika suretinden bir numune

Guruş

4320- Yalnız dört bin üç yüz yirmi guruşdur.

Tarih-i vuku‘at- 18 Nisan sene 328 Kal‘a-i Sultaniyede Semender sitimbotu

Şühedanın künye ve rütbesi- Yüzbaşı Sultan Selimli Mehmed Nuri bin Osman Efendi

Semt-i meşhuru- Sultan Selim Fıstık Dibinde Giridli Mustafa Beyin hanesinde müsteciren sakın

Eytam ve eramilleri- Halilesi Huriye Hanım mahdumu üç yaşlarında Kemaleddin mahdumu bir buçuk yaşlarında Ahmed mahdumu bir buçuk aylık Nuri Efendi

Teslim idilen akçenin mikdarı- dört bin üç yüz yirmi guruşdur. Ber-vech-i bala Semender sitimbotu kapudanı mürettebatından Mehmed Nuri bin Osman Efendi eytam ve eramilinden Huriye Hanım ile üç mahdumu Kemaleddin, Ahmed, Nuri şüheda-yı bahriye i‘ane akçesi olarak cem‘an yekûn dört bin üç yüz yirmi efendilere guruş ve yed be yed teslim edilmiş olduğuna dair işbu makbuzu senedi muvacehemizde şüheda eytam ve eramiline ve mahllî heyet-i ihtiyariyyesine imza ve temhir etdirildi 28 Haziran sene 328

Komisyon-ı Mezkûr	A‘za	A‘za
Reisi	Yüzbaşı	Mülazım-ı Evvel
M. Said	Kazım	Hasan

Şüheda-yı bahriye i‘ane akçesi olarak derun-ı makbuzda muharrer dört bin

(Sayfa 174)

üçyüzyirmi guruş mebâliği tamamen ve nakden yed-be-yed ahz ve buraya vaz‘ ve imza eyledim.

28 Haziran sene 328

Şühedâ-yı Bahriyeden Yüzbaşı Mehmed Nuri Efendi ailesinden Huriye Hanım ve mahdumları

Yalnız dört bin üç yüz yirmi guruşu hey‘et-i ihtiyariyyemiz muvacehesinde bâlâda esâmileri muharrer şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmiline tamamen ve nakden i‘tâ edildiğine dair işbu mahalle temhir eyledik.

28 Haziran sene 328

Hey‘et-i İhtiyariyye İmam Mustafa Asım	Hey‘et-i İhtiyariyye Mehmed	Hey‘et-i İhtiyariyye Mustafa

Tahkikat neticesi olarak verese-i müstehakkına i‘tâ ettiği ve postaya teslimen taşraya gönderilen şühedâ i‘âne akçesi makbuzundan bir numune sureti:

Numune

155

Devlet-i Osmaniyye Postaları

Varak numrosu 116

Mürsele defteri sıra numrosu 1969

Tevdi‘ ilmühaberi

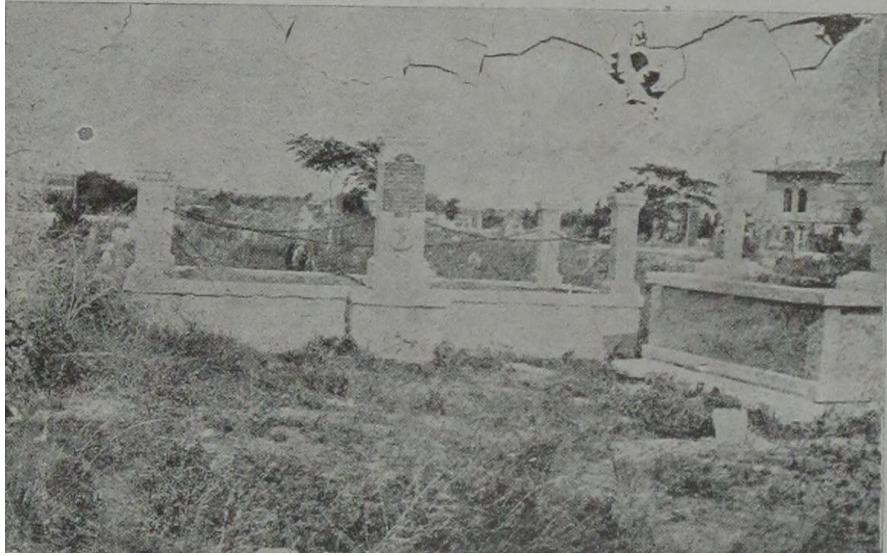
Ücret		Havâle name mikdarı			
Guruş	Para	Guruş (Altun)	Para	Guruş (Gümüş)	Para
3		720			

Ereğli fırkası kumandanlığı vekâletine isâl olunmak üzere Sa‘id Bey tarafından tevdi‘ edilmiş olan 720 guruş altun paranın ahz olunduğunu müş‘ir işbu ilmühaber i‘tâ kılındı.

Memurun imzası

Zeki

(Sayfa 175)

Ahiren İ'âne ile İnşa İdilen Kal'a-i Sultaniye'de Efrad-ı Bahriyeye Mahsus Makbere

(Sayfa 176)

Bahriye Nezâreti İkinci Daire-i Riyâset-i Aliyyesine

Kal'a-i Sultaniye'de Vedi'a-i Rahmet ve Rahman Kılınan Şühedâ

Makberesinin Etrafına Demir Parmaklık İnşası Hakkında

Kal'a-i Sultaniye'de vedi'a-i rahmet ve rahman kılınan şühedâ-yı bahriyeye lâyük oldukları derecede mükemmel bir makbere vücuda getirilmek üzere mahall-i mezkûrda Köse Tabyası nam mevki' intihab edilmiş ve oraca ameliyata başlanarak bu kere Donanma-yı Osmânî kumandanlığından Komisyon-ı âcizânemize memur-ı mahsusla gönderilen makberenin kapu ve parmaklıklarını muhtevi bulunan proje veçhile Dersa'adet'de bi'l- i'mal mahall-i mezkûra i'zamı ve esman-ı bâliğesinde Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonundan tesviyesi taleb olunmuş ve bu babda mezkûr proje vechile mükemmel bir parmaklık ve teferru'atına â'id i'malat için münâkasa açılarak melfuf mukâveleden dahi müsteban olacağı veçhile Eyüb'de Bahariye nam mahalde [Darü's-Sına'a-i İttihad-ı Osmânî] nam İslam şirketine sim Mecidi yirmi guruşdan beher kıyye-i atiki yüz on beş paradan ihalesi icra kılınmış ve bedeli üç taksitde tesviye ve birinci taksidi numunenin ibrazında i'tâ edilmek üzere kararlaştırılmış ve husus-ı mezkûr hakkında re'y-i riyâset-penâhileri istihsal edilmiş idi.

Bundan akdem Kal'a-i Sultaniye'ye memuren azimet-i âcizânemde ameliyât-ı inşaiyyenin hayli ilerlemiş olduğu görüldüğünden siparişin bir an evvel ikmal derece-i mecburiyetine binâen mezkûr parmaklık ve teferru'âtı ancak tahminen

(Sayfa 177)

üç bin kıyye ile vücuda geleceği ve bu babda sekiz bin altı yüz guruş kadar sarfı icab edeceği ve ilk taksit olarak mezkûr fabrika müdirine yirmi lira ve ikinci taksit olmak üzere otuz lira ve üçüncü taksit olarakda o kadar paranın i'tâsı me'mul idüğü ve neticede makbere temürinin(demir) kaç kıyyeden ve ne miktara bâliğ olacağı mazbata ve faturasıyla tebeyyün edeceğinden ve makbere masrafı olarak erbâb-ı hamiiyetden derc edilen ve melfuf pusula vechile küsur kalan dört bin otuz yedi guruşun üzerine şühedâ-yı bahriye i'ânesinden dört bin beş yüz altmış üç guruş ilâvesi ile mezkûr parmaklık ve teferru'atına â'id sipariş masrafı temin edileceğinden mezkûr'l-mikdar akçenin ber-mûceb-i mukâvele müte'ahhidine i'tâ edilmek üzere sarfına şurâ-yı âli-i bahriyece bir karar i'tâsı hususunun istikmâli için işbu müzekkere takdim-i riyâset-penâhileri kılındı.

27 Haziran sene 329

Bahriye İ'âne Komisyonu Reisi

Mehmed Sa'id

***

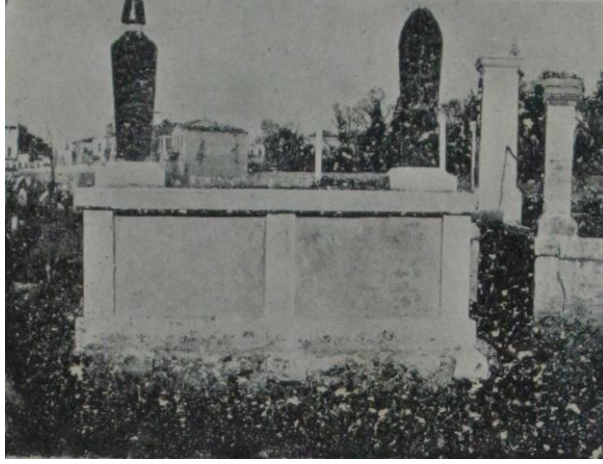
Guruş 4683

Kal'a-i Sultaniye'de inşa idilecek makbere masrafı olarak erbâb-ı hamiiyet taraflarından i'ta ettiği i'ânat mikdarı

430 Fatura ve mazbatası vechle makbereye sarf olunan kitabe ve taş masrafı

4253 [Yekûn]

(Sayfa 178)

Kal‘a-i Sultaniye İslam Makberesinde Medfun Olan Şühedâ-yı Bahriyeden Dört Neferin Makberesi

(Sayfa 179)

Guruş 216

Donanma-yı Osmani kumandanlığının iş‘ârı vechile beş yüz aded perese tuğla esmânı 4037 [kalan]

4563 Şühedâ-yı bahriye i‘ânesinden ilâve edildiği takdirde tahminen üç bin kıyye temür parmaklık esmânı olarak şirkete verilecek akçe husule gelir.

8600 Yalnız sekizbinaltıyüz guruşdur.

Şühedâ-yı Bahriye İ‘âne Komisyonu

***

Kal‘a-i Sultaniye’de medfun şühedâ-yı bahriye için derdest-i inşa bulunan makberenin mürsel projeye tevfikân parmaklık, kapu ve teferru‘atının lede’l-münâkasa masârif-i inşa’iyyesi olan takriben sekiz bin altı yüz guruşun Şühedâ-yı Bahriye Komisyonunca sarfına mezuniyet i’tâsını mutazammın bir karar ittihazıyla tebliği hususunun Şurâ-yı Âli-i Bahriyeye emr ve havâle buyurulması babında emr ü ferman hazret-i menlehü’l-emrindir.

27 Haziran sene 329

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi

***

Bahriye İ‘âne Komisyonu riyasetinden İkinci Daireden musaddak işbu müzekkeresinde arz ve beyan olunduğu vech ile Kal‘a-i Sultaniye’de medfun şühedâ-yı bahriye için derdest-i inşa bulunan makberenin parmaklık kapu ve teferru‘atının mecmu‘ masârif-i inşa’iyyesi olan takriben sekiz bin altı yüz

(Sayfa180)

guruşdan dört bin beş yüz altmış üç guruşun Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonunda cem' edilen i'ânenen ilâvesiyle Komisyon-ı mezkûrca sarfına mezuniyet i'tâsı hususunun Daire-i mezkûreye havâlesi tezekkür kılınmağla ol babda emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

23 Temmuz sene 329

Şurâ-yıÂli-i Bahriye Mucebince
Rüstem

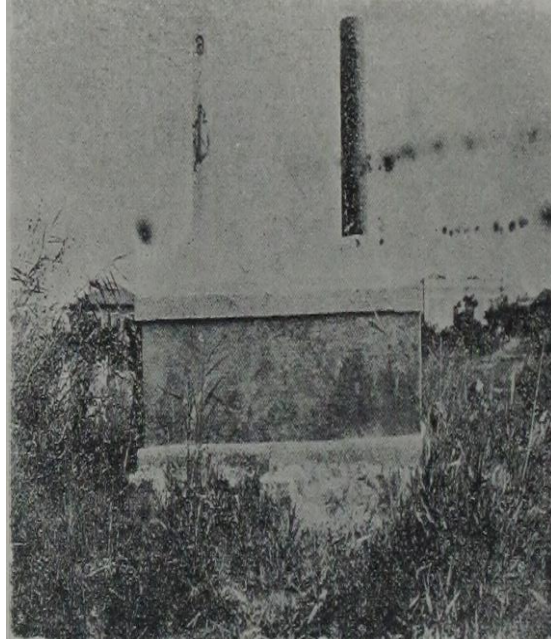
***

Ferman-ı sâmiye iktiran eyleyen karar 180ü kabil Kal'a-i Sultaniye'de medfun şühedâ-yı bahriye makberesi için Eyüb'de Bahariye'de vâki' İslam şirketine üç taksitde cem'an yekûn beşbinsekizyüzellialtı guruş on para* mezkûr Fabrika Müdürü Cemil Efendi'ye nakden teslim ve 180u kabilinde sened-i mahsus ve faturası ahzedilmiş olmağla işbu mahalle şerh verildi.

29 Ağustos sene 329

İ'âne Komisyonu Reisi

(Sayfa 181)

**Semender İstimbotunda Mağrukan Vefat Eden İki Gayr-ı Müslim Efrâdın
Kal'a-i Sultaniye'deki Makberesi**

---

*Mezkûr makbere masrafından küsur kalan beş aded lira-yı Osmânî fabrika müdiriyetinden ba'de't-tahsil şühedâ-yı bahriye i'âne akçesine irad kaydedilmiştir.

(Sayfa 182)

İkinci Dairede Müteşekkil Şühedâ-yı Bahriye Komisyonu Riyâsetine

Hamidiye Kruvazör-i Hümayununda Şehid Düşen Efrad-ı Bahriyenin Okmeydanı'nda Medfun Bulundukları Mahalle Bir Makbere İnşası Hakkında

Süvarisi bulunduğum Hamidiye kruvazör-i hümayununun Bahr-i Siyah'da vâki' muhârebesinde düşman torpidoları tarafından atılan torpilden husule gelen rahnedeki mürettebatdan şehâdâtı vukû' bulan sekiz neferin medfun bulundukları Okmeydanı'ndaki makber-i şehidâneleri etrafının şan-ı hükümete cesban bir suretde duvar ile tahdid olunması münâsib olacağı mütala'a kılınmış olduğundan icrâ-yı icabı hususuna himem-i riyâsetlerinin masruf buyurulması zımında işbu takrir takdim kılındı.

Fi 12 Eylöl sene 129[*]

Hamidiye Kruvazör-i Hümayunu Süvarisi

Korvet Kapudanı

Hüseyin Rauf

***

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi Riyâset-i Aliyyesine

Hamidiye kruvazör-i hümayunu mürettebatından olub ahiren rütbe-i şehâdeti ihraz eden sekiz neferin medfun bulundukları Okmeydanı'ndaki makberenin

(Sayfa 183)

muhafaza-i vatan uğrunda ifna-yı vücud eyleyenlere lâyük bir suretde makbere inşası için merbut proje inşâ'at hey'et-i umumiyyesi lede'l-keşf tahminen dokuz bin guruşa bâliğ olacağı tedkikât neticesinden müsteban olmuş ve bundan akdem kal'ada inşâ ettiği makberenin masârif-i inşaiyyesi için Şurâ-yı Âli-i Bahriyeden keşf mucebince sekiz bin altı yüz guruşa mezuniyet istihsal edilmiş ve inşâ'at müte'ahhidlerinin böyle bir emr-i hayra iştirakleri maksadıyla ettiği teşvikât ve terğibat üzerine iki bin yedi yüz kırk dört guruş kal'adaki makbere inşâ'atından küsur kalarak mezkûr akçe hasılat kayd edilmiş bu hâlde mârâ'l arz akçeye altı bin iki yüz elli altı guruş şühedâ-yı bahriye i'âne akçesinden ilâve idildiği takdirde merbut proje veçhile inşâ'at ol suretle mümkün olacağı ve şühedâ-yı bahriye i'âne akçesiyle inşâ'at icab ettiği takdirde mezkûr

---

[*]Tarihin 129 olarak yazılmış olması sehven yazılmış olduğu düşünülmektedir. Olaylar ve önceki belgelere bakılarak tarihin 329 olabileceği düşünülmektedir.

akçenin sarfına mezuniyet için Şurâ-yı Âli-i Bahriyece bir karar ittihazıyla Komisyona tebliği âcizâne teemmül edilmiş isede yine icra-yı icabı re'y-i âli-i riyâset-penâhilerine vâyeste olmağla ol babda irade efendimindir.

Fî 19 Eylöl sene 329

Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonu Reisi

***

Hamidiye kruvazör-i hümayunu mürettebatından iken şehiden vefat eden sekiz neferin Okmeydanı'nda medfun bulundukları mahalle münâsib bir makbere inşasına dair Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonu riyasetinden bi'l-i'tâ manzur-ı

(Sayfa 184)

âli-i âsafâneleri buyurulmak üzere arz ve takdim kılınan işbu takrir münderecâtı muvâfık görölmüş olmağla icrasına müsa'ade buyurulması babında emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

Fî 21 Eylöl sene 329

***

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi

Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonu riyâseti canibinden tanzim ve zîri İkinci Dairenden bi't-tasdik takdim kılınan işbu takrir mütala'a kılındı. Hamidiye kruvazör-i hümayunu mürettebatından iken şehiden vefat eden sekiz neferin Okmeyda'nında medfun bulundukları mahalle kal'adaki makbere inşaatından kalan iki bin yedi yüz kırk dört guruşu şühedâ-yı bahriye i'âne akçesinden altı bin iki yüz elli altı guruşun zammıyla dokuz bin guruş masrafla ve merbut proje mucebince bir makbere inşası muvafık görölmüş olmağla ol vechile icabının icrası hususunun Bahriye İkinci Dairesine havâlesi tezekkür kılındı. Ol babda emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

Fî Teşrin-i Evvel sene 329

Şurâ-yı Âli-i Bahriye Mucebince

Rüstem

***

İkinci Dairece kaydedilmiş olduğundan Şurâ-yı Âlinin ferman-ı sâmiye mukterin kararı vechile icra-yı icabı zımnında Şühedâ-yı Bahriye Komisyonu riyasetine tevdi' kılındı.

Fî 10 Teşrin-i Evvel sene 329

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi

(Sayfa 185)

Bahriye Nezâreti Dördüncü Dairesince münâkasası bi'l-icra dokuz bin guruşa mezkûr makberenin inşası için Mösyö Viçini talib olarak ol suretle mukâvelenamesi bi't-tanzim emr ve inşâ'ata mübâşeret edilmesi ferman-ı sâmiye iktiran eylemiş olduğundan fî 15 Kânun-ı Sâni sene 329 tarihinde inşâ'ata mübâşeret olunduğuna dair işbu mahalle şerh verildi.

İ'âne Komisyonu Reisi

***

İkinci Daire Riyâset-i Aliyyesine

Hülasa: “takrir-i âcizânem iki nüsha olup birisi hûlasaten ve diğeri de tafsîlât-ı kâmileyi hâvi olarak şühedâ-yı bahriye eytamına tevzi'at hakkında”

Numro 556

İtalya ve Balkanlar harbinin hâl-i sulhe tebdili hasebiyle bi'l-hassa şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmilinin tehvin-i zaruretlerine medar olmak üzere ümera ve zâbitan ve erbâb-ı hamîyyetin mu'âvenetleriyle Komisyon-ı âcizânemiz tarafından derc idilmiş olan i'ânât mecmu'unun Beşinci Daire riyâsetinden irsal kılınan müzekkereden müsteban olduğu vech ile ma'lûmü'l-esâmi zâbitana muhtelif sefâ'in-i harbiyede şehiden ifna-yı vücud eyleyen yüz yirmi dört nefer şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmilinin mensub olduğu vilayetler ve redif kumandanları

(Sayfa 186)

ma'rifetiyle derdest-i tahkik bulunan evrak-ı müsbete üzerine bi'l-hassa verese-i müstehaklarına kâ'ide-i müsavat ve adaletle tevfikân mevcudî'âne akçesi tevzi' ve taksim edilmek üzere Şurâ-yı Âli-i Bahriyece bir karar ittihâzı hususunda işbu takrir-i âcizânem bi't-tanzim takdim-i riyâset-penâhileri kılındı. Ol babda...

Fî 2 Teşrin-i Sâni sene 329

Komisyon-ı mezkûr Reisi Sa'id

Merbutu

Numro 557

11 Şubat sene 327 tarihinde Avnillah korveti ve Ankara torpidosunun Beyrut hadisesi üzerine müdafa‘at-ı kahramanânede bulunmak suretiyle ifna-yı vücud eyleyen şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmilinin tehvin-i zaruretlerine medar olmak üzere teşkili ferman-ı sâmiye iktiran eyleyen [Şühedâ-yı Bahriye İ‘âne Komisyonu] 20 Şubat sene 327 tarihinde işe mübâşeret ederek ümera ve zâbitan ve erbâb-ı hamiiyyete müraca‘atla cem‘an yekûn 86.342 guruş on para i‘âne derc edilmiş ve bu sırada Kal‘a-i Sultaniye’de Semender sitimbotu hadise-i feci‘ası zuhur ederek mezkûr sitimbot şühedasına tevzi‘ edilmek üzere Mısırlı bir zat-ı hamiiyyet-simat tarafından gönderilen yüz yirmi adet İngiliz lirası ber-muceb-i emr-i sâmi zâbitana yüzde altmış ve efrada yüzde kırk nisbetinde derhal tevzi‘at icra

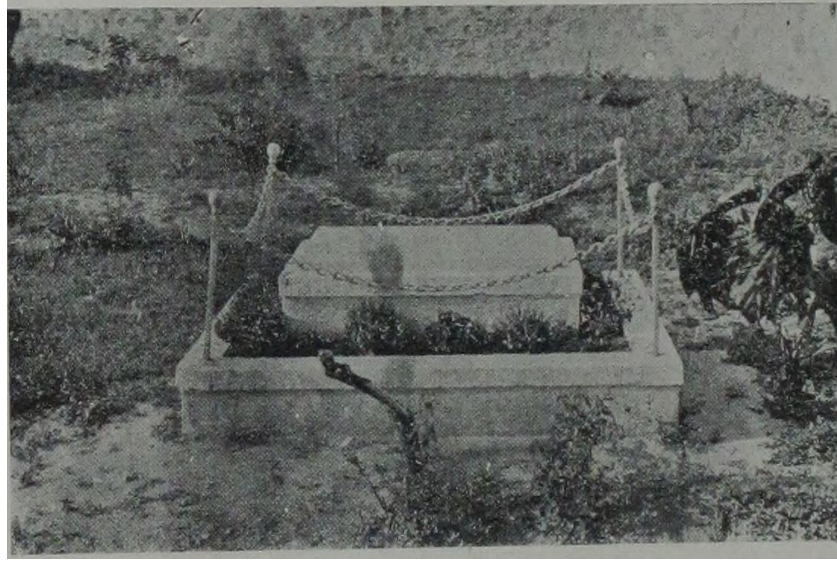
(Sayfa 187)

ve eytâm ve erâmil-i şühedaya tevzi‘ idildiğine dair hey‘et-i ihtiyariyeleri vesikalar ahz edilmiş ve ma‘a-haza mevcud i‘âne akçesinin Beyrut şühedâsı için tevzi‘ edilmesi hakkında selef-i âlileri Mümtaz Bey’e müraca‘at edilmiş ise de Balkan hadisesinin zuhuru üzerine tevzi‘at bit-tabi‘ tehhür etmiş bununla beraber Komisyon muhârebenin zuhuruyla bir kat daha ibraz-ı fa‘aliyet ederek erbâb-ı hamiiyyetin mu‘âvenetleriyle işbu takririn tarih-i imzasına kadar 24.928 guruş daha i‘âne akçesi derc olunarak mecmu‘ i‘ânâtın yekûnu yüz on bir bin iki yüz guruş on para şühedâ-yı bahriye eytâmına mahsus i‘âne dercine muvaffakiyet hâsıl olmuş ve müfredatı defter-i mahsusunda otuz dört bin dört yüz kırk guruş otuz para ferman-ı sâmiye iktiran eyleyen karara binâen zâbitan ve efradın muhtaç-ı mu‘âvenet eytamına tevzi‘ edilerek bir kısımda Kal‘a-i Sultaniye’de inşa ettiği makbere ve temür(demir) parmaklık masrafı olarak i‘tâ edilmiş ve bir de Semender şühedasından olup ber-muceb-i emr-i sâmi yedi yüz yirmi guruşdan ceman yekûn bin dört yüz kırk guruşu tefrik ve tenzil edildikten sonra yetmiş beş bin üç yüz seksen guruş yirmi paradan İşkodra ve Haliç vapurlarında şehid olan iki zâbitanın eytâmından beherine onar liradan yirmi lira ve Feth-i Bülend’de şehid olan imam efendinin eytamına kâ‘ide-i müsâvatarı‘ âyeten beş lira daha ilâvesi ve İkinci Daire riyâsetinin takriri üzerine Şurâ-yı Âli-i Bahriyeye virilen karara tevfikân Hamidiye kruvazör-i hümayununda şehiden vefat eden efradın Okmeydanı’nda medfun makbere-i şehidanın etrafına bir makbere ve parmaklık inşası için inde’l-keşf dokuz bin guruş mecmu‘ i‘âneden tenzil edildikten sonra

(Sayfa 188)

altmış üç bin altı yüz seksen guruş yirmi para mevcut akçe olduğu ve Avnillah hadisesinde şehid olan kırk yedi nefere Mısır'da Prens Mehmed Ali Paşa Hazretlerinin riyâsetlerindeki komisyon tarafından derç edilip berâ-yı tevzi' Beyrut vilayetine gönderilerek oraca tevzi' ettiği i'ânâtdan ma'ada taraf-ı hükümet-i seniyyeden Beyrut şühedâsına bir âtîfet-i mahsusa olmak üzere i'tâ ettiği mükâfat-ı nakdiyye iki zâbitan eytâmına yüz ellışer lira ve efradın beher eytâmına sekiz yüz kırkar guruş i'tâ edildiği Maliye Nezâretinin fi 19 Mart sene 328 tarihli tebligat-ı resmiyesinden müsteban olduğu ve netice-i ma'ruzat olmak üzere henüz tahkikâtı ikmal olunamayan efradın mecmu'u altmış sekiz ve diğer sekiz yüz kırk guruşdan ibâret mükâfat-ı nakdiye alan efradın yekûnu elli altı olup bunlardan beherine elli üç guruş ve diğer altmış sekiz neferin beherine sekiz yüz doksan üç guruşdan cem'an yekûn altmış bin yedi yüz yirmi dört guruşu ve elli altı neferin evvelce ahz etdikleri sekiz yüz kırk guruşu üzerine elli üç guruş ilâve edildikde bununda mecmu'u iki bin dokuz yüz altmış guruşu verildiği takdirde her iki tevzi'âtın yekûn-ı umumisi mevcudî'âne akçesiyle mütenâsib bir raddede olup bu suretlede temin-i adalet ve müsâvâta ri'âyet edilmiş olacağı ve mahall-i hükümet ve hey'et-i ihtiyariyeleri huzurlarında verese-i müstahakkına i'tâ edilerek Komisyon-ı âcizânemize mahsus vesika-i resmiye makamına kâim olmak üzere tab' etdirilmiş olan makbuzlar imla etdirilerek Komisyon be-tekrar i'adesi usûl ittihaz

(Sayfa 189)

**Semender Stimbotu Kaza-yıFeci'asında Terk-i Hayat İden Efrad-ı Bahriyeden
İki Ermeni Neferin Kal'a-i Sultaniye'deki Makberleri**

(Sayfa 190)

edilmiş ve'l-hâsıl i'âne akçesinin eytâm ve erâmil-i şühedaya tevzi' ve taksimi için Şurâ-yı Âli-i Bahriyece bir karar ittihazı hususunda işbu takrir-i âcizânem tevzi'at hesab varakası ve tevzi'at hakkındaki hülâsa-i ma'ruzat bi't-tanzim takdim-i riyâset-penâhileri kılındı. Ol babda...

Fî 4 Teşrin-i Sâni sene 329

Komisyon-ı mezkûr Reisi MehmedSa'id	Komisyon A'zasından Rıza

Merbut Hesab Pusulası

Para	Guruş	
10	86.342	Fî 20 Şubat sene 327 tarihinde Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonunun teşkiliyle fî 25 Temmuz sene 328 tarihine kadar hâsıl olan ve i'ânât mukabilinde erbab-ı hamiiyyete i'tâ ettiği makbuz dib koçanları muhteviyatı i'âne mecmu'u
00	24.928	Balkan hadisesi hasebiyle derç ettiği i'ânât mecmu'u
10	111.270	(ara toplam)
30	34.449	Ber-muceb-i emr-i sâmi karar-ı mahsusuna tevfi'kan zâbitan ve efrada tevzi' olunan i'ânât mecmu'uyla Kal'a-i Sultaniye'de inşa ettiği makbereye müte'allik masraf
00	76.820	(kalan)
00	1.440	Semender şehidanından olub ber-muceb-i emr-i sâmi yedi yüz yirmişer guruşdan 1.440 guruşui'âne akçesi tahkikat neticesinde verese-i müstehakkına i'tâ edilmek üzere tefrik edildiği
20	75.380	(kalan)

(Sayfa 191)

Para	Guruş	
20	75.380	Naklen
00	2.160	İşkodra ve Haliç Vapurlarında Şehid Olan Mülâzım-ı Evvel Nafi Efendi ile Yüzbaşı Latif Efendi Eytâmına
20	73.220	(kalan)
00	450	Feth-i Bülend'de Şehiden Vefat İden İmam Tevfik Efendi Eytâmına Kâ'ide-i Müsâvata Ri'âyeten Def'a- Sâniye Olarak
20	72.680	(kalan)
00	9.000	Hamidiye Kruvazör-i Hümayununda Şehid Olub Okmeydanı'nda Medfun Şühedâ-yı Bahriye Makberesi İçin Ebniye İnşaat Müdiriyetinin İnde'l-Keşf Projesi ve Dördüncü Daire Ma'rifetiyle Münâkasası Neticesinde Dokuz Bin Guruşa İhale ve Ol Suretle İnşasına ve Dokuz Bin Guruşun Sarfına Ferman-ı Sami Buyurulan Makbere Masrafı
20	63.680	(kalan)
00	60.724	Altmış Sekiz Neferin Beherine Kâ'ide-i Müsâvata Riâyeten Sekiz Yüz Doksan Üç Guruşdan 60.724 Guruşu i'âne Akçesi
20	2.956	(kalan)
20	2956	Elli Altı Neferin Beherine Evvelce Aldıkları Sekiz Yüz Kırk Guruşu Üzerine Elli Üçer Guruşdan İlâve İdildikde Cem'an Yekûn 2.968 Guruş ederse İki Bin Sekiz Yüz Elli Altı Buçukdan Noksan Kalan Yüz On Bir Buçuk Guruşu <i>Donanma Müneccimi</i> Nam Takvim hasılatından ilâve edilecektir.
00	000	(kalan)

(Sayfa 192)

Şehid-i Ebed-zinde

Güverte Mülâzım-ı Evvellerinden Mirgünlü Mehmed Nafi Efendi *

(Sayfa 193)

Donanma-yı Osmânî Mu‘âvenet-i Milliye Cem‘iyeti

Merkez-i Umumi

Osmanlı lirası

Aded

140

Osmanlı Donanmasına i‘âne olmak üzere Kütahya’dan ba-posta gönderilip bahriye liman kumandanlığında müteşekkil İ‘âne Komisyonuna teslim kılınan yüz kırk aded Osmanlı lirası kumandanlık dairesinde müteşekkil İ‘âne Komisyonu Reisi Sa‘id Bey Efendi vedaatıyla bugün merkez-i umumi-i cemiyet veznesine teslim kılınmış ve meblağ-ı mezkûra â‘id kılınan 328/25 numrolu ve fî 18 Kânun-ı Sâni sene 329 tarihli makbuz-ı resmîsini mahalline irsal edilmek üzere işbu vesika ile ma‘an mümâileyhe takdimen Komisyon mahsusuna isra kılındı.

Fî 18 Kânun-ı Sâni sene 329

Donanma-yı Osmânî Mu‘âvenet-i Milliye Cem‘iyeti

Muhasebe Müdürü

Hakkı

---

*Şehid-i mağfurun fotoğrafının kırkinci sahifede her nasılsa zâyi‘ olmuş olduğundan bahsidilmiş ise de bi’l-ahare matba‘ada bulunduğundan ma‘a’l i‘tizar buraya konuldu.

Ta'mim

Asâkir-i şahanelerini bir an hâtır-ı hümayunlarından çıkarmayan Padişahımız Efendimiz Hazretlerinin lehü'l-hamd ordumuzun muzafferen Edirne'ye dâhil olması

(Sayfa 194)

beşâreti üzerine derhal Müdafa'a-i Milliye Cem'iyeti namına bin lira-yı Osmânî ihsan buyurmuş olduklarından ve eser-i hümayun-ı hazret-i padişahiye devâir-i sâire erkân ve mensubini iktifa etmekde bulundukları cihetle bi'l-umum ümera ve zâbitan ve memurin ve mensubin-i bahriyeninde işbu i'ânâta iştirak etmeleri hamiiyet-i vatan-pervaranelerinden muntazır bulunduğundan Nisan ve Mayıs ma'âşlarından verilmek ve ihtiyari olmak üzere cem'iyet-i mezkûre namına ne mikdar i'âne i'tâsı ta'ahhüd olunur ise şimdiden birer kıt'a defterinin Bahriye Nezâret-i celilesinin fî 10 Temmuz sene 329 tarih ve 561 hususi/17859umumi numrolu tezkiresi üzerine ta'mimen i'lan olunur.

Fî 11 Temmuz sene 329

Bahriye Nezâreti İkinci Dairesi

Ümera ve zâbitan ve erbab-ı hamiiyetden Müdafa'a-i Milliye Cem'iyeti namına i'âne derc edilmek üzere merkez-i umumiden iki yüz liralık biletler ahz ve mevâki'a tevzi' edilmiş ise de henüz i'ânâtın yekûnu ma'lûm olamayıp ancak dört bin guruş derc olunmuş olduğu kayden anlaşılmışla işbu mahalle şerh verildi

(Sayfa 195)

Ale'l-Esâmi

Tevzi'-i İ'ânât

18 Nisan 328 Tarihinde Kal'a-i Sultaniye'de Semeder Stimbotunda Kazazede Olarak
Şehid Olan Zâbitan ve Efrada Tevzi'at ve Masârifat

Tevzi'atNu	Para	Guruş	
1	00	4.320	Semender sitimbotu kapudanı Yüzbaşı Sultan Selimli Mehmed Nuri bin Osman Efendi eytâm ve erâmiline fî 28 Haziran sene 328 tarihinde Komisyon tarafından i'tâ ettiği
2	00	4.320	Semender stimbotu zabitanından Mülâzım-ı Sâni Ahmed Tevfik Efendi ailesine fî 28 Haziran sene 328 tarihinde Komisyon tarafından i'tâ ettiği
3	00	720	Semender stimbotundan Yalovalı Haçator neferin ailesine Mülâzım-ı Evvel Hasan Efendi yediyle fî 18 Temmuz sene 328
4	00	720	Ereğli Fırka Kumandanlığı vasıtasıyla Ereğlili Abdurrahman Onbaşı ailesine fî 11 Ağustos sene 328 tarihinde Komisyon tarafından i'tâ ettiği
5	00	720	Karadeniz Ordu Binbaşılığı vasıtasıyla Ordulu Hasan Onbaşı ailesine fî 11 Ağustos sene 328 tarihinde Komisyon tarafından i'tâ ettiği
	00	10.800	Yekûn

(Sayfa 196)

Numro	Para	Guruş	
	00	10.800	Nakl-i Yekûn
6	00	720	İzmit Fırka Kumandanlığı vasıtasıyla Bağçecik karyesinden Mustafa neferin ailesine fî 11 Ağustos sene 328 tarihinde Komisyon tarafından i'tâ ettiği
7	00	720	Tokad Fırka Kumandanlığı vasıtasıyla Tokadlı Ohannes neferin ailesine fî 11 Ağustos sene 328 tarihinde Komisyon tarafından i'tâ ettiği
8	00	540	Zırhlı Feth-i Bülend İmamı Mehmed Tevfik Efendi'nin efrâd-ı ailesine Şurâ-yı Âli-i Bahriye kararıyla Komisyon tarafından i'tâ ettiği
9	00	912	20 Kânun-ı Evvel 328 tarihlü mazbata ve İkinci Daire riyâsetinin emri vechile tersane dâhilindeki cami-i şerifde bi'l-umum şühedâ-yı bahriye namına kira'at ettiği mevlüd-i şerif masârifi ber-muceb-i fatura ve mazbata (5 Kânun-ı Sâni 328 Mondros Muhârebe-i Bahriyesi Şühedâsına Tevzi'at)
10	00	1.080	Barbaros zırhlısında Kâtib Mu'âvini Celal Efendi ailesine 13 Kânun-ı Sâni sene 328 tarihinde Komisyon tarafından i'tâ ettiği
	00	14.772	Yekûn

(Sayfa 197)

Numro	Para	Guruş	
	00	14.772	Nakl-i Yekûn
11	00	1.080	Barbaros zırhlısında Çarkçı Yüzbaşı İsmail Kadri Efendi ailesine 12 Kânun-ı Sâni sene 328 tarihinde Komisyon tarafından i'tâ ettiği
12	00	1.080	Barbaros zırhlısında Topcu Kapudanı Yüzbaşı Şerafeddin Efendi ailesine 16 Kânun-ı Sâni sene 328 tarihinde Komisyon tarafından i'tâ ettiği
13	00	1.080	Barbaros zırhlısında Güverte Yüzbaşı Ziya Efendi ailesine 18 Kânun-ı Sâni sene 328 tarihinde Komisyon tarafından i'tâ ettiği
	00	144	Mısırlı bir zat-ı muhterem tarafından gönderilen yüz yirmi İngiliz lirasının Osmanlı lirasına tahvili için bankaya virilen akçe farkı
	00	6.852	Mondros Muhârebe-i Bahriyesinde mecruh düşen yedi zâbitle seksen dokuz nefere tevzi' ettiği altun
	00	25.548	Yekûn

(Sayfa 198)

Para	Guruş	
00	25.548	Nakl-i Yekûn
		Ve gümüş sa'atlerin esmânı ber-mûceb-i fatura *
00	160	Doksan altı adet sa'atlerin kapaklarına hakkettiği
		[Fedâkârân-ı Millet Bahriyelilerin Hediyesi 1328] ibaresi için hakkak ücreti

* Meblağ-ı mezkûrun birkısmı Üçüncü Daire Başkâtibi İbrahim Efendi'nin teşvikât-ı mahsusasıyla derc edilip mecruhin-i guzâta bir hediye alınmak üzere Komisyona tevdi' ve Komisyoncada hatırat-ı harb olarak zâbitana altun, efrada gümüş sa'at mübaya'a edilmiştir.

20	802	Hastahanede mecruh zâbitanla doksan nefere tevzi‘ ettiği çukulata esmânı
00	509	Mazbatasında muharrer olduğu vechile Kumandan Osman Ramiz Bey’in emirleriyle Balkan Muharebatına iştirakeden Medineli Hüsnü bin Mehmed Efendi’ye virilen üç lira ile Hilâl-i Ahmerin battal bileti
00	108	Şühedâ-yı Bahriye namına ikinci def‘a olarak Servet-i Fünun Matbaasında tab‘ettiği yirmi bir cild makbuz esmânı
00	646	Kal‘a-i Sultaniye’de inşa ettiği Şühedâ-yı Bahriye Makberesi için mazbatasında muharrer masârifat
20	27.773	Yekûn

(Sayfa 199)

Para	Guruş	
20	27.773	Nakl-i Yekûn
00	820	Semender stimbotunda şehid olan Mustafa neferin ailesine i‘tâ edilmek üzere mazbata ve tahkikat evrakına binâen Rados [Rodos] Emanetcisi Ali Efendi’ye Komisyon tarafından i‘tâ ettiği
10	5.856	29 Ağustos sene 329 tarihiyle şühedâ-yı bahriye için Kal‘a-i Sultaniye’de inşa ettiği ber-mûceb-i fatura ve mukâvelename Eyüb’de vâki‘ Bahariye’de İttihad-ı Osmânî Şirketine i‘tâ ettiği ve Şurâ-yı Âli Bahriye kararıyla ve rilen demir kapu ve parmaklık esmânı
00	9.000	Hamidiye kruvazör-i hümayununda şehiden vefat eden efrad-ı bahriyenin Okmeydanı’nda medfun makberelerinin etrafına mükemmel bir duvar ve parmaklık inşası hakkında Şurâ-yı Âli-i Bahriyenin ferman-ı sâmiye iktiran eyleyen 13 Kânun-ı Sâni sene 1329 tarihli mûcebince müte‘ahhidine ihale idilerek derdest-i inşadır
30	43.449	Tevzi‘at ve masârifatın yekûn-ı umumisi

Aslına mutabıkdır.

FîKânun-ı Evvel sene 329

Komisyon Reisi	A‘za
Sa‘id	M. Rıza

(Sayfa 200)

[BOŞ]

KISM-I HÂMİS

**20 Şubat 327 Tarihinden Beri Muhârebât-ı Bahriyede Şehiden İrtihâl-i
Dâr-ı Bekâ' İden Zâbitân ve Efrâdın Künyeleriyle Verese-i
Müstehaklarına
Virilen İ'ânâtın Ale'l- Müfredât Beyânı**

(Sayfa 202)

Sefinesi	İsmi	Hükümet Tarafından İ'ta edilen Mükâfat-ı Nakdiyye	Komisyon Tarafından Tevzi' edilen i'âne
Avnillah korvetinden	Güger [Güverte?] Yüzbaşı Fuad Efendi	19 Mart sene 328 tarihli Maliye Nezâret-i celilesinin iş'ârâtına binâen şehid-i mümâileyhin eytâm ve erâmiline yüz elli lira mükâfat-ı nakdiye i'tâ kılınmıştır.	
Bu dahi	Gügerte [Güverte] Mülâzım-ı Evveli Saadeddin Efendi	Eytâmına yüz elli lira mükâfat verilmiştir.	
İşkodra vapurundan	Yüzbaşı Avlonyalı Latif Efendi		Şurâ-yı Âli-i Bahriyenin ferman-ı sâmiye iktiraneden kararı veçh ile eytâmına on Osmanlı altunu
Halic vapurundan	Mülâzım-ı Evvel Mirgünlü Nâfi Efendi		Eytâmına on Osmanlı altunu verilmiştir.

Semender stimbotundan	Yüzbaşı Sultan Selimli Mehmed Efendi		25 Haziran sene 328 tarihli Bahriye Nazırı Hurşid Paşa Hazretlerinin mûcebince imzalı evrakı üzerine Komisyon tarafından kırk Osmanlı altunu i'tâ kılınmıştır.
Bu dahi	Mülâzım-ı Evvel Lazkiyeli Ahmed Tevfik Efendi		Eytâmına kırk Osmanlı altunu verilmiştir.

(Sayfa 203)

Sefinesi	İsmi	Hükümet Tarafından Mükâfat-ı Nakdiyye	Komisyon Tarafından Tevzi' edilen İ'âne
Feth-i Bülend korvetinden	İmam Şirvanlı Tevfik Efendi		1 Teşrin-i Sâni sene 328 tarihli Şurâ-yı Âli-i Bahriyenin kararı vech ile eytâmına Komisyondan 1.380 guruş verilmiştir.
Barbaros'dan	Yüzbaşı Âsitaneli Osman Ziya Efendi		5 Kânun-ı Sâni sene 328 Mondros Muhârebe-i Bahriyesi'nde şehid olan zâbitan miyânında 1.080 guruş eytâmına

			Komisyon <i>dan</i> i'tâ kılınmışdır.
Bu dahi	Yüzbaşı Kulaksızlı İsmail Efendi		Eytâmına on Osmanlı altunu i'tâ kılınmışdır.
Bu dahi	Yüzbaşı Kasımpaşalı Mehmed Şerafeddin Efendi		Eytâmına on Osmanlı altunu i'tâkılınmışdır.
Bu dahi	Kâtib Mu'âvini Âsitaneli Mahmud Celaledin Efendi		Eytâmına on Osmanlı altunu i'tâ kılınmışdır.
Sadâret Yaveri	Güverte Mülâzım-ı Evvel İbrahim Efendi		Pederinin ashab-ı servetden olması hasebiyle i'âne i'tasından sarf-ı nazar edilmişdir.

(Sayfa 204)

Sefinesi	İsmi	Hükümet Tarafından Mükâfat-ı Nakdiye	Komisyon Tarafından Tevzi' edilen İ'âne
Preveze'den	Adanalı Mehmed Ali'nin oğlu Mehmed		Komisyon tarafından 893 guruş i'tâ kılınmışdır.
Alpagot'dan	Erdekli Ahmed'in oğlu Mehmed Emin		Bu dahi
Avnillah korvetinden	Trablusşamlı Muhyiddin bin Ali	19 Mart sene 328 tarihli Maliye Nezâret-i celilesinin iş'ârâtına binâen	Ba-ferman-ı sâmi Komisyon <i>dan</i> i'âne olarak verilen elli üçer guruş ilâve

		şehid-i mümâileyhin eytâm ve erâmiline 840 guruş mükâfat-ı nakdiye i'tâ kılınmıştır.	
Bu dahi	Fatsalı Talib'in oğlu Osman	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Çeharşenbeli (Çarşambalı)Hasan'ın oğlu Necib	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Zonguldaklı Mehmed'in oğlu Mehmed	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Ereğlili Mehmed Ali'nin oğlu Hasan	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Oflu Hasan'ın oğlu Talib	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Oflu Mustafa Şaban'ın oğlu Süleyman	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Atinalı Hurşid'in oğlu Şevki	Bu dahi	Bu dahi

(Sayfa 205)

Sefinesi	İsmi	Hükümet Tarafından Mükâfat-ı Nakdiye	Komisyon Tarafından Tevzi'İdilenİ'âne
Avnillah korvetinden	Görelili Salih'in oğlu Mustafa	19 Mart sene 328 tarihli Maliye Nezâret-i celilesinin iş'ârâtına binâen şehid-i merkumun eytâm ve erâmiline 840 guruş	Ba-ferman-ı sâmi Komisyondan i'âne olarak verilen elli üçer guruş i'lave

		mükâfat-ı nakdiye i'tâ kılınmıştır.	
Bu dahi	Akçaabadlı Osman'ın oğlu Ali	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Rizeli Osman'ın oğlu Mustafa	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Görelili Mahmud'un oğlu Hüseyin	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Aydınlı Kerim'in oğlu Ali	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Haydarlı Ahmed'in oğlu İsmail	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	İzmirli İbrahim'in oğlu Ali	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Ereğlili İdris'in oğlu Mehmed	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Ordulu Mustafa'nın oğlu Mehmed	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Ordulu Ömer'in oğlu Mehmed	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Ayancıklı Emin'in oğlu Receb	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Ereğlili Ahmed'in oğlu Receb	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Ordulu Mehmed Ali'nin oğlu Dursun	Bu dahi	Bu dahi

(Sayfa 206)

Sefinesi	İsmi	Hükümet Tarafından Mükâfat-ı Nakdiye	Komisyon Tarafından Tevzi‘ edilen İ‘âne
Avnillah korvetinden	Bartınlı Ahmed’in oğlu Arif	19 Mart sene 328 tarihli Maliye Nezâret-i celilesinin iş‘ârâtına binâen şehid-i merkumun eytâmına sekiz yüz kırk guruş mükâfat-ı nakdiye i‘tâ kılınmıştır.	Ba-ferman-ı sâmi Komisyondan i‘âne olarak verilen elli üçer guruş ilâve
Bu dahi	Ordulu Mehmed’in oğlu Hasan	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Ordulu Salih’in oğlu Mehmed	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Ordulu Mehmed’in oğlu Ahmed	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Cideli Mehmed’in oğlu Ali	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Ordulu Mehmed’in oğlu Hüseyin	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Ordulu Ahmed’in oğlu Tahir	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Ordulu İbrahim Nihad’ın oğlu Mahmud Celaleddin	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Edremidli Mustafa’nın oğlu Zarif	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Ayvacıklı Mustafa’nın oğlu Hüseyin Remzi	Bu dahi	Bu dahi

(Sayfa 207)

Sefinesi	İsmi	Hükümet Tarafından Mükâfat-ı Nakdiye	Komisyon Tarafından Tevzi‘ edilen İ‘âne
Avnillah korvetinden	Gemlikli Kürd Mustafa’nın oğlu Hüseyin	19 Mart sene 328 tarihli Maliye Nezâret-i celilesinin iş‘ârâtına binâen şehid-i merkumun eytâmına sekiz yüz kırk guruş mükâfat-ı nakdiye i‘tâ kılınmıştır.	Ba-ferman-ı sâmi Komisyondan i‘âne olarak verilen elli üçer guruş ilâve
Bu dahi	Üsküdarlı Salih’in oğlu Mehmed	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Gemlikli Hüseyin’in oğlu Hasan	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	İzmitli Kadir’in oğlu Kemal	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Rizeli Mehmed’in oğlu Ahmed Nazif	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Bayramiçli Mustafa’nın oğlu Yahya	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Bafralı Hasan’ın oğlu Mehmed	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Dramalı Emin’in oğlu Ahmed	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Dracılı Mehmed Bostanlu Bey’in oğlu Şakir	Bu dahi	Bu dahi

(Sayfa 208)

Sefinesi	İsmi	Hükümet Tarafından Mükâfat-ı Nakdiye	Komisyon Tarafından Tevzi‘ edilen İ‘âne
Avnillah korvetinden	İzmirli İbrahim’in oğlu Mustafa	19 Mart sene 318 tarihli Maliye Nezâret-i celilesinin iş‘ârâtına binâen şehid-i merkumun eytâmına sekiz yüz kırk guruş mükâfat- ı nakdiye i‘tâ kılınmıştır.	Ba-ferman-ı sâmi Komisyondan i‘âne olarak verilen elli üçer guruş ilâve edilmiştir.
Bu dahi	Akçaabadlı Temel oğlu Alican	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Tokadlı Kadir’in oğlu Şakir	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Karamürselli Hüseyin’in oğlu Ahmed	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Rizeli Mehmed’in oğlu Mecid	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Çarşambalı Ali’nin oğlu Ahmed	Bu dahi	Bu dahi
Bu dahi	Trablusşamlı Hızır Defa oğlu Mehmed Sa‘ide	Bu dahi	Bu dahi
Mes‘udiye’den	Sinoblu Mehmed’in oğlu Halil	Bu dahi	893 guruş verilmiştir.

(Sayfa 209)

Sefinesi	İsmi	Hükümet Tarafından Mükâfat-ı Nakdiye	Komisyon Tarafından Tevzi'İdilenİ'âne
Mes'udiyeden	Ereğlili İbrahim'in oğlu Emir Ali		Ba-ferman-ı sâmi Komisyondan i'âne olarak sekiz yüz doksan üçer gurus
Bu dahi	Atinalı Hüseyin'in oğlu Mehmed		12 Ağustos sene 328 tarihinde eytamına tevdi'
Semender stimbotundan	Zonguldaklı Receb'in oğlu Abdurrahman		olunmak üzere mahalli fırka kumandanlığına 720 gurus i'tâ kılınmış ve bu def'a da kâ'ide-i müsâvata ri'ayeten Komisyondan yüz on gurus
Bu dahi	Ordulu Durmuş'un oğlu Hasan		Bu dahi
Bu dahi	Midillili Mustafa'nın oğlu Ahmed		Bu dahi
Bu dahi	İzmitli Ali'nin oğlu Mustafa		Bu dahi
Bu dahi	Yalovalı Donik'in oğlu Haçator		Bu dahi
Bu dahi	Rodoslu Mehmed Reis'in oğlu Mustafa		Bu dahi
Bu dahi	Tokadlı Bedros'un oğlu Ohannes		Bu dahi

(Sayfa 210)

Sefinesi	İsmi	Hükümet Tarafından Mükâfat-ı Nakdiye	Komisyon Tarafından Tevzi'edilen İ'âne
Semender stimbotundan	Trabzonlu Baraşkoven'in oğlu Yaniye		Mahalli fırka kumandanlığı vasıtasıyla 720 guruş Komisyondan irsal edildiği gibi tevzi'atdan yüz on guruş daha verilmiştir.
Yadigâr-ı Millet'den	İçilli Ali'nin oğlu Mehmed		Ba-ferman-ı sâmi beher neferin eytâmına sekiz yüz doksan üçer guruş
Hamidiye kruvazöründen	Ordulu Selim'in oğlu Ömer		
Bu dahi	Hayfalı Hüseyin'in oğlu Abdurrahman		Bu dahi
Bu dahi	Ordulu Abdülaziz'in oğlu Fehmi		Bu dahi
Bu dahi	Vakfikebirli Ahmed'in oğlu Bekir		Tahkikât evrakı ve mazbata mucebince pederi Ahmed'e Komisyondan beş yüz kırk guruş i'tâ kılınmış ve bu def'ada üç yüz elli üç guruş ilâve edilmiştir.
Bu dahi	Karamürselli Ahmed'in oğlu Ali Osman		Ba-ferman-ı sâmi beher neferin eytâmına sekiz yüz doksan üç guruş
Bu dahi	Bandırmalı Mehmed'in oğlu Ali Necati		Bu dahi

(Sayfa 211)

Sefinesi	İsmi	Hükümet Tarafından Mükâfat-ı Nakdiye	Komisyon Tarafından Tevzi‘ edilen İ‘âne
Hamidiye kruvazöründen	Antalyalı Osman’ın oğlu Ali		Ba-ferman-ı sâmi behet neferin eyrâmına sekiz yüz doksan üçer gurus
“	Rizeli Mehmed’in oğlu Receb		
“	Erdekli Hakkı’nın oğlu Hasan		
“	Ordulu Emin’in oğlu Tevfik		
“	Kavalalı Mümin’in oğlu Mehmed Uşakman		
“	Lazkiyeli Hasan’ın oğlu Abud		
Tir-i Müjgân vapurundan	Bodrumlu Hasan’ın oğlu Mehmed		
Barbaros’dan	Zonguldaklı Sa‘id’in oğlu Arif		
“	Dracılı Melaki oğlu Murad		
“	İzmirli Mehmed Ağa’nın oğlu Kadri		
“	Şileli İbrahim’in oğlu Receb		

(Sayfa 212)

Sefinesi	İsmi	Hükümet Tarafından Mükâfat-ı Nakdiye	Komisyon Tarafından Tevzi‘ edilen İ‘âne
Barbaros’dan	Rodoslu Nureddin’in oğlu Murad		Ba-ferman-ı sâmi beher neferin eytâmına sekiz yüz doksan üçer gurus
“	Ereğlili Ahmed’in oğlu Ahmed		
“	Giresunlu Mustafa’nın oğlu Hüseyin		
“	İzmitli Mehmed’in oğlu Osman		
“	Bartınlı Hasan’ın oğlu Hakkı		
“	Aydınlı Ahmed’in oğlu Ali		
“	Ordulu Mustafa’nın oğlu Yunus		
“	Gelibolulu İbrahim’in oğlu Hasan		
“	Trabzonlu Ahmed’in oğlu Nuri		
“	Bandırmalı İsmail’in oğlu Osman		
“	Cideli Hasan’ın oğlu Ahmed		

(Sayfa 213)

Sefinesi	İsmi	Hükümet Tarafından Mükâfat-ı Nakdiye	Komisyon Tarafından Tevzi‘ edilen İ‘âne
Barbaros’dan	Maçkalı Hüseyin’in oğlu Osman		Ba-ferman-ı sâmi beher neferin eytâmına sekiz yüz doksan üçer guruş
“	Akçaabadlı Şakir’in oğlu Mustafa		Bu dahi
“	Şarhlı Ali’nin oğlu Hüseyin		“
“	Bartınlı Emin’in oğlu Ahmed		“
Berk-i Efşan’dan	İzmirli Ömer’in oğlu Salih		“
Feth-i Bülend korvetinden	Ayancıklı Hasan’ın oğlu Salih		“
“	Samsunlu Ali Osman’ın oğlu Şevki		“
“	Ordulu Ali’nin oğlu Mustafa		“
“	Trabzonlu Resul’ün oğlu İsmail		“
“	Oflu Abdullah Ağa’nın oğlu Halim		“
“	Burhaniyeli Baraşkoven’in oğlu İstirati		“

(Sayfa 214)

Sefinesi	İsmi	Hükümet Tarafından Mükâfat-ı Nakdiye	Komisyon Tarafından Tevzi' edilen İ'âne
Barbaros'dan	Adapazarlı Osman'ın oğlu Mustafa		Ba-ferman-ı sâmi beher neferin eytâmına sekiz yüzdoksan üçer gurus
“	Bartınlı Emin'in oğlu Yusuf		
“	Fatsalı Mustafa'nın oğlu Süleyman		
“	Akçaabadlı Şakir'in oğlu Receb		
“	Ordulu Mehmed'in oğlu Osman		
“	Akçaabadlı Ali'nin oğlu Hasan		
“	İzmitli Cevahir'in oğlu Memiş		
“	Oflu Hasan'ın oğlu Tayyib		
“	Hopalı Ali'nin oğlu Hakkı		
“	Sürmeneli Ali'nin oğlu Mehmed		
“	Tirebolulu Salih'in oğlu Mevlûd		

(Sayfa 215)

Sefinesi	İsmi	Hükümet Tarafından Mükâfat-ı Nakdiye	Komisyon Tarafından Tevzi'edilen İ'âne
TurgudReis'den	Ordulu Salih'in oğlu Âdem		Ba-ferman-ı sâmi beher neferin eyrâmına sekiz yüz doksan üçer guruş
“	Gümüşhaneli Temelin oğlu İbrahim		
“	Ordulu Mustafa oğlu Besim		
“	Ordulu Mustafa oğlu Ali		
“	Yalovalı Osman'ın oğlu Halil		
“	Sinoblu Seyyid Mehmed'in oğlu İbrahim		
“	İzmitli Emin'in oğlu Mehmed Emin		
“	İnebolulu Kadir'in oğlu Halil		
“	Gemlikli Hüseyin'in oğlu Ali		
“	Cideli Mehmed'in oğlu Mustafa		
“	Kal'a-i Sultaniyeli Mehmed'in oğlu Ferhad		
“	Ünyeli İbrahim'in oğlu Halil		
“	Silifkeli İsmail'in oğlu Ahmed		

(Sayfa 216)

{Osmanlı Kuvve-i Bahriyesi}

Reşadiye Deridnotu (Dretnot)

Tülü	Ma'-i mahreci tona	Sür'ati (mildir)
557	23.000	21

10 aded 13,5 pusluk 45 çapında birinci batarya

16 aded pusluk 50 çapında ikinci batarya

Sultan Osman-ı Evvel

Kuvve-i Muharrikesi	Tonası
40.000bargir(beygir) kuvvetinde	28.000
Sür'ati	Mürettebatı
22	1.200 neferdir

229 milimetroluk zırh ile mestur olub top kulelerinin kalınlığı 152 milimetredir. Sultan Osman cihat-ı erba'aya ateş edebilen on sekiz aded otuz buçuk santimetroluk, on altı aded on beş santimetroluk toplarla mücehhezdir. Sultan Osman zırhlısı bir dakikada otuz buçuk santimetroluk toplardan 16.428 on beş santimetroluk toplarla 1932 ton sıkletinde mermiyat savurabilir. Sultan Osman-ı Evvel kıymet-i harbiyece fevka'l-âde haiz-i ehemmiyetdir.

İtalya ve Balkan Harbine İştirak İden Osmanlı Kuvve-i Bahriyesi

	Tonası	Tûlü	Sür'ati	Çekdiği Su
ZırhlıBarbaros Hayreddin	10.060	354 ¼	16	26
Zırhlı Turgud Reis	10.060	364 ¼	16	26
Zırhlı Mes'udiye	9.200	332	16	26
Muhafaza Güverteli Kruvazör				
Hamidiye	3.805	340	22,2	16
Mecidiye	3.250	331	22	16
Torpedo Kruvazörü				
Berk-i Satvet	775	255	22	8 ½
Peyk-i Şevket	775	255	22	8 ½
Peleng-i Derya	585	229	22	6,6
Mu'âvenet-i Milliye	715	243	33	7,2

Çifte uskurlu, tribün sistemi makinesi olup sa'atde 36 mil mesafe kat' eder.

Biri başda diğeri kıçda olmak üzere 7,5 santimetroluk 40 çapında iki aded seri' ateşli bordolarda yine kırk çapında 5,7; iki adedseri' ateşli köprü üzerinde 2,3; iki aded santimetroluk müteharrik maksim topu vardır. Tarih-i tenzili 1909

	Muhribler	Donanma-yı Osmânî Mu'âvenet-i Milliye Cem'iyetinin mesâ'isiyle Almanya'dan mübaya'a ettiği
1	Yadigâr-ı Millet	
2	Gayret-i Vatan	
3	Numune-i Hamiyyet	
4	Mu'âvenet-i Milliye	

Samsun	Fransa'dan mübaya'aettiği Tonası: 280 Sür'atleri: 28
Basra	
Taşoz	
Yarhisar	

(Sayfa 218)

«TorpidoBotlar»

Berk-i Efşan	Drac	Tonaları: 165 Sür'atleri: 23
Yunus	Akhisar	
Antalya	Tokat	
Musul	Hamid Abad	
Kütahya	Sultanhisar	
Sivrihisar	Temürhisar	

Esâmi-i Sefâ'in	Tonası	Tûlü	Çekdiği Su	Sür'ati
Hilâl-i Ahmer Sefinesi				
Reşid Paşa	4.426	370	46,6	14
Midhat Paşa				
Tir-i Müjgân Torpido Depo Merkezi	3.936	400	42,6	14
Bezm-i Âlem Nakliye Sefâ'ini	4.663	390	46,8	12
Şam, Giresun, Haleb, Derne	6.843	362,6	44,4	12

Bunlardan başka gambot tarassud sefinesi Yat Avizo Nakliye Stimbot ve sâire olarak cem'an yekûn 45 parça sefâ'in-i harbiye ile büyük ve küçük 22 parçadan ebat [*] torpido ve torpido geçerden mürekkeb bir filo mevcuddur.

(Sayfa 219)

Avnillah, Feth-i Bülend, Mu'in-i Zafer

24, 25, 26

* **Avnillah:** İtalyanların kavânin-i medeniyet ve hukuk-ı milel haricinde bir arzu-yı ihtiraskârâne neticesi olarak 11 Şubat sene 327 tarihinde Beyrut Limanı'nda bulunan Avnillah korvetiyle Ankara torpidosu üzerine faik bir kuvvetle vuku bulan tecavüzât-ı vâkı'aya mezkûr sefâ'in-i harbiye zâbitan ve mürettebatın gösterdikleri müessir-i kahramanâne neticesinde pek çok müdafa'atda bulunmuş ise de nihayet her ikisi de gark ve mürettebatından elli üç neferle iki zâbitrütbe-i şehâdeti ihraz eylemişlerdir. Tafsilat 13 ila 18.

* **Feth-i Bülend:** Balkan Harbi esnasında Yunanilerin Karaburun'dan giren torpidolar ile atılan torpilin müsâdemesiyle gark olmuş ve mürettebâtından yalnız İmam Tevfik Efendi şehiden vefat etmiştir.

* **Âsâr-ı Tevfik:** Âsâr-ı Tevfik pek eski bir sefine-i harbiye olup ahiren Almanya'da vâkı' Kil'de [Kiel]müceddeden ta'mir ve son sistem toplar vaz' edilerek kıymet-i harbiyece hidmete elverişli bir sefine olup Balkan safahat-ı harbinde ve ba-husus Karadeniz'de bir hayli hidemâtda bulunmuş ise de Karadeniz Boğazı'na otuz mil mesafede vâkı' Karaburun'da kayalıklara bindirerek bi'l-müsâdeme gark ve mürettebât-ı mevcudesi kâmilten süfun-i harbiye-i Osmaniyye tarafından tahlis ve bi'l-âhire topları ihraç edilmiştir. Semender römorkörü Kal'a-i Sultaniye'de icra-yı vazife hâlinde kazara bir torpilin müsâdemesiyle gark ve bu miyanda iki zâbitle yedi nefer şehid olmuştur.

---

[*]Cümlelerin gelişine göre ebat kelimesinin ibaret olabileceği düşünülmektedir.

(Sayfa 220)

Fransa’da İnşâOlunmakda Olub İkmal Olunan Yedi Kıt’a Gambot

Preveze	Bu gambotların dördü de 510 tonluk olup ikişer adet 10,5 santimetrelik ve ikişer adet 47 milimetrelik top ile ikişer mitralyözle mücehhezdir.
Aydın Reis	
Sakız	
Burak Reis	
Hızır Reis	410’ar tonluk olan diğer üç gambotun eslihâsıda üç adet 75 milimetrelik 50 çapında ve ikişer adet 47 milimetrelik 50 çapında toplar ile ikişer mitralyözden ibâretidir.
Durak Reis	
İsa Reis	

Balkan Safahat-ı Harbi Hakkında Ma’lûmat-ı Mücmele

Devlet-i Aliyye ve Balkan Orduları

Devlet	Vakt-i Hazırda Ordu			Umumi Büdcce	Askerî Büdcce	Nüfus	Seferde Ordu
	Zâbit	Nefer	Top				
Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye	19.031	220.000	1824	30.250.000	10.150.00 0	22.600.00 0	80.000
Bulgaristan	3.757	53.057	824	8.400.000	1.800.000	4.200.000	50.000
Sırbistan	2.131	28.200	436	4.800.000	1.200.000	2.735.000	80.000
Yunanistan	1.889	25.000	254	9.000.000	1.000.000	2.632.000	30.000
Karadağ	-	-	48	180.000	13.000	272.000	40.000
Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye	19.031	220.000	1824	30.250.000	10.150.00 0	22.600.00 0	80.000
Müttefiklerin Mecmu‘ kuvveti	7.777	106.257	1553	22.380.000	4.013.000	9.839.000	100.000
Devletimizin Müttefiklerin Mecmu‘undan fazlası	11.054	113.740	271	787.000	6.137.000	12.761.00 0	80.000

(Sayfa 221)

Avrupa muvâzene-i düveliyesinde pek mühim bir amel-i müessir olan kuvva-yı umumiyye-i bahriye hasebiyle sekiz büyük devletin kuvve-i bahriyesini gösteren ve el yevm hidmete dâhil olunanlarla inşa edilmekte olan sefâ'in-i harbiyenin cins ve mikdarını müş'ir cedveldir.

	Sefâ'inin Nev'i	İngiltere	Almanya	Fransa	Rusya	İtalya	Avusturya	Amerika	Japonya	Yekûn
Hâl-i Fa'aliyetde Olan Sefâ'in	Zırhlı	55	33	21	9	10	13	33	17	191
	Sevâhil Muhafazasına Mahsus Zırhlı	0	0	6	1	0	0	9	0	16
	Drednot Kruvazör	7	3	0	0	0	0	0	0	10
	Zırhlı Kruvazör	34	9	20	6	9	3	14	13	108
	1'inci Sınıf Muhafazalı Kruvazör	17	0	5	6	0	0	3	2	33
	Hafif Zırhlı Kruvazör	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2'nci Sınıf Muhafazalı Kruvazör	40	30	4	0	2	3	15	13	107
	3'üncü Sınıf Muhafazalı Kruvazör	16	11	5	2	11	3	0	4	52
	Muhafazasız Kruvazör	5	4	0	0	0	3	3	4	19
“	Keşşaf	8	0	0	0	1	0	3	0	12
	Torpedo Sefinesi	28	0	4	3	3	17	3	3	60
	Torpedo Muhribi	191?	12	13	96	23	11_	44	95	+
	Torpedo	109	8	166	26	77	60	22	50	590
	Tahte'l-Bahr Torpedo	64	10	73	29	12	6	25	13	240
	[Yekûn]	574	212	277	178	148	120	173	178	2060

İnşa İdilmekte Olan Sefâ'in	Zırhlı	11	7	7	7	5	2	4	1	45
	Drednot Kruvazör	3	2	0	4		0	0	4	14
	1'inci Sınıf Muhafazalı Kuruvaör	0	0	0	6	0	0	0	0	6
	Hafif Zırhlı Kruvazör	8	0			0	0	0	0	8
	2'nci Sınıf Muhafazalı Kruvazör	7	4	0	2	1	3	0	0	17
	3'üncü Sınıf Muhafazalı Kruvazör	0	0	0	0	2	0	0	0	2
	Muhafazasız Kruvazör	2	0	0	0	0	0	0	0	2
	Keşşaf	0	0	0	0	2	0	0	0	2
	Torpedo Sefinesi	1	0	0	0	0	0	0	0	1
	Torpedo Muhribi	38	9	11	45	1	6	14	0	133
	Torpedo	0	0	0	0	24	8	0	0	32
	Tahte'l-bahr Torpidosu	22	14	8	19	8		22	2	95
	[Yekûn]	92	28	36	82	52	20	140	7	257

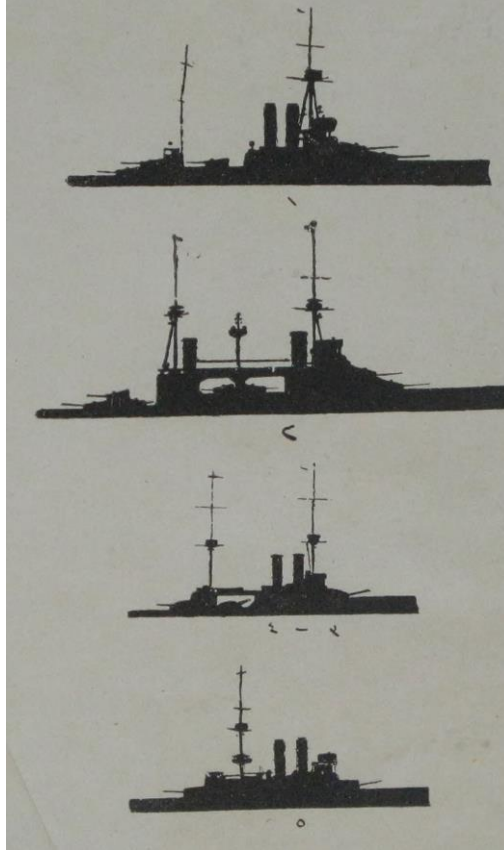
(Sayfa 222)

Esâmi-i Sefâ'in

Numro	
1	Reşadiye Drednotu
2	Sultan Osman-ı Evvel Drednotu
3, 4	Turgud Reis, Barbaros Drednotu
5	Mes'udiye Zırhlısı
6	Hamidiye Kruvazörü
7	Mecidiye Kruvazörü

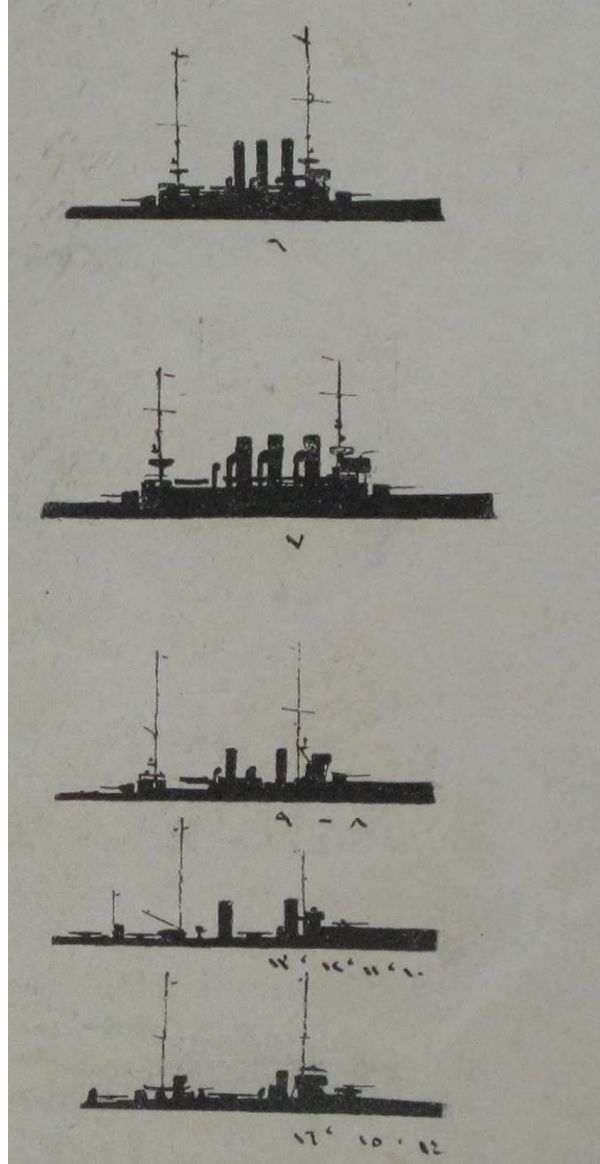
8, 9	Berk-i Satvet, Peyk-i Şevket Kruvazörü
10,11, 12, 13	Yadigâr-ı Millet, Mu‘âvenet-i Milliye, Gayret-i Vataniyye, Numune-i Hamiyyet
14,15,16	Samsun, Basra, Yarhisar
17,18, 19, 20	Berk-i Efşan, Yunus, Antalya, Musul
21, 22	Drac, Akhisar
24,25, 26	Avnillah, Feth-i Bülend, Mu‘in-i Zafer
27	Âsâr-ı Tevfik
28	İntibah
29, 30	Reşid Paşa, Midhat Paşa
31	Tir-i Müjgân Torpido Depo Merkezi
32	Giresun Nakliye Sefâ’ini

(Sayfa 223)

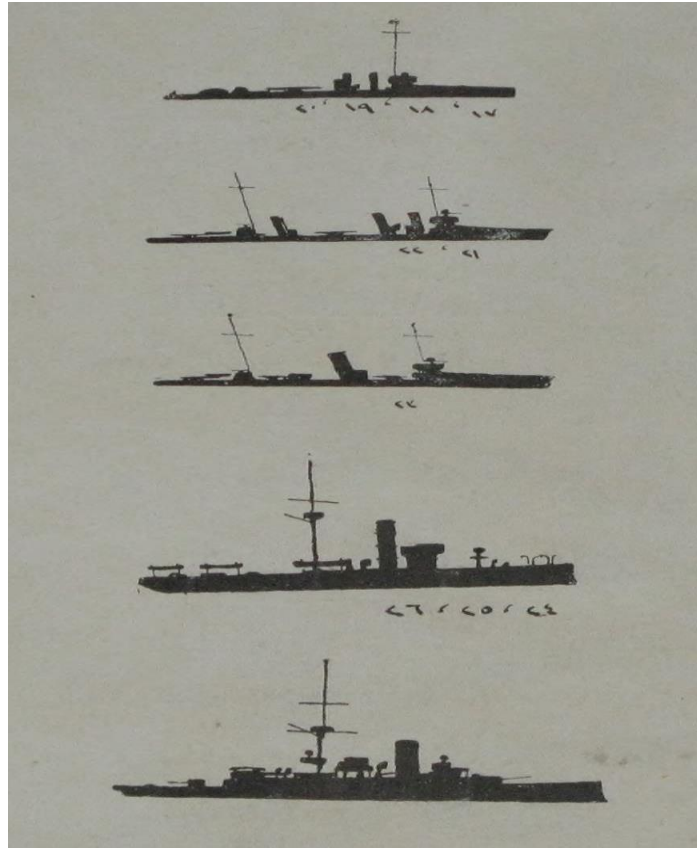
1	Reşadiye Drednotu
2	Sultan Osman-ı Evvel Drednotu
3, 4	Turgud Reis, Barbaros Drednotu
5	Mes'udiye Zırhlısı

(Sayfa 224)

6	Hamidiye Kruvazörü
7	Mecidiye Kruvazörü
8, 9	Berk-i Satvet, Peyk-i Şevket Kruvazörü
10, 11, 12, 13	Yadigâr-ı Millet, Mu'âvenet-i Milliye, Gayret-i Vataniyye, Numune-i Hamiyyet
14, 15, 16	Samsun, Basra, Yarhisar

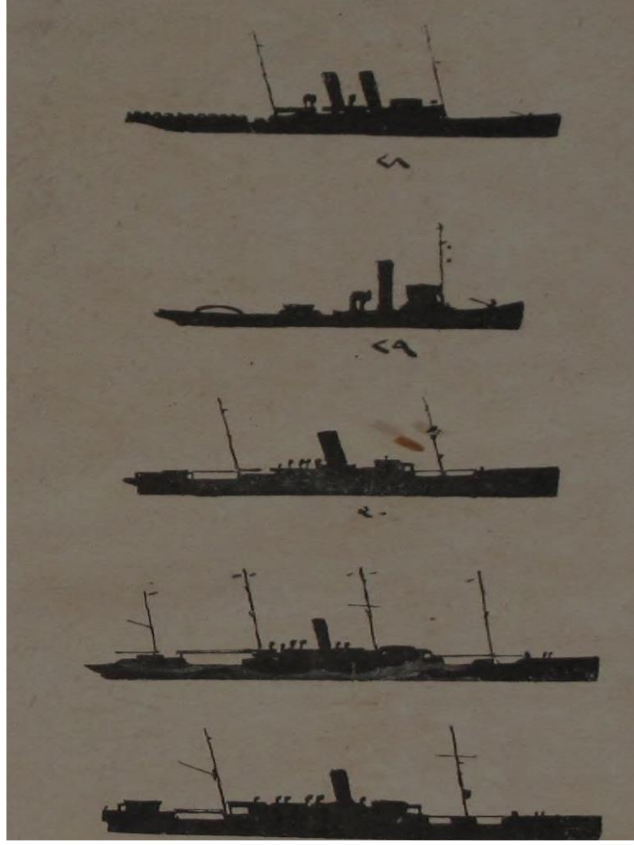
(Sayfa 225)

17, 18, 19, 20	Berk-i Efşan, Yunus, Antalya, Musul
21, 22	Drac, Akhisar
24, 25, 26	Avnillah, Feth-i Bülend, Mu'in-i Zafer
27	Âsâr-ı Tevfik

(Sayfa 226)

28	İntibah
29, 30	Reşid Paşa, Midhat Paşa
31	Tir-i Müjgân Torpido Depo Merkezi
32	Giresun Nakliye Sefâ'ini

(Sayfa 227)

Hata-Savab Cedveli

Sahife Numrosu	Yanlış	Doğru	
3	Barbaros	Turgud Reis	
6	13 Şubat	11 Şubat	
20	İznik'in kanlı sahraları	İznik'in kanlı sahraları [*]	
20	Akvam-ı Selamiyye	Akvam-ı İslamiyye	
36	Kamile-i	Kafile-i	
58	Montros	Mondros	
		Guruş	
108	000 nakl-i Yekûn	15411 nakl-i Yekûn	
		Para	Guruş
111	000 nakl-i Yekûn	04	24524 nakl-i Yekûn
121	Atbarında	Anbarında	
	Guruş	Para	Guruş
126	10217 Yekûn	00	11317 Yekûn
127	10217	00	11317 nakl-i Yekûn
127	19663 5 Yekûn	5	20803 Yekûn
128	19663 5 nakl-i Yekûn	5	20803 nakl-i Yekûn

[*] Hata-savab cedvelinde yanlış yazıldığı ileri sürülen“İznik'in kanlı sahraları”tamlamasının doğru olarak yazıldığı görülmektedir.Düzeltilmenin sehven yapılmış olabileceği düşünülmektedir.

147	Tevdi‘	Tevzi‘

(Sayfa 228)

Müellifin Âsâr-ı Sâiresi

Yüzme Mu‘allimi

Beşerin denizlerde, göllerde nehirlerde ma‘ruz kalacağı birçok tehlikelere karşı müdafa‘a-i hayat için yüzme bilmenin lüzum ve ehemmiyeti müstağni-i izahdır. Mükemmel yüzme öğrenmek için İngilizce ve Fransızca eserlerden terceme ve tahrir ettiği [*Yüzme Mu‘allimi*] nam eser bu kere saha ara-yı vaz‘-ı intişar oldu. Fevâid-i azimesinden sarf-ı nazarla hasılatının bir kısmı şühedâ-yı bahriye i‘ânesine terk ettiği mezkûr eserlerden herkesin birer dane edinmeleri tavsiye olunur.

Mahall-i tevzi‘i Bab-ı Âli Caddesi’nde İbrahim Hilmi Bey Kütüphanesi olub fiyatı 3 guruşdur.

(Sayfa 229)

İstatistikin kâffe-i hasılatı bi’l-hassa şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmiline â’id olub dane meccanen hediyeir.

(Büyük ve Küçük) *Donanma Müneccimi*

1330 Sene-i Maliyesine Mahsus Takvim

Osmanlı Donanma Cem‘iyeti tarafından bir suret-i nefisede tab‘ ve bu sene dahi mevki‘-i intişâra vaz‘ettiği bu mükemmel takvim bi’l-cümle kadir-şinâsâna tavsiye olunur. Hasılatı nısfen Donanma Cem‘iyetine ve nısfende şühedâ-yı bahriye eytâm ve erâmiline â’iddir. Birçok tarihî resimleri muhtevi olan büyüğü 4 guruş; evkât-ı şer‘iye, fusul ve mevâsim ve ba‘zı ma‘lûmâtı muhtevi olan küçüğü 20 paradır.

Mahall-i tevzi‘i Osmanlı Donanma Cem‘iyeti Merkez-i Umumisidir.

5. SONUÇ

XIX. yüzyılın sonunda milliyetçi ve özgürlükçü hareketlerin ön plana çıkmasının yanı sıra teknoloji ve sanayileşmede yaşanan büyük değişim tüm toplumların siyasi, sosyal ve ekonomik çehrelerini değişime uğratmış ve bu süreç Osmanlı Devleti için geri dönülemez bir düşüşün habercisi olmuştur. Osmanlı Devleti'nin altı asırlık imparatorluk mazisinin son dönemi olan XX. yüzyıl ise değişimlerin en yoğun hissedildiği, bilhassa uluslararası sistemde yaşanan siyasi dönüşümün sosyal alana da yansımalarının gözlemlenebildiği bir dönem olmuştur. Bu çalışmada bu sosyal yansımanın tarihî bir izdüşümü olarak görülebilecek *Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik* adlı eser incelenmiştir. 24-26 Şubat 1912'de Beyrut bombardımanı sonucunda batan Avnillah korveti ve Ankara torpidosunda şehit olan 93 askerin ailelerine ve gazilere yönelik yardım kampanyasını yürütmek amacıyla kurulan Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonunun Reisi Bahriye Zâbiti Mehmed Sa'îd Bey'in kaleme almış olduğu bu eser, miladi 1913-1914 tarihini taşımaktadır.

Eserin incelenmesinde İstanbul Beyoğlu'nda Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü Atatürk Kitaplığında bulunan nüshasından yararlanılmıştır. Öncelikle transkripsiyonu gerçekleştirilen eserin içeriği analiz edilerek savaş koşullarının geçerli olduğu söz konusu dönemde Osmanlı Donanmasının durumu ve savaşlarda yaşanan kayıpların toplumsal yansımalarıyla birlikte dönemin genel hissiyatı üzerine de bilgilere ulaşılmıştır. Eser genel olarak Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonunun kuruluş amacından, Beyrut Bombardımanı Hadisesi'nden ve Osmanlı Donanmasının durumundan bahsetmektedir.

İçindekiler kısmı olmayan ve metinlerin kimi zaman dağınık şekilde yer aldığı nizamsız bir eser olmakla birlikte verdiği istatistikî bilgilerle bilimsel bir vesika olma koşulunu sağlayan bir belge mahiyetindedir. Eserin *Mukaddime* ve *Beyrut Bombardımanı Hadisesi* ile ilgili açıklamaları takip eder şekilde *Kısm-ı Evvel*, *Kısm-ı Sâni*, *Kısm-ı Sâlis*, *Kısm-ı Râbi* ve *Kısm-ı Hâmis* olmak üzere 5 ana bölüm hâlinde düzenlendiği görülmektedir.

Çalışmada incelenen eser, Osmanlı Donanmasının mevcut durumu ve savaşlarda yaşanan kayıpların toplumsal yansımalarıyla birlikte dönemin genel hissiyatına dair bilgilere de ulaşmamıza yardımcı olmuştur. Eserde değinildiğine göre Osmanlı Donanmasında Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonu (Bahriye Şehitleri Yardım Komisyonu) kurulmuştur. Bu Komisyon aracılığıyla hem Osmanlı Donanmasına mensup askerlerden hem de halktan yardım toplanarak hayatını kaybeden askerlerin ailelerine yardım yapılmış ve mezarları inşa edilmiştir. Bu bilgiler Osmanlı Donanmasında mesleki dayanışma ve örgütlenmenin mevcut olduğunu, bununla beraber din temeli üzerinden bir ayrılığın olmadığını göstermektedir. Söz konusu Komisyon günümüzdeki meslek örgütlerine benzetilebilir.

Yine eser kapsamında dönemin Osmanlı Donanmasında “Osmanlıcılık” ve “İslamcılık” düşüncelerinin etkilerinin de devam ettiğini mevcut uygulamaları göz önünde bulundurularak söylenebilir. Askerlere hitap ederken “*Osmanlı Askeri!*” şeklinde hitap edilmesi ve söylemlerde Osmanlılık vurgusunun ön plana çıkarılması dikkat çekmektedir.

Yine Semender İstimbotu’nda hayatlarını kaybeden askerlerin farklı milletlerden olması, Osmanlıcılık düşüncesinin varlığını gösterirken, hayırseverler arasında Mısırlı bir müslümanın da bulunması İslamcılık düşüncesinin varlığına işaret ettiği söylenebilir. İncelenen eserde bürokratik olarak toplanan yardımların detaylı kaydının tutulması, bunun ilgili otoritelere bildirilmesi ve eser kapsamında geçen yazışmalar Osmanlı donanmasında şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin günümüzdeki genişlik ve derinliğiyle olmasa da bulunduğunu göstermektedir.

Eserin ve içeriğinin daha anlaşılır olması amacıyla tez çalışmasının ilk bölümünde tarihî arka plana ve dönemin deniz muharebelerine ilişkin bilgiler derlenerek sunulmuştur. İkinci bölümde ise eser kısaca özetlenerek muhtevası hakkında genel bir bilgi oluşturulmaya çalışılmıştır. Eserde yer alan metinlere yönelik söylem analiziyle, eserin yazıldığı dönemde gerek halk gerekse donanma mensuplarının içinde bulunduğu ruh hâlinin altı çizilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma sırasında Mehmed Said Bey’in eseri hızlı bir şekilde ve muhtemelen dönem şartlarında yardım almadan kaleme aldığı sonucuna varılmaktadır. İçerik analizinde eserin istatistikî bilgiler, fotoğraflar ve kayıplarla ilgili künye bilgilerinin yanı sıra farklı kaynak ve kişilere ait yazı, haber ve özel yazışmalara da yer verdiği

görülmektedir. Eserde konu bütünlüğü olmaması ve kısa, düzensiz, tekrar eden içerikte metinlerden oluşması nedeniyle detaylı bir söylem analizi yapılması mümkün olmamıştır. Öte yandan eserin önsözü hâlindeki *Mukaddime* bölümü Avnillah Korveti ve Ankara Torpidosunda görevli askerlerin askerî başarı ve çabalarının yanı sıra şehit ve gazi olan askerilerin ailelerine yapılan yardımları da aktarması yönüyle kısmen hatırat niteliğindedir.

Eserin *Beyrut Bombardımanı* ve *Beyrut Bombardımanı Münasebetiyle* bölümleri Mehmed Said Bey tarafından yazılmamış olup, yine *Donanma Mecmuası*'nda basılan *Yine Şehid Kazandık* isimli bir makaleyle birlikte Süleyman Nutki Bey tarafından yazılmış bir değerlendirmeye de yer verilmiştir. Bilhassa Avrupalı devletlere karşı eleştiri niteliğinde olan yazı, Trablusgarp Savaşı'ndan başlayarak Beyrut Bombardımanı'na gelen süreçte Batılı devletlerin İslam coğrafyasına karşı tutumunu eleştiren bir belge olması sebebiyle eser içerisinde yer almış ve esere derleme niteliği de kazandırmıştır. Bu belgede Süleyman Nutki Bey'in uluslararası savaş hukukuna yönelik yorum ve İtalya'ya yönelik eleştirileri özellikle dikkat çekmektedir.

Eserin *Kısm-ı Evvel* bölümü, adıyla da müsemma şekilde esere giriş niteliğinde, saygı amacıyla şehit ve gazilerin sicil ve fotoğraflarının yer aldığı bölümdür. *Kısm-ı Sâni* şehit ve gazilere ilişkin bilgilerin; *Kısm-ı Sâlis* padişah, subaylar ve halk tarafından yapılan yardımlara ilişkin bilgilerin; *Kısm-ı Râbi* yardımlara ilişkin içeriklerin ve son bölüm olan *Kısm-ı Hâmis* ise 1911 yılından itibaren şehit düşen askerlerin künyeleriyle ailelerine yapılan yardımların bir liste hâlinde yer aldığı bölümlerdir.

Eser, hayatını kaybeden donanma mensuplarının aile ve çocuklarına yardım etmek amacıyla yazılmış olmasıyla mesleki dayanışma konusunda bir örnek teşkil etmektedir. Eserde bulunan fotoğraflar dönemin donanması ile ilgili ciddi bir görsel hafıza sağlarken, yine eserde yer alan künyeler ve fotoğraflar sayesinde donanma personeli hakkında bilgilere de ulaşılabilir. İ'âne Komisyonunca düzenlenen yardım kampanyasına bağışta bulunan donanma birimlerinin fihrist bölümünde listelenmesi söz konusu dönemde donanma teşkilatının yapılanması hakkında da günümüz okuyucusuna bilgi sunmaktadır.

Şühedâ-yı Bahriye İ'âne Komisyonun düzenlemiş olduğu yardım kampanyasına padişah V. Mehmed Reşad'ın 50 adet Osmanlı altınıyla, Bahriye Nazırı Hurşid Paşa'nın 1.620 kuruşla, Bahriye Müsteşarı Liva Amiral (Tuğamiral) Rüstem Paşa'nın

324 kuruşla katılmaları, toplanılan yardımın miktarının hatırı sayılır bir meblağ olması ve katılımcı sayısının dönemin sosyo-ekonomik şartlarına göre oldukça iyi olması verilen tablolardan anlaşılmaktadır.

Dönemin donanma personelinin yanı sıra sivil halkın da yardım kampanyasına katkıda bulunduğu görülmektedir. Bu yardımseverler arasında gayrimüslim Osmanlı vatandaşlarının da yer alması ve aynı zamanda hayatını kaybeden gayrimüslim askerlere yapılan yardımlara yönelik kayıtlar dönemin Osmanlı toplumu hakkında da bilgi vermektedir. Gerek donanma mensupları arasında hayatını kaybeden gayrimüslim vatandaşların olması gerekse fihrist bilgilerinde bağışçı olan gayrimüslim vatandaşların isimlerine rastlanması söz konusu dönemde Müslüman ve gayrimüslim halk arasında iddia edildiğinin tersine genel bir toplumsal çatışma hâlinin bulunmadığı şeklinde de yorumlanabilir.

Eserin son bölümünde Osmanlı deniz gücünün bir envanter dökümü yer almaktadır. Bu bilgiler üzerinden Osmanlı Donanması ile savaşan diğer devletlerin donanma ve ordularının karşılaştırılmasının yapılması da söz konusu dönemde bahsi geçen devletlerin askerî gücü hakkında nicel ve nitel bilgi içeriyor olması hasebiyle önemlidir. Osmanlı Devleti'ne ait 32 tane gemi olduğunu öğrenmekteyiz. Aynı dönemde İngiltere 574, Almanya 212, Fransa 277, Rusya 178, İtalya 148, Avusturya 120, Amerika 173 ve Japonya 178 tane askerî amaçlı gemiye sahiptir. Osmanlı Devleti'nin sahip olduğu gemi sayısının diğer önde gelen devletlerden çok daha az olması, bu devletlerle rekabet imkânının bulunmadığına işaret etmektedir.

Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik adlı eserin incelenmesi neticesinde yazıldığı dönemin uluslararası atmosferiyle birlikte yaşanan yıkıcı dönüşümün halk üzerindeki etkisi hakkında birtakım bilgiler edinilmekte, yardımlara ilişkin niceliksel bilgilere de ulaşılmaktadır. Bilhassa yazar Mehmed Said Bey'in Komisyon reisliği göz önüne alındığında birincil derecede bir eser olarak ortaya çıkan "*Fedâkârân-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ'ânesine Mahsus İstatistik*", şehit aileleri ve gazilere yönelik yardımın kapsamı ve detayıyla birlikte Şühedâ-yı Bahriye İâne Komisyonunun da işlevlerini anlamak bakımından önemli bir tarihî belge olarak nitelendirilebilir. Eser aynı zamanda dönemin Osmanlı toplumunda sivil toplum örgütlenmesini yansıtan bir örnek olarak öne çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ağanoğlu, H. Yıldırım. **Osmanlı'dan Cuhuriyet'e Balkanların Makus Talihi: Göç**. İstanbul: Kum Saati Yayınları, 2003.
- Ahmad, Feroz. **Bir Kimlik Peşinde Türkiye**. Çev. Sedat Cem Karadeli. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007.
- Akerman, Nizamettin. **Balkan Harbinde Osmanlı Deniz Muharebeleri**. İstanbul: Deniz Basımevi, 1981.
- Akpınar, Mahmut. "Gün Işığında Yönetim Açısından Türk Kamu Yönetiminde Açıklık ve Şeffaflık Sorunu". **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. c. 16. s. 2 (2011): 239-256.
- Anderson, Lisa. **The State and Social Transformation in Tunisia and Libya: 1830-1980**. New Jersey: Princeton University Press, 1987.
- Andonyan, Aram. **Balkan Savaşı**. Çev. Zaven Biberyan. İstanbul: Aras Yayınları, 1999.
- Armaoğlu, Fahir. **19. Yüzyıl Siyasi Tarih (1789-1914)**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1999.
- Atabey, Figen. **Çanakkale Muharebelerinin Deniz Cepheleri**. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2014.
- Aydın, A. Hamdi. **Türk Kamu Yönetimi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009.
- Balkan Harbi Kataloğu, 1912. **ATASE**, Klasör No: 131, Dosya No: 44, Fihrist No: 001-44.
- Batmaz, Şakir. "II. Abdülhamit Devri Osmanlı Donanması". Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- Baykurt, Cami. **Son Osmanlı Afrikası'nda Hayat: Çöl İnsanları, Sürgünler ve Jön Türkler**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2009.
- Bayur, Yusuf Hikmet. **Birinci Balkan Savaşı**. İstanbul: Cumhuriyet Yayınları, 1999.
- Beehler, Commodore W. H. **1911-1912 Türk İtalyan Savaşı**. Çev. Leyla Yıldırım. İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, 2014.
- Birbudak, Togay Seçkin. "Osmanlı Basınında Mahmut Şevket Paşa Suikastı". **Bilig Dergisi**. s. 65. (2013): 69-94.
- Bostan, İdris, Ali Karamahmut. **Trablusgarp ve Balkan Harplerinde İşgal Edilen Ege Adaları ve İşgal Telgrafları**. Ankara: Stratejik Araştırma ve Milli Komite Yayınları, 2003.

- “CSS Alabama Wreck Site (1864): A Confederate Shipwreck in France”
<https://www.history.navy.mil/research/underwater-archaeology/sites-and-projects/ship-wrecksites/css-alabama.html> [27.02.2020].
- Çalık, Mustafa. **Bir Asır Sonra Balkan Savaşları**. İstanbul: Cedit Neşriyat, 2014.
- Çaycı, Abdurrahman. **Büyük Sahra’da Türk-Fransız Rekabeti (1858-1911)**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1995.
- Çelebi, Mevlüt. **Millî Mücadele Döneminde Türk-İtalyan İlişkileri**. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2002.
- Demir, Şerif. “Tanzimat Döneminde Bir Devlet Politikası Olarak Osmanlılık”. **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**. s. 29 (2011): 331-348.
- Dilek, Mehmet Sait. “Osmanlı Devleti’nin Balkan Savaşları’ndaki Yenilgisinin Amerikan Basınındaki Yankıları”. **I. Uluslararası Tarih Sempozyumu Bildirisi, 16-18 Mayıs 2011**. İzmir: Ege Üniversitesi, 2011.
- Duman, Haluk Harun. **Balkanlara Veda: Basın ve Edebiyatta Balkan Savaşı (1912-1913)**. İstanbul: Duyap Yayıncılık, 2005.
- Durgun, Bülent. “Sefer Planlarında ve Balkan Harbi’nde Osmanlı Ordusu’nda Menzil Teşkilatı”. **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**. s. 14. (2014): 57-96.
- Durak, İbrahim, Atilla Yücel. “Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Günümüze Yansımaları”. **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. c. 15. s. 2 (2010): 151-168.
- Ekinci, Emre. “Devrimden Günümüze Fransız Siyasal Sisteminin Evrimi”. **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. c. 6. s. 1 (2016): 149-172.
- Emir, Ali Haydar. **Balkan Harbinde Türk Filosu**. İstanbul: Deniz Matbaası, 1932.
- Erdem, Ekrem. “Sanayi Devriminin Ardından Osmanlı Sanayileşme Hamleleri: Sanayi Politikalarının Dinamikleri ve Zafiyetleri”. **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. s. 48 (2016): 17-44.
- Ericson, J. Edward. **Osmanlı Askeri Tarihi**. Çev. Mesut Uyar. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.
- Eroğlu, Hamza. **Türk İnkılap Tarihi**. Ankara: Savaş Yayınları, 1990.
- Ertuna, Hamdi. **1911-1912 Türk-İtalyan Harbi ve Kolağası Mustafa Kemal**. Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, 1984.
- Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi. **Balkan Harbi Tarihi Osmanlı Deniz Harekâtı 1912-1913**. c. 7. İstanbul: K.K.K. Askeri Basımevi, 1965.
- Gülen, Nejat. **Dünden Bugüne Bahriyemiz**. İstanbul: Kastaş Yayınları, 1988.
- Gültekin, Yıldız. **Osmanlı Askeri Tarihi Kara Deniz Hava Kuvvetleri**. İstanbul: Timaş Yayınları, 2013.
- Gürer, Mümtaz Onur. “İtalya Krallığının Doğu Akdeniz Politikası”. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Güvenç, Serhat. **Birinci Dünya Savaşı’na Giden Yolda Osmanlıların Drednot Düşleri**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011.

- Güzel, Hasan Tefvik. "Hasta Adam Osmanlı Devleti Karşısında Başarılı Bir İtalyan Diplomasi Örneği: Trablusgarp Savaşı". **VAKANÜVİS-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi/ International Journal of Historical Researches**. c. 2. s. 1 (2017): 78-118.
- Halaçoğlu, Ahmet. "Balkan Savaşları (1912-1913)". **Türkler**. c. 13. ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- Hall, Richard. **Balkan Savaşları 1912-1913: I. Dünya Savaşı'nın Provası**. Çev. M. Tanju Akad. İstanbul: Homer Kitapevi, 2003.
- Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri, 1911-1913. **Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi**, Gemiler Bölümü, Defter No: 3906, Sayfa No: 62.
- Hammer, Joseph von. **Büyük Osmanlı Tarihi**. c. 9. İstanbul: İkra Okusan, 1992.
- İnci, Tefvik. "Balkanlar Harbinde Hamidiye Kruvazörünün Akın Hareketi". **Donanma Dergisi Eki**, 1952.
- Jelavich, Barbara. **Balkan Tarihi 2: 20. Yüzyıl**. Çev. Zehra Sayan-Hatice Uğur. İstanbul: Küre Yayınları, 2006.
- Karabulut, Sezen. "Osmanlı Devleti'nin 'Muhasım Devlet' Politikasına Bir Örnek: Trablusgarp Savaşı ve İzmir'deki İtalyanlar". **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi**. c. 17. s. 34. (2018): 185-205.
- Karakartal, Oğuz. **Türk Kültüründe İtalyanlar**. İstanbul: Eren Yayıncılık, 2002.
- Karakoç, Ercan. "Osmanlı Hariciyesinde Bir Ermeni Nazır: Gabriyel Noradukyan Efendi". **Uluslararası İlişkiler**. c. 7, s. 25 (2010): 157-177.
- _____. "Ermeni Asıllı Osmanlı Nazırlarından Gabriyel Noradukyan Efendi". **Ermeni Araştırmaları**. s. 52 (2015): 85-140.
- Karal, Enver Ziya. **Osmanlı Tarihi**. c. 7. (4. bs) Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1973.
- Karaman, Mehmet Ali. "Fransız İhtilali'nin Osmanlı İmparatorluğu'na Etkileri". **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**. s. 44 (2018): 62-79.
- Karpat, Kemal H. **Ottoman Population, Demographic and Social Characteristics 1830- 1914**. Wisconsin: Madison University of Wisconsin Press, 1985.
- Kavas, Ahmet. "Trablusgarp". **DİA**. c.41. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2012: 288-291.
- Kazancıgil, Ratip. **Hafız Rakım Ertür'ün Anılarından Balkan Savaşında Edirne Savunması Günleri**. Kırklareli: Sermet Matbaası, 1986.
- Kazıcı, Ziya. "Ahilik". **DİA**. c.1. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1988: 540-542.
- Khoury, Dina Rizk, Dane Kennedy. "Comparing Empires: The Ottoman Domains and the British Raj in the Long Nineteenth Century". **Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East**. c. 27. s. 2 (2007): 231-242.
- Kocabaş, Süleyman. **Avrupa Türkiye'sinin Kaybı ve Balkanlarda Panislavizm**. Kayseri: Vatan Yayınları, 1986

- Korkmaz, Mehmet. XX. Yüzyıl Başlarında Kızıldeniz’de Osmanlı Denizcilik Faliyetleri. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Kurtcephe, İsrail. **Türk-İtalyan İlişkileri (1911-1916)**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1995.
- Kuneralp, Sinan. “İkinci Meşrutiyet Döneminde Gayrimüslimlerin Askerlik Meselesi (1908-1912)”. **Toplumsal Tarih**. s. 72 (1999): 11-15.
- Küçük, Cevdet. “Balkan Savaşı”. **DİA**. c. 5. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, 1992: 23-25.
- “Laws of War: Bombardment by Naval Forces in Time of War- Hague IX; October 18, 1907- Convention Concerning Bombardment by Naval Forces in Time of War (Savaş Hukuku: Savaş Sırasında Deniz Güçlerinin Bombardıman Yetkisi- Hague IX; 18 Ekim 1907- Savaş Sırasında Deniz Güçlerinin Bombardıman Yetkisi Hakkında Sözleşme”
https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hague09.asp [01.03.2020].
- Lewis, Bernard. **Modern Türkiye’nin Doğuşu**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1993.
- Akpınar, Mahmut. “Gün Işığında Yönetim Açısından Türk Kamu Yönetiminde Açıklık ve Şeffaflık Sorunu”. **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. c. 16. s. 2 (2011): 235-261.
- Mantran, Robert. **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi II**. çev. Server Tanilli. İstanbul: Adam Yayınları, 1999.
- Maxwell, Margaret. “The Changing Dimensions of a Tragedy: The Battle of Chemulpo, Margaret Maxwell”. **The Historian**. c. 39. s. 3 (1977): 490-514.
- Mc Carthy, Justin. **Ölüm ve Sürgün Osmanlı Müslümanlarının Etnik Kıyımı (1821-1922)**. çev. Fatma Sarıkaya. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.
- Mehmed Said. **Fedakâran-ı Millet ve Şühedâ-yı Bahriye İ’ânesine Mahsus İstatistik**. İstanbul: Ahmed İhsan ve Şürekâsı Matbaacılık Osmanlı Şirketi, 1914.
- Mete, Şengül. “Trablusgarp Savaşı ve İtalya’nın Akdeniz’deki Faaliyetleri”. **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, c. 3. s. 8 (1998): 261-292.
- Mülga Bahriye Bölümü, 1912. **Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi**, Dosya No: 93, Sayfa No: 35.
- Mülga Bahriye Bölümü, 27 Mayıs 1914. **Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi**, Dosya No.770, Sayfa No: 396-397.
- Niray, Nasır. “Anadolu Ahiliği’nin Sosyo-Ekonomik Yönleri”. **Hacı Bektaş Veli Dergisi**. s. 24 (2002).
- Nuri, Mehmet, Mahmut Naci. **Trablusgarp Hedefteki Ülke Libya’nın Tarihi**. İstanbul: ORDAF Yayınları, 2012.
- Öndeş, Osman. **Elveda: Balkan Harbi’nde Türk Deniz Kapudanı Ali Rıza Bey’in Hatıratı**. İstanbul: Alfa Yayınları, 2012.
- Ortaylı, İlber. **Gelenekten Geleceğe**. İstanbul: Ufuk Kitapları, 2004.

- Önen, Nizam, Cenk Reyhan. **Mülkten Ülkeye Türkiye’de Taşra İdaresinin Dönüşümü (1839-1929)**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.
- Özaslan, Fatih. “Osmanlı Basınında Trablusgarp Savaşı: Donanma Mecmuası Örneği”. **Çeşmi Cihan: Kültür Tarih ve Sanat Araştırmaları Dergisi**. c. 6. s. 2 (2016): 60-72.
- Özcan, Abdülkadir. “İlâne”. **DİA**. c. 19. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1999: 228-232.
- Özcan, Azmi. “Osmanlıcılık”. **DİA**, c. 33. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2007: 485-487.
- Özçelik, İsmail ve diğ. “Trablusgarp Devlet-i Aliyye- İtalya Vekayi-i Harbiyesi İsimli Risalenin Işığında Osmanlı Devleti ve Trablusgarp Savaşı”. **Ulakbilge Dergisi**. c. 6. s. 24 (2018): 641-674.
- Özdemir, Yavuz ve diğ. “Tanzimat Fermanının Arka Planı”. **Kastamonu Eğitim Dergisi**. c. 22. s. 1 (2014): 321-338.
- Paşa, Mahmut Muhtar, Fazlı Necip. **Rumeli’yi Neden Kaybettik?**. İstanbul: Örgün Yayınları, 2007.
- Parlak, Bekir. **Kamu Yönetiminde Yeni Vizyonlar**. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları, 2011.
- Revol, İ. “1911-12 Türk-İtalyan Harbi”. **Askeri Mecnua**. Çev. Kadri Demirkaya (1 Eylül 1940).
- Seyitdanlıoğlu, Mehmet. “Tanzimat Dönemi Osmanlı Sanayii (1839-1876)”. **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**. c. 46. s. 28 (2019): 53-69.
- Soygun, M. Taylan. **Halil Paşa-İttihat ve Terakki’den Cumhuriyet’e Bitmeyen Savaş**. İstanbul, 1972.
- Sözen, Süleyman. **Teori ve Uygulamada Yeni Kamu Yönetimi**. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.
- Stead, William T. **Tripoli and The Treaties: Britain’s Duty in This War**. London: Stead’s Publishing House, 1911.
- Şeber, Nurdan İ. “Trablusgarp Savaşı’nın İtalyan Tebaaya Yansımaları”, **Osmanlı Araştırmaları Dergisi**. s. 38 (2011): 237-262.
- Şıvgın, Hale. **Trablusgarp Savaşı ve 1911-1912 Türk-İtalyan İlişkileri**. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2006.
- Tan, Seda, Diren Çakılcı. “Balkan Savaşları Öncesinde Balkan Devletlerinin Askeri Durumuna İlişkin İki Osmanlıca Kaynak”. **Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi**. c. 5. s. 16 (2014): 354-381.
- Taştan, Yahya Kemal. “Kanonik Topraklardan Ulusal Vatana: Balkan Savaşları ve Türk Ulusçuluğunun Doğuşu”. **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**. s.11 (2012): 1-99.
- Türk Silahlı Kuvvetleri. **Balkan Harbi Şark Ordusu Birinci Çatalca Muharebesi**. Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1993.

- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. **Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988.
- Uzel, İlter. "İkinci Meşrutiyet Döneminde (1908-1918) Osmanlı Ordusunda Sağlık Hizmetleri". **Dördüncü Askeri Tarih Semineri Bildiriler**, 1989. Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1989.
- Ülman, A. Halûk. **I. Dünya Savaşı'na Giden Yol ve Savaş**. İstanbul: İmge Kitabevi, 2002.
- Yurtman, Abdulgani Seni. **Beyrut Bombardımanı**. Haz. Kürşat Çelik. Ankara: Sonçağ Matbaacılık, 2015.
- Zorlu, Tuncay. "Bahriye Nezareti'nin Kuruluşu ve Abdülaziz Dönemi Osmanlı Denizciliği". **Türk Denizcilik Tarihi**. c. 2. (1988): 132-167

ÖZ GEÇMİŞ

İbrahim Tunalı 1 Şubat 1979 İzmir Bergama doğumludur. İlk orta ve lise öğrenimini İzmir'in Bergama ilçesinde tamamlamış; 1995 yılında girdiği Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden 1999 yılında mezun olmuştur. Aynı yıl Özel Öğretim Kurumlarında Tarih öğretmeni olarak İzmir'in Bergama ilçesinde göreve başlamıştır. Halen İstanbul'da Özel Öğretim Kurumlarında Tarih Öğretmeni ve İdareci olarak çalışmaya devam etmektedir. 2016 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı Harp Tarihi ve Strateji bölümünde yüksek lisans programına başlamıştır. Evli ve iki çocuk babasıdır.